

પ્રસ્તાવના.

આ સંસારરૂપ ધાર અરણ્યમાં જે મહોટા રસ્તા છે, જે-
માનો પહેલો રસ્તો અપ્રસિદ્ધ અને વિષમ હોવા છતાં સ્વર્ગ
અને મોક્ષ નગરે સર્વ જાય છે; તથા બીજો રસ્તો પ્રસિદ્ધ અને
સરળ હોવા છતાં દુઃખ અને દુર્ગતિ નામની લયંકર નગરીને
વિષે પહેલ્યારે છે. જે કે સર્વ માણસો મનથી બીજા રસ્તાને
ત્યજી પહેલો રસ્તો જવાને બહુ હિંસાહુ ધરાવે છે, પણ તે વિ-
ષમ હોવાથી સદૃશમાં બીજા રસ્તાને પકડી લે છે અને તેથી
તેઓ દુઃખ અને દુર્ગતિ નામની લયંકર નગરીને વિષે જવાની
હઠ્ઠા કરતા નથી; તોપણ પકડી રાખેલો રસ્તો તેમને તેજ નગ-
રીને વિષે સર્વ જાય છે. આ ઉપરથી પહેલો રસ્તો સારો અને
બીજો રસ્તો ખોટો એમ સર્વ માણસો જાણે છે, પરંતુ પહેલો
રસ્તો કયો ? અને બીજો કયો ? તે જાણનારા તો કેઈ વિરલા
પુરુષ હશે. સર્વે જાતિમાં માણસ જાતિ ઉત્તમ છે, તેમાં પણ
માવકપક્ષે એ દુષ્ટમાં સાકર ગણ્યા જેવું છે. આવી ઉત્તમ
જાતિ પામેલા માણસોને પહેલો રસ્તો ચોખી કાઢવાના બહુ ઉ-
પાયે છતાં મુખ્ય ઉપાય તીર્થંકરત્વ વચન છે; પરંતુ વર્તમાન
કાળને વિષે ભરતક્ષેત્રમાં વિચરતા તીર્થંકર ન હોવાથી તેમનાં
વચનરૂપ આગમજ ઉત્તમ રસ્તો બનાવનાર છે. ચરમ તીર્થંકર
શ્રી મહાવીરસ્વામી કે જેમનું 'વર્ધમાન' સ્વામી એવું જગત્પ્ર-
સિદ્ધ નામ છે, તેમણે જાણ્યો ઉપર અપૂર્વ ઉપદેશ કરવા
માટે આજુંદાદિ આવકોને પ્રથમનો રસ્તો દેખાડવા માટે ઉત્તમ
દેશના આપી છે. અને તે રસ્તે ચાલનારા આજુંદાદિ આવકો
સ્વર્ગારોહિ ઉત્તમસ્થાન પામ્યા છે.

શ્રી વર્ધમાનસ્વામીએ આજુંદાદિ આવકોને ઉત્તમ ધર્મ-
શાના આપી છે. તેજ દેશના શ્રી મુર્ધમાન્સ્વામીએ જાણ્યો
મીને વિસ્તારપૂર્વક કહી છે. અને તે ઉપરથી વાચકગણ લાભ
જીના સિદ્ધિ રાજકીય મુનિએ "શ્રી વર્ધમાનદેશના" એ નામ

પ્રસ્તાવના.

આ સસારરૂપ યોર અરણ્યમાં બે મહોદા રસ્તા છે, જે-
નાનો પહેલો રસ્તો અપ્રસિદ્ધ અને વિષમ હોવા છતાં સ્વર્ગ
અને મોક્ષ નગરે લઈ જાય છે; તથા બીજો રસ્તો પ્રસિદ્ધ અને
સરળ હોવા છતાં દુઃખ અને દુર્ગતિ નામની ભયંકર નગરીને
વિષે પહોંચાડે છે. જો કે સર્વે માણસો મનથી બીજા રસ્તાને
ત્યજી પહેલો રસ્તો જવાને બહુ ઉત્સાહ ધરાવે છે, પણ તે વિ-
ષમ હોવાથી સદૃશમાં બીજા રસ્તાને પકડી લે છે અને તેથી
તેઓ દુઃખ અને દુર્ગતિ નામની ભયંકર નગરીને વિષે જવાની
ઈચ્છા કરતા નથી; તોપણ પકડી રાખેલો રસ્તો તેમને તેજ નગ-
રીને વિષે લઈ જાય છે. આ ઉપરથી પહેલો રસ્તો સારો અને
બીજો રસ્તો ખોટો એમ સર્વે માણસો જાણે છે, પરંતુ પહેલો
રસ્તો કયો ? અને બીજો કયો ? તે જાણનારા તો કોઈ વિરલા
પુરૂષ હશે. સર્વે જાતિમાં માણસ જાતિ ઉત્તમ છે, તેમાં પણ
આવકપણું એ દુષ્કર્મમાં સાકર ગણ્યાં જોડું છે. આવી ઉત્તમ
જાતિ પામેલા માણસોને પહેલો રસ્તો ચોથી કાઢવાના બહુ ઉ-
પાયો છતાં મુખ્ય ઉપાય તીર્થંકરત્વ વચન છે; પરંતુ વર્તમાન
કાળને વિષે ભરતસેવકમાં વિચરતા તીર્થંકર ન હોવાથી તેમનાં
વચનરૂપ આગમન ઉત્તમ રસ્તો બતાવનાર છે. ચરમ તીર્થંકર
શ્રી મહાવીરસ્વામી કે જેમનું 'વર્ધમાન' સ્વામી એવું જગન્ન-
સિદ્ધ નામ છે, તેમણે ભવચક્રને ઉપર અપૂર્વ ઉપાર કરવા
માટે આજુદાદિ આવકોને પ્રથમનો રસ્તો દેખાડવા માટે ઉત્તમ
દેશના આવી છે, અને તે રસ્તે ચલનારા આજુદાદિ આવકો
સ્વર્ગાદિ ઉત્તમસ્થાન પામ્યા છે.

શ્રી વર્ધમાનસ્વામીએ આજુદાદિ આવકોને ઉત્તમ ધર્મ-
શાના આવી છે, તેજ દેશના શ્રી મુકર્માસ્વામીએ જન્મસ્વા-
મીને વિસ્તારપૂર્વક કહી છે, અને તે ઉપરથી વાચકરત્ન લાભગ-
ણીના શિષ્ય રાજકીર્તિ મુનિએ "શ્રી વર્ધમાનદેશના" એ નામનો

આ સંસ્કૃત મંથ ૨૨થો છે. આ મંથમાં દશે આવકોનાં ઉત્તમ ચરિત્ર અને દ્રષ્ટાંતસહિત કથાઓ આવી છે. તે નિચે પ્રમાણે:-

આબ્જુંદ આવકના ચરિત્રમાં સમકિત ઉપર આરામશોભાની કથા; અને પહેલા મત ઉપર હરિભગમચ્છીની કથા; બીજા મત ઉપર હંસરામની કથા; ત્રીજા મત ઉપર લક્ષ્મીપુત્રની કથા; ચોથા મત ઉપર લક્ષ્મીવત્તીની કથા; પાંચમા મત ઉપર ધનસારની કથા; રાત્રીભોજન ઉપર હુસે તથા કેશવની કથા; છઠ્ઠા મત ઉપર ચાર્દત્તની કથા; સાતમા મત ઉપર ધર્મકુમારની કથા; આઠમા મત ઉપર મુરસેન વીરસેનની કથા; નવમા મત ઉપર કેશરી ચોરની કથા; દસમાર્જત ઉપર મુમિત્રમંત્રીની કથા; અગીયારમા મત ઉપર રણશૂરની કથા; બારમામત ઉપર જિતદત્તની કથા. બીજા કામદેવ આવકના ચરિત્રમાં પરિમહુ પરિમાળ ઉપર રત્નસારકુમારની અદ્ભૂત કથા. ત્રીજા ચુલનીપિતા આવકના ચરિત્રમાં જિતધર્મની આરાધના ઉપર સહુસ્સમણ ચોરની કથા. ચોથા મુરાદેવ આવકના ચરિત્રમાં ધર્મની આરાધના ઉપર પીછકની કથા. પાંચમા ચુલ્લિગશતક આવકના ચરિત્રમાં અણપદાન ઉપર ધનદેવ અને ધનમિત્રની કથા. છઠ્ઠા કુંડકોલિક આવકના ચરિત્રમાં શીંગ પાળવા ઉપર કુલંવજની કથા. સાતમા સદ્ગતપુત્ર આવકના ચરિત્રમાં તપ કરવા ઉપર હામત્રકની કથા. આઠમા મહારાજ આવકના ચરિત્રમાં ભાવના ઉપર અસંમતની કથા. નવમા નદિનીમિય આવકના ચરિત્રમાં જીવદયા ઉપર ભીમકુમારની કથા અને દસમા તેતલીપિતા આવકના ચરિત્રમાં જ્ઞાન ઉપર સાગરચંદ્રની કથા આવી છે.

આ મંથ પ્રાપ્ત (માગધી) ભાષામાં તેમજ સંસ્કૃત ભાષામાં હોવાથી તેનો સ્વધર્મી જૈન બંધુઓ પુરતો ભાષા લઇ શકે નહીં, તેથી ગુજરાતી ભાષામાં તે મંથ હોય તો તેનો પુરતો ભાષા લઇ શકશે, એમ ધારી અમે તે મંથનું વિધારાજાના શાસ્ત્રી હરિશંકર કાળીદાસ પાસે ગુજરાતી સરલ ભાષાંતર કરાવી છપાવ્યું છે; તેથી આશા રાખીએ છીએ કે સર્વે જૈન બંધુઓ આ અપૂર્વ મંથનો ભાષા લઈ અમારા અમને સફળ કરશે.

જે પ્રતનું અમોએ ભાષાંતર કરાવ્યું છે, તે પ્રતની અંદર પહેલા અહિં મત ઉચરવાના આજ્ઞાવા તથા અતિચાર માલમ પડયા તે પ્રમાણે આ ગ્રંથમાં દાખલ કરવામાં આવેલા છે; બાકીના ચાર મતના આજ્ઞાવા તેમાં નહીં હોવાના સખબધી દાખલ કરવામાં આવેલા નથી ફક્ત એકલા અતિચાર હતા તે પ્રમાણે દાખલ કરવામાં આવેલા છે. મારે આજ્ઞાવા ગુરૂ મહારાજ પાસેથી સમજી લેવા.

આ ગ્રંથમાં કેાઇ ઠેકાણે જિનાશા વિરુદ્ધ લખાયું હોય અથવા દ્રષ્ટિદોષથી જૂલ રહી ગઇ હોય તો તેનું ચતુર્થિધ સંધ પાસે મિથ્યાદુષ્ટ ભાગીએ છીએ.

આ ગ્રંથમાં કેટલેક ઠેકાણે પ્રસ્વ વિલંટીઓ લાગી જઈ થિ ને બદલે ાધ આવી રીતે થએલું છે, ને દીર્ઘ વિલંટીઓ લાગી જઈ કાનો થઈ ગયેલા છે, મારે સુસજનો તે સુધારી વાંચવા તરફી લેશા.

હી.

મસિદ્દકર્તા.

વિષય. અનુક્રમણિકા.

વ્યાખ્યા...	૫૬.
આજુબંધ આવકનું ચરિત્ર ...	૮
સમકિતનું સ્વરૂપ ...	૧૧-૧૨૪
સમકિત ઉપર આરામસાધનાની કથા ...	૧૩
સમકિતના આજોરા તથા અતિચાર ...	૧૫
પહેલા પ્રાણાતિપાત મનનું સ્વરૂપ ...	૪૨
પહેલા મન (અવસ્થા) ઉપર દરિયગ મચ્છીની કથા ...	૪૫
પહેલા મનના આજોરા તથા અતિચાર ...	૭૭
બીજા મૃધારાઃ મનનું સ્વરૂપ ...	૭૮
બીજા મન ઉપર હસેરામની કથા ...	૭૮
બીજા મનના આજોરા તથા અતિચાર ...	૮૪
ત્રીજા અવસ્થાન મનનું સ્વરૂપ ...	૮૫
ત્રીજા મન ઉપર લક્ષ્મીપૂજની કથા ...	૮૬
ત્રીજા મનના આજોરા તથા અતિચાર ...	૮૬
ચોથા મૈથુન મનનું સ્વરૂપ ...	૯૩
ચોથા મન ઉપર મદિરાવતીની કથા ...	૯૩
ચોથા મનના આજોરા તથા અતિચાર ...	૧૦૨
પાંચમા પરિમલુપરિમાન મનનું સ્વરૂપ ...	૧૦૨
પાંચમા મન ઉપર ધનસારની કથા ...	૧૦૨
પાંચમા મનના આજોરા તથા અતિચાર ...	૧૦૭
સાતમોજન મનનું સ્વરૂપ ...	૧૦૮
સાતમોજન મન ઉપર હસે તથા કેશવની કથા ...	૧૧૦
છઠ્ઠા વિનિરમન મનનું સ્વરૂપ ...	૧૧૨
છઠ્ઠા મન ઉપર ચાંદ્રદત્તની કથા ...	૧૧૨
છઠ્ઠા મનના આજોરા તથા અતિચાર ...	૧૨૨
સાતમના આગાપનાન મનનું સ્વરૂપ ...	૧૩૩
સાતમા મન ઉપર વર્મદનાગની કથા ...	૧૩૩
સાતમા મનના આજોરા તથા અતિચાર ...	૧૩૮
આઠમા અત્યંત મનનું સ્વરૂપ ...	૧૪૦
આઠમા મન ઉપર મુન્નેન અને રાગનેતની કથા ...	૧૪૦

મોક્ષમુખના સાધનના ઉપાયરૂપ તે ધર્મદેશના ઉત્તમ રીતે સાંભળી અને ધર્મને અંગીકાર કરી સર્વે લઘ્યજીવો પોત પોતાને સ્થાનકે ગયા. પછી શ્રી મુધર્માસ્વામીના શિષ્ય શ્રી જંબૂસ્વામીએ હર્ષિતચિત્તવાળા થઈને કહ્યું કે:—“હે ભગવન્! ઉપાસકદશાંગ નામના સાતમા અંગને વિષે ભગવાન્ શ્રી વર્ધમાનસ્વામીએ શા શા ભાવે કહેલા છે? તે મદારી આમળ પ્રકાશ કરે?”

શ્રી મુધર્માસ્વામીએ કહ્યું:—“હે જંબૂ! ૧ આણંદ, ૨ કામદેવ, ૩ સુલનીપિતા, ૪ મુરારદેવ, ૫ સુદક્ષાતક, ૬ કુંડકોલિકનામ ગાથાપતિ, ૭ સદાસપુત્ર, ૮ મદ્દાશતક, ૯ નંદનીપિતા, ૧૦ તેનસિમિય, આ દસ આવકો જિનરાજ એવા શ્રી મદ્દાવીર પ્રભુએ કહ્યા છે.” તેવારે જંબૂસ્વામીએ ફરી પૂછ્યું કે:—“હે સ્વામિન્! એ આણંદ વિગેરે દશે આવકનાં શું નામ? તેઓ કયા ગામને વિષે ઉત્પન્ન થયા છે? તેઓના રાજ કોણ છે? અને તેઓ કયા નગરમાં રહેતા હતા? એ વિગેરે તેઓનું સપત્નું ધૃતાંત મને કહેા. વળી હે સ્વામિન્! તેઓને કેટલી અને કયા કયા નામની સ્ત્રીઓ હતી? તેઓને સમૃદ્ધિ કેટલી હતી અને તેઓએ શ્રી વર્ધમાન સ્વામી પ્રાપ્તેથી સી રીતે આ વક્રધર્મ અંગીકાર કર્યો? કતિયાદિ સર્વ વાત હું આપના મુખ કમળથી જાણવાની ઇચ્છા રાખું છું.”

પછી શ્રી મુધર્માસ્વામીએ શ્રેયના સરખી ગંભીર વાણી-વડે દશે આવકોનાં ચરિત્રો કહેવાનો આરંભ કર્યો, તેમાં શ્રી મદ્દાવીર પ્રભુએ જેવી રીતે આણંદ આવકનું ચરિત્ર કહ્યું હતું, તેવી રીતે પ્રથમ આણંદ આવકનું ચરિત્ર શરૂ કર્યું.

ઉત્તરાસ ૧ લો. આણંદ શ્રાવકનું ચરિત્ર.

આ જંબૂદીપના ભરણીત્રને વિષે પૃથ્વીરૂપ સ્ત્રીના કાન
ના કંડલ સરખા આબૂપણ સમાન, સમૃદ્ધિએ કરીને દેવપુરી
સમાન અને પાપરહિત એવું વાલ્મીક્ય નામનું નગર છે; ત્યાં
પાનાના વસારૂપ વંદે કરીને જગતમાં રહેલા માણસોને આનંદ
પમાડનારો, રાત્રીએ જીવવાને લીધે 'ચિતરાત્રુ' એવા ખરેખર
શ નામને ધારણ કરનારો, અનેક રાજ્યોને વિષે મુગલુલ્ય
અને દુર્લભ રીતે રાજરાત્રુઓરૂપ પર્વતોની પાંખોને તોડી પાડ
વાને સમર્થ એવો ચિતરાત્રુ નામનો રાજા, સૌધર્મ દેવલોકને
વિષે સૌધર્મોદ્ગમી પેડે રાજ્ય કરતો હતો, અને મુખે રાજ્યનું પુ-
ત્રની પેડે પાલન કરતો હતો. તે નગરમાં કુબેરના સરખો ધન
વંત આણંદ નામનો આવક રહેતો હતો, તેને મુદ્દ આચાર્ય
શી રૂપ. સાવળ્ય અને શીતાદિકે કરીને યુગ એવી 'શિવાના'
શ' ના નામ હતી. તે આણંદ શ્રાવકને પર ચારે કોડ મુવર્ગ દ્ર-
વ્ય (નાના એના) નિધાનકે પે પૃથ્વીમાં રહેલું હતું, ચાર
કોડ મુવર્ગ દ્રવ્ય વસનામાં હતું. આ કોડ મુવર્ગ દ્રવ્ય વ્યાજે
આપેલું હતું; જ્યાં તેનાં પાંચને નાણ વ્યાપાર માટે પરદેશ
માં રજાં હતા. પાંચને નાણ ચામ અને લોકમાં લાવવામાં રો
કાયલાં હતાં. આ બધાં વધારાં વેપાન માટે સમુદ્રમાં ફેરતાં
હતા; જ્યાં દળદળ નાવો આવે. નોકુલ એ નોકુલ કહેવાય એવાં
ચાર નોકુલ તે નાણને નાવકને હતાં. વ્યાપારે તેને બહુ સમૃ-
દ્ધિ હતી. ધન, એનાના દ્રવ્ય પાંચ મુગલુલી વ્યાપાર. પુત્ર મેવ
ને વિષે તે જ જાણ. આ નોકુલો કયાંનાં એવું અને નામને
આ નોકુલ એના નોકુલ આવડે. કયાનાં નિધાન નોકુલો
નાવ નોકુલ નોકુલ નોકુલ. મુવાન નોકુલ નોકુલ હતા. આણંદ આ
પે પાંચે નોકુલ નોકુલ નોકુલ નોકુલ નોકુલ નોકુલ નોકુલ નોકુલ

સ્વરૂપને જોનારા માણસોને અંતરાય ન થાય એ કારણને કીધે
 દેવતાઓએ સર્વ તેજને એકદુન કરી તેનું સામંત્ર્ય બનાવ્યું.
 “શ્રોત્રનગર પ્રત્યે લઈ જનારા સાર્થકાદરૂપ આ પ્રભુ તમને
 ભાગ્યવેત્રે મળ્યા છે, મારે હે બલ્યજનો! એ શ્રોત્રનગરના આ
 માર્ગાદુને તમે ઉત્તમરીને સેવો.” આ પ્રમાણે ઉદ્ધેશ કરવાના
 કારણથીજ હોયની! તેમ દેવતાઓએ આકાશમાં દુંદુભિનો
 શબ્દ કરવા માંડ્યો. આ શ્રી વીરપ્રભુએ સાધુધર્મ અને ભારત
 ધર્મ એવા બે પ્રકારે ધર્મ નિરૂપણ કર્યો છે, એજ કારણથીજ
 હોયની! તેમ દેવતાઓએ પ્રભુના જન્મે પાસે આમઠે વીંજવા
 માંડ્યાં. આ પ્રકારે દેવેડોએ દ્યૈષ્ટા આઠ પ્રાતિદર્શથી ઉત્તમ
 શાખાવંત ધ્યેષ્ટા શ્રી મહાવીર પ્રભુ. સિંદામન ઉપર પૂર્વાભિ
 મુખે બોા, બાર પર્વદાઓ એકઠી ઘડી હતી. તેમાં મલપરે, દેવ
 તાની સ્ત્રીઓ અને સાધવીઓ એ ત્રણ પર્વદાઓ અભિષૂળામાં
 બેસી; તરોનિશી દેવતાની સ્ત્રીઓ, વ્યંતર દેવતાની સ્ત્રીઓ અને
 ભુવનપતિની સ્ત્રીઓ એ ત્રણ પર્વદાઓ નેકત્યખૂળામાં બે-
 સી; તરોનિશી દેવતાઓ, વ્યંતર દેવતાઓ અને ભુવનપતિ દેવ
 તાઓ એ ત્રણ પર્વદાઓ વાલ્યખૂળે બેસી; વૈભાનિક દેવતાઓ,
 મનુષ્યો અને મનુષ્યની સ્ત્રીઓ આ ત્રણ પર્વદાઓ દશાનખૂળે
 બેસી; પ્રભુના આગમનને સાંભળી અત્યંત દર્પ પામેલા વિન-
 શતુ રાજા વિચેરે અનેક નમસ્કામી જનોને તેમનું દર્શન કરવા
 જતા હોઈ આણંદ નામના ધારકે પાતાની સ્ત્રીપે ઉમેણા કે
 ઈ માણસને પૂછ્યું કે:—“હે ઉત્તમ પુરુષ! દર્પથી ભરપૂર
 કાપવાના તમે દેવાવળા ક્યાં જ્યો છો? તે અને કહે.” તેણે
 તે પુરુષે કહ્યું:—“હે શેઠ! મર્ષ પાદર્પને જળનાર, સર્વ પાદર્પ-
 ને રખનારા અને મર્ષ સોડોને મુખ આપનારા શ્રી મહાવીર
 પ્રભુ અદ્વિ મમવસરેણા છે. તેમને વંદન કરવા મારે જરૂર
 હોય.” તે પુરુષનાં એવાં વચન સાંભળી આણંદ ધારક પા-
 તાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે. “એ મહાવીર વિનના-
 જ નિદાનો છે. મારે તેમને વંદન કરવાથી મોટો લાભ થાય
 ને નો હું પણ તેમને વંદન કરવા જઈ.” આ પ્રમાણે વિચાર

કરી તે આજુદ આવડ ઘૂતિપણાસ નામના ચૈત્યને વિષે ગયે,
ત્યાં તે પ્રભુને ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી પંચાંગ નમાવીને વંદના કરી
તેમની આગળ જોડા; પછી વિવચના મંદને મંથન કરનારા, ત્રણ
ભુવનના ગુરુ અને ભવ્ય જનોના નેત્રને આનંદ આપનારા શ્રી
વર્દ્ધમાનસ્વામીએ આ પ્રમાણે ધર્મોપદેશ દીધો:—

“હે ભવ્યલોકો! જાતિ, જન્મ, જરા અને મરણના
દુઃખરૂપ જળથી ભરપૂર તથા વિષાગ અને રોગરૂપ મોહાદ
મગરથી વ્યાપ્ત એવા આ સંસારરૂપ સમુદ્રને વિષે ચિંતામણિ
રાતની પેઠે મનુષ્યભવ અતિ દુર્લભ છે; તેમાં પણ આર્યક્ષેત્ર
દુર્લભ, તેથી ઉત્તમ કુળમાં જન્મ પામવો દુર્લભ, તેથી પણ શા-
રીરની નિરોગતા દુર્લભ છે, એ સર્વથી આયુષ્ય દુર્લભ છે, તે-
નાથી રૂપ દુર્લભ જાણવું, એથી પણ પાંચ ઇંદ્રિયનું પદ્મપદ્મ
દુર્લભ, તેમાં પણ જીવિ દુર્લભ છે, ઇવદ શુદ્ધમદ્દા અને તેથી
પણ ઉત્તમ ગુરુનો યોગ મળવો દુર્લભ છે, ધર્મ સાંભળવો એ
તેનાથી પણ દુર્લભ જાણવો. લોકમાં આ પ્રમાણે એક પછી એ-
ક દુર્લભ છે; તોપણ પુણ્યના વશથી તે સર્વ સામગ્રીને મેળવીને
હે પદ્મિતજનો! તમે તે સામગ્રીને નિદ્રા કયાય, વિગેરે પ્રમાદ
થી વૃથા ગુમાવી દેશો નહીં. પ્રમાદને વશ થએલા સાધારણ મા-
ણસો તો શું? પરંતુ પૂર્વધરો પણ દુઃખે તરી ન શકાય એવા
આ ભયંકર સંસાર સમુદ્રમાં ભટકે છે; માટે દુઃખોના કારણ
રૂપ એ પ્રમાદને તણ ફડ ગુખડારી ધર્મને વિષે આદર કરે.
ત્રણલોકોને વિષે નિત્યકસમાન એવા તિર્થંકરોએ ભવ્યજીવોના
હિતને માટે તે ધર્મને ‘સાધુધર્મ અને શ્રાવકધર્મ’ એવા બે ભે-
દથી કરેલા છે, તેમાં પ્રથમ પાંચ મહાવ્રતરૂપ સાધુધર્મ, પાંચ
સમિતિ અને ત્રણ યુગ્મિ સહિત છે; વગી તે ત્રેલોકમુખનું કારણ
પણ છે. બીજો સમ્યક્ત્વરૂપ મૂળચળો શ્રાવકધર્મ બારવ્રતને
હીપે બાર પ્રકારનો છે, તે ધર્મનું આરાધન કરી ભવ્યજીવો,
ઉન્નતથી બારમા અચ્યુત દેવલોકને વિષે જાય છે, અને જ્ઞાન્ય
થી મોધર્મ દેવલોકને વિષે જાય છે. આ બે પ્રકારના ધર્મનું મૂ-
ળ કારણ એ શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ તેને વીનશ્ચ એવા શ્રી નિરંધરે

કહું છે. જેને માટે કહું છે કે:—

ચારિત્ર ધર્મના મૂળ રૂપ, બારણારૂપ, સ્થાનરૂપ, નિધાન રૂપ, આધારરૂપ, પાત્રરૂપ એવા સમ્યક્ત્વને ભાવતું અને જીવ ભાવનાને વિષે જોડતું. હે ભગવન્ના! જો તમે સાત્ય, શાંતિ અને બાહ્યરહિત એવા મુખની ઈચ્છા કરતા હો, તો, જિનેશ્વરોએ નિરૂપણ કરેલા સમ્યક્ત્વને વિષે આદર કરો.

સિદ્ધાંતમાં કહું છે કે:—

દંસળમદ્દો ધદ્દો, દંસળમદ્દસ્સ નત્થિ નિવ્વાણં ॥

સિજ્ઞંતિ ચરણરહિયા, દંમણરહિયા ન સિજ્ઞંતિ ॥૧॥

અર્થ:—જે પુરૂષ સમકિતથી જાણ થયેા હોય, તેજ જાણ કહેવાય છે, સમકિતથી જાણ થએલાને મોક્ષ પ્રાપ્ત થતું નથી, દ્રવ્યચારિત્રથી રહિત એવા પુરૂષો મોક્ષ પામે છે, પરંતુ સમકિતરહિત પુરૂષો મોક્ષને પામી શકતા નથી. ૧

માટે જે પુરૂષ, પોતાના હૃદયને વિષે સમકિતને ઉત્તમ રીતે ધારણ કરે છે તે પુરૂષ, આરામશોભાની પેઠે અપૂર્વસિદ્ધિને પામે છે. "શ્રી વીરપ્રભુનાં આવાં વચન સાંભળી આણંદ શ્રાવકે શ્રી પ્રભુને પૂછ્યું કે:—“હે ભગવન્! એ આરામશોભા કોણ હતી? અને તેણે સમ્યક્ત્વના પ્રભાવથી અપૂર્વ સિદ્ધિ શી રીતે પ્રાપ્ત કરી? તે મને કૃપા કરીને કહો.” આ પ્રમાણે આણંદ શ્રાવકના પૂછવા ઉપરથી શ્રી વીરપ્રભુએ કહ્યું:—

સમકિત ઉપર

આરામશોભાની કથા.

આ ભરતકેત્રેને વિષે સર્વ દેશોની મધ્યે જાણ એવો કુશાન્ત નામે દેશ છે. તેમાં સર્વ પ્રકારની સપાતિથી પૂર્ણ એવું સ્થળાશ્રય નામે ગામ છે, તે ગામમાં પોતાના યજ્ઞાદિકર્મને વિષે કુશાન્ત, યજુર્વેદાદિ ચાર વેદ અને સર્વ શાસ્ત્રોના પાર પામેલા તેમજ સર્વ શાસ્ત્રના રહસ્યનો જાણ એવો અગ્નિશર્મા નામે બ્રાહ્મણ રહેલો હતો; તેને ધર્માદિકાર્યને વિષે ઉદ્યમવાળી, શોભા-

કરી તે આજ્ઞા આપક દૂતિપત્રાસ નામના ચૈત્યને વિષે ગયે,
ત્યાં તે પ્રભુને ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી પાંચાંગ નમાવીને વંદના કરી
તેમની આગળ બેઠો; પછી વિવચના મદને મંથન કરનારા, ત્રણ
ભુવનના ગુરુ અને સભ્ય જનોના નેત્રને આનંદ આપનારા શ્રી
વર્દમાનસ્વામીએ આ પ્રમાણે ધર્મોપદેશ દીધો:—

“હે સભ્યસેકો! જાતિ, જન્મ, જરા અને મરણના
દુઃખરૂપ જળથી ભરપૂર તથા વિયોગ અને રોગરૂપ મ્હોટા
મગરથી વ્યાપ્ત એવા આ સંસારરૂપ સમુદ્રને વિષે ચિંતામણિ
રાત્રની ષેડે મનુષ્યભવ અતિ દુર્લભ છે; તેમાં પણ આર્યક્ષેત્ર
દુર્લભ, તેથી ઉત્તમ કુળમાં જન્મ પામવો દુર્લભ, તેથી પણ શા-
રીરની નિરોગતા દુર્લભ છે, એ સર્વથી આયુષ્ય દુર્લભ છે, તે-
નાથી રૂપ દુર્લભ જાણવું, એથી પણ પાંચ ઇન્દ્રિયનું પકડપણું
દુર્લભ, તેમાં પણ છુદ્ધિ દુર્લભ છે, છેવટ શુદ્ધમદ્દા અને તેથી
પણ ઉત્તમ ગુરુનો યોગ મળવો દુર્લભ છે, ધર્મ સાંભળવો એ
તેનાથી પણ દુર્લભ જાણવો. લોકમાં આ પ્રમાણે એક પછી એ-
ક દુર્લભ છે; તોપણ પુણ્યના વરાથી તે સર્વ સામગ્રીને મેળવીને
હે પડિતજનો! તમે તે સામગ્રીને નિદ્રા, કપાચ, વિગેરે પ્રમાદ
થી ધૂધા ગુમાવી દેશો નહીં. પ્રમાદને વરા થએલા સાધારણ મા-
ણસો તો શું? પરંતુ પૂર્વધરો પણ દુઃખે તરી ન શકાય એવા
આ ભયંકર સંસાર સમુદ્રમાં ભટકે છે; માટે દુઃખોના કારણ
રૂપ એ પ્રમાદને તણ કઈ મુખકારી ધર્મને વિષે આદર કરે.
ત્રણેયોને વિષે તિલકસમાન એવા નિર્ધિક્ષરોએ ભવ્યજીવોના
દિગ્ગત માટે તે ધર્મને ‘સાત્ત્વધર્મ અને આવકધર્મ’ એવા બે ભે-
દથી ક્રોધો છે, તેમાં પ્રથમ પાંચ મદાત્મકરૂપ સાત્ત્વધર્મ, પાંચ
સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ સહિત છે; વળી તે મોક્ષમુખનું કારણ
પણ છે. બીજો સમ્યક્ત્વરૂપ મૂળવાળો આવકધર્મ બારત્રતને
લીધે બાર પ્રકારનો છે, તે ધર્મનું આરંભન કરી ભવ્યજીવો,
ઉત્કૃષ્ટથી બારમા અત્યુત દેવલોકને વિષે ભય છે, અને જઘન્ય
થી સાંધર્મ દેવલોકને વિષે ભય છે. આ બે પ્રકારના ધર્મનું મૂ-
ળ કારણ બે શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ તેને વીતરાગ એવા શ્રી જિનેશ્વરે

કહું છે. જેને માટે કહું છે કે:—

ચારિત્ર ધર્મના મૂળ રૂપ, બારણારૂપ, સ્થાનરૂપ, નિધાન રૂપ, આધારરૂપ, પાત્રરૂપ એવા સમ્યક્ત્વને ભાવવું અને છ ભાવનાને વિષે જોરવું. હે ભગ્યજનો ! જો તમે સત્ય, શાશ્વત અને બાધારહિત એવા મુખની ઈચ્છા કરતા હો તો, જિનેશ્વરોએ નિરૂપણ કરેલા સમ્યક્ત્વને વિષે આદર કરે.

સિદ્ધાંતમાં કહું છે કે:—

દંસણમદ્દો મદ્દો, દંસણમદ્દસ્સ નત્થિ નિચ્ચાણં ॥

સિજ્ઞંતિ ચરણરહિયા, દંમણરહિયા ન સિજ્ઞંતિ ॥૧॥

અર્થ:—જે પુરૂષ સમકિતથી ભ્રષ્ટ થયો હોય, તેજ ભ્રષ્ટ કહેવાય છે, સમકિતથી ભ્રષ્ટ થએલાને મોક્ષ પ્રાપ્ત થવું નથી, દુષ્યચારિત્રથી રહિત એવા પુરૂષો મોક્ષ પ્રાપ્ત છે, પરંતુ સમ-કિતરહિત પુરૂષો મોક્ષને પામી શકતા નથી. ૧

માટે જે પુરૂષ, પોતાના હૃદયને વિષે સમકિતને ઉત્તમ રી-તે ધારણ કરે છે તે પુરૂષ, આરામશોભાની પેડે અપૂર્વસિદ્ધિને પ્રાપ્ત છે. " શ્રી વીરપ્રભુનાં આવાં વચન સાંભળી આણંદ આવકે શ્રી પ્રભુને પૂછ્યું કે:—“હે ભગવન ! એ આરામશોભા કોણ હુતી ? અને તેણે સમ્યક્ત્વના પ્રભાવથી અપૂર્વ સિદ્ધિ શી રીતે પ્રાપ્ત કરી ? ને મને કૃપા કરીને કહે. ” આ પ્રત્યક્ષ આણંદ આવકના પૂછવા ઉપરથી શ્રી વીરપ્રભુએ કહ્યું:—

સમકિત ઉપર

આરામશોભાની કથા.

આ ભરતદેવેને વિષે સર્વ દેશોની મધ્યે એટલે એવો કુમાર નામે દેશ છે. તેમાં સર્વ પ્રકારની સપાતિયા પત્ત એવું મધ જાત્રય નામે ગામ છે, તે ગામમાં પોતાના યજ્ઞાદિકારને વિષે કૃશાળ. યજ્ઞવેદાદિ ચાર વેદ અને સર્વ ગાન્યેના પાત્ર પાનતો તેમજ સર્વ શાસ્ત્રના રહસ્યનો જાણ એવો અતિશૃંગના નામ આ ભણ રહેતો હતો. તેને ધર્માદિકાર્યને વિષે ઉદ્ધમચાગી. શાંતસ-

કહું છે. જેને માટે કહું છે કે:—

આરિત્ર ધર્મના મૂળ રૂપ, બારણારૂપ, સ્થાનરૂપ, નિષા
રૂપ, આધારરૂપ, પાત્રરૂપ એવા સમ્યક્ત્વને ભાવનું અને
ભાવનાને વિષે ભોક્તૃનું હે ભવ્યજનો! જે તને સાથ, શાન્તિ
અને બાધારહિત એવા મુખની ઉન્નતા કરતા હોતો, જિનેશ્વરે
નિરૂપણ કરેલા સમ્યક્ત્વને વિષે આદર કરે.

સિદ્ધાંતમાં કહું છે કે:—

દંમણમહો મહો, દંમણમહસ્મ નસ્યિ નિજ્જાણં ॥
સિગ્ગંતિ ચરણરહિયા, દંમણરહિયા ન મિગ્ગંતિ

અર્થ:—જે પુરુષ સમક્ષિતથી બ્રહ્મ થયો હોય, તેજ
કહેવાય છે, સમક્ષિતથી બ્રહ્મ થએલાને મોક્ષ પ્રાપ્ત થતું
દ્રવ્યચારિત્રથી રહિત એવા પુરુષો મોક્ષ પામે છે, પરંતુ
જિનરહિત પુરુષો મોક્ષને પામી શકતા નથી. ૧

માટે જે પુરુષ, પોતાના હૃદયને વિષે સમક્ષિતને ઉ
તે ધારણ કરે છે તે પુરુષ, આરામશોભાની થઈ અપૂર્ણ
પામે છે. “શ્રી ચીરંપ્રભુનાં આવાં વચન સાંભળી આજ્ઞા
શ્રી પ્રભુને પ્રદયુ કે:—“હે ભગવન! એ આરામશો
હતી? અને તેમું સમ્યક્ત્વના પ્રભાવથી અપૂર્વ સિદ્ધિ
પ્રાપ્ત કરી? ને મને કૃપા કરીને કહો. આ પ્રનાય
આવકના પછવાડેપરથી શ્રી ચીરંપ્રભુએ કહું:—

સમક્ષિત ઉપર

આરામશોભાની કથા.

આ ભગવંતેને વિષે સર્વ દેશાની મધ્યે એટ
નામે દેશ છે. તેમા સર્વ પ્રકારની સપાતિયા પત્ત
જાગ્રથ નામે ગામ છે, તે ગામમાં પોતાના યજ્ઞ
ને આરંભે અને મર્ચ માન્યતા

કરી તે આજ્ઞાંદ શ્રાવક વૃત્તિપત્રાસ નામના ચૈત્યને વિષે ગયો, ત્યાં તે પ્રભુને ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી પંચાંગ નમાવીને વંદના કરી તેમની આગળ બેઠો; પછી વિચયના મદને મથેન કરનારા, ત્રણ ભુવનના ગુરુ અને ભવ્ય જનોના નેત્રને આજ્ઞાંદ આપનારા શ્રી વર્ણમાનસ્વામીએ આ પ્રમાણે ધર્મોપદેશ દીધો:—

“હે ભવ્યસેવકો! જાતિ, જન્મ, જરા અને મરણના દુઃખરૂપ જળથી ભરપૂર તથા વિચોગ અને રોગરૂપ મ્હોટા મગરૂપ વ્યાપ્ત એવા આ સંસારરૂપ સમુદ્રને વિષે ચિંતામણિ રતનની પેઠે મનુષ્યભવ અતિ દુર્લભ છે; તેમાં પણ આર્યક્ષેત્ર દુર્લભ, તેથી ઉત્તમ કુળમાં જન્મ પામવો દુર્લભ, તેથી પણ શરીરની નિરોગતા દુર્લભ છે, એ સર્વથી આયુષ્ય દુર્લભ છે, તેનાથી રૂપ દુર્લભ જાણવું, એથી પણ પાંચ ધૈદ્ર્યવતું પદુપજું દુર્લભ, તેમાં પણ બુદ્ધિ દુર્લભ છે, છેવટ શુદ્ધમદ્દા અને તેથી પણ ઉત્તમ ગુરુનો યોગ મળવો દુર્લભ છે, ધર્મ સાંભળવો એ તેનાથી પણ દુર્લભ જણવો. સોઝમાં આ પ્રમાણે એક પછી એક દુર્લભ છે; તોપણ પુણ્યના વરાથી તે સર્વ સામગ્રીને મેળવીને હે પઠિતજનો! તમે તે સામગ્રીને નિદ્રા, કષાય, વિગેરે પ્રમાદથી વૃથા ગુમાવી દેશો નહીં. પ્રમાદને વશ ધર્મજ્ઞ સાધારણ માણસો તો શું? પરંતુ પૂર્વધરો પણ દુઃખે તરી ન શકાય એવા આ ભયંકર સંસાર સમુદ્રમાં ભટકે છે; માટે દુઃખોના કારણરૂપ એ પ્રમાદને તણ કડં મુખકાશી ધર્મને વિષે આદર કરે. ત્રણ વાગે તે વિષે તિલકસમાન એવા નિર્ધિક્ષેએ ભવ્યજીવોના દિગ્ગત નાદે તે ધર્મને સાધુધર્મ અને શ્રાવકધર્મ એવા બે બે દયા કરે છે, તેમાં પ્રથમ પાંચ મહાવ્રતરૂપ સાધુધર્મ, પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુણિ સહિત છે; વળી તે મોક્ષમુખનું કારણ પણ છે. બીજો મધ્યકન્ધરૂપ મૂળવાળો શ્રાવકધર્મ બારવ્રતને લીધે બાર પ્રકારનો છે. તે ધર્મનું આરાધન કરી ભવ્યજીવો, કેતુપ્તથી બારમા અવ્યુત દેવલોકને વિષે જાય છે, અને જમન્ય વા નાધર્મ દેવલોકને વિષે જાય છે. આ બે પ્રકારના ધર્મનું મૂળ કારણ બે શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ તેને વીતરાગ એવા શ્રી જિનેશ્વરે

કહું છે. જેને માટે કહું છે કે:—

ચારિત્ર ધર્મના મૂળ રૂપ, બારણારૂપ, સ્થાનરૂપ, નિધાન રૂપ, આધારરૂપ, પાત્રરૂપ એવા સમ્યક્ત્વને ભાવવું અને છ ભાવનાને વિષે બોલવું. હે ભવ્યજનો ! જો તમે સત્ય, શાંતિ અને બાપારહિત એવા મુખની ઈન્દ્રિયા કરતા હો તો, જિનેશ્વરોએ નિરૂપણ કરેલા સમ્યક્ત્વને વિષે આદર કરો.

સિદ્ધાંતમાં કહું છે કે:—

દંમણમદ્દો મદ્દો, દંસણમદ્દસ્સ નરિય નિવ્વાણં ॥

સિજ્ઞંતિ ચરણરહિયા, દંસણરહિયા ન સિજ્ઞંતિ ॥૧॥

અર્થ:—જે પુરૂષ સમકિતથી ભ્રષ્ટ થયો હોય, તેજ ભ્રષ્ટ કહેવાય છે, સમકિતથી ભ્રષ્ટ થએલાને મોક્ષ પ્રાપ્ત થતું નથી, દ્રવ્યચારિત્રથી રહિત એવા પુરૂષો મોક્ષ પ્રાપ્ત છે, પરંતુ સમ-કિતરહિત પુરૂષો મોક્ષને પ્રાપ્તી શકતા નથી. ૧

માટે જે પુરૂષ, પોતાના હૃદયને વિષે સમકિતને ઉત્તમ રી-તે ધારણ કરે છે તે પુરૂષ, આરામશોભાની પેડે અપૂર્વસિદ્ધિને પ્રાપ્ત છે. ” શ્રી વીરબ્રહ્મણનાં આવાં વચન સાંભળી આણંદ આવકે શ્રી બ્રહ્મણે પૂછ્યું કે:—“હે ભગવન્ ! એ આરામશોભા કેળવે હતી ? અને તેણે સમ્યક્ત્વના પ્રભાવથી અપૂર્વ સિદ્ધિ રી રીતે પ્રાપ્ત કરી ? તે મને કૃપા કરીને કહો. ” આ પ્રજાણે આણંદ આવકના પૂછવા ઉપરથી શ્રી વીરબ્રહ્મણે કહ્યું:—

સમકિત ઉપર

આરામશોભાની કથા.

આ ભરતક્ષેત્રને વિષે સર્વ દેશોની મધ્યે એટલે એવો કુશાર્ત નામે દેશ છે. તેમાં સર્વ પ્રકારની શુભતિથી પૂર્ણ એવું સ્થ-ળાશ્રય નામે ગામ છે, તે ગામમાં પોતાના યજ્ઞાદિકર્મને વિષે કુશળ, યજુર્વેદાદિ ચાર વેદ અને સર્વ શાસ્ત્રનો પાર પ્રાપ્તો તેમજ સર્વ શાસ્ત્રના રહસ્યનો બાણ એવો અગ્નિશર્મા નામે આ ભણ રહેતો હતો; તેને ધર્માદિકાર્યને વિષે ઉચમવાળી, શોભસ-

કરી તે આણંદ આવક દ્યુતિપજાસ નામના ચૈત્યને વિષે ગયો, ત્યાં તે પ્રભુને ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી પંચાંગ નમાવીને વંદના કરી તેમની આગળ બેઠો; પછી વિષયના મહત્તે મથન કરનારા, ત્રણ ભુવનના ગુરૂ અને ભવ્ય જનોના નેત્રને આનંદ આપનારા શ્રી વર્દ્ધમાનસ્વામીએ આ પ્રમાણે ધર્મોપદેશ દીધો:—

“હે ભવ્યસોકો! જાતિ, જન્મ, જરા અને મરણના દુઃખરૂપ જળથી ભરપૂર તથા વિયોગ અને રોગરૂપ મોહાદા મગરથી વ્યાપ્ત એવા આ સંસારરૂપ સમુદ્રને વિષે ચિંતામણિ રાતની પેઠે મનુષ્યભવ અતિ દુર્લભ છે; તેમાં પણ આર્યક્ષેત્ર દુર્લભ, તેથી ઉત્તમ કુળમાં જન્મ પામવો દુર્લભ, તેથી પણ શા-રીરની નિરોગતા દુર્લભ છે, એ સર્વથી આયુષ્ય દુર્લભ છે, તેનાથી રૂપ દુર્લભ જાણવું, એથી પણ પાંચ દિવ્યવૃત્તિ પદ્મપદ્મ દુર્લભ, તેમાં પણ શુદ્ધિ દુર્લભ છે, જેવડા શુદ્ધમદ્દા અને તેથી પણ ઉત્તમ ગુરૂના યોગ મળવો દુર્લભ છે. ધર્મ સાંભળવો એ તેનાથી પણ દુર્લભ માનવો. લોકમાં આ પ્રમાણે એક પછી એક દુર્લભ છે; તોપણ પુત્રવત્તા વશથી તે સવ સામર્થ્યને મેળવીને હું પડિતજનો! તને તે સામર્થ્યને નિદ્રા કપાય, વિગેરે પ્રમાદથી વૃથા ગુમાવો દેશા નહીં. પ્રમાદને વશ થએલા સાધારણ માણસો તો શું? પરંતુ પરધર્મે પણ દુઃખ તરી ન શકાય એવા આ ભવંકર સંનાર સમુદ્રમાં ભટકે છે; માટે દુઃખોના કારણરૂપ એ પ્રમાદને તજી દઈ મુખકાળી ધર્મને વિષે આદર કરો. પ્રત્યેકને વિષે નિત્યક્રમમાત્ર એવા નિર્ધર્યગેએ ભવ્યજીવોના દિગત માટે તે ધનનં - માતૃધર્મ અને આવકધર્મ એવા બે ભેદથી રોગ છે, તેનાં પ્રથમ પાલ મદ્દાત્મરૂપ સાત્ત્વધર્મ, પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુણિ સહિત છે; વળી તે મોક્ષમુખનું કારણ પણ છે. બીજો મધ્યસ્થરૂપ મૂળવાળો આવકધર્મ આરત્રાને લીધે જાર પ્રકારનો છે. તે ધર્મનું આરાધન કરી ભવ્યજીવો, ઉત્કૃષ્ટથી આરમા અચ્યુત દેવલોકને વિષે જાય છે, અને જઘન્ય વો નાધર્મ દેવલોકને વિષે જાય છે. આ બે પ્રકારના ધર્મનું મૂળ કારણ જે શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ તેને વીતરાગ એવા શ્રી જિનેશ્વરે

મૃદ્ધિથી સર્વ પાપોને દૂર કરનારી અને અગ્નિની જ્વાળાનો ધોડે પરપુરપોથી સ્પર્શ નહિ કરી શકાય તેવી ખરેખર નામવાળો જ્વલનશિખા નામની સ્ત્રી હતી. જાણે છીપમાંથી ખેાતી ઉત્પન્ન થયું હોયની ! એવી અને વિજ્ઞાનોના સરખી છે શરીરની કાંતિ જેની એવો વિદ્યુત્પ્રભા નામની તે જ્વલનશિખાને પુત્રી હતી; વિદ્યુત્પ્રભાનું લોકોત્તર રૂપ, લોકોત્તર સૌભાગ્ય, લોકોત્તર ચતુરાધપણું અને લોકોત્તર વિનીતપણું હોવાને લીધે તે એક ન વર્ણવી શકાય તેવા રત્નરૂપ હતી; કારણ કે તેના શરણુ રૂપાદિ બીજી કોઈ કન્યાને વિષે નહોતું. વિદ્યુત્પ્રભા અતુકમે આઠ વર્ષની થઈ, તેણીમાં કર્મના ડોષથી તેની માતા મરણ પામી.

કહ્યું છે કે:—

બાલસ્ય માયમરણં. મજ્ઞામરણં ચ જુલ્બનારંમે ॥

યેરસ્ય પુત્રમરણં, તિમિતિ ગુરુઘાઈં દુરુત્તાઈં ॥૧॥

અર્થ:—બાલકને માતાનું મરણ, જવાન અવસ્થાના આરંભમાં સ્ત્રીનું મરણ અને વૃદ્ધને પુત્રનું મરણ એ ત્રણ મહોદાં દુઃખો છે.

છવે પૂર્વભવને વિષે જે જે કર્મ જે જે અધ્યવસાયથી કર્યા હોય, તે તે કર્મ તેને ઉદયકાળે ભોગવવાં પડે છે. વિદ્યુત્પ્રભા પિતાની માતા મરી ગયા પછી હુમેશાં સવારમાં ઉઠી ધરના આંગણને વાળતી અને લીંપતી, ત્યાર પછી રસોડું કરવા વિગરેનું કામ કરી દરરોજ ગાયો ચારવા માટે ગામની બહાર જતી, બપોર વખતે ગાયોને લઈ ઘેર આવી દૂધ દોદી પિતાને ભોજન કરાવતી, ત્યાર પછી તે પોતે ભોજન કરતી; વળી ગાયો ચારવા જતી અને સંધ્યા વખતે ઘેર આવી તે અવસરનું કાર્ય કરી થાક લાગ્યો હોય તો પણ રાત્રિએ પિતા ગુપ્ત ગયા પછીજ તે કન્યા મુઠ્ઠ જતી. આ પ્રમાણે તે કુમરી હુમેશાં પિતાના ધનનું કામ કરતી. છત્ર, જેવી રીતે આ લોક સંબંધી અતિ મહોદાં કાર્યો કરે છે, તેવી રીતે જો તે પરલોક સંબંધી કાર્યો કરવા તૈયાર થાય તો તે દુઃખી થાય નહીં. વિદ્યુત્પ્રભા

દમેશાં એ પ્રમાણે કાર્ય કરતી, તેથી તે બહુ ખેડ પામવાને લીધે પોતાના પિતાને કહેવા લાગી કે, “હે તાત ! હું આ ધરના વારને કષ્ટમાત્ર ઉપાડવાને સમર્થ નથી, બહુ ભારને લીધે મોટા બજાર પહોંચાડી બચ છે; મારે આપ, કોઈ સારા કુળમાં ઉત્પન્ન થએલી મેટા કન્યાની સાથે વિવાહ કરે, કે જેથી હું પોતાના ધરમાં નિશ્ચિંતપણે મુખે રમું.”

પુત્રોનાં આચારો વચન સાંભળી દુર્લભ પામેશા અગ્નિશર્માએ કહ્યું:—“હે પુત્રી ! તું કહે છે તે સાચ છે, કારણ કે, બહુ સમૃદ્ધિવાળું, સાત માથવાળું અને ચેકડા ગોખવાળું પહોં આ ધર ઉત્તમ સ્ત્રી વિના યોગ્ય નથી.” આ પ્રમાણે કહીને તેણે એક કુળવતી કન્યાની સાથે લગ્ન કર્યું. તપીન સ્ત્રી પણ મુખની ઠંડાવાળી તેમજ આગલવાળી હતી, તેથી તે ધરનું કાંઈ પણ કાર્ય કરતી નહીં. વિપુલપ્રભા, પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે, “વિધાર છે ! વિધાર છે ! ! મહારા પૂર્વ કર્મના અતિ નિંદા કરવા યોગ્ય પરિણામને ! કે જે આ નવી પરણેલી સ્ત્રી કુળ ધરના કામને મારે આલેડી તે પણ પોતાના પગ ઉપર પગ ચડાવી રાત્રી દિવસ મુખે બેસી રહે છે, જરા પણ કામ કરતી નથી; મહારે મુખ્ય પિતાનું કામ તો કરવું પડતું હતું, તેમાં વળી આ બીજું નવી માતાનું કામ પણ આવી પડ્યું; અરે ! હું પોતાના કર્મના દોષથી કેવા મોટા કષ્ટને વિધે આવી પડી છું ! ચિંતાવડે આનુર ચિત્તવાળી મેં પોતાના કર્મના દોષથી દિવસે મુખથી ભોજન પણ કર્યું નથી અને રાત્રીએ મુખથી નિદ્રા પણ લીધી નથી. હું કેટલા દિવસ આવા કુખ્યાને ભોગવીશ ?” આવી રીતે અનેક પ્રકારના કષ્ટે કહીને દિવસોને નિર્જન કરતી એવી તે વિપુલપ્રભા માથાપદ સંદિગ્ધ અનુકરે બાર વર્ષની થઈ.

એકાએક તે કન્યા ગારને ચારવા મારે વનમાં ગઈ અને ત્યાં તે, એક સારી છાયાવાળા વૃક્ષની નીચે જેલમાં નિદ્રા લેતી હતી તે સમયમાં એકાએક રાત્રીરવાળે, કાતી કાંનિવાળે, બપોળો ત્રાસ પાડેલો, રાત્રા નેત્રવાળો અને ઉગરની અતિવાળો

એક સર્પ તેની પાસે આવ્યો અને તે બાળલાવ રહિત એવી વિદ્યુતપ્રભાને ઉઠાડી મનુષ્યની ભાષાથી કહેવા લાગ્યો:—

“હે બાળા! તું મહારાથી ભય પામીશ નહીં, પરંતુ મહાર્ એક વચન સાંભળ. હું આ વનમાં નાગરૂપે બહુ કાળ થયાં ઘર કરીને કર્મના ચોતે મુખથી રહું છું, હમણાં મહાર્ પાપકર્મ ઉદય પામવાને લીધે કેટલાક ગાર્ડીલોકો આ વનમાં આવેલે મને પકડવાનો ઉપાય કરવા લાગ્યા છે. મને તે વાત ની ખબર પડી, તેથી હું ભય પામી નાસીને અહિં તહારે શરણે આવ્યો છું, પાપકર્મને વિષે તત્પર એવા તે ગાર્ડી લોકો મહારી પાછળ આવે છે, તેઓ મને પકડીને કર્ડીયામાં નાંખશે અને તેથી હું મહા દુઃખ પામીશ. હે બાળા! તે કારણ માટે તું તે પાપી પુરોવાથી મહાર્ રક્ષણ કર, રક્ષણ કર; તેથી તને પરોપકાર કરવાનું બહુ પુણ્ય થશે. વળી સાંભળ, નારા વંત સ્વભાવવાળા અને મનથી ભરપૂર હોવાને લીધે અતિ અપવિત્ર એવા આ દેહથી જો કોઈનો ઉપકાર નહીં કરાય, તો પછી એ દેહનું ફળ શું? અર્થાત્ પરોપકાર કરવો એજ દેહનું ફળ છે. અવસરે સૂર્ય ચંદ્ર પ્રકાશ કરે છે, અવસરે મેઘ વર્ષાદ વરસાવે છે, સમુદ્ર મર્યાદા તજતો નથી, જાગૃત્વમાન એવો અમિ મુખકારી થાય છે, અને આ સર્વ મહોદા પૃથ્વીમંડળને આજ મુખી શેષનાગ પોતાના મસ્તક ઉપર ધારણ કરે છે. એ સર્વ લોકોના પરોપકારનું મહાત્મ્ય જાણ. કશું છે કે:—જે જાણસ પોતાના સ્વાર્થ વિના બીજાને આશ્રય આપે છે, આપણે માં પરોવાનો ઉદ્ધાર કરે છે અને શરણે આવેલાનું રક્ષણ કરે છે તે પુરોવાથી આ પૃથ્વી મુશોલિત થયેલી દેખાય છે. હે મહાલાભ્યવાળી! આવા પરોપકારના ફળને જાણી મહા ભય પામેલા એવા મને પોતાના ખોળામાં મૂકી ઉપર ઓઢવાનું વસ્ત્ર ઢાંકીને તું મહાર્ રક્ષણ કર.” સર્પનાં આવાં વચન સાંભળી વિદ્યુતપ્રભા પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે, “મેં પૂર્વ ભવને વિષે પુણ્ય કર્યું નથી, તેથી હું આ ભવને વિષે દુઃખી થયેલી છું, અને આ ભવમાં જો પુણ્ય નહીં કરું તો

એક સર્પ તેની પાસે આવ્યો અને તે બાળભાવ રહિત એવી વિદ્યુત્પ્રભાને ઉઠાડી મનુષ્યની ભાષાથી કહેવા લાગ્યો:—

“હે બાળા! તું મહારથી ભય પામીશ નહીં, પરંતુ મહાર્ એક વચન સાંભળ. હું આ વનમાં નાગરૂપે બહુ કાળ થયાં ઘર કરીને કર્મના થોભે મુખથી રહું છું, હમણાં મહાર્ પાપકર્મ ઉદય પામવાને લીધે કેટલાક ગાર્ડીલોકો આ વનમાં આવીને મને પકડવાનો ઉપાય કરવા લાગ્યા છે. મને તે વાત ની ખબર પડી, તેથી હું ભય પામી નાસીને અહિં તહારે શરણે આવ્યો છું, પાપકર્મને વિષે તત્પર એવા તે ગાર્ડી લોકો મહારી પાછળ આવે છે, તેઓ મને પકડીને કર્ડીયામાં નાંખશે અને તેથી હું મહા દુઃખ પામીશ. હે બાળા! તે કારણ માટે તું તે પાપી પુરુષોથી મહાર્ રક્ષણ કર. રક્ષણ કર; તેથી તને પરોપકાર કરવાનું બહુ પુણ્ય થશે. વળી સાંભળ, નાશ વંત સ્વભાવવાળા અને મળથી ભરપૂર હોવાને લીધે અતિ અપવિત્ર એવા આ દેહથી જો કોઈનો ઉપકાર નહીં કરાય, તો પછી એ દેહનું કૃણ શું? અર્થાત્ પરોપકાર કરવો એજ દેહનું કૃણ છે. અવસરે સૂર્ય અંદ્ર પ્રકાશ કરે છે, અવસરે મેઘ વર્ષાદ વરસાવે છે, સમુદ્ર મર્યાદા તજતો નથી, જનનવશ્યમાન એવો અગ્નિ સુખકારી થાય છે, અને આ સર્વ મહોદ્ધા પૃથ્વીમંડળને આજ સુધી શેષનાગ પોતાના મસ્તક ઉપર ધારણ કરે છે. એ સર્વ લોકોના પરોપકારનું મહાત્મ્ય જાણ. કહ્યું છે કે:—જે માણસ પોતાના સ્વાર્થ વિના બીજાને આશ્રય આપે છે, આપત્તિ માં પડેલાનો ઉદ્ધાર કરે છે અને શરણે આવેલાનું રક્ષણ કરે છે તે પુરુષોથી આ પૃથ્વી મુશોભિત થયેલી દેખાય છે. હે મહાબાળ્યવાળી! આવા પરોપકારના કૃણને જાણી મહા ભય પામેલા એવા મને પોતાના ખોળામાં મૂકી ઉપર આડવાનું વસ્ત્ર ઢાંકીને તું મહાર્ રક્ષણ કર.” સર્પનાં આવાં વચન સાંભળી વિદ્યુત્પ્રભા પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે, “મેં પૂર્વ ભવને વિષે પુણ્ય કર્યું નથી, તેથી હું આ ભવને વિષે દુઃખી થયેલી છું, અને આ ભવમાં જો પુણ્ય નહીં કરું તો

મહારી ગાયેને તાપની પીડા ન થાય તેમ કરે. ” કન્યાતું એ પ્રકારનું વધન સાંભળી કેવ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ અરે! આ કન્યાતું કેવું મુશ્કેલીનું કે જે, પ્રગટ થએલા સાક્ષાત્ કલ્પ-વૃક્ષથી કેવળ છાયાનીજ ઇચ્છા કરે છે!! ભણે, તેના તે મનો-રથ પૂર્ણ થાયે. ” એમ કહી કેવે તેના ઉપર તત્કાળ નંદનવન સરખું એક વન તૈયાર કર્યું. પછી તેણે વિદ્યુતપ્રભા કન્યાને કહ્યું કે, “ હે પુત્રી! તું જ્યાં જ્યાં જઈશ, ત્યાં ત્યાં સર્વ ઋતુના ફળ ફૂલવાળું આ વન આવશે; આ વનનાં ફૂલ અને ફળ મનને પ્રિય લાગે તેવાં અને અમૃતથો પણ અધિક સ્વાદવાળાં છે એટલુંજ નહિ, પરંતુ તે વનનાં સર્વે વૃક્ષો પણ મનોવાંછિત વસ્તુને આપનારાં છે એમ તું જાણજે. હે કન્યા! મેરૂપર્વત ઉપર રહેલા નંદનવનમાં જેવી રીતે દેવાંગનાએ ક્રીડા કરે છે, તેવી રીતે તું પણ આ વનમાં ક્રીડા કર અને કાંઈ કદ આવી પડે ત્યારે મહારું સ્મરણ કરજે. ” એમ કહી તે કેવ પાનાને સ્થાનકે ગયો.

પછી ચંદ્રના સરખા પ્રસન્ન મુખવાળી વિદ્યુતપ્રભા કન્યાએ તે ઉદ્યાનના વૃક્ષનાં ફળ ફૂલોનું ભંડાર કરી તૃપ્તિ પામી અને મનમાં વિચાર કરવા માંડ્યો કે, “ અરે! ઘાટે ઉપકાર કરવાથી મને આવું અદ્ભુત ફળ થયું, તો જેઓ મને રીતે ઉપકાર કરનારા છે તેઓને તો કેટલું ફળ થવું જોઈ? ” આવી રીતે અત્યંત વિસ્મય પામેલા દુઃખવાળી તે કન્યા સંસ્મરમયે ગાયેને ઘડ ઉપર રહેલા દિવ્ય ઉપવન મંદિત પાનાને પર આવી, ત્યારે ખગ્ગાએ કહ્યું:— “ હે પુત્રી! જોઈશ કર. ” કન્યાએ કહ્યું:— “ હે માત! મને આવે શરીરે માતું નથી, તેથી જૂખ લાગી નથી. ” પછી તે કન્યા પાટલી રાત્રીએ ગાયેને ઘડ ફરી વનમાં ગઈ. આ પ્રમાણે દુઃખમાં તે કન્યા દિવ્ય વનની નિયં અપ્સ-રાત્રી પડે ક્રીડા કરતી હતી.

એકાદ તે વિદ્યુતપ્રભા કન્યા કલ્પવૃક્ષની છાયામાં સૂતી હતી, તેવામાં જે થયું તે માંભળે. પાટલીપુત્ર નગરનો રાજા જિતમયુ, પાનાની ચતુરનિષ્ઠી મંદામંદિત કિમ્બારા કરવા

નિકળેલા હતા તે તેજ સ્થાનકે આવી પહોંચ્યા. જાણે સર્વમં-
જીથીજ ઉતરેલા હોયની! એવા તે રાજાના વિવિધ જાતના
પાયાઓ પાતાના ઓંખારાથી તે વનને ગજવી મૂકતા હતા;
એના સૈન્યને વિષે માંડ કરવા અને મેલની પડે મરજના કરતા
એવા પર્વત સમાન સારીરવાળા હાથીઓ દેખાતા હતા; છત્રીશ
પ્રકારના આયુધોને ધારણ કરતા મુલદોષી સ્થામ અને મહેલ્લી
ધૂપરીઓના રાજધી મનોહર એવા રથો તે રાજાની સેનાને
વિષે શોભતા હતા, આ પ્રકારની સૈન્યસમૃદ્ધિવાળા જિતરાત્રુ
રાજાએ નંદનવન સમાન હાથારાળા તે વનને ભેઈ ત્યાં પડાવ
કેઈ, રાજસમૃદ્ધને વિષે ચંદ્રસમાન જિતરાત્રુ રાજા એક આં-
ખાના વૃક્ષની નીચે સિદ્ધાસન ઉપર બેઠા અને તેની આસપાસી
સેવક હોકાઓ હાથી, ઘોડા, જગદ વિગેરે પરુઓને વૃક્ષોની
દાળો સાથે બાંધી દીધા, તથા રાત્રાદિ સર્વ સામગ્રી પણ વૃ-
ક્ષોની દાળોને વિષે લટકાવી દીધી. એવામાં વિપુલપ્રભા સૈન્યના
રાજધી ભાગી અને ભોલા ભાગી તેા નેણે હાથીના સમૃદ્ધના
સપથી પાતાની ગાયોને ફર નાસી ગએલી દીધી, તેથી પા-
તાની ગાયોને પાછી વાગરા માટે તે કન્યા લેટલામાં દોડવા
લાગી, તેટલામાં તેની સાથે તે વન પણ દોડવા લાગ્યું. વૃક્ષની
દાળોને વિષે બાંધેલા હાથી, ઘોડા વિગેરે પરુઓ પણ દોડ-
વા લાગ્યાં.

આ પ્રમાણે મરવેને દોડવા નિ- મનનાં આશ્ચર્ય પામેલો
જિતરાત્રુ નાજ વિચારે કન્યા તે... આ પૂર્વે કથાએ પરુ
નહિ મેલેલું અ.ચય... હાથા. ઘોડા, જીંદ, વિગેરે
પરુઓ. નાડેન આ વન દોડે... રાજાનાં આજ્ઞાથી પ્ર-
વળ લેટલામાં તે જુએ છે. તે... ઉચાત્ર સાદિત દોડ
તી એવાં એક કન્યાન દી... વન... પ્રવાન પાતાના
ચિત્તના વિચાર કન્યા બાંધેલા છે. અચ આ કન્યાના આ કાં
અવન નહિમા દેખાય છે. તેવાં જતાં તે કન્યાની પામે જ
કેટલાં જાણે... મનોહર નુવન નાં કન્યા' નુ પાડી વળી,
હાન નાસી ગએલાં ગાયોન હુ... પાછી લાવી આપું' નુ

હારા દોડવાથી આ વન દોડે છે, જેથી અમારા રાજ વિગેરે સર્વે માણસો લયભ્રાંત મનવાળા થાય છે. તું પાછી વગીરા તેથી વન પણ પાછું વગશે, અને વન પાછું વગશે તેથી હાથી, ઘોડા, વિગેરે સઘણું પાછું વગશે, તેથી સર્વે માણસો શાંત થશે.” મંત્રીનાં આવાં વચન સાંભળી તે વિદુત્પ્રભા કન્યા માણસો ઉપર કયા લાચી જેટલામાં પાછી વગી, તેટલામાં તે ઉઘાન પણ તે કન્યાની સાથે પાછું વગી પાતાને સ્થાને આબ્યું. રાજની આજ્ઞાથી અધારેએ ગાયોને ત્યાં આણી અને સર્વ જેમ હતું તેમ શાંત થઇ ગયું.

પછી મંત્રીએ કહ્યું. “હિ રાજન્! આપે જે અપૂર્વ આશ્ચર્ય જોયું, તે આ કન્યાનું મહાત્મ્ય છે.” રાજ પણ અતિ મનોહર લાવણ્યવાળી, ઉત્તમ રૂપવાળી અને મુવર્ણસમાન શરીરની કાંતિવાળી તે કન્યાને જોઇ મનમાં અતિ આશ્ચર્ય પામીને વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “આ કન્યા સ્વર્ગથી ઉતરેલી શું વૈમાનિક દેવી હશે કે નાગકન્યા હશે? અથવા તો આમુરી કન્યા હશે કે જ્યોતિષિક દેવી હશે?” આ પ્રભાણે વિચાર કરતા એવા રાજએ તે કન્યાના લક્ષણ ઉપરથી નિશ્ચય કર્યો કે, “હા! હવે મેં જાણ્યું, એ નક્કી મનુષ્યની જી છે, પણ કેમ દેવી નથી.” પછી રાજએ વનમાં તે કન્યાના દુર્બળ શરીરના ચિન્હોથી મનને વિષે એવો નિશ્ચય કર્યો કે, “તે કન્યા હજી મુખી પરજેતો નથી.” આ પ્રભાણે ધારી જિતરાત્રુ ભૂપતિ તે કન્યા ઉપર નિષ્કપટપણે જહુ અનુરાગ ધરવા લાગ્યો. પછી પ્રધાને ભૂપતિના ભાવને જાણી કન્યાને કહ્યું કે, “હિ ભદ્રે! તું આ જિતરાત્રુ રાજને પાતાના પતિરૂપે અગીકાર કરી હારા મનુષ્ય જન્મને સંપૂર્ણ કર.” કન્યાએ લજ્જાથી પાતાનું મુખ નીચું કરીને કહ્યું. “હિ મંત્રી! તમે કહ્યું તે યોગ્ય છે, પરંતુ જે પાતાના જ મુખથી વિવાહની અનુમોદના કરવી તે કુળવતી કન્યાને અયોગ્ય છે. જો તમે આ પાતાનું કાર્ય કરવા ઈચ્છતા હો, તો આ પામે રહેલા ગામમાં અગ્નિશર્મા નામનો બ્રાહ્મણ વસે છે, તે બ્રહ્મદેવ પિતા થાય છે, તેને તમે પાતાની કાર્યસિદ્ધિને

કારણે વિષે સ્થિર રહેલા કુળ કુલવાળાં વૃક્ષો કેને આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન નથી કરતાં? જો પૂર્વનાં બહુ પુણ્ય હોય તોજ એ વૃક્ષોનાં કુળ મળી શકે તેમ છે.” આ પ્રમાણે લોકોના વિવિધ વચનોને સાંભળતો એવો જિતરાત્રુ ભૂપતિ, આરામથોભા સ્ત્રી સહિત હર્ષથી પાતાના મહેલમાં આવ્યો. દિવ્ય પ્રભાવવાળું અને દેવતાએ નિર્માણ કરેલું તે ઉદ્યાન પણ રાખના મહેલની ઉપર આકાશમાં સ્થિર થઈને રહ્યું; કારણ કે, માણસોને આ સંસારમાં પુણ્યના યોગથી શુ નથી મળતું? પછી આરામથોભા પ્રિયાની સાથે ભોગ ભોગવતા એવા તે રાખનો કેટલોક કાળ લીલામાત્રમાં થાક્યો ગયો.

એક દિવસ અગ્નિશર્મા આજ્ઞાતુની નવી પરણેલી સ્ત્રીએ એક પુત્રીને જન્મ આપ્યો, અનુક્રમે તે પુત્રી જ્યારે યુવાવસ્થા પામી, ત્યારે તેની માતા વિચાર કરવા લાગી કે, “જો આરામથોભા મૃત્યુ પામે તો તેના ઉપર રાખને લીધે આસક્ત થઈ જાત મનવાળો જિતરાત્રુ રાખ મદારી પુત્રીને પરણે; મારે શોકવના સરખી તે શોકવની પુત્રીને કેઈ ઉપાયથી મારી નાંખું.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી તેણે પાતાના પતિને કહ્યું:—“હે સ્વામિન! એક મદાર વચન સાંભળો. આપણે ક્યારે પણ આરામથોભા પુત્રીને મારે એટલે મારક વિચરે કાંઈ થાડી પણ વસ્તુ મોકલવી નથી.” ત્યારે ભટ્ટજીએ કહ્યું:—“હે ભદ્રે! તે આરામથોભાને કાંઈ ખાદ્ય (કમી) નથી; તે તો દમરમાં પુણ્યના વરાધી કપરના કોમળા કરે છે.” પતિનાં આવાં વચન સાંભળી સ્ત્રીએ કહ્યું:—“સ્વપ્નમિત્યાધિ આપે વોળ્ય કહ્યું. પરંતુ માતા પિતાએ મોકલેલી વસ્તુ ભોજન વિચરે થાડી વસ્તુની પણ મદદ જોઈને પામતી પુત્રી કંઈ જા કરે છે, મારે મારક વિચરે કાંઈ પણ આવવાની વસ્તુ મોકલવી જોઈએ.”

પ્રિયાના આવા માઠ આચરણે અળી અગ્નિએ કહ્યું:—“હૈ પ્રિયા! જો તારા મનમાં એમ દોષ તો પુત્રીને મારે મારક વિચરે જનાર.” અગ્નિશર્માએ આવી રીતે પ્રિયાને આજ્ઞા આપી, એટલે તો તે કુટુંબમાં દિવ્ય વસ્તુથી સિદ્ધિપ્રદીયા ના-

મતા વિષમિમિત્ર મોદકો નાકાગ તેવારે હૈયે; પછી સર્વે મોદ-
કોને એક ધડમાં નાંખી, મોકું બધે કરી તે દુષ્ટ રંડાએ
પિનાના પતિને હતું. “તમારે આ ઘરે પુત્રી વિના બીજા
કોઈના હાથમાં આપવો નહીં અને વળી તેને એમ કહેવું કે,
“આ મોદકો તારે પિનાનેજ ખાવા-બીજા કોઈને આપવા
નહીં; કારણ કે, જો તે બીજાને આપીશ તો, તે સાદા નદિ
ધરાને દીપે રાજ્યકુળમાં અમારી હાંસી થશે. અમને ગામડાના
રહેવાસીને મોદક બનાવવાનું તેવું ઘાતુર્વે ક્યાંથી હોય?”
આજનું પાને સરસ સ્વભાવનો હતો, તેથી તે સ્ત્રીના કપડાને
નહીં બાતુનાં ધડા ઉપર પાનાનું શીંગ કરી ત્યાંથી ચાકી નિ-
કળ્યો. રસ્તે ધડાને પિનાના ઓશીકે મૂકી નિદ્રા લેતો અને વા-
રવાર તેના બધે કરેલા મુખને લોતો એવો તે આઘણ અનુ-
ક્રમે નગરની ચમીપે આવી પહોંચ્યો; ત્યાં તે માર્ગના અમથી
પાકી જવાને દીપે એક મોટા વડ વૃક્ષની નિચે સીતળ છા-
યામાં મુકને લોટલામાં નિદ્રાવશ થયો, તેટલામાં પેલા નાગકુ-
મારે કેવે અવધિજ્ઞાનથી તેથી અવસ્થામાં રહેલા આઘણને એક
વિચાર હોય કે, “આ આઘણ આ નગરને વિષે શામાટે બધ
છે? હા, મેં જાણ્યું. ઓરમાન માતાએ વિષમિમિત્ર મોદકો કરી
આરામશીલાને મારવા માટે આ આઘણને મોકલેલો છે; પરંતુ
એ પુત્રીનો પિતા હું પાતે વિષમાન છતાં પૂર્વજવે મેજવેલા
પુણ્યયોગથી તેને મરણનું દુઃખ કેમ થશે? એ કન્યાએ પૂર્વ
જવને વિષે બહુ પુણ્ય મેજવેલું છે, તેથી તેને કોઈ મારવાને
સમર્થ નથી.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી તે નાગકુમારે દેવતાએ
ધડામાંથી વિષમિમિત્ર મોદકોને અપહરી લઈ તેમાં બીજા અ-
જ્ઞસમાન સ્વાદવાળા દિવ્ય મોદકો મૂક્યા. પછી આઘણ જાગી
ઉઠ્યો અને ઘડા લઈ રાજદ્વારે આવ્યો, ત્યાં પ્રતિદ્વારે તેને આ-
વેલો બાવી રાજાને વિનંતી કરી કે, “હે સ્વામિન! આરામ-
શીલાના પિતા રાજદ્વારે આવ્યા છે, તે આપના પવિત્ર દરિય-
ની ઈચ્છા કરે છે, એ આપની આજ્ઞા હોય તો તેડી લાવું.”
તેવારે રાજાએ કહ્યું:—“તેમને જદ અહિં તેડી લાવ.” તુરત

પ્રતિહાર રાજદ્વારે જઈ અગ્નિશર્મા બ્રાહ્મણને રાજ પાસે તેડી ગયો. અગ્નિશર્માએ ત્યાં આવી આશિર્વાદ આપી રાજની આગળ ધડો મૂક્યો. રાજએ પ્રથમ કુરાળ પ્રમ પૂછીને પછી કહ્યું કે, “હે દ્વિજ ! આ ઘડાને વિષે શું લાગ્યું છે ? ” બ્રાહ્મણે કહ્યું, “સ્વામિન્ ! એમાં મહારી પુત્રીને માટે મોઢકો આપ્યા છે, તેની માતાએ મોઢના વશથી ઉત્તમ મોઢકો એ ઘડામાં મોકલ્યા છે.” રાજએ પ્રસન્ન થઈ તે ઘડો આરામશાલાની પાસે મોકલાવી દીધો અને પોતે પણ વસ્ત્રાભરણથી તે વિપ્રનો સત્કાર કરી હૃદયથી આરામશાલાના મંદિરમાં આવ્યો, ત્યાં તે રાણીએ આપેલા આસન ઉપર બેઠો. તેવારે આરામશાલા રાણીએ કહ્યું, “હે સ્વામિન્ ! જો આપ આજ્ઞા આપે તો હું આ ઘડો ઉઘાડું.” ત્યારે રાજએ કહ્યું, “હે પ્રિય ! આ સ્થાનકે કોઈ સેવકજન નથી, માટે તું પોતે ત્હારી ઈચ્છા પ્રમાણે તે ઘડાને ઉઘાડ.” રાજની આજ્ઞાથી રાણીએ જેવો ઘડો ઉઘાડયો, તેવાજ કોઈ નહિ વર્જવી શકાય એવો મુગધ ઉછળ્યો કે જેથી સમગ્ર રાજમંદિર મુગધીવાળું બની ગયું. રાજ ઘડામાં રહેલા મોઢકો જોઈ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “શું આ મોઢકો અમૃતરસના બનેલા છે કે, દેવ સાન્નિધ્યથી થયેલા છે.” આવી રીતે વિચાર કરતા એવા રાજએ ફરી આરામશાલાને કહ્યું, “હે મુવદનિ ! તું લોકમાં કયારે પણ નહિં જોવામાં આવેલી આ એક એક મોઢક ત્હારી બહેનો (શોકયો) ને આપ.” રાજની આજ્ઞાથી આરામશાલાએ અતિ હૃદયવડે પોતાની સર્વ શોકયોને એક એક મોઢક પોતાના હાથથી આપ્યા, તેવારે મનુષ્ય લોકને વિષે અતિ દુર્લભ એવા તે મોઢકોને લક્ષણ કરીને સતિપ પામેલી સર્વ શોકયો આ પ્રમાણે કહેવા લાગી.

“અહો ! આરામશાલાની માતાનું કેવું ચાતુર્ય ! અરેઅર તેણે પોતાની અર્પવ ચાતુરીથી આ મોઢકો અમૃતરસનાજ બનાવેલા દેખાય છે.” પછી અગ્નિશર્મા બ્રાહ્મણે રાજને કહ્યું, “દેવ ! આપ મહારી પુત્રી આરામશાલાને ઘડા દિવસ મહારે ઘર મોકલો; કારણ તેથી તેને પોતાની માતાનું દર્શન થશે.” તેવારે

રાજાએ દગીને હતું. બેઠા બેઠા નખે નિસે મરતુ રત્નવચસાગી
 રખાએા હેઠા હાથુકે, રાજાની એએા મુએ પછુ નધી એડા
 હતી. તે પછુ નખે જાગના નધી." પછી રાજાની આગાધી આગળ
 ધર આવી મરે વાગ પાનાની નયો એને હતી, તેધી દુષ્ઠ મનવા.
 તે એ પછુ મિનમાં વચાર કરવા લાગી કે, "વિચાર હેઠા વિચાર હેઠા
 કે એ મદાર કારે મિઠ ન થયું. હું એમ નહોતી જાણતી કે
 હું વિષ નાંખવાથી વિષમિલિત પદાર્થને વિષ હેઠા પછુ રાજા
 નહિં રખાય. હવે હું બીજું ઉપ વિષ નાંખી પડવાન જનારીને
 પુત્રીને મારે માણુકે કે એથી તે તારાન મૃત્યુ પામે." આ પ્ર-
 માણે વિચાર કરી તે દુષ્ઠ રાજાએ ઉચિત નિમિત્ત તૈયાર કરેલું
 પડવાન એક ઘડામાં બરી તે ઘડાનું માણુ જાય કરી તે પાનાના
 પતિને આપેા અને હતું કે, "સ્વામિન! આ ઘડા પછુ ત્યાં જઈ
 પુત્રીને આપી આપેા." આદા! પાપી માણુમાનું કેવું દુરાચરણ
 હે! આગળ અતુકે આગનાં કરી પછુ તેજ વડગુણી નીચે આ-
 પીને સેા, ત્યાં તે એકામાં નિડારવા થયેા, તેકામાં રેવનાએ
 પૂરેલી પેકે વિષમિલિત પડવાન અપદરી લઈ બીજું મુદર પડ-
 વાન મૂકયું. પછી આગળે રાજમદિરમાં જઈ તે ઘડા રાજાને
 આપેા, તેધી તેને કીર્તિ બહુ વિસ્તાર પામી. આગળે કરી
 ધર આવો સરે વાગ પાનાની પ્રિયાને હતો, તે સાંભળી દુષ્ઠ
 રાજા મનમાં ખેદ કરતી વિચારવા લાગી કે, "અતેા! આનેશું
 કરેવાય? તે પુત્રી કેમ મૃત્યુ નધી પામતી? હવે તારાપુત્ર
 વિષમિલિત પડવાન કરી માણુ." આવા વિચાર કરી તેને
 વિષમિલિત પડવાન તૈયાર કરી ઘડામાં બરી પાનાના પતિને
 હતું. "પ્રાણનાથ! તમારે આ વખતે પુત્રીને આપણે ધર તેરી
 લાગતી; કારણકે, પુત્રી પહેલી વખતે પાનાના પિતાને ધર પ્ર-
 રાચ કરે છે. એ કદાપિ રાજા પુત્રીને ન માણે તો તમારે તેને
 પાનાનુ જાણેજ રખાણું."

આ પ્રમાણે પ્રિયાની શિખામણ સાંભળી આગળ ઘડા લઈ
 આગળે થયેા અને તેજ વડગુણી નીચે આવીને સૂઈ રહ્યા;
 ત્યાં રેવનાએ ઘડામાંથી વિષમિલિત પડવાન અપદરી લઈ ઉ.

તમ પછાત મૂક્યું. આમણે રાજદારમાં જઈ મડો રાજને આપ્યો તેથી વિપત્તિનો મોટો જશ વૃદ્ધિ પામ્યો. પછી આમણે રાજને કયું. - "મહે રાજેદ્રો આપ મહારી ગર્ભવતી પુત્રીને મહારે મેર માકસો; કારનુકે, પુત્રી પહેલી વખત પિતાના મેર પ્રસાદ કરે, એમ માકમાં કહેવાય છે." તેવારે રાજએ કહ્યું. - "મહે વિપ્ર! એ વાત ક્યારે પણ બની નથી કે, રાજેદ્રી પિતાના પિતાને મેર જઈ આમણે જન્મ આપે, આ વાત તમારે ફરીથી કહેવી નહીં." રાજનાં આવાં વચન સાંભળી આમણે પિતાના ઉદર ઉપર હરી અડકાડીને રાજને કયું. - "મેં આપ મહારી પુત્રીને નહીં માકસો તેા તું નિમે આપને પ્રજાનુયા આપીશ." પછી પ્રજાનોએ રાજને વિનંતી કરી કે, "મહે મહારાજ! એ પ્રજાનું નાંદો કે માય છે તેવાં ને નિમે પ્રજાનુયા આપશે, મારે મહારેવીને તેવી નામે માકસો." પછી રાજએ મોટા સમગ્રી કરી આરામ આપાને પ્રજાનું નામે વિદાય કરી. અતિ પ્રજાનું પિતાના મળતા પાછા જાનમાં એક મોટાં તુંબે ખોદાવી રાખ્યો અને પિતાની પુત્રીને એક બાવનામા મળી. અમિશમાં પ્રજાનું પિતાની આનંદોમા પુત્રી નહિત બહુ મનુષ્યોએ પિતાના માથાં આપ્યાં. ઉપાત નહિત આવતી આનંદોમા પિતાના પાને વિશે મુને તિવાન કંપા જાની; એમ છીંત. આંતિ તપાસના પોનથી મુજાદ્દને જન્મ આપે, તેમ નાં તનુ દવસમાન અગ પુત્રને જન્મ આપે.

એક દિવસ પાન નંદનાન રાજ રાની 'વરન મહા પીકા' ને, રાજે મહા મહા તપા દેવા અવાસ આનંદોમા તપા દેવ ને મહા (જગાએ જ્યાં મારે) આનંદના પ્રજાનાં નામે વળત. રાજેદ્રો અ. વળત આપે. તપા તનુ દુરાતે એ. કુતકુ કે, " કે તપા અ. દુરા તપા મહા તપાનો છે. " તપાદ દુરાદુરાની આનંદના મળતે કહે. - " હાં એ દુરાદુરાને મેં તપાનો કે રાજનું કે મીટુ રાજે રાજને મારે મહાદુરાદુરાને તપા તનુ દવસ મહા તપા દેવા દેવે કેવું આંતુ કેવું દેવ કેવું દેવે તપા ને એ કાલ કંપાને મળ્યું છે. "

સંરળ સ્વભાવવાળી આરામશોભાએ માતાનો અભિપ્રાય જાણ્યો નહીં, તેથી તે કૂવાની પાસે જઈ નીચું બુખ કરી બેઠામાં કૂવાને બોલા લાગી, તેડલામાં કુદ થિતવાળી ઓરમાન માતાએ ધક્કો દઈ તેને કૂવામાં ફેંકી દીધી. આરામશોભાએ કૂવામાં પડતાં પડતાં પેલા પૂર્વે વરદાન આપનારા દેવતાનું સ્મરણ કર્યું, તેથી તે દેવતાએ તત્કાળ ત્યાં આવી તેને હાથપડે ઝીલી લીધી, અને બેઠલામાં કોઈ પામેલો દેવતા તે ઓરમાન માતાને તેના પાપકર્મનું દુન દેખાડવા લાગ્યો. તેડલામાં આરામશોભાએ તેને સાંત પમાડયો. પછી નાગકુમાર દેવતાએ કૂવામાં એક પાનાગચુદ્ધ બનાવી તેમાં આરામશોભાને રાખી. ઉધાન પછી તેની પાછળ કૂવામાં આવ્યું.

આરામશોભાનો વેશ ધારણ કરાવી બેઠલામાં પડેલ ઉપર બેસારી, તેડલામાં આરામશોભાનો દાસી વર્ગ ત્યાં આવી પહોંચ્યો, તેણે કાંઈક ઓછા લાવણ્યવાળી, વિરૂપ શરીરના વર્ણવાળી, વિષમનેત્રવાળી અને કાંઈક અસમાન શરીરવાળી તે પુત્રીને આરામશોભા જાણીને પૂછ્યું કે, “હે મહારાણી! આજે તમારું શરીર કાંઈ શોભા વિનાનું દેખાય છે.” તેવારે હિતિમ આરામશોભારૂપ બ્રાહ્મણ પુત્રીએ કહ્યું:-“હે મહારાણી! હું નથી જાણતી કે મહારા શરીરે શો પીડા ઉત્પન્ન થઈ છે કે, જેથી મહારૂં રૂપ વિગેરે સર્વ વ્યક્તિ ગયું.” તેનાં આવાં વચન સાંભળી દાસીએ તે વાત તેની માતાને કહી, એટલે તો કપટના મંદિરરૂપ તે વિગ્રહની હાથપડે પાતાની છાતીમાં પ્રદાર કરતી ત્યાં આવીને આ પ્રમાણે વિજ્ઞાપ કરવા લાગી:-“હાય હાય! મહારી આમા નાશ પામી!” મહારી આરામશોભા પુત્રીની આ સી દશા ધન? અગે વિધાતા! તું જેને વિષે ક્યમ ઉત્પન્ન કરનારો દેખાય છે. હે પુત્રી! તને કોઈની કષ્ટિ જાણી છે. અથવા કોં. વાતુનો નિકાર ઉત્પન્ન થયો છે કે પ્રમૂર્તિના ગે. થયો છે? અગે! જેમ નિગ્રજ પ્રદેશનાં ઉમેડાં પડેલી છે. એડાં મનાંધ દોરદ થાય. તેમ આ પુત્રી ઉપર મેડાં મેડાં

ચી આરામશોભાની સર્વ ક્રિયા બેઠું વિચાર્યું કે, “ નિશ્ચે આજ મહારી પ્રિયા છે. ” રાજા આમ વિચાર કરતો ઉભો હતો, તેવામાં આરામશોભા તુરત ત્યાંથી ચાલી ગઈ. પછી બૂપનીએ સવારે કૃત્રિમ આરામશોભાને કહ્યું:—“ હે ભદ્રે! તું અત્યારે ઉઘાનને અહિં લાવ, નહીં તો મહારે તહાર કામ નથી. ” રાજાનાં આવાં વચન સાંભળી અત્યંત તેજસ્વિત થઈ ગયેલા મુખવાળી કૃત્રિમ આરામશોભાએ વિચાર્યું કે “ હું વારંવાર મું ઉતર આવું ? ખરેખર હું પુણ્યરહિત છું. ”

શીથ ક્રિયાએ રાત્રીએ સાચી આરામશોભા આવી અને જે દેશમાં તે પાતાનું કાર્ય કરી પાછો વળી, તે દેશમાં રાજાએ તેને હાથવડે પકડીને કહ્યું કે, “ હે દેવી! તું સ્વભાવિક સ્નેહથી વશ થયેલા અને પ્રયોજન વિના દ્રોગદ સામારે છેતરે છે ? ” તેવારે આરામશોભા રાત્રીએ કહ્યું. “ નાથ! હું આપને સામારે છેતરું ? પરંતુ કાંઈ કારણ છે. ” ત્યારે બૂપનીએ કહ્યું. “ બે ભદ્રે! તે કારણ તું મને કહે ” રાત્રીએ કહ્યું. “ તે કાણે કહોરા, અત્યારે મને છાડી દો. ” આમ રાત્રીએ જાતુ આપ્યું ક્યો, તોપણ તેને છાડી ન દેતાં રાજા ગાદરસ્નેહથી કહેવા લાગ્યો. “ પ્રિયે! હાથમાં આવેલા મનોવર્ણિતદાયક ચિંતામણિ રતનને કયો માનસ ત્યજે ? મારે વિચારને મૂકી કદ જો કારણ હોય તે કહે. ” તેવારે રાત્રી આરામશોભાએ કહ્યું. “ પ્રાણનાથ! કારણ કહેવાથી આપને પશ્ચાત્તાપ થશે. ” રાત્રીએ બૂપનીને આ પ્રમાણે જાતુ સમજાવ્યો, તોપણ બૂપનીએ પાતાનો કદાચદ ત્યજી દીધો નહીં. પછી રાત્રી આરામશોભાએ પાતાની આરમાન માતાનું સર્વ અસ્ત્ર મૂળથી આરબીને કહેવા માંડ્યું, તેમાં એટલી વાર થઈ કે, સૂર્યનો ઉદય થઈ ગયો. રાત્રીએ પાતાનો છૂટી ગયેલો અબોરો જે દેશમાં જાંવવા માંડ્યો, તે દેશમાં આ મૃત્યુ પામ્યો મોરો. સર્વ તેમાંથી તુરત નીચે પડ્યો. સર્વને બેઠું “ હે પ્રિય! હા સ્વામિન્! આપે નિભાવ્ય એવી મને સામારે ત્યજી દીધી ? ” એમ વિજ્ઞાપ કરતી રાત્રી તત્કાળ મૂકા જાઈ પૃથ્વી ઉપર પડી. શીવજ જગ અને પવનના ઉપચારથી ફરી સર્વત્ર થયેલો રાત્રીને પાતાના પતિ એવા

પના ઉદ્યાનમાં મનુષ્ય અને વિદ્યાધરોએ પૂજન કરેલા અને અતિશય મહિમાવાળા શ્રી વીરભદ્ર નામના અધ્યાર્ય, પાંચસેં મુનિઓ સહિત સમવસર્વા છે.” તેવારે બૂપતિએ તે ઉદ્યાનપાતક ને બહુ પ્રીતિવાન આપી પાનાની પ્રિયાને કહ્યું કે, “હિ દેવી! ત્હારો મનોરથ પૂર્ણ થયો.” પછે અનાપુર સહિત રાજા વંદન કરવા માટે ઉદ્યાનમાં ગયા; ત્યાં ગયું પ્રસન્નિત્વા પૂર્વક વંદના કરી ધર્મ સાંભળવા બેઠા; એટલે ભવ્યજ્વળના પાપને દૂર કરનારા શ્રી વીરભદ્ર સૂરિએ આ પ્રમાણે ધર્મદેશના દેવી શરૂ કરી.

હે ભવ્યજ્વળો! ધર્મથી શુભસંપત્તિ, સૌભાગ્યપાત્ર; રોગ-રહિતપત્ર; આપત્તિનું નિવૃત્તિપત્ર અને દીર્ઘ આયુષ્ય એ સઘળું આલોકને વિષે પ્રાપ્ત થાય છે. વળી ઉત્તમકુળમાં જન્મ, દિવ્યરૂપ, અપૂર્વ વૈભવ, શરીરમાં રાજા અને મનુષ્યોની માથે દીર્ઘ એ સઘળું પણ આજ લોકમાં ધર્મના પસાપથી પ્રાપ્ત થાય છે; તેમજ દેવર્ષ અને મોક્ષની સંપત્તિ પણ ધર્મથીજ મળે છે; માટે તને ધર્મ આદરે.” આ પ્રમાણે સૂરિની ધર્મદેશના સાંભળીને પછી આરામદેશના રાણીએ ગુરૂને પૂછ્યું.-“હે ભગવન! મેં પૂર્વજન્મને વિષે કેવું કર્મ કર્યું હતું, અને મ્હારા ઉપર ઉદ્યાન છતરૂંપ શામાટે રહ્યું હતું?” તે કહે. ત્યારે સૂરિએ કહ્યું. “હિ ભદ્ર! તે ત્હારા પૂર્વજન્મનું કર્મ છે. તે તારો પાછો ભવ હતું કહ્યું માટે નાવધાન મનથી સાંભળ.”

આ ભવજ્વળને વિષે હિરણ્મયીને પણ સમૃદ્ધિના બળથી ગાન પનાડતાને વ્યવહારનીમાં કૃષ્ણના સરખા ધનવંત કુલ-વં નામ શરૂ જન્મતા હતા; તેને કૈનમ મુખેથી પાનાના કુળને આનંદ પનાડતાનું કુટુંબના નામની શ્રી હતી; તેઓને અનુ-ક્રમ કૈનમ કવચાળી નામ પુત્રીઓ હતી; તેમનાં નામ. ૧ કમલમી, ૨ કમળવતી, ૩ કમળા, ૪ લક્ષ્મી, ૫ કામળામવતી, ૬ વદ્યારવતી, ૭ રતિજાલિની એ રીતે હતાં. તે માને પુત્રીઓને નાનકોટના પુત્રોના નામ પડનારેલી હતી, તેથી તેઓ કમિછા અથવા મુખને બેઠાવતી હતી. કોને માન પુત્રીઓ ઉપર એક આલમી પુત્રી થ. ને પુત્રવરિદન દેવાથી તેના જન્મને અવ-

સરે માતા પિતા જન્મ દુઃખી થયાં, તેથી તેનું નામ પણ પા-
 ઠ્યું નહીં. અનુક્રમે તે પુત્રી જુદી પામતી યૌવનાવસ્થા પામી,
 પરંતુ શહે તેને પરજુતી નહીં. તેથી સ્વજનોએ બેગા થઈ શ-
 કને કહ્યું, “હે શહે! આ પુત્રી યૌવનાવસ્થા પામી છે, માટે
 તેને શરૂ પરજાવે. વળી તને મૂર્ખપણને ત્યજી દઈ મનમાં
 વિચાર કરે, કેમકે નહીં પરજાવેતો કન્યા કુળને મતીન કરે છે.”
 સ્વજનોનાં આવાં વચન સાંભળી કુલધર શહે પુત્રીને પરજા-
 વવાનો વિચાર કરી મનમાં ચિંતવવા લાગ્યો કે, “પુત્રીના સ-
 રખા આચારવાળો કોઈ વણિકપુત્ર અદિ આવી ચરે તો આ
 નિર્ભાગ્ય કન્યા આઝમી પુત્રી તેના ગળે વગગાડી દઈ.”
 એક દિવસ કુલધર શહે પાતાની દુકાને બેઠો હતો, તેવામાં
 મતીન વસ્ત્ર અને મતીન શરીરવાળો કોઈ પરદેશી વણિકપુત્ર
 તેમની દુકાને આવ્યો, તેને શહે પૂછ્યું, “તું કોણ છે? કયાંથી
 આવ્યો છું? તારો દેશ કયો? અને તારો અહિં શું કામ
 કરવાનું છે?” તેવારે વણિકપુત્રે કહ્યું, “હું કોશાસાપુરના રહેવાસી
 નહિ નામના વણિકનો પુત્ર છું, મદાર નામ નહતો છે, મદારી
 માતાનું નામ સોમા છે. હું ધનરહિત થઈ જવાને લીધે ધનને
 આપે ઉદ્દેશમાં ગયો હતો, ત્યાં પણ કારિત્ર મદારી પાછળ
 આવ્યું; કારણ કે, પૂર્વે કહેલું કે મદારી સાથેજ આવે છે.
 તેથી હું ત્યાં પણ ધનરહિત થયો; તથાપિ અભિમાનપૂર્ણને લીધે
 સ્વદેશમાં ગયો નહીં. હવે આવજ દેશમાં બીજાનો સેવાથી
 આજીવિકા કરી નિવાસ કરાશે. આ દેશના રહિશ વસતદેવ
 નામના શહે મને તે ઉદ્દેશથી કાનગ લખા આપી અહિં ત્રીદત્ત
 નામના શહેની પાલ ખાતેલો છે. મારું હે મદારીના? તે સી-
 દત્ત શહેનું પર કયાં છે? તે મને કાઢા કે, જેથી હું તેમને કા-
 નગ આવું.” વણિકપુત્રનાં આવાં વચન સાંભળી કુલધર શહે
 વિચાર કરવા લાગ્યો, “આ વણિકપુત્ર મદારી પુત્રાન યૌવ ચરે
 છે. કાનગ કે, અને તો તે ત્રિદત્ત વાનકપુત્ર અને પદેમતી છે.
 બીજું ત અભિમાનની પા છે. ના પુત્રીને તેની સાથે પરજુતી
 નિવાસ કરી દેશ કે, જેવા ત પાછી આવશ નહીં.” શહે આ

પ્રમાણે વિચાર કરી વલ્લિકપુત્રને કહ્યું.—“ તહારે પિતા મહારે મિત્ર થાય છે, માટે તું શ્રીદત્ત શેઠને કામળ આપી જઈ મહારે ઘેર પાછા આવજો. ” એમ કહી કુલધર શેઠે એક માણસ મોકલી તેને શ્રીદત્ત શેઠનું ઘર બતાવ્યું. વલ્લિકપુત્ર નંદન પછી શ્રીદત્તશેઠને કામળ આપી પાછા કુલધર શેઠને ઘેર આવ્યો. પછી કુલધર શેઠે તેને સ્નાન કરાવી, મનોહર વસ્ત્ર પહેરાવી બોજન કરાવીને કહ્યું કે, “ હે નંદન ! તું આ મહારી પુત્રીને પરણ.” નંદને કહ્યું. “ મહારે આજે ઉડદેશ જતું છે તો હું શી રીતે પરણ ? ” તેવારે શેઠે કહ્યું. “ હે નંદન ! મહારી પુત્રીને સાથે લઈ તું ઉડદેશ જા; હું તને આજીવિકા માટે ત્યાં ધન મોકલાવીશ. ” પછી નંદને પરણવાની વાત કબુલ કરી એટલે કુલધર શેઠે પોતાની પુત્રીને તેની સાથે પરણાવી દીધી.

એક દિવસ શ્રીદત્તશેઠે નંદને કહ્યું.—“ જો તું અહિં રહે તો તહારી જગ્યાએ બીજા માણસને મોકલું. ” ત્યારે નંદને કહ્યું. “ હું પાતે ત્યાં જઈશ. ” એમ કહી નંદન પોતાના સસરા કુલધર શેઠ પાસે આવી કહેવા લાગ્યો.—“ હે તાત ! હું ઉડદેશ જઈશ, માટે મને રજા આપો. ” તેવારે કુલધર શેઠે કહ્યું. “ હે બત્સ ! તહારી ઇચ્છા પ્રમાણે કર, પરંતુ પોતાની જાને સાથે લઈ મુખેથી જજો. ” પછી નંદન, શ્રીદત્ત શેઠના કામળ લઈ સસરાએ આપેલું ભાતું બાંધી પોતાની સ્ત્રી સહિત ત્યાંયા વિદાય થયો, અને અનુક્રમે ઉગ્ગજ્જ નગરીની પાસે આવી પહોંચ્યો; ત્યાં તે રાત્રીએ એક દેવમંદિરમાં સૂતાં સૂતાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ સ્ત્રીની સાથે ધીમે ધીમે ચાલવાથી સઘળું ભાતું ખૂટી ગયું. હું શું કરું ? હવે પાછી મહારે સિક્કા માગવી પડશે, માટે આ સ્ત્રીને અહિં જ સૂતી મૂકી ઉડદેશ પ્રાપ્તિ થાલે. ” આ પ્રમાણે વિચાર કરી તે વલ્લિકપુત્ર નંદને પોતાની સ્ત્રીને કહ્યું.—“ પ્રિયા ! આજે આપણું ભાતું ખૂટી ગયું છે, તેથી હવે નિશ્ચે મહારે સિક્કા માગવા જતું પડશે. ” ત્યારે સ્ત્રીએ કહ્યું. “ સ્વામીનાથ ! કુલ સ્ત્રીઓનો એવો ધર્મ છે કે, ‘ જેવી ગતિ પતિની, તેવી ગતિ સ્ત્રીની. ’ માટે હું પણ આપની સાથે સિક્કા માગવા આ-

વીરા." આ પ્રભાણે વાતો કરતાં આ નિદ્રાવશ થઈ એટલે નં-
 દન સપથું ભાતું લઈ ચાલી નિકળ્યો. પ્રભાત થયો એટલે
 શ્રી ભગી, તેણે આમ તેમ બેથું પણ પતિને તથા ભાગાને
 દીઠાં નહીં, તેથી તેણે ધાર્યું કે, "હાલ હાલ! પતિ મને ત્યજી
 કઈ ચાલ્યો ગયો. હું પિતાને ઘેર જઈશ, તો ત્યાં પણ મહારો
 આદર થવો નથી, પતિ રહિત હું શું કરું? ક્યાં જઈ? અ-
 ને કેવું રાજ્ય લઉં?" આ પ્રભાણે વિવિધ વિચાર કરતી તે
 કન્યા ધીરજ ધરી પાતાના શીંગડું રક્ષણ કરવા માટે તે મહા
 વિરાગ એવી ઉજ્જવળ નગરીમાં ચાલી, ત્યાં નગરીમાં ભમતી
 એવી તે કન્યા કેલ એક દુકાન ઉપર બેઠેલા માણસના ના-
 મના ઉત્તમ રોડના પગમાં પડીને રહેવા લાગી કે, "હે તાત!
 રીન, અનાથ અને દુઃખી એવા માણસોના તમે રાજ્ય છે."
 રોડે કહ્યું. "હે બાગા! તું કેવું છે?" કન્યાએ કહ્યું. "સ્વા-
 મિન! ચપા નગરીમાં કૃષ્ણર રોડ રહે છે, તેમની હું પુત્રી છું;
 હું મહારા પતિની સાથે હિંદોશમાં જતી હતી, પરંતુ સાધધી
 ભૂલી પડવાને લીધે તમારા રાજ્યે આવી છું." માણસના રોડ
 તેનાં વિનયશુદ્ધ મનુષ્ય વચનથી સ્તોત્ર પામીને બોલ્યો. "હે
 પુત્રી! તું મહારા ઘેર મુખેથી રહે." કન્યા તેથી તે માણસના
 મનુષ્ય કામ કરતી હતી તેના મનને વિષે રહેવા લાગી.
 પછી માણસના રોડે પાતાના માણસો શ્રાવકી સાધની
 રોષ કરાવી, પણ કેલ દેશલેથી તેની વાત સાંભળવામાં આવી
 નહીં, તેથી ફરી તે રોડે પાતાના એક માણસને કૃષ્ણર રોડ પાસે
 શ્રાવકો તે માણસે ત્યાં જઈ કૃષ્ણર રોડને કહ્યું કે, "હે રોડ!
 આપને કેલકી પુત્રીઓ છે? તેમાં કેલકી પરજાવેલી છે? અને
 કેલકી પરજાવ્યા વિનાની ?" મને માણસના રોડે બોલ્યો, "હે
 માટે તમે પાતાની પુત્રીઓની વાત કહે." તેવારે કૃષ્ણર રોડે
 કહ્યું. "હે ભદ્ર! મહારે આડ પુત્રીઓ છે, તેમાં સાત પુત્રીઓને
 આ ચપાનગરીમાં પરજાવી છે, અને આડમી પુત્રીને એક
 વલ્લિપુત્રની સાથે પરજાવી હતી, ને તેના પતિ સાથે હિંદોશ
 ગઈ છે; તે વિના મહારે બીજી પુત્રી નથી. તેથી હું માણસના

રોડની સાથે શી રીતે સંબંધ કરે? ” પછી તે રોડકે પાછા આવી આ સપળી વાત માણિભદ્ર રોડને કહી. માણિભદ્ર રોડ પણ તે કન્યાને નિશ્ચયથી કુલધર રોડની પુત્રી માની બહુ આદર કરવા લાગ્યો; વળી કન્યાના વિનયથી પણ રોડનું સર્વ કુટુંબ ખુશી થવા લાગ્યું, એવી રીતે કુલધર રોડની પુત્રી ત્યાં સુખે દિવસ નિર્ધમન કરવા લાગી.

પછી માણિભદ્ર રોડે એક મનોહર જિનમંદિર કરાવ્યું; કુલધરપુત્રી પણ પોતાના આત્માને કૃતાર્થ માનતી ઉત્તમ ધર્મ વામનાથી હૃદયમાં ચઢવ પુષ્પ વિગેરેથી જિનરાજની સેવા કરવા લાગી; સાંજીઆના સમાગમથી છવાછવાડિ નવ પદાર્થોને જાણી પાપથી નિવૃત્ત થએલી તે કુલધર રોડની પુત્રી મુક્તસાની પેઠે ઉત્તમ આધિકા થઈ; રોડ તેને જે જે દ્રવ્ય આપતો, તે તે દ્રવ્યથી તે કન્યાએ જિનમંદિરને વિગે ઉત્તમ વાછતો કઠાવ્યાં; વળી બહુ દ્રવ્ય એકકુ થયું, ત્યારે પણ મુક્તાકૃતિથી મુશો-ભિન એવા નૃવર્તુનાં વગ્ન કરેલી જિનરાજના ઉપર કરાવ્યાં; અનન્યાદિ આનંદકાળનું તપ અને ભારથી ઉજમખાંડિ વિગેરે પણ કર્યા, તેમજ હૃદયો ત્યારે પ્રગળના નવનુ વાનસ્થ પણ કર્યું.

એક દિવસ માણિભદ્ર રોડને વિચારનું મંત્ર તે કન્યાએ પૂછ્યું. “હે તારાં આજે તને કેમ વિચારનું કાઢ્યું છે?” ત્યારે રોડે કહ્યું. “હે પુત્રી! મૂપાનિએ ફળ કૂલથી બરપર એવું એક ઉદ્યાન મને જિનરાજની પગ માટે આપ્યું હતું, તેમાંથી હું હૃદયમાં પુષ્પવદિ વસ્તુઓ લાવી પ્રભુની રમ કન્યા દત્તે, તે ઉદ્યાન આજે અકલ્યાન તરફ ગયું. ન બહુ બહુ કાલા કર્યા પણ તે ફળ નવપાત્ર થયું નહીં. હવે તારાં મન મુ કન્યા! તે હું અહીં મકેતો નથી, તેની મને બદલી વિચાર થઈ છે.” મકેતો આવાં વચન આંતરથી કન્યાએ કહ્યું. “હે તારાં તને ખેડ ન કરે, અને બદલે એક વચન નામગેર તે ઉદ્યાન બદલા ગીગળા પ્રભાવથી જ્યાં મુખી ફળનવપાત્ર થાય ત્યાં મુખી ને ત્યારે પ્રગળના આદરને ત્યાર કરેલા છે.” રોડે બહુ વારી, પણ તે કન્યાએ આ પ્રમાણે પ્રતિજ્ઞા કરી. પછી તે કુલધર રોડની પુત્રી

કે, જેમણે વિષયના મુખને ત્યજી કઇ તપ તથા સંયમયુક્ત થઈ શ્રી જિનરાજે કહેલા ચારિત્રને અગિકાર કર્યું છે; કામભોગના મુખને વિષે આસક્ત થઈ રહેલી હુંજ અધન્ય છું; એ કામભોગો તો મને મળ્યા નહીં, પરંતુ વિવિધ પ્રકારનું દુઃખ તો ભોગવતું પડ્યું; વળી હું એટલીતો પુણ્યવાળી કે મેં જૈનધર્મને અગિકાર કર્યો છે, હવે મ્હારે દીક્ષા લેવી થાય છે, પરંતુ તે પાળવાને હું સમર્થ નથી, માટે મહસ્થપણે રહીને ઉત્તતપ કરું કે, જેથી શરીરની સાથે સંસારસમુદ્રનું પણ શાપણ થાય.” આવી રીતે વિચાર કરીને તે કુલધર પુત્રીએ તપ કરવાનો આરંભ કર્યો. કેટલેક કાળે તે છકુ, અકુમ, પક્ષક્ષમણ અને માસક્ષમણ વિગેરે તપ કરવાથી ક્ષીણ શરીરવાળી થઈ ગઈ. પછી અનરાત લઈ શુભધ્યાનથી મૃત્યુ પામી સૌધર્મ દેવલોકને વિષે દેવતાપણે ઉત્તમ થઈ. આયુષ્ય પૂર્ણ થયે ત્યાંથી ચલીને તું ‘વિદ્યુત્પ્રભા નામની બ્રાહ્મણની પુત્રી થઈ, અને માહિલદ્ર શેઠ મૃત્યુ પામી અમ્યુત દેવલોકમાં મેષ્ટ દેવતાપણે ઉત્તમ થયો, ત્યાંથી ચલી મનુષ્ય જાતિમાં ઉપન્યે, ત્યાં પણ ધનાદિ ધર્મ કરી તે નાગ-કુમાર દેવપણે ઉત્પન્ન થયો. પૂર્વભવના સંબંધને લીધે તને જાણીને તે ત્હારા ઉપર વાતસલ્યપણું કરે છે. તે પ્રથમ કુલધર શેઠના ધરને વિષે રહિને અજ્ઞાનથી જે કાંઈ પાપ આચર્યું હતું; તે કર્મના વિપાકથી તું પ્રથમ દુઃખી થઈ હતી અને માહિલદ્ર શેઠના ધરને વિષે જૈનધર્મની પ્રભાવના કરવાથી તે ત્રિકરણ શુદ્ધિપડે જૈનધર્મ આરાધ્યો; તે કર્મના વિપાકથી તું અત્યારે અતુલ્ય મુખ ભોગવે છે. તે પૂર્વભવને વિષે શ્રી જિનરાજના મંદિરનું ઉદ્યાન નવપક્ષવ કર્યું, તેથીજ દેવનિર્મિત ઉદ્યાન ત્હારી પાછળ ભ્રમણ કરે છે. તે જિનરાજના મસ્તક ઉપર ત્રણ છત્ર ધારણ કર્યાં હતાં, તેજ કારણથી તુ તે ઉદ્યાનની છાયાને વિષે નિવાસ કરે છે. વળી તે ત્રણ પ્રકારે જિનરાજના અંગનું પૂજન કર્યું છે, તેથીજ ત્હારા શરીરને વિષે રોગો ઉત્પન્ન થતા નથી, તેમજ તું જિનભક્તિ કરવાને લીધે સ્વર્ગના રાજ્ય સમાન

૧ જેનું બીજું નામ આસમયોભા પડ્યું હતું તે.

રાજ્યસક્તી બોગવે છે. ઉપરે હે આરામશોભા ! તું જિનરાજ
ની ભક્તિ કરવાથી અનુક્રમે મોક્ષ પામીશ.”

શુરનાં આવાં વચન સાંભળી આરામશોભા તત્કાળ મૂર્છા
પામી પૃથ્વી ઉપર પડી. સોનસ્ર જળ અને ચંદનાદિકના ઉપચાર
થી સચેત થએતો તે શુરને નમી હાથ જોડી વિનંતી કરવા લાગી.-
“હે મુનિશ્વર! આપે મદારો પૂર્વ ભવ ક્ષોભા તે હું ભતિસ્મરણ
જ્ઞાનથી ભલું છું; આપે જે કહ્યું તે સર્વ યથાર્થ છે, તેથી હે સૂરી-
શ્વર! હું સંસારથી ઉદ્દેગ પામી છું; માટે આપ મને રાજ્ય પા-
સેથી છોડાવો કે, જેથી હું આપની પાસે ચારિત્ર અગિકાર
કરું.” તેવારે જિતરાત્રુ ભૂપતિએ કહ્યું. “હે ભદ્રે! સંસારની અનિ-
ત્યના ભણી કયો પુરુષ શુદ્ધવાસમાં નિવાસ કરે? માટે હું પણ
દીક્ષા લઉંશ.” ફરી ભૂપતિએ મુનીશ્વરને કહ્યું. “હે મુનિરાજ!
હું પદ્મરાજીના પુત્ર મહાવમુન્દરને રાજ્યાસન ઉપર સ્થાપન કરી
અદિ પાછો આવું ત્યાંગુથી આપ મદારા ઉપર પ્રસાદ કરી
અદિ રહેજો.” પછી આચાર્યને નમસ્કાર કરી ઘેર જઈ મત્તય
મુન્દરને પોતાના પદ સ્થાપન કરી ભૂપતિએ નગરમાં આમુલ
મહોત્સવ કર્યો, ત્યાર પછી દીન જનોનો ઉદ્ધાર કરી અને
જિન ભવનાદિ સાગસિત્રને વિષે બહુ દ્રવ્ય આપી શુરની પાસે
આવ્યો; ત્યાં તેણે આરામશોભા સદિન દીક્ષા લીધી. મત્તયમુ-
દરે તેમનો દોક્ષા મહોત્સવ કર્યો, પછી મુનિએના સમૂહની સાથે
વિદ્યાર કરના અને સર્વ શાસ્ત્રરહસ્યના ભણુ થએલા તે જિત-
રાત્રુ રાજ્યને આચાર્યપદને યોગ્ય બાળી શુરએ તેમને પોતાને
પદે (આચાર્યપદે) સ્થાપ્યા અને અર્ધની ભણુ તથા શુભની
ભૂમિ એવી આરામશોભાને (તેના શુભથી પ્રસન્ન થઈ) પ્રવાત્તિ-
ની પદ આપ્યું. સી જિતરાત્રુ સરિ અનેક ભવ્યજનોને પ્રખ્યાત
પમાડી અતે અનરાત્ર લઈ આરામશોભા સદિન દેવલોકે ગયા.
અનુક્રમે તે બન્ને વજ્રાએ ત્યાંથી ન્યત્રી મનુષ્યજનિમાં દેવતાક
ભવો કરી અતે કર્મભય ધરે નિત્યે મોક્ષમુખ પામયું.

ઇતિ આરામશોભાની કથા.

માટે હે ભવ્યજનો ! તમે પણ આરામશોભાની પેઠે સમ્યક્ત્વને વિષે પ્રયત્ન કરો કે જેથી તમને પણ થોડા કાળમાં મોક્ષ મુખ પ્રાપ્ત થાય.

આરામશોભાને સમ્યક્ત્વથી અપૂર્વ લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થવાની પાત્ર શ્રી વીરપ્રભુના મુખથી સાંભળી આજુબંદ આવકે પ્રભુને કહ્યું. — “હિ ભગવાન ! હું પાંચ મહાવ્રતરૂપ પર્યતના ભારને ધારણ કરવા સમર્થ નથી; માટે પાંચ અભુવ્રતરૂપ આવકધર્મની ઈચ્છા કરું છું, કે જેથી આપના મુખકમલથી સમ્યક્ત્વમૂલ સ્થૂલ પ્રાણાતિપાત વિરમભૂતિરૂપ આવકધર્મને અંગિકાર કરી મહારા આવકજન્મને સફળ કરું. આજથી મહારે વિતરાગ એવા આપ દેવ, પચ મહાવ્રતધારક બ્રહ્મચારી ગુરુ અને જિન પ્રણિત ધર્મ હો. શ્રી અરિહંતના ચૈત્યને ત્યજી હઈ અન્યનીર્થી. એએ શુદ્ધ કરેલા અરિહંત ચૈત્યને મહારે પ્રજ્ઞામ કરવો નહીં. ” આ પ્રમાણે કહીને તે આજુબંદ આવકે શંકા, કાંક્ષા, વિતિગિચ્છા, કુલિંગપ્રશંસા અને પરિવચ એ પાંચ દુષણ રહિત અને સ્વૈર્ય, પ્રભાવના, ભક્તિ, કુલન્ય અને તીવ્રેસેવા એ પાંચ આભૂષણોથી સુશોભિત એવા સમ્યક્ત્વ દશનરૂપ રતનને વચનથી અંગિકાર કર્યું. તેનો આસાવો આ પ્રમાણે. —

અહંત્રં મંતે તુહ્યાનં સમીચે મિચ્છત્તાઓ પાદિકમામિ સમ્મત્તં
 ઉવસંપજ્ઞામિ ।નો મે કપ્પડ અજ્જપ્પભિદં અગ્ગત્થિપ્પવા અગ્ગ-
 ત્થિઅ દેવયાણિવા અગ્ગત્થયપરિગાદિઆણિવા અરિહંતચેઈ-
 આણિવા વેદિત્તપ્પવા નર્મમિત્તપ્પવા પુણ્ણિ અણાગ્ગિચ્છેણં આલ-
 વિત્તપ્પવા સંઘવિત્તપ્પવા તેમિં અમણેવા પાણંવા સ્સાદપંવા સ્સાદ-
 મંવા દાટવ્વા અણુપ્પયાસંવા નગ્ગત્થરાયાધિઓગેણં ગણાધિઓ-
 ગેણં વલ્લાધિઓગેણં દેવયાધિઓગેણં ગુરુનિગ્ગહેણં વિત્તિકંતારેણં
 કપ્પડ્ મે સમણે નિગ્ગંયે કાનુપ્પમણિજ્ઞેણં અમણપાણસ્સાદમસા-
 દ્ધમેણં વત્થપટિગ્ગદ્ધકંવલ્લપાયપુચ્છણેણં પીટફલ્લગામિજ્ઞાસંધાર-
 ણેણં ઓસદ્ધમેસુજ્ઞેણં પાટિલામેમાણસ્સ વિહરિત્તપ્પા ॥

બાજી નામનું ત્રીજું વિભૂત્ય. ૪ જિનમતને વિષે કુશળપણું
 મંગળાનું એ ચોથું કુશળતા નામનું વિભૂત્ય. અને તીર્થના સેવા
 કરતી એ પાંચમું તીર્થસેવા નામનું વિભૂત્ય. આ પાંચ સમ-
 કાંચ દર્શનના વિભૂત્ય અનુવા.

પગો દે આનુક આપક ! પ્રાણાભિષાત વિરમજુરૂપ પ-
 દેશા પ્રવર્તના વિચાર સાંભળ. શ્રી વિગેરે સર્વ વ્યાપારને ત્યજી
 દેનારા મુનિઓ, વસ અને સ્થાવર જીવોના સમૂહને મન,
 વચન, કાયાથી મર્યાદા વિરાપના નથી. દે મદ્દાભાગ ! શુદ્ધ્યા-
 પારમાં તપર એટલે કે સાવચળ્યાપારગુજ્ઞ એવા આપકોને
 પત્ર કરાથી વ્રમ અને સ્થાવર જીવોને રક્ષણ કરવાનું આગમ-
 માં કહ્યું છે. કહ્યું છે કે. જીવોના મૂર્ખ અને સ્વસ્થ એવા જે
 એક છે. તે જીવોની નિંસા પત્ર જે પ્રકારે થાય છે. એક આર-
 ભણી, બીજી નકરણી. તેમાં આપકોને સકલથી દિશાનો
 નિર્વચ કર્યો છે. તે જીવો પત્ર જે પ્રકારેના છે. એક અપરાધવા-
 ગા અને બીજા અપરાધનિરુદ્ધ. તેમાં અપરાધવાગોનાં સકલથી
 દિના કરવાનો નિર્વચ નથી અને અપરાધનિરુદ્ધના સકલથી
 દિના કરવાના નિર્વચ છે. તમા પત્ર માટેના અને નિર્વચ એવા
 જે એક છે, તેમાં માંડાણ કરીને અપરાધનિરુદ્ધ એવા પુત્રાવિ-
 ક્રમે મિત્રા નિમિત્તે વચાદિ કરવાનાં નિર્વચ નથી. આપ આપક-
 ના જ્ઞાનાથી જે પુરૂષો ધારી પત્ર જીવવા પામે છે, તે પુરૂષો
 દુનિયાગ નમ્દીની પેઠે મદ્દા મપનિતે પામે છે." આનુક
 આપક પૂછવું. 'દે જનવન' એ દુનિયાગ તાન કાલ દુનો? તેને
 માં ને પ જીવવા પામે? અને તન કરી નીત મદ્દા મપનિ
 માત્ર જો 'ત દુરા રીતે કરેલ' નામાન્ય કેવળીની મ'ગે
 નકલવાન એવ. શ્રી રીતેનુવન કહ્યું. "તદુપનિવંતી મ'ગે
 નાનુકનુરૂપ દે આનુક' નાવવાન મનથી તે દુનિયાગનું વચાદિ
 નિર્વચ નિર્વચ.

હરિબળ મચ્છીની કથા.

આ ભરતદેવને વિષે કાંચનપુર નામનું નગર છે, ત્યાં વસંતસેન નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો, તેને વસંતસેના નામની રાણી હતી, તેઓને વસંતમો નામની પુત્રી હતી, તે નગરમાં હરિબળ નામનો મચ્છી રહેતો હતો, તેને ધર્મથી દૂર રહેનારી અને પાપની સમીપે વસનારી હોવાને લીધે યથાર્થ નામને ધારણ કરનારી પ્રચંડા નામની સ્ત્રી હતી. અતિ ક્રોધવાળી, ક્રોધેશ છે પ્રિય લેને એવી અને પતિ સાથે કટોર ભાવણ કરનારી તે સ્ત્રીથી હરિબળ મચ્છીને સ્વપ્નામાં પણ મુખ પ્રાપ્ત થયું નહોતું. કહ્યું છે કે:—

કુપ્રામવાસઃ કુનરંદ્રમેવા, કુમોજનં ક્રોધમુક્તી ચ માર્યા ॥

કન્યાપદુત્વં ચ દરિદ્રતા ચ પદ્ જીવલોકે નરકા મવાંતિ ॥૩॥

અર્થ:-કુપ્રામમાં નિવાસ, દુષ્ટ રાજાની સેવા, ખરાબ સ્ત્રી, ક્રોધ મુખવાળી સ્ત્રી, બહુ પુત્રીઓ અને દરિદ્રતા એ આ જીવલોકમાં નરક છે.

હરિબળ મચ્છી હમેશાં માછલાં પકડવા માટે નદીએ જતો અને તે વેચી પૈસાની આજીવિકા ચલાવતો હતો. એક દિવસ તે હરિબળ મચ્છી નદીમાંથી માંછલા કાઢવાને લીધે થાકી ગયેલા હોવાથી નદીના કાંઠા ઉપર બેઠો હતો, એવામાં ત્યાં તેણે એક મુનિને દીડા, તેથી તે હર્ષ પામતો મુનિ પાસે જઈ તેમને પ્રણામ કરવા લાગ્યો. મુનિએ કહ્યું. “હે ભદ્ર! તું કાંડ પડે ધર્મનું સ્વરૂપ જાણે છે?” હરિબળે કહ્યું. “મહારાજ! પૈસાના કુળાચાર વિના બીજો કયો ધર્મ છે? અર્થાત્ પૈસાનો કુળાચાર એજ ધર્મ છે.” મુનિએ કહ્યું. “હે મીરઃ! આ વચન મૂળ પામર લોકોનું છે, જો કુળાચાર એજ ધર્મ હોય તો પછી અધર્મને વિષે ધર્મનું સ્થાપન થવાથી અધર્મ નહીં હોય જો દારિદ્ર દુઃખ, દારવ વિર્મરે દુઃખદાયી ચાલની આવેજો

દિસાને ત્યજી રહી. ” જેણે ધર્મનું ફળ લીધું છે એવો મુક-
રવામાવસાનો અને જેણે અવિવેકાને કલ્યાણ થવાનું છે એવો
હરિભગ મઠી જેલસામાં આ પ્રમાણે વિચાર કરે ॥ તેલસામાં
ત્યાં જે બન્યું તે સાંભળો.

પૂર્વે કોઈએક દિવસ મોખમાં બેઠેલી તેજ નગરના રાજની
પુત્રી વનંતપ્રીતિ, હરિભગ નામવાળા અને ઉત્તમરૂપવાળા વ-
નિકપુત્રને લીડો દસે, તેને જીવાથી રાગને લીધે આતુર થઈતી
રાજપુત્રી વનંતપ્રીતિ તેને પાતાની પાસે બોલાવી રતેદમહિત
મનુર વચન કરી આ પ્રમાણે કહ્યું. “એ હરિભગ! મદાર વગલ
સાંભળ. — આજથી આરંભીને મેં મદારે પ્રાણ તદારે સ્વાધિન
કર્યો છે, મારે આપનું આપનું નનર તજી રહું પરદેશ ચાલ્યા
જઈએ, ત્યાં જઈ આપનું વિવાહ કરો હોય જોમવનું.” હરિ-
ભગે પણ નાજકન્યાનાં મનુર વચન અને મુજકમગથી માદુયામી
નાજબચન નહિ નનુગળતા તે મરે અવિવાહ કર્યું. રાજકન્યા
એ હેંડવાનયા તેન મકેનતા દિવસ અને મકેનનું સ્થાન તેજ
બળગનું કે જ દિવસ અને જ ન્યાત દુર્નિયામનહી માહતાં
નહિ મગવાત જીવ પાતાની આંધા બચ પાતી મટીએ વિચાર
કરેનાં કરેનાં મૂંઠો દૂંઠો; તેજ મકેનરાગી મટી આવી. કહ્યું ॥
કે મુઠ કાંઈ કરનારાંઆને તે મટી મનેઅજિજ કરનારી દોષ છે.
વનિકપુત્ર હરિભગ, જેલસામાં નિવાર થઈ મકેનગ્યાને જ્યા
કેલવન વસા તેલસામાં કનેના ચોમથી તેની બુદ્ધી ફરો જ્યાને
જીવ ન વિવાહ કર્યા જાતેલ નિવાહ કર્યા વિના કાંઈ કરવા-
માં કેલ અત્ર આનગ મુલ ધાવ ’ પ્રથમતા રજ વનંતે રામ
મદાર નકગો રૂઢબન મહી નાના; મારે વિવાહદિવસમાન એ
રાજકન્યાનું મદાર રામ નયા. અસા કરો પુરૂષ દોષ કે જે
અટીને અ.ક અવારન અચ બીડે? આવી નીને વિચાર કરી
તે વનિકપુત્ર હરિભગ મકેનગ્યાને નહીં જ્યાં પાતાની મ-
ગવામાં ન. નહિ. કહ્યું કે કે નકેન આપનાની કામલેનું રિ-
કેન. પાને વિવ જાતી નયા.

હર રાજકન્યા રતેદમમાં રત મુરુગીએ અદ્યેનિમન બન

સર્વ સંકેતની રાત્રીએ અર્થ ઉપર ચડી સંકેતસ્થાને (જ્યાં હરિભગ મન્હો સૂતો હતો ત્યાં) આવી. નિર્મિત્રપણે સંકેતસ્થાને આવી પહોંચવાથી અતિ હર્ષિતચિત્તવાળી રાજકન્યાએ ગાઢ સ્વરથી કહ્યું કે, “હે મુલમશિરોમણિ હરિભગ ! તું અહિં આવી પહોંચ્યો છે કે ?” દેવમંદિરમાં સૂતેલા હરિભગે પણ નાતકાળ જાણી ઉઠી રાજકન્યાના અમૃતઝરતા વચન સાંભળીને હર્ષ પામતા છતાં હુકારો કર્યો. પછી રાજકન્યા વસંતકીચી કહ્યું. “હે હરિભગ ! હવે આગળ ચાલ, દેસાંતરમાં આપણા મનોરથ સફળ થશે.” હરિભગ મન્હો વિચારવા લાગ્યો. નિર્લજ્જા આ કન્યાએ મદારા સમાન નામવાળા બીજા કોણ પુરૂષની સાથે અહિં આવવાનો સંકેત કર્યો દેખાય છે, માટે આ રાજકન્યા એને પ્રીતિથી બોલાવે છે. ખરેખર મદારા પુરૂષે આ કન્યાને શીઘ્ર અહિં ખેંચી આણી છે, માટે ચાલ તેની સાથે હું જ ચાલ્યો જઈ; પાછળ જે બનવાનું હશે તે બનશે.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી હરિભગ તેની પાસે ગયો, ત્યાં તે અર્થ ઉપર ચડ્યો, તેની સાથે અપ્સરાની પેઠે વસંતકી પણ અર્થ ઉપર ચડી, પછી બન્ને જણાએ ત્યાંથી પ્રયાણ કર્યું. માર્ગમાં રાજકન્યાએ અમૃતસમાન મધુરવચનથી તેને બોલાવવા માંડ્યો, પરંતુ તે હરિભગ ફજ હુકારા વિના બીજો રાજદ જરા પણ બોલતો નહીં; તેથી રાજકન્યાએ વિચાર્યું કે, “આ હરિભગ મને કેમ કાંઈ પણ ઉત્તર નથી આપતો ? હા, મેં જાણ્યું ! એને પોતાના માતાપિતાના વિયોગની પીડા થાય છે, તેથી તે મને ઉત્તર નથી આપતો.” આ પ્રમાણે વિચાર કરતી તે વસંતકી જેટલામાં આગળ પ્રયાણ કરે છે તેટલામાં જીવલોકને પ્રગટ કરનારા સૂર્યનો ઉદય થયો, તેથી તે પોતાના મનોલીલ પુરૂષને નહિં દેખતાં બીજાને જોઈ દાહા રાજદ કરતી હતી તત્કાળ મૂર્છાથી પૃથ્વી ઉપર પડી; પછી શીતળ જળ અને વાયુથી રાવધાન થએલી તે બાળા અતિ કરુણ અને અતિ દીન એવા રાજદથી વિલાપ કરતી વારવાર આ પ્રમાણે કહેવા લાગી. — “જેમ ઉનાળાની ઋતુમાં તાપથી પીડા પામતો અને —

મહાત્માથી આકૃષ્ટ વ્યાકૃષ્ટ થયેલો ગજરાજ જળથી ભરપૂર
એવા તળાવને જોઇ તેમાં પાણી પીવા માટે ઉતરે; પરંતુ જ-
ળથી ધોડે ફર રહેલા કાફલમાં ખૂંચી જવાને લીધે ન મળે
‘તીર કે ન મળે તીર’ ! તેમ હુમળાં મહારે પણ થયું છે.
જ્યાં પટ્ટીઓનો રાજ્ય પણ સંભળાતો નથી, જે મતોરથને
અગોચર છે અને જે દેવતાઓને પણ અસાધ્ય છે, તેવા કાર્યને
‘દેવ ક્ષીડા માત્રમાં બનાવી આપે છે. હા ! હવળાં હું શું કરું ?
શું કરું ?’ અને કોની આગળ જઇને પોકાર કરું ? નિત્ય દેવે
મને આવા કાર્યથી બહુ વિદંબના પમાડી છે. અરે નિર્દય દેવ !
આજે તદ્વારા હાથમાં બીજો કોઇ પણ માણસ ન ચડે. કે જે
મને અબળાને તેં આવી રીતે વિદંબના પમાડી ? ” આવી
રીતે પોતાના કોઇ પૂર્વભવના કર્મદોષથી આર્તિયાનમાં પડે
હી અને પરાભવ પામેલી તે વસંતશ્રી ફરી વિચાર કરવા લા-
ગી. “ અરે ! દેવને વૃથા ઉપાસંભ (ઉપકો) આપવાથી શું ?
આનો મહારા કર્મનોજ દોષ છે. છવે પૂર્વભવમાં જે ભાવથી
જે શુભ કે અશુભ કર્મ કર્યું હશે, તેવું તેને ફળ મળશે; જે
મહારા ભાગ્યેજ આ જેવા તેવા પુરૂષને અદ્વિ આપ્યો છે તે
પછી હું મહારા આત્માને આર્તિયાનવડે વૃથા કસેશ “શામાટે
પમાડું ? ” આ પ્રમાણે વિચાર કરતી તે રાજકન્યા જેટલામાં
સ્થિર થઈ તે પુરૂષને બુએ છે તેટલામાં તુરત ગંભીર આકાર
વાળી થઈ. તે આ પ્રમાણે :—

“ હે ભદ્રે ! જે હું વિધિને વિધે મુખની વાંછા કરતી હોય
તો અંદ્રસમાન ઉજ્જવળ યશવાળા અને જંગમ કદપવૃક્ષસમાન
આ પુરૂષને અગિકાર કર. ” આવી આકારવાળીથી રાજકન્યા-
એ તેને ઉત્તમ પુરૂષ બની સ્નેહ પૂર્વક પ્રીતિ વચનવડે કહ્યું.—
“ હે પુરુષોત્તમ ! હું બહુ માર્ગ ઉદ્વિગ્ન કરવાને લીધે બહુ ત્યા-
ગર થઈ છું તેથી મહારા મારે ઝડ રીતજ જળ લાવ. ” વસં-
તશ્રીનાં આવાં વચનથી સતોષ પામેલા હરિનગે તે ભયંકર

પાત્રે ધર્મનિવંધનં તદિતરે પ્રોઘદયાલ્યાપકં,

મિત્રે પ્રીતિવિવર્દકં રિષજને ચેરાપહારક્ષમમ્ ॥

મુસે મક્તિખરાવદં નરપતૌ સન્માનપૂજામદં,

મટ્ટાદૌ ચ યશસ્કરં વિતરણં ન કાપ્યહો નિષ્ફલમ્ ॥૪૧॥

અર્થ:—દાન પાત્રને મિત્રે આપ્યું હોય તેા પુણ્ય આપનાર થાય છે; પાત્ર વિના બીજને આપવાથી મોટા પ્રયત્ન કરનાર થાય છે; મિત્રને આપવાથી પ્રીતિ વધારનાર થાય છે; શત્રુને આપવાથી ચેરને દૂર કરવા સમર્થ થાય છે; સેવકને આપવાથી ભક્તિ સમૂહને કરનાર થાય છે; રાજાને આપવાથી સન્માન આપનાર થાય છે અને ભાર (ચારખાદિ) લોકોને આપવાથી યશ કરનાર થાય છે. અહો! દાન કેાઈ રથાનકે પણ નિષ્ફળ થતું નથી.

હરિભગની પ્રસિદ્ધિ તે નગરના રાજાએ સાંભળી, તેથી ભૂપતિએ હરિભગને પાતાની પાસે આસાવી બહુ સન્માન આપ્યું. કહ્યું છે કે:—પુણ્યથી કયુ મુખ પ્રાપ્ત થતું નથી? પછી હરિભગ હરિશાં રાજાની પાસે જવા લાગ્યો, રાજા પણ તેને પ્રીતિથી આદરસાકાર આપેલો, અનુક્રમે તેઓને પરસ્પર અતિ ગાઢ પ્રીતિ થઈ. કહ્યું છે કે. દેવતા, વિદ્યાને મુખ પાડે કરનાર અને યથાર્થ સેવા બાબતાર એ ત્રણ પુરૂષો, પૃથ્વીને મુખનું નામુખવાળી બનાવી દે છે.

એક દિવસ મદનચેગ ભૂપતિએ આનિ સ્નેહથી હરિભગને તેની સ્ત્રી મદિત પાતાને ઘેર બોજન કરવાનું આમંત્રણ કર્યું, પછી બોજન અવસરે સ્ત્રી સદિત હરિભગ નગરમાં નેપો, ત્યાં તે બોજનદ્વયમાં બેઠો, રાજા તેને પાતાના દાસવર્ગ પાંદમવા લાગ્યો. ભૂપતિ સ્ત્રીપ્રમાણ રૂપવાળી વસતીઓને જોઈ કામાભિધો બનેલો હતો. કરવા લાગ્યો કે “મું આને સ્વર્ગથી ઉતરી છે” આવી છે? નિતરી છે? વિચારે છે? કે? નિતરી છે? મું આતુ? રૂપ ક્યાંક પડે? “ત્રી” “મદાર”

હરિજન અને રાજ્ય વૃથા યાજીરું. પરંતુ હરિજન ક્યાંમુઢી છ-
વતા હોય ત્યાંમુઢી એ શી રીતે મળે? માટે કોઈ પણ ઉપાય-
માં તેને મારી નાખું.” અહો કામાંધ પુરોને પિત્તાર છે પિ-
ત્તાર છે! રાજા આ પ્રમાણે વિચાર કરતો હતો. એવામાં પ્રિયા
મોદિન હરિજન ભોજન કરી પીતાના ઘેર આવ્યો, પછી રાજાએ
પીતાનો અભિપ્રાય મંત્રીને કહ્યો. મંત્રી પણ તેને દુષ્ટ વિચારથી
ન ચાલતા કહેતા હરિજનને મારવાના વિચારની પૃષ્ઠી કરવા
સા-પેલ કડુ છે કે:-

सर्वत्र सुन्दरा राजन्, पुमानः मियमापिणः ॥
आनियस्य तु पथ्यस्य, वक्ता श्रोता च दुर्लभः ॥ ५ ॥

અર્થ - હે રાજા! સર્વ સ્થાનકે પ્રિય બોલનારા પુરો
મુલમ હોય છે. પંતુ આપ્રિય અને દિવકારી બોલનારા તથા
નાન લાના દુલભ હોય છે.”

રાજા રાજાને મંત્રીના શીખવાવાધી સભામાં
હુ... નાજોશ. મ્હાલે મ્હાલે પુર્વીના વિવા-
... માટે મ્હાલે મ્હાલે મ્હાલે મ્હાલે
... વિર્માય અને
... નાના આ-
... નીચું મુખ
... ને

કાર્ય કરે તેમ નથી, માટે તે કાર્ય તું કર.” પછી હરિબળે ગાઢ ધૈર્યપણાથી રાજાનું વચન અગિકાર કર્યું. અહો! મહોદા પુર-
પોતું અદ્ભુત દાક્ષિણ્યપણું આશ્ચર્યકારી છે. પછી હરિબળે ઘેર
આવી સર્વ વાત પોતાની સ્ત્રી વસંતશ્રીને કહી. રાજપુત્રી વસંત-
શ્રીએ પણ રાજના આશયને જાણી જાહુ ખેડ પામતાં છતાં પો-
તાના પતિને કહ્યું. “સ્વામિન! રાજમંદિરમાં ભોજન કરવા
આવેલી મને રાજાએ ફીડી હતી, તેથી મને પોતાને ત્યાં રાખવા
માટે રાજાએ તમને મારી નાખવાનો આ અનર્થ આરંભ્યો છે.
આપે આ વિચાર કર્યો વિના કાર્ય અગિકાર કર્યું છે. જુઓ
પતંગીઆઓ! પણ વિચાર કર્યો વિના વેગવડે કાર્ય કરવાથી ફી-
વામાં નાશ પામે છે. કહ્યું છે કે:—

સહસા વિદધીત ન ક્રિયામવિવેકઃ પરમાપદાં પદમ્ ॥

ઘુણતે હિ વિમૃષ્યકારિણં, ગુણલુબ્ધાઃ સ્વયમેવ સંપદઃ ॥૬॥

અર્થ:—ડાહ્યા માણસે સહસા કાર્ય કરવું નહીં, કારણ અ-
વિવેક મહા આપત્તિનું સ્થાન છે; અર્થાત્ વિચાર કર્યો વિના
કાર્ય કરનારો માણસ મહા આપત્તિના સ્થાનને પામે છે. ગુણ-
માં લુબ્ધ એવી સંપત્તિઓ પોતેજ વિચારથી કાર્ય કરનારાને
આવી મળે છે. ૬

માટે હું નાથ! આજે કાંઈ પણ વિચાર કરી અને કેાઈ
રીતે કાંઈ પણ મીચ કરી તે કાર્યને તમારા આધેથી ઉતારો ના-
ખો તો સાફ થાય.” પ્રિયાનાં આવાં વચન સાંભળી સાત્વિક
પુરુષોનાં મધ્યે એટ્ટ એવા હરિબળે કહ્યું. “હું મુઘે! આ તું
શું બોલે છે? ક્ષીર પુરુષો પ્રાણાંતે પણ આગકાર કરેલાને ત્યજી
રેતા નથી. સમજનપુરુષે જગાસુ ખાતાં અથવા તો નિદ્રા લેતાં
જે અક્ષરો મુખમાંથી કાઢ્યા હોય તે અક્ષરો પથ્થરમાં ટાંક-
બાથી કોતરેલા અક્ષરો સમાન હોય છે. ગમે તો કપાઈ જવાય
કે બંધનમાં પડાય અથવા તો સર્વ લક્ષ્મી જતી રહે, પરંતુ
સમજન પુરુષે અગિકાર કરેલું પાણતું જોઈએ. જો કે અગિકાર
કરેલું કાર્ય કરવામાં કાંઈપણ અનર્થ થાય અથવા ન થાય, પરંતુ

તેમાં એટલો તો નિશ્ચય છે કે પ્રથમ અગિકાર કરેલા કાર્યને ત્યજ દેવાથી મહેરો અપવાદ આવે છે; માટે આ કાર્યને અર્થે જઈને હું પાછો આવીશ. ન્યાયમાં રહેલા પુરૂષને વિષમ કાર્ય પણ સહેજું થઈ પડે છે. પ્રિયે! મને મનમાં બીજી કાંઈ ચિંતા નથી પણ એક તહારી ચિંતા છે, અને તે એજ કે રાજ કામાંધ થએલો હોવાથી તે તહારું હરણ કરશે. ” પતિનાં આવાં વચન સાંભળી હર્ષ પામેલી અને વિયોગરૂપ અભિધી તમ થએલી વસંતમીએ કહ્યું. “સ્વામિનાથ! જો એમ છે તો આપ મુખેથી જાએ, માર્ગમાં તમને નિર્વિઘ્ન થાએ, આપ કાર્ય કરીને વરા લઈ કુશળતાથી અહીં પાછા આવો; વળી આપ દૈવમાં જે મહારી ચિંતા ધારણ કરી છે, તે ક્યારે પણ ન કરવી; કારણ કે કુશલકુળો પ્રાણતે પણ સીંગખડન કરતી નથી. હે પ્રિય! હું આપને એટલી ચિનતી કરું છું કે આપ પોતાના હવિતનું પ્રયાતનથી રક્ષણ કરડું; પણ અવિચારી કાર્ય કરવાથી પતંગીઆની પેઠે અપસાવું નહીં. કહ્યું છે કે:—

जीवन् मद्राण्यवामोति, जीवन् पुण्यं करोति च ॥
मृतस्य देहनादाः स्यादमृतपरमस्तथा ॥ ७ ॥

અર્થ:—જીવતો માણસ ભદ્ર પામે છે, અને જીવતો માણસ પુણ્ય કરે છે. મૃત્યુ પામેલા માણસના દેહનો નાશ થાય છે તે. મજ પમાડે પણ નાશ પામે છે. ”

પ્રિયનાં આવાં અમૃતસમાન વચન સાંભળી અને તેની રજા લઈ હરિભગે ક્ષિણ દિશા તરફ પ્રયાણ કર્યું. અનુક્રમે ગામ, નગર અને આકર વિગેરેને વિષે ફરતો ફરતો તે સમુદ્રને કાંઠે આવી પહોંચ્યો. કારણ ઉઘમવંત પુરૂષને મુંઝવે દર હોય છે? પછી ભયંકર, ભયંકારી એવા ચારે દિશામાં ઉછળતા કદ્યોલથી ભરપૂર અને પુરવોધી ન તરી શકાય એવા સમુદ્રને જોઈ ઉદ્વેગ પામેલો હરિભગ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “પ્રિયએ ના દેહના ધનાં પ્રારબ્ધયોગથી હું અહિં આવ્યો છું; પરંતુ હવે સમુદ્રના મધ્ય ભાગમાં રહેલી જાંકામાં શો રીતે જઈશ? થાકેલ મન સમુદ્ર મારે પ્રવેશ નો કરે, પછી જે થવાનું હતું તે

[illegible]

સત્યુરોપાને બીજાઓનું હિન કરવાની દબેશમાં ચિંતા રહ્યા કરે છે. અમૃતરસનું સર્વ અન્ન સિવ્યન થવાથી યૌવનના ભારે ક-
રીને ભરપૂર અને લાવણ્યના રસવાગી તે કન્યા ઝટ ઉઠી, અને
અતિ હર્ષ પામતી છતી હરિગજને પૂછવા લાગી. “હે સત્યુ-
રૂપ ! પરોપકાર કરવાથી મેં તમારું ઉત્તમપણું બળ્યું છે, તમે
અહિં સામરે આવ્યા છો ? ક્યાંથી આવો છો ? અને કોણ
છો ? એ સમથું અને કહે.” હરિગજે કહ્યું. “વિશાલ નગરના
મહારાજ મહાનવેમની નિરંતર સેવા કરનારો હું હરિગજ નામે
પુરુષ છું; લોકના રાજ બિબીપણને નિમંત્રણ કરવા માટે દે-
વના પ્રસાદથી મન્દ્ર ઉપર બેસી વેગવડે અહિં આવ્યો છું.
હે ભદ્રે ! હવે તું તારું પોતાનું ચરિત્ર અને કહે.” એમ હ-
રિગજે સચના કરેલી તે કન્યા ગાઢ રોગોદગમયુક્ત થઇ
છતી પોતાનું ચરિત્ર કહેવા લાગી. “લોકના રાજ બિબીપણને
માટે નિરંતર પુષ્પ લાવી આપનારો, મુરપૂદ નામના ઉદ્યાનનું
રક્ષક કરનારો, સ્વભાવથી કડવો અને કૂરકર્મ કરનારો પુષ્પ-
બદ્ધ નામનો માગી મ્હારો પિતા થાય છે, ભયંકર સર્પથી ઉ-
ત્પન્ન થએલા વિપદહર મણિની પેઠે પુષ્પલક્ષ્મીના સરખી મુકો-
મગ અંગવાળી કુમુદમી નામની હું તે માગીની પુત્રી છું. એક
દિવસ મ્હારા પિતાએ સામુદ્રિક શાસ્ત્રના જાણ પુરુષને પૂછ્યું કે
“ઉત્તમ લક્ષણવાળી આ કન્યાનો કોણ પતિ થશે ? બ્રાહ્મણે મ્હારો
હાથ લોકને કહ્યું કે “હે માગી ! આ તારી પુત્રીના હાથમાં
પણીજ મુલ રેખાઓ છે માટે ઉત્તમ લક્ષણવાળી આ પુત્રીના
કોણ રાજ પતિ થશે. કહ્યું છે કે. જેના હાથ અથવા પગમાં
કગરા, સિંહાસન, અશ્વ, ગજ, રથ, લક્ષ્મી, પુત્ર, વસ્ત્રોત્તમ,
બાણ, માગધ, ચામર, કુંડલ, અંકુશ, વન, પર્વત, દ્વંજ, મન્દ્ર,
સાધીઓ, વેદી, વૈજલેદ, શંખ, છત્ર, અને કમળ એ વસ્તુઓ
નું ચિન્હ હોય તે માણસ જો પુરુષ હોય તો રાજ થાય અને
સ્ત્રી હોય તો તે રાજસ્ત્રી થાય. વળી જે ગાના કપાળમાં ત્રિશુ-
ળની રેખા હોય અથવા જે સ્ત્રી હસતી હોય તે વખતે કપાળમાં

[illegible]

१. ...
 २. ...
 ३. ...
 ४. ...
 ५. ...
 ६. ...
 ७. ...
 ८. ...
 ९. ...
 १०. ...

રી; પછી ભૂપતિએ પ્રસન્ન થઈને કહ્યું. “હે ચંદ્રમુખી! મહારં વચન સાંભળ. તું રૂપે કરીને રતિ સમાન છે અને હું કામદેવ સમાન છું; મારે જે પૂર્વ પુણ્યના યોગથી આપણા બન્નેનો સં-
લેગ થાય તો નિશ્ચે વિધાતાનો શ્રમ સફળ થયો કહેવાય.”
ભૂપતિનાં આપાં વચન સાંભળી ચિત્તમાં અત્યંત ખેદ પામતી
વસંતશ્રી વિચાર કરવા લાગી. “આ રાજા છે અને હું શરણ
રહિત છું તેથી શું કરું? હા! મહારે આ રાજાથી ચિંતામણિ
સમાન શીલવું શી રીતે રક્ષણ કરવું? નિશ્ચે શીલ વિના આ-
ઓનો જન્મ એટ નથી. કહ્યું છે કે:-

અર્ણતાઓ પાવરાસીઓ, જયા હૃદયમાગયા ॥

તયા શ્વેત્તર્ણ પત્તા, સમ્મે જાણાહિ ગોયમા ॥ ૭ ॥

અર્થ:- (ભગવાન ગૌતમને કહે છે કે)-હે ગૌતમ! જ્યારે
અનંત પાપ સમૂહો ઉદય આવે ત્યારે જીવો શ્રીપણને પામે
છે, એ તું નિશ્ચે જાણજે; જે રાજા પ્રસન્ન થઈ સંપત્તિ આપે
અથવા તો રૂપ થઈ પ્રાણ હરી લે, તો પણ તું મહારા શીલ
રૂપ માણિકરત્નને મક્કીન નહિં કર. હું કોઈ પણ એવો ઉપાય
રચું કે જેથી મહારં શીળ સચવાય અને રાજા પ્રસન્ન થઈ પા-
તાને ધેર ચાલે. બા.

આવી રીતે વિચાર કરી કપટથી હર્ષિત મુખવાળી વસંત
શ્રીએ કહ્યું. “હે સ્વામિન્! આ મહોટો પ્રસાદ થયો જે આપ
મહારે ધેર આપ્યા.” રાજાએ કહ્યું. “હે ચંદ્રમુખી! તું મને (મહ-
નયેગ નામના ભૂપતિને) સેવન કર, જેથી ત્હારા સંવળા મનોરથ
ઝટ સફળ થાય.” વસંતશ્રીએ કહ્યું. “હે રાજશિરોમણિ! ઉત્તમ
કુળમાં ઉત્પન્ન થએલી કુળવધુઓને પોતાનો પતિ જીવતો છતાં
એ કૃત્ય કરવું કેમ થઈ?” ભૂપતિએ હસીને કહ્યું. “હે ભદ્રે! ત્હા-
રા પતિને મરણ નિમિત્તે મેં અતિ વિશમ આજ્ઞા કરી છે, ક-
દાપી જે તે જીવતો આવશે તો તેને કોઈ પણ ઉપાયથી મારી
નાખીશ. મારે હે ભોળી! તું સર્વ વિચાર ત્યજ દઈ મને સેવ.”
વસંતશ્રી વિચારવા લાગી. “કામાતુર પુરુષોને ધિકાર થાઓ!

અર્થ:-રાજા, મર્ષ, ખર્ચ, માર, દુષ્ટ, દેવ, શિકારીપગુ, શાન અને શાકિની એ દુષ્ટ જંતુઓ પછી છળ મળ્યા વિના આરબરદિન થકને મું કરી શકે? અર્થાત્ કાંઈ કરી શકે નહીં.

રાજા મનમાં વિચાર કરતાં જાણ્યો. “હા! મેં તેને વિકલ સંકલ્પમાં નાંખ્યો છતાં એણે મદારા વગનથી અગ્નિમાં અપાપાત્ત કર્યો, માટે ખરેખર મદારે તે માનવા યોગ્ય છે.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી રાજાએ સભામાં પ્રગટ કર્યું કે, “આદો! એણે પાતાની પ્રતિજ્ઞા પૂર્ણ કરી છે! એનું સૌભાગ્ય આશ્ચર્યકારી છે! પાતાના કાર્યને વિષે એ સ્વૃહારદિન છે! પાતાના સ્વામીનું કાર્ય કરવામાં એનું આશ્ચર્યકારી આનુષંગિક છે! માટે એ મદારો ખરેખરો પરમ મિત્ર છે.” આ પ્રમાણે રાજાએ પ્રસંસા કરવા પૂર્યક બહુ સાત્કાર કરી હરિભગને મદોદરો ઉત્સવ કરી તેને ધરે મોકલ્યો. લોકો પછી હરિભગના આવા ચરિત્રને જાણી હર્ષ પામતા છતાં ગાંધેનામ હમસાં હરિભગના વશને જાણા જાણ્યા. તીવ્ર કામદેવથી હુબાપેસો રાજા પછી હરિભગનાં આવાં લોકોત્તર ચરિત્ર જોઈ અનુક્રમે અગ્નિ મંદ થઈ ગયો.

એક દિવસ રાજાના બહુ માન્યને વરય થઈ રહેલા અને શુદ્ધ બુદ્ધિવાળા હરિભગ પાતાની બહેન સ્ત્રીઓએ ના કહ્યા છતાં સર્વ સામગ્રી તૈયાર કરી ભવિષ્યમાં અનર્થનો વિચાર કર્યા વિના પ્રધાન વિગેરે સહિત રાજાને ભોજન કરવા માટે આમંત્રણ કર્યું. ભોજન અવસરે નવા નવા વેપને ધારણ કરી બહેન સ્ત્રીઓએ પાતાનું આનુષંગિક દેખાડવા માટે પીરસવા વિગેરે કાર્ય કર્યું. બહેન સ્ત્રીઓને દેખવાથી બુદ્ધિને કામદેવ ઉત્પન્ન થયો કે જેથી કુનીલિન લીધે લોકના અપવાદ પ્રસારે છે. “આવી બહેન સ્ત્રીઓ હરિભગને ક્યાંથી પ્રાપ્ત થઈ? એમ વિચાર કરતો રાજા ભોજન કરીને પાતાને ધર ગયો. દુષ્ટ મનવાળો પ્રધાન રાજાના અભિપ્રાયને જાણી કહેવા જાણ્યો. “મહારાજ! મહારજ વચન સાંભળો. હરિભગનાં બહેન સ્ત્રીઓએ સ્નેહને લીધે નવા નવા વેપ ધારણ કરી ભોજન અવસરે આપની ભક્તિ કરી છે.” પ્રધાનનાં આવાં વચનથી અગ્નિ સ્નેહવડે વ્યાકુળ મનવાળા

१ दो

આપુંદ આપકું ચરિત્ર.

()

[illegible]

શ્રીઓએ કબજો આપીને કહ્યું. “હે નાથ! અમે તમને ફરી રાજનું વચન માન્ય કરવાની ના કહી હતી છતાં તમે તેનું વચન શામાટે માન્ય કર્યું? અમે અમારી બુદ્ધિથી તમારું કાંઈ પણ સારું કરશું. હે નાથ! આપ દીર્ઘકાળ જીવો.” હરિબળે કહ્યું. “સઘળું સારું થશે, તમે કાંઈ પણ ચિંતા કરશો નહીં.”

પછી રાજાએ પોતે પૂર્વે સંપાદન કરેલા સુવશરૂપ શરીરને ભસ્મરૂપ કરવા માટે નગરની બહાર લોકડાંની જાળવજમાન ચિતા કરાવી, હરિબળને ચિતામાં પ્રવેશ કરવાને વખતે તેને બહુ માનપૂર્વક આદરસત્કાર આપવા માટે તથા પોતાની ખાતરી કરવા માટે રાજા મદનવેગ અને પ્રધાન ત્યાં આબ્યા; પછી બુદ્ધિમંત એવા હરિબળે ધૈર્યથી ચિતાના અગ્નિમાં તત્કાળ રાજા અને પ્રધાનના કેળતાં પ્રવેશ કર્યો. લોકો જોતા હતા એટલામાં તો તે ભસ્મમૂલ થઈ જતો જણાયો, એથી લોકો “આ વિપરીત થયું.” એમ કહેતા કહેતા હાહાકાર કરવા લાગ્યા; પરંતુ રાજા અને પ્રધાન તો બહુ દુર્લભ પામ્યા. “લક્ષના અને લક્ષ્મીના સોણી એવા રાજાએ કુદ્ર મત્રોના વિચારથી હરિબળને અગ્નિમાં નાંખ્યો.” એવો લોકોમાં રાજાની બહુ નિંદા થવા લાગી. હવે હરિબળે ચિતામાં પ્રવેશ કરતી વખતે જગા-પ્રધાન કેવતાનું સ્મરણ કર્યું તેથી તે કેવતાના પ્રભાવથી બચ્યો નહીં, પરંતુ નિર્ભય કાંતિવાળો થઈ અદરચરૂપે કોઈ સ્થાનકે રહી સંયાકાળે ધીમે ધીમે પોતાને ઘેર ગયો, ત્યાં તેને તેની શ્રીઓ જાન અન્યત્ર વિસ્મર પામતી હતી કહેવા લાગી કે, “અમારું પુણ્ય આશ્ચર્યકાનો છે જે અમારો પતિ કુશળતાથી પાછો ઘેર આવ્યા.” પછાં હરિબળ અને બન્ને શ્રીઓ લેટલામાં પરસ્પર વળો કરતા હતા તેટલામાં કામદેવિથી તમે થએલો રાજા મદનવેગ હરિબળના ઘેર આવ્યો, મદનવેગને દ્રરથી આવવો જોઈ બન્ને શ્રીઓએ હરિબળને કહ્યું. “સ્વામિન્! આપ ગુપ્ત રીતે મંતા નહીં અમારું ચાતુર્ય જુઓ.” હરિબળ શ્રીઓના કહેવા પ્રમાણે ગુપ્ત રીતે સંતા જોવા લાગ્યો. પછી ધરતી અંદર આવી પહોંચેલા રાજાની બન્ને શ્રીઓએ આસ-

પ્રતિબોધ પામ્યો નહીં; ઉલટા તે તો તેઓની પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો. વાર્ધા છતાં પણ જ્યારે તેણે સ્થીરપણાથી ઉભા નહીં રહેતાં બળાત્કાર કરવા માંડ્યો ત્યારે કુમુદમ્બીએ પોતાની વિધાના બળે કરીને બંધનથી તેને બાંધી લીધો અને લાકડી વિગેરેના પ્રહારથી એવો કુટથો કે જેથી કૃત્ત્વ પુરૂષોની જે ક્ષીણકાળેમુધી પાપણ કરેલા તેના કાંતો પડી ગયા. અતિ માલ બંધન અને કાંતના પાડી નાંખવા વિગેરેની પીડાથી અત્યંત દુઃખી થએલો મદનવેગ રાજા મનમાં ખેદ કરતો બહુ કંટાળા-યુક્ત રાજાથી રોવા લાગ્યો; પછી કુમુદમ્બીએ “હે રાજા! તે પાપનું ફળ જોયું? હવે આવું કરીશ નહીં.” એમ કહી કાપાથી તેને છાડી મૂક્યો એટલે અત્યંત ચોક કરતો, લગભગ નીચું જોતો, ખરતાવો કરતો અને બહુ વજોવાયેલો તે રાજા પોતાને ઘેર ગયો; ત્યાં તે બાકી રહેલી રાત્રી નિવૃત્ત કરી પ્રભાતે કાંઈ મીઠાથી વજ્રવડે મુખને કાંકી સભામાં આવ્યો.

હવે અહિં હરિબળ પોતાની શ્રીઆતું ચરિત્ર જોઈ ધર-માંથી બહાર આવી કહેવા લાગ્યો. “અયોગ્ય કાર્ય કરનારા બૂપતિને તમે એ યોગ્ય શિક્ષા કરી, મૂર્ખ માણસ મુખ લાગ્યા વિના ક્યારે પણ પાછો જતો નથી. એ રાજા આવી રીતે કુ-માર્ગે ચાલે છે તે અકૃત્યનું કારણ દુષ્ટ બુદ્ધિવાળો મંત્રી છે.

કથું છે કે:—

શસ્ત્રિ નરિંદ્રપિત્તં, વરુણાણં વાણિર્મં ચ મહિલાઓ ॥

તત્પથ વણંતિ મયા, જન્મય ધૃત્તિર્હિ નિઃશ્ચિંતિ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ:—વેસ, રાજાનું ચિત્ત, કથા, પાત્રી અને શ્રીઆ એ સર્વેને પૂર્વ પુરૂષો જ્યાં લઈ જાય ત્યાં નિત્ય જાય છે. ૧૨

જે તે દુષ્ટ પુરૂષ જીવતો રહે તો તે પોતાની પ્રગતને કોઈ પણ પ્રકારે છોડે નહીં, માટે અનર્થમૂલ એવા તે દુષ્ટને મૂળ-માંથી ઉખેડી નાંખવો જોઈએ. આવી રીતે પોતાની બન્ને શ્રી-ઓની સાથે વિચાર કરી અને સ્મરણ કરવાથી આવી પુણ્યો-લા દેવતાના પ્રભાવથી પોતાનું દિવ્ય સ્વરૂપ બનાવી તે હરિ-બળ, લયકર આદૃતિને ધારણ કરી રહેલા તે છડોદાર સરખા

દેવના સહિત પ્રભાતે રાજમહાભાં ગયો, અને ત્યાં તેણે રા-
જના પગમાં પડીને નમસ્કાર કર્યો. સ્વર્ગમાંથી ઉતરેલાની પેઠે
તે દિવ્ય રૂપવાળા હરિભગને જોઈ નમસ્કાર કરી લોકોસહિત
અત્યંત વિસ્મય પામેલો. ભૂપતિ વિચારવા લાગ્યો. “ મહારા
પાપીષ્ઠ કાર્યને પિંકાર થાયો ! પિંકાર થાયો !! નિક્ષે એવુંજ
કાર્ય નિર્ણય દેખાય છે; કારણ કે મેં તેને પ્રત્યક્ષ જોતાં જોતાં
ભસ્મરૂપ બનાવ્યો હતો છતાં તે પાછો આવ્યો.”

આ પ્રભાતે વિચાર કરી મનને રાજ્યે હરિભગને ક-
હ્યું. “ હિ મહાસાહસિક ! તું અહિં શી રીતે આવ્યો ? અને તારો
આવો દિવ્ય વેશ કેમ દેખાય છે ? ” હરિભગે કહ્યું. “ હું જે
લામાં અભિધી ભસ્મરૂપ થયો તેલામાં યમરાજના સેવકોએ
મને વૃક્ષ યમરાજ પાસે પહોંચાડ્યો. યમરાજ મહારા ઉપર
પ્રસન્ન થયો; તેના પ્રભાવથી હું આવો અદ્ભુત દિવ્ય આકૃતિ
વાળો થયો છું. કારણકે સાહસિક કૃષ્ણ પ્રસન્ન થયેલા દેવના
આ શું નથી આપના ? મેં તે યમરાજની તહિં વર્ણવી શકાય
એવી મહા સમૃદ્ધિ જોઈ. તે સમૃદ્ધિને સદૃશ વિદ્યુત્ત્રી રાપનામ
પણ વર્ણવી શકે તહીં તો પછો એક વિદ્યુત્ત્રીવાળો હું તો મી રીતે
વર્ણવી શકું ? તે યમરાજની સંવચિની નામની નગરી છે. ત્યાં
તે નાચે છે. તે નગરીમાં નિવાસ કરનારા લોકો હંમેશાં
દુઃખી જ હોય છે. દેવદાસે મને દેવનાઓ તેની નિગંતર સેવા કરે
છે તે જાણ્યો. તેના મેરા કરે તેમાં તો મું કહેવું ! વધારે
જન સંવાસી મું ? પાંચ વર્ષ હોય પણ તેને દેવાવિત છે,
તે વારે આ જે મહાન પાત્રે ઉમેરો છે તે યમરાજના ચ-
નામના પ્રાપ્તિદાની છે. યમરાજ તેના ઉપર પ્રસન્ન થયો તેને
સમૃદ્ધ મમાન છે અને તેના ઉપર હોય પામેલો તેને રાજરૂપ
છે. હું છે કે —

યામ્યન્ સ્ટિ પયં નામિ, મુદ્દે નૈવ ધનાગમઃ ।

વિગ્રહાનુગ્રહો ન મઃ ॥ સ્ટિઃ કિં કામિષ્યમિ ૧૩ ।

અર્થ:—એ માનુસના રાજથી ઓળખે ભય કે-પત્ર ધને

તુમહ થતા નથી તે માણસ કોઈ પામે તો પણ શું કરી શકે ?
અર્થાત્ કાંઈ કરી શકતો નથી.

મેં તે યમરાજની તેવી મહા સમૃદ્ધી દીડી; તેથી હું મહારા નેત્રાનું સફલપણ માનું છું. લોક પણ એમજ કહે છે કે જે વધારે જોયું તે જીવિતથી પણ વધારે સારું છે. મહારાજ ! મેં આપની આજ્ઞાથી યમરાજનું યુક્તિ વચનવડે આમંત્રણ કર્યું, તે વખતે અતિ પ્રસન્ન થએલા યમરાજએ મને કહ્યું કે, “એ યોગ્ય છે, હું ત્યાં આપાશ; પરંતુ એકવાર મદનવેગ જૂપતિ પાતાના પ્રધાન વિગેરે માણસો સહિત અહિં આવે તો હું તેની યોગ્ય ભક્તિથી પૂજા કરીને પછી ત્યાં આવું.” પછી યમરાજએ અતિ દિવ્ય રૂપવાળી કન્યા, મુંદર આમૂચન અને મનોહર વસ્ત્ર વિગેરે વસ્તુ આપીને મને કહ્યું કે “આ સધળું રામદિને આપજો.” કહ્યું છે કે:—

દ્વિર્વાં વંધે વંધે યુદ્ધે, દુર્ગગ્રાહે ગૃહે મહે ॥

હિંકર્યંતે સેવકાઃ કિંતુ, નેતુરેવાસિલં ફલમ્ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ:—રાત્રીએને બંધન કરવામાં, રાત્રીએનો વધ કરવામાં, યુદ્ધમાં, દુર્ગમલુણ કરવામાં, અને ઉત્સવમાં સેવક લોકો કસેરા પામે છે એ સધળું કેવળ અધિકારીનું ફળ છે.

“હે હરિવિજય ! તારા જૂપતિને પરિવાર સહિત અહિં મોકલજો.” એમ કહી યમરાજએ મને અહિં મોકલ્યો છે. વળી યમરાજએ આપને જોડાવવા માટે, મને માર્ગ દેખાડવા માટે અને બહુ માન દર્શાવવા માટે મહારી સાથે આ પાતાના પ્રતિહારીને મોકલ્યો છે. હે સ્વામિન ! આ દિવ્ય પ્રજાવચાળા પ્રતિહારીએ મને વેગથી અહિં આણ્યો છે, માટે તેનીજ સાથે આપ યમરાજના નગર પ્રત્યે જાઓ; કારણકે સજ્જન પુરો પડેપકાર કરવામાં તાપર હોય છે.” પછી પ્રતિહારી (દેવતા) એ પણ એમજના કહેવા પ્રમાણે જૂપતિને સર્વ સમાચાર કરી કારણકે દેવતા કહે છે. દેવતાએ કહેલા તે પ્રધાન સહિત જ તુમ વિ.

મારને જાણા જાણી સકવાને સમર્થ થતા નથી તો પછી માન-
સો તેડ રી રીને સમરે થાય ?

પછી લોભથી આકૃષ્ટ બ્યાકૃષ્ટ ધ્યેષા મનવાળો બૂપતિ
નગરવાસી લોકોસદિન કહેવા લાગ્યો કે “હે હરિજન ! મને
ધમરાજની નગરીમાં જવાનો જલ્દુ ઉત્સાહ થયો છે; મારે નગર
નો જહાર મહેસો જવાજલ્લમાન વિના કરાવો કે જેમાં પ્રવેશ
કરીને હું આ નામરોક લોકોસદિન ઝડ ધમરાજની નગરીમાં
જાઉં.” પછી હરિજને રાજની આજ્ઞા પ્રમાણે ચિન્તા તૈયાર કર-
રાવી, તેમાં નગરવાસી લોકોસદિન રાજ દેહજામાં પ્રવેશ કર
વા તૈયાર થયો તેડજામાં હરિજને વિચાર્યું કે “એ આ શો વૃથા
અનર્થ આરંભ્યો ? એક પચેદ્રિષ છત્ર હજારાથી પણ નરકમાં
પડતું પડે છે. મારકોને કેહ અપરાધી છત્ર મારવો હોય તો
તે કાપી યોગ્ય છે, પરંતુ અપરાધ રહિત છત્રને મારવો યો-
ગ્ય નથી. હવે આ નરપરાધી છત્રને જવાવવાનો શો ઉપાય
થાય ? આ પ્રમાણે હરિજન વિચાર કરતો હતો એવામાં પ્રતિ
હારો દેવનાએ રાજને કહ્યું. “હિ રાજન ! તમે ઉનાવળ કરી આ
પ્રાપ્ત ધ્યેષા ફગને હારી જશો નહીં, એ તમારે ફગની હમ્મિયા
હોય તો મહારા કહેવા પ્રમાણે કરો. અમારો મહારાજ અતિ
વિચમ ॥ મારે ત્યાં યોગ્ય રીતે જતું જોઈએ, તો જે પુરુષ
આપને માન્ય હોય તેને પ્રથમ પ્રેરસો અને પછી આપ જા-
ઓ.” પ્રતિહારી દેવનાનાં આવાં વચન સાંભળી કુમંત્રી વિ-
ચારવા લાગ્યો. “પ્રથમ જવાથી મને પૂર્ણ હમ્મિય ફગ પ્રાપ્ત
થશે. કારણ કે કેહ સ્થાનકે આગળથી જનારને રિપતિની
પ્રાપ્તિ અને કેહ સ્થાનકે પાછળથી જનારને રિપતિનો લાભ
થાય છે. કેહ વખતે ધૂન અને કેહ વખતે જુદિમાન પોતાના
કાપને સાધે છે. કહ્યું છે કે:—

ટાને પાને ચપને, વ્યાહવાને માજને મમાસ્યાને ॥

ઋવચિકચંઝનિપિત્તે, રાજકુલે પૂર્ણઋમાયઃ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ:—હાન, પાન, મરન, વ્યાહવાન, જોજન, સસા-

સ્થાન, ખરીફ, વેચાણ, પરજો અને રાજકુળ એટલાને વિષે જે પહેલો બંધ તેને પૂર્ણ લાભ થાય છે. વળી

શૂન્યેડરણ્યે મચને, ગ્રામે તોયે વને ચ સંગ્રામે ॥

આરોહેડપ્પવરોહે પુરસ્સરેજ પાયે રાગોં ચ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ:—શૂન્ય અરણ્યમાં, શૂન્ય મંદિરમાં, શૂન્ય ગામમાં, પાણીમાં, વનમાં, સંગ્રામમાં, ઉંચે ચડવામાં, નીચે ઉતરવામાં, માર્ગે ચાલવામાં, અને રાત્રીને વિષે આગળ ચાલતું નહીં. ”

આ પ્રમાણે વિચાર કરી પ્રધાને કહ્યું. “ મહારાજ ! હું આ પ્રતિહારીની સાથે આગળથી બાકું છું. ” ભૂપતિએ આજ્ઞા આપી, તેથી પ્રધાન પોતાને કૃતાર્થ થયો. માની બહુ હર્ષ પામ્યો. પછી જેટલામાં યમરાજના પ્રતિહારી (જલાપિટીત દેવતા) એ જવાજલ્મમાન અગ્નિમાં પ્રવેશ કર્યો તેટલામાં તેની પાછળ દુષ્ટશ્રોત્રવાળા પ્રધાને પણ હર્ષથી પ્રવેશ કર્યો. પ્રધાન તત્કાળ ભસ્મ રૂપ થયો તેને જોઇ અત્યંત હર્ષિત થએલો રાજા પણ પતંગની પેઠે અગ્નિમાં ઝપલાવા તૈયાર થયો. તેને હરિજને ક્યાંથી ઝટ લાધયડે પકડી લીધો એટલે રાજાએ કહ્યું કે:—“હું” મને શુભકાર્યમાં વિગ્ર ન કર.” હરિજને કહ્યું. “નરનાથ ! સ્વસ્થ થઈએક મહાર’ વચન સાંભળો. કેલ’ પણ પુરૂષ અગ્નિમાં પડવાથી જીવે છે એમ તમારે ન જાતું, પરંતુ મેં તે એક નારક પ્રગટ કર્યું છે. આ દુષ્ટ મંત્રીએ તમારી સાથે ખરાબ મસજત કરી હૂં પ્રપચથી મને બહુવાર પ્રાણાંત સંકટમાં નાખ્યો છે. વળી હે નૃપ ! એ કુમંત્રીની દુષ્ટ બુદ્ધિથી તમે પણ જાં પડવાડિ બહુ દુઃખો સહન કર્યા છે. કહ્યું છે કે:—

મા જિવિત મો પરિમો, જો કુમઈ દેઈ શીમસંનાળં ॥

જો પરવંચનનિત્તળો, પરષળમહિન્દારહ જો ચ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ:—જે વિદ્યસાવાળા માનુષ્યને દુષ્ટ બુદ્ધિ આપે છે, બીજાઓને ઉતરવામાં નિપજુ હોય છે અને પરસ્પ્રોત્તે વિષે પ્રીતિ ધરનારા હોય છે, તે માનુષ્ય આ વિદ્યમાં ન જીવે. વળી

અને હરિબળુ આશ્ચર્યકારી ચરિત્ર જોઈ તેની પ્રસંસા કરતા પોતપોતાને ઘેર ગયા; તે દિવસથી રાજા મદનવેગના ચિત્તમાં કોઈ અપૂર્વ ગાઢ વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયે, તેથી તેને સર્વ રાજ્ય અપ્રિય લાગ્યું. પછી રાજા મદનવેગે ઉપકારી એવા હરિબળ સાથે પોતાની પુત્રીના મહોદા 'ઉત્સવથી વિવાહ કર્યો, હસ્તમેળાપ વખતે તેણે સર્વ રાજ્ય સંપત્તિ હરિબળને આપી પોતે શુદ્ધ પાસે ઉત્તમ શિક્ષારૂપ ચારિત્ર ગૃહણ કર્યું; પછી નિરતિચારપણે ચારિત્ર પાળી, સર્વ કર્મનો ક્ષય કરી છેવટ કેવળજ્ઞાનરૂપ લક્ષ્મી મેળવી તે મદનવેગ રાજા મોક્ષ પામ્યો.

હવે કાંચનપુરનો રાજા વસંતસેન પોતાની પુત્રી વસંતમીની શોધ કરતો હતો, એવામાં તેણે લોકવાર્તાથી હરિબળુ આશ્ચર્યકારી ચરિત્ર સાંભળ્યું. કહ્યું છે કે:—

વાર્તાં ચ કૌતુકવર્તી વિપદા ચ વિદ્યા,

લોકોત્તરઃ પરિમલથ કુરંગનાભેઃ ॥

તૈલસ્ય ચિંદુરિવ વારિણિ દર્નિવાર-

મેતદ્વં મતરતીતિ કિમર્થં વિષમ્ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ:—આશ્ચર્યકારી વાર્તા, નિર્ભય વિદ્યા અને કસ્તુરીનો સર્વોત્કૃષ્ટ મુગ્ધ એ ત્રણ પાત્રીમાં પડેલા તેજના દીપાની પેઠે પ્રસરી રહે છે. એમાં આશ્ચર્ય શું?

પછી વસંતસેન રાજાએ વિચાર કરી પ્રધાન વિગેરે પુરૂષોને પોતાની પુત્રીને અને જમાઈ એવા હરિબળને તેડવા માટે મોકલ્યા, હરિબળ રાજા પણ પોતાની મહાસેનાથી રાત્રીઓનો પરાલય કરતો ત્રણ ઓઝાસહિત કાંચનપુર નગરે આગ્યે, ત્યાં વસંતસેન મહારાજાએ તેને મહોત્સવથી નગરમાં પ્રવેશ કરાવ્યો; પિતા, માતા અને સ્વજનવર્ગે વસંતમીનો પ્રસંસા કરી; પછી અતિ હર્ષિત એવા વસંતસેન ભૂપતિએ પ્રેમપાત્ર એવા પોતાના જમાઈ હરિબળને પોતાનું રાજ્ય આપ્યું અને પોતે ત્રીસહિત દીક્ષા લઈ કર્મના મગથી મુક્ત થઈ નિરાબાધ એવા મુક્તિયુગ્મને પામ્યો.

પછી શત્રુઓના સૈન્યરૂપ પર્વતોને તોડી પાડવામાં વસી
સમાન દરિયન પુરુષગણથી બનેલા સૈન્યનું પાલન કરવા લા
ગ્યે. રાજકન્યાઓ તેને પદચાલીઓ દલી, એ વિના બીજી
પણ રાજકન્યાઓને તે પદચો દતો. તે બધી સ્ત્રીઓની સાથે
લેરી રીને રેવડોડમાં દિવ અધ્ધરાઓની સાથે ભોગ ભોગવે
તેરી રીને ભોગ ભોગવે હો.

એક દિવસ વનપાને આરીને સભામાં બોલ્યા દરિયન
બુદ્ધિને વચામલી આપી કે “હે સ્વામિન! આપના ઉદાન-
માં મુગુર પમાચાર્ય આવેલા છે.” મુગુરનું આગમન સાંભળી
બુદ્ધિ દરિય થએલા મુપનિએ તેને વસાબરત્યાદિ આપી બહુ
સતોષ પમાડ્યો. પછી પોતે ગુરને વંદન કરવા માટે મહો-
દા કુંભવધી ઉદાનમાં ગયો, ત્યાં તેણે વસુ પ્રક્રિયાપૂર્વક ગુ-
રને પ્રભામ કરીને વિનન કરી કે “હે સ્વામિન! અતિ હી-
નદુર્ગમાં કું-પત્ર થએલો હું આપના પ્રસાદથી આ પ્રકારની
અનુક્રમ સમૃદ્ધિ પામ્યો છું. માટે પ્રસન્ન થઈ મને અનન્યમુખ ભો-
આપનારો ધર્મોપદેશ આપો, કે લેધી હું અનન્યમુખનો ભો-
ગવનારો થાઉં.” આ પ્રભાણે કહી ચરણમાં પડેલા દરિયને
એકે એકે કહે. “હે નાથન! મને ધન્ય છે કે જે તારી આ
પ્રેમના ગુણને ધર્મ એકે છે:—

કેચિદ્દાત્તનર્થાનિર્ધર્મગધિયઃ કેચિત્પુંધ્રોપગઃ,
કેચિન્માનવકલ્પેર્નકગનિકાઃ કેચિચ્ચગીનોન્મૃત્કાઃ
કેચિત્તથત્તદામગમ્યન્દિગનન્દાદિવદાદગઃ,
કેચિદ્દાત્તિનર્થાનિર્ધર્મગધિયઃ કેચિત્પુંધ્રોપગઃ,
કેચિન્માનવકલ્પેર્નકગનિકાઃ કેચિચ્ચગીનોન્મૃત્કાઃ
કેચિત્તથત્તદામગમ્યન્દિગનન્દાદિવદાદગઃ,

અર્થ એટલે ભોજનની સ્થળમાં આતિ ગાઢજીવિવાળા
દે.૫ એકે એકે સ્ત્રીઓને વિશેષ પદ દોષ છે: કેટલાકે પુષ્પ
અને અન્ય-પદ લેવાનું કવચ. મ. પ્રીતિ વનાવનારો દોષ છે: કેટ-
લા અન્ય-પદ લેવાનારો દોષ છે: કેટલાકે દુઃખ વાતો: અન્ય-
પદ લેવાનારો દોષ છે: કેટલાકે દુઃખ વાતો: અન્ય-પદ લેવાનારો દોષ છે:

અર્થ, ગજ, બગદ અને વાહનઉપર રસિક હોય છે; પરંતુ જેઓ ધર્મને વિષે પ્રીતિવાળા છે તેઓનેજ ધન્ય છે.

હૈ રાજન્! ધર્મના બે ભેદ છે. એક યતિધર્મ અને બીજો માવકધર્મ. આ પ્રમાણે ધર્મના બન્ને ભેદ જિનેશ્વરે કહ્યા છે, એ બન્ને પ્રકારના ધર્મનું મૂળકારણ જીવદયા જાળવી, તે જીવદયાને પાળવા માટે કેટલાક પુરુષો સર્વવિરતિ (ચારિત્ર) ને વિષે રાગ કરે છે; કારણ કે તે સર્વવિરતિ વિના જીવદયાનું આરાધન થઈ શકતું નથી. જે પુરુષ યતિધર્મ પાળવા સમર્થ નથી તે, સમ્યક્ત્વસંહિત માવકધર્મને શુદ્ધ પરિણામથી ઉત્તમ રીતે પાળે છે. વળી જીવદયા છે મૂળ કારણ જેનું એવો તે માવક ધર્મ પણ બાર પ્રકારનો છે, એમ જિનરાજે કહ્યું છે. "આવો શુશ્રુણો ધર્મોપદેશ સાંભળી રાજ દરિબગ અતિ હૃદયિય થયો અને તેણે પ્રથમ સમ્યક્ત્વદર્શનપૂર્વક અણુપ્રત ધૃત્વ કરીને બાકીના સર્વે મુષાવાદ વિરમણાદિ પ્રતો શક્તિ પ્રમાણે સ્વીકાર્યા. ત્યાર પછી તે શુદ્ધધર્મને અગિકાર કરી અને શુશ્રુણો ચરણને નમસ્કાર કરી હૃદય પામતો હતો પાતાના નગરમાં આવ્યો.

હવે દરિબગ નિરંતર ઉત્તમ પ્રકારે ધર્મોપદેશ કરવા લાગ્યો, તેણે પશ્ચિમ વગાડી પાતાના દેશમાં અમાનો પ્રવર્તીની અને માતૃગોને રાત્રિપણાદિ આત્મ નરકોના દુઃખ આપનારા છુનાદિ માત્ર વ્યસનોને દૂર કર્યા; ત્યાર પછી તેણે જુબડીમાં રહેલા અનૃત્તરનથી રોગાદિ ઉપદ્રવોને દૂર કરી સાંકો ઉપર બેસી ઉપકાંગ કર્યા. કહ્યું છે કે કેવાનું જગ, ચંદનું નેજ, પૃથ્વીના દુર્ગોનો મમજ અને ન-પુરુષોનું આચરણ એ સર્વ મર્ચે સોડોને સામાન્યનન ઉપકાર કરનાર છે. વળી તેણે પાતાના દેશના નાંબા ધિનમદિરાધા મુરોબિન કરાવ્યા. આવી રીતે ધર્મને મેળવવા એવા તે દરિબગે પુણ્ય અને નિપુણપણથી પાતાનું શુભ્ય એક જીવ (ચક્રવર્તી) સરખું બનાવ્યું.

એક દિવસ મુજવંત ગુરુ તેના દિવાનને વિષે સમવસ્યા, તેવારે રાજ દરિબગ તેમને વંદના કરવા માટે હૃદયથી દિવાનમાં

પાંચ અતિચાર બહુવા, પરંતુ આચરવા નહીં. તે અતિચાર આ પ્રમાણે:—

૧ તસ છવોને નિર્દેવપણે ચાળકવડે પ્રહાર કરવો. ૨ દોડા વિગેરેથી નિર્પેક્ષપણે દડ બાંધવા. ૩ શસ્ત્રવડે નાક, કબજ, જુપણ વિગેરે કાપવાં. ૪ બગદ વિગેરેની પીક ઉપર ન ઉપાડી શકે તેડસો ભાર ભરવો. ૫ અવસર થયે પજુ અન્ન, જળ, ધાસ ન આપવાં.

છવોને ઉપર કહેલા પાંચ અતિચાર કરનારો માવક પહેલા મતની વિરાધના કરે છે. બીજા મતમાં જે પુરૂષો આ સંસારને વિષે સત્ય વચન બોલે છે, તેઓ ત્રણ છુપનના છવોને નિશ્ચે વખાણવા લાયક થાય છે. જે પુરૂષ પ્રાણાંતે પજુ અસત્ય વચન નથી બોલતો, તેની રૂપતાઓ પજુ હંસરાજની પેઠે પ્રસંસા કરે છે.

મૃપાવાદરૂપ બીજા મત ઉપર

હંસરાજની કથા.

આ ભરતકેતવને વિષે રાજપુર નામનું નગર છે, (જેમ હિંદુ સ્વર્ગપુરીને વિષે રાજ્ય કરે છે તેમ) તે નગરને વિષે હસ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો; ઉત્તમ રીતે જિનંદગી વર્ધવું આ રાજા કરતો એવો તે રાજા બીજા મૃપાવાદ વિરમણગતે વિશેષે મહોદા ઉદ્યમથી આરાધનો હતો. હવે રત્નધ્રુવ નામના પવિત્ર ઉપર ઉત્તમ પુરૂષોએ સ્થાપન કરેલું શ્રી આદિનાથનું મંદિર છે, ત્યાં એવું માસની પુનમને દિવસે યાત્રા નિમિત્તે બહુ લોકો એકઠા થયા હતા, તે વખતે હસરાજ પજુ પ્રધાનને રાજ્યનો ભાર સોંપી પોતે થોડા પરિવાર સાથે લઈ જિનધર્મની પ્રભાવના કરતો હર્ષથી યાત્રા કરવા ચાલ્યો. એવો કયો ધન્ય પુરૂષ દેવ કે જે સમીપે આવેલા ધર્મકાર્યમાં વિસ્રબ કરે ?

અશે એવો વિચાર કરી પોતાના હૃદયને સર્વ ઉત્તમ વસ્તુઓ વસ્તુઓ આપી પોતે એકલો તીથયાત્રા તરફ ચાલી નિકળ્યો.

રસ્તામાં એક મુઠ્ઠા રાજની આગળ થઈ નાસી ગયો, તેની પાછળ કેટલે એક બિટ્ટો હાથમાં બાળુ બહારેલા ધનુષ્યને ધારણ કરેલો હતો રાજની પાસે આવી કહેવા લાગ્યો. “ આ ગદન વનમાં બહુ પાંડા પડેલાં છે મારે હું મૃગનાં પગલાં રખી શકું નથી, મારે હે સત્પુરુષ! તે મૃગ તુહારી આગળથી નાગી જાડને વનના કયા કુંજમાં પેસી ગયો છે તે મને કૃપા કરીને કહે? કારણકે તે મૃગ તુહારી ભરપૂર વસ્તુ છે.” તેવાં રાજ વિચાર કરવા લાગ્યો. “ જો હું સત્ય કહીશ તો મૃગનો પદ ધરી અને અગત્ય કહીશ તો મૃગનો ભગ ધરી, મારે એને જીવિત બચાવી સમજાવું.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી રાજએ કહ્યું. “ હિંમતી! તું મન વાળો પુછે તો હું તને કહું મૃગે માંમાં બૃહો પડવાને લીધે હું અહિં આવી ચડ્યા છું.” બિટ્ટો કહ્યું. “ અરે! હું અમ પુત્રજ કે મૃગ કેનાં તરફ ગયા તે મને કહે?” રાજએ કહ્યું. “ હા મહાબાહુ! તુહાર નામ જાણ છે.” બિટ્ટો કહ્યું. “ અરે! તને તુહાર નામ કાણ જાણ છે? હું તો અમ પુત્રજ કે મૃગ કેની તરફ ગયો.” તુહાર નામ જાણ કહ્યું. “ તુહાર નામ જાણ છે.” તેવાં બિટ્ટો કહેવા કરીને કહ્યું. “ અરે મૃગ! હું જે પુત્રજને કહે, બીજાં બીજાં મામાદ બોલે છે.” રાજએ કહ્યું. “ આ તુ તુહાર કે મૃગ પુછે તો હાથ ના હું સત્ય કહીશ.” બિટ્ટો કહ્યું. “ આ તુ મારી ક’ નામ જાણ કહ્યું. “ તું જે માંમાં મન જાણ કહીશ તે માંમાં હું જાણું નથી મિત્રે કહ્યું. “ અને તુહાર નામ જાણ નિવડું.” અમ કહીને નિવડું થઈને બિટ્ટો પોતાના બધાને મવા અને પૂજ્યરત્ન એવો રાજ પાંડુ થઈ પોતે આગળ ચાલ્યો. થોડે દુર મવા એવામાં તેને એક મુનિ મળ્યા. તેણે તે મુનિને વક્તા કરી આગળ પ્રવળ્યું કહ્યું, એવામાં તેને કહેવા ના નવરાત્રી જે બિટ્ટો મારા મળ્યા; તે બિટ્ટોએ મળ્યા કહ્યું કે “ હા મૃગાદ્ય આ વનમાં મુર નામનો પશુઓને રહે છે, તે આજે અહીં રિષભે કેટલાં પાંડાને

જ્યાં સુધી અકષ્ટ પરિવારવાળો સંધપતિ નામી જાય. ” આ
વાં વચન ધોતાની સમીધે વૃદ્ધની લતામાં - સંતાપ રહેલા
અહુ ચોરોનાં સાંભળી શોકથી વ્યાસ થયેલો રાજ મનમાં
વિચાર કરવા લાગ્યો કે “આ ચોરો અહિં વિશ્રામ કરવા ર-
હેલા છે, તેઓ નિત્રે સંધને છુટી અનય કરશે; વળી સંધમાં
સાંધુ સાંધી વિગેરે હશે તેમને પણ દુઃખ પ્રમાણે. પૂર્વે ધર્મ-
શ્રિય નામના અનગારને આ ચોર લોકોએ છુટ્ટો છે, તો હું
એકલો એ સંધનું શી રીતે રક્ષણ કરી સફીશ ? ” આ પ્રમાણે
વિચાર કરતો એવો રાજ બેઠકામાં ત્યાજ બેઠો છે તેલકામાં
દીવીવાળા માળસોસલિત કેલકાક આગુલધારી મુભરો ત્યાં આ-
વી પહોંચ્યા, તેમાંના કેલકાકે રાજને બોધને કહ્યું કે “આ ચોર
છે.” અને કેલકાકે તેનું રૂપ બોધને કહ્યું કે “એ ચોર નથી પણ
કોઈ મહાપુરુષ છે.” પછી મુભરોએ રાજને પૂછ્યું કે “હે
સાપુરુષ ! તે કોઈ પણ ચોરને વાતો કરતા સાંભળ્યા અથવા
જતા હીજા છે ? તે સંધને છુટનારા સંભળાય છે, બે લહારા
બળવામાં હોય તો કહે. કેમકે અહિંથી હરા યોજન ઉપર શ્રી
પુર નામનું નગર છે, ત્યાંના રિપુર્મર્દન શાળાએ સંધનું રક્ષણ
કરવા માટે અને ચોરોનો વધ કરવા માટે અમને મોકલ્યા છે;
માટે બે તું બલુતો હોય તો અમને કહે; એથી હે મહાભાગ !
અમે તે ચોરોને મારી નાંખી યશ અતે સંધને રક્ષણ કરવાનું
પુરુષ મેળવીએ. ”

મુભરોનાં આવાં વચન સાંભળી હંસ રાજ વિચાર કરવા
લાગ્યો કે “બે હું સત્ય કહું તો તે ચોરોના વધનું પાપ મને
લાગે અને બે આ મુભરોને ચોરો ન કેળાડું તો તે ચોરો
સંધને માત કરવાનું પાપ મને આપશે, માટે હવે હું શું કરે ?
રાજ આવી રીતે વિચાર કરતો હતો તેવામાં તેને મુક્તિ સૂઝી
આવી, તેથી તેણે મુભરોને કહ્યું :- “હે મુભરો ! મેં ચોરોને
દ્રષ્ટિથી જોયા નથી, પરંતુ તમારે સંધની પાસે જવા વિજ્ઞાન
કરવો રોજ નથી; તમે ત્યાં જઈ સંધનું રક્ષણ કરો. તે ચોરો
પણ ત્યાં આવશે. બે તમે જઈ સંધની પાસે જઈ પહોંચશો

દ્રવ્યને ન ગૃહજ કરવાનો નિયમ લીધો છે, તે પુરવોને લક્ષ્મી-પુંજની પો સર્વ પ્રકારની સંપત્તિ આવી મળે છે.” પ્રભુનાં આ વાં વચન સાંભળી આજુઁદ શ્રાવકે પૂછયું:—“હે ભગવન? તે લક્ષ્મીપુંજ કોણ હતો? તેણે ત્રીજું અદત્તાદાન મત શી રીતે ખારજ કર્યું હતું? અને તે અથળ લક્ષ્મી શી રીતે પામ્યો? ” તેવારે પ્રભુએ કહ્યું. “હે આજુઁદ! જગત્તે આશ્ચર્યકારી એવું જ લક્ષ્મીપુંજનું અવિર સાવધાન મનથી સાંભળ.

અદત્તાદાનરૂપ ત્રીજા મત ઉપર

લક્ષ્મીપુંજની કથા.

આ ભરતક્ષેત્રને વિષે પાતાની સમૃદ્ધિથી સર્વ નગરોને નિસ્તેજ કરનારું હસ્તિપુર નામનું નગર છે, ત્યાં અતિ કવિટ્રી અને જિનધર્મી એવો કોઈ મુખર્થ નામનો વલ્લિક રહેતો હતો. છવાઈ નષ તત્વનો બધુ એવો તે વલ્લિક કોડી કોડીની કાંઈ કાંઈ વસ્તુ વેધીને હમિશાં દુઃખથી પાતાની આછવિકા કરતો હતો, તેને બહુ ગુણવાળી ધન્યા નામની સ્ત્રી હતી.

એક દિવસ તે ધન્યાએ સ્વપ્નામાં પાંદડે પાંદડે વિવિધ પ્રકારની મહા સમૃદ્ધિથી દેહીપ્રમાણ, દેવતાએ કરેલા નાટક અને ગીત વિગેરેથી પ્રસન્ન મુખવાળી, કમળ ઉપર બેઠેલી અને જિનરાજનું રૂપ એવો લક્ષ્મીદેવીસાહુજ એક કમળનું તળાવ રીકું. રાત્રીમાં આવું સ્વપ્ન જોઈ અગતી ગચ્છસો અને હર્ષ પામેલી ધન્યાએ તરત તે વાત પાતાના પતિને કહી. તેવારે પતિએ કહ્યું:—“હે પ્રિય! તને ગુણવાનું, શીમાનું, કલ્યાણકારી, જિનેશ્વરનો બહુ કવિરૂપે દર કરનાર અને એકાદો કીર્તિવાળો પુત્ર ધરે.” પતિનાં આવાં વચન સાંભળી પાતાના આત્માને ધન્ય માનતી એવી તે ધન્યાએ બાકીની રાત્રી શીજિનેશ્વરના ગુણ ગાવામાં યાત્રી. બીજે દિવસે મર્જના પ્રભાવથી મુખર્થ વલ્લિકને વેપાર

મહેરો થયા લાગ્યો. વગી દુઃખનો લેશ પણ ન ઉત્પન્ન થયાથી ને બાળક ક્યારે પણ રોતો નહિ, તેથી તેનાં માતા પિતા હમેશાં મુખી રહેતાં. હવે સર્વ પ્રકારની કલાઓનો અભ્યાસ કરતો અને બીજના ચંદ્રની પેઠે વધતો એવો તે યુવ અનુક્રમે સર્વે લોકોનાં નેત્રને પ્રિય થઈ પડ્યો. પછો આઠ દિશામાંથી આવેલા આઠ શેડીયાઓએ પાતપાતાની પુત્રી તે લક્ષ્મીપુત્ર સાથે પરણાવી. ઉત્તમ રૂપવાળા લક્ષ્મીપુત્રે રત્નથી જનાવેલા સુવનમાં નિવાસ કરવાથી તાક, તાકેડ, અધકાર વિગેરે ‘કાંઈપણ જાણ્યું’ નહોતું. વગી લોકમાં જે જે પ્રીતિ કરનારી વસ્તુ હતી તે તે સર્વ તેણે ભોગવી હતી અને જે જે દુઃખ કરનારી વસ્તુ હતી તે તે તેણે સ્વપ્નામાં પણ દીડી નહોતી. પાતાની સ્ત્રીઓએ કરેલા મીન આપનને સાંભળવાથી જેને અનહદ આનંદ ઉત્પન્ન થતો હતો એવા તે લક્ષ્મીપુત્રે અનુત્તર દેવલોકમાં નિવાસ કરનારા દેવતાની પેઠે સુખમાં ગયેલા બહુ કાળને જાણ્યા નહીં.

એક દિવસ સપ્થામાં સૂતેલા લક્ષ્મીપુત્ર “અને આ અભ્યર્ચિતવેલી ભોગસપત્તિ સાથી મળી ?” એવો વિચાર કરતો હતો, એવામાં દિવ્ય શરીરવાળો અને દિવ્ય વસ્ત્ર તથા ધરેલાથી મુસોબિત એવો કેટલે દેવતા પ્રગટ થય તેની આગળ હાથ જોડી આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો:—

મનોહર ગુણસમૂદય કલ્પવૃક્ષના વનરૂપ હે લક્ષ્મીપુત્ર! અદિથી કેલેક દૂર અભિરત્નોના સમૂદયી ભરપૂર એતું લક્ષ્મીપુર નામનું નગર છે, ત્યાં મુનુષ્ય નામનો સાર્થવાદ વસે છે. એક દિવસ કાંઈ કાર્ય નિમિત્તે વનમાં ગયેલા તે જુદિમાન ગુણવન સાર્થવાદે એક મુનિને દીડા, તે રખને શાંત એવા વિદ્યાવરો નેમની આનજ બેમીને ધર્મ સાંભળતા હતા, ત્યાં મુનુષ્ય સાર્થવાદ પત્ર રત્ન પ્રકાશિત્વા પૂર્વક મુનિને નમસ્કાર કરી તેમની આનજ બેડો નેવારે મુનિએ કહ્યું:—“હે ભગ્યજનો! આ સંભારમાં પદ્મવદન (ચારી) મૃત્યુથી પણ અધિક દુઃખ આપનારી છે; માટે પૂજના અર્થે પુરુષોએ ક્યારે પણ ચારી કરવી નહીં.” મુનિનાં આવાં વચન સાંભળી વિદ્યાવરોની સ-

ભામાં અતિ પવિત્ર આભારાગા ગુજુધર સાર્થવાહે ધરપાસે
અદનાદાન વિરમજી પ્રત લીધું. પછી તે ગુરને નમસ્કાર કરી
નગરમાં આવ્યો.

કેાક એક દિવસ ગુજુધર સાર્થવાદ ધન મેળવવાની ઇ-
ચ્છાથી સાથ તૈયાર કરો પાંચસે' ગાડાં સાથે લઇ પરદેશ
જવા નિકળ્યો, અતુલ્ય સાર્થ એક મ્હોટા અરણ્યમાં આવી
પહોંચ્યો; જો કે ગુજુધર સાર્થવાદ થોડા ઉપર બેસતો હતો, તે
પણ તે આ વખતે કુળ ઉડવાના ભયથી પૂરે ચાલતો હતો.
આવળ જળાં તેણે પૃથ્વી ઉપર પડેલી અને લાખ દ્રવ્યની કી-
મતવાળી એક મણિમાળા દીડી, પરંતુ તે તેણે મળના ભગથી
લીધી નહીં, તેમ તેના સામું પજુ બેસું નહીં. વળી "શું સાર્થ
દર મરો? કામનું તેનો ગાઠ ગાઠ દર મંલગાય છે." એવો
વિચાર તેને જોડામાં નું રૂપર સાર્થવાદ થોડા ઉપર બેસી ઉભા
વડવા જવા લાગ્યો. તેડામાં થોડાની ખગથી ઉખડેલી જૂઠી
માં તેના જોડામાં બેસેલા એક નામનો ઘડા દીડી, તે પજુ તેણે
મળતું નહોતું. સવધાનથી તે દીડે. પછી તેણે ફરી થોડાને જોડામાં
વળવ્યાં જોડામાં નહોતો. તેડામાં તે વાટે રૂચિર વમી ધરત મૂ-
ળ પાડ્યો. તેથી પાંચમાં બહુ ભય પામતો એવો તે ગુજુધર
સાર્થવાદ વિચાર કરવા લાગ્યો કે "હાય હાય! મેં આ થોડાને
ઉપરના અરણ્યમાં નાડ્યો તેથી તે મુજબ પાડ્યો. જો પુરુષ આ
જોડામાં જાત જીવતો રહે તેને કું નિશ મ્હારું સમજું" ધન આ
પુ આવાં નિશ વિચાર કરતો તે સાંવાદ પગલે ઉભાવતો.
ચાલવા લાગ્યો. આવાળ જળાં ને મહા અરણ્યમાં જૂલો પ
ડ્યો અને બહુ નમસ્કે. ધવાથી આમ તેમ ભટકતાં પાણીની
ઠોંગ કરવા લાગ્યો. એવામાં તેણે એક ઝાડ સાથે ભટકતો પા-
ણી. ભટકતો મગક દીડી. તેથી ન બહુ દુર્લભ પાડ્યો. પછી તે
જાત પાણીની ભટકા મગક કોનો છે તે
જાત પાણીની કોનો સાદ્યો = શું. તે ગામાં તેજ કાળની ની
જાત પાણીની કોનો એક પાપટ = શું. -- હે સાર્થવાદ
જાત પાણીની કોનો કોનો એક પાપટ = શું. -- હે સાર્થવાદ

લેવા મારે દૂર થયેલો છે, તેની આ મશક છે, એમ તું જાણ્યો.”
 વળી પોપટ કહ્યું:—“હે ભદ્ર ! તું જાણુ તરસ્થો થયેલો જણાય
 છે, તો આ મશકમાંથી પાણી પી. હું તે વાત કોઈને કહીશ
 નહીં.” પોપટનાં આવાં વચન સાંભળી શુદ્ધ જીવિવાળા અને
 ત્રીજા વ્રતના ભગથી ભય પામતા એવા ગુણધર સાર્થવાહે
 જાંત્રે હાથથી પોતાના જાંત્રે કાન ઢાંકીને કહ્યું:—“હે પોપટરાજ !
 મહારા પ્રાણ તરસથી જતા હોય તો ભલે જાય, પરંતુ હું અદત્ત
 વસ્તુ નહિં લઉં; કારણ કે અદત્ત વસ્તુ લેવાથી મહા પાપ
 થાય છે.” ગુણધર સાર્થવાહુ આવાં વચન કહી અને સ્થીર થઈને
 ઉભો રહી જેટલામાં લુભે છે, તેટલામાં તેણે પાંજર અને પોપટ
 એ બેમાંથી એકને ઢીકું નહીં, પરંતુ કોઈ પુરૂષ પ્રગટ થઈ
 તેને કહેવા લાગ્યો:—

“હે ઉત્તમ પુરૂષ! ચૈતાન્ય પર્વત ઉપર વિપુલા નામની
 નગરી છે, ત્યાં સૂર્ય નામનો વિદ્યાધર હું પાતે નિવાસ કરું છું;
 મહારા પિતાએ દીક્ષા લીધી છે, તે હવે તમારા નગરના ઉદ્યાનમાં
 આવ્યા હતા; તેમને વંદના કરવા હું ગયો હતો. હે ભદ્ર ! મને
 પારકું અગણિત ધન લઈ લેવાની તુલ્ય થઈ હતા. તે ત્રીજા
 મહારા પિતાએ તે વખતે ત્રીજા વ્રત સંજયી વર્ધમાનના આપી
 હતી. પછી મુનિ પાસે તે અદત્તાત્મન ચિરમજ્જ વ્રત લોકું; તેથી
 હું મનમાં જાણુ આશ્ચર્ય પામી વિચાર કરવા લાગ્યો કે “અહો!
 આ વેપારી દ્રવ્યને મારે જાણુ દૂર દેશમાં જાય છે છતાં તે
 પારકું અગણિત દ્રવ્ય ઢીકું હોય તો પણ ન લે એ જાણુ આ-
 શ્ચર્ય છે, તો હું એ સાર્થવાહની નિશ્ચે પા મ કરીશ.” આવી
 રીતે વિચાર કરી અદત્ત રહેલા મેં આજે આવેલ જોઈ તને
 રતનની માળા અને મહેરો નિર્ધન બતાવ્યો, તો પણ તારું મન
 જરાપણ લોભથી વિદ્યમાના પામ્યું નહીં; પછી મેં તને ઘોડાનું
 મરજુ દેખાડ્યું, અને છેવટ તરસ્થા થએલા તને મૃત્યુનો સમય
 પાસે આવ્યો પાણીની ભરેલી મશક બતાવી, તોપણ તે જરા
 લોભ કર્યો નહીં.” આ પ્રમાણે કહીને સૂચ વિદ્યાધરે પોતાના
 એવકો જે અદત્ત રહેલા હતા તેઓને પ્રગટ કર્યા અને તેમની

(દેવતા સદ્ગુણોને કહે છે કે):-હે ભદ્રા પત્ની તે શુભર સાર્થવાહુ ધર્મધ્યાનથી મૃત્યુ પામી તું સદ્ગુણો ધરે. અને તે સૂર્યવિદ્યાધર તદ્વારા ઉપદેશથી અઠતાદાન ત્યાગ કરી આયુષ્ય પૂર્ણ થયે મૃત્યુ પામીને તે પ્રતના પ્રભાવથી વ્યંતર દેવતાના રાજ થયે. તદ્વારા પૂર્વભવના પુણ્યની સંક્રિયથી યશ થયે. તે દેવતા તદ્વારા જન્મકાળથી આરંભીને તને જે જે વસ્તુ મેળવે તે તે આપીને વખતે વખત હર્ષ પમાડે છે. તે હું પોતે વ્યંતર દેવતા છું. ”

વ્યંતર દેવતાનાં આવાં વચન સાંભળી સદ્ગુણો તરત મૂર્છા પામ્યા અને સાચ્યત થયા, પત્ની ભતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉપજાવવાને લીધે બહુ હર્ષ પામેલા તેણે પાતાનો પૂર્વભવ જોઈ પૈરાયવાસીત થઈ દીક્ષા લીધી. અનુક્રમે શુભ ભાવથી આરિષ્ટ પાળી તે સદ્ગુણો અમ્યુત દેવસૌક્યને વિષે દેવતા થયે. ત્યાંથી થતીને અનુષ્ઠાન લાવ પામ્યા, તે ભગવાં દીક્ષા લઈ પ્રાણપટે જયે.

ઈતિ સદ્ગુણોની કથા.

(શ્રી વીરધમ્મ કહે છે કે):-હે ભગવાનને ' સર્વ પ્રકારની સદ્ગુણો મંગલનારા સદ્ગુણો સાર્થવાહુનાં દક્ષિણ સાંભળીને તમે સર્વ પ્રકારે અઠતાદાનનો નિવર્તન : -

પ્રભુનાં આવાં વચન સાંભળી આજુબે આજુબે કહ્યું:-“ હે ભગવાન! અને આ ત્રીજી પ્રત આપી. ” તેવાં પ્રભુએ તેને આજુબે સદ્ગુણ ત્રીજી પ્રત ઉચ્ચર્યા. તે આ પ્રમાણે.

પૂજ્ય મદ્વાદાનમમગોવામગો દક્ષિણાર્ધ । ને મદ્વાદા-
દામે દુરિદે પત્તે । ને મદ્વા ॥ મવિનાદાને પ્રવિનાદાને ॥
દુરિવારના ॥ પૂજ્ય મદ્વાદાનવેરમમમમ મમગોવામગો
પંચ મદ્વાદા પ્રાણવધ્વા ન કામિયધ્વા ॥ ને મદ્વા ॥ તેના-
દે દેહરમમગો શિવદરમગો મદ્વાદાનમમગો મદ્વાદાનમમગો
મિત્તરમમગો ॥

આણેલો છે, માટે તેની સાથે લગ્ન કર.” રાજનાં એવાં વચન સાંભળી મદિરાવતીએ તુરત ઉઠી તે કોડીયાની સાથે પાણીમ-
હબ્ધ કર્યું. તેવારે સર્વે સભાજનો હાહાકાર કરવા લાગ્યા. પછી
રાજાએ પુત્રીના સર્વે અલંકારો ઉતારી લઈ તેને પેલા કોડીયા
માણસ સહિત પોતાના સેવકો પાસે નગરની બહાર કઢાવી મૂ-
કી. એકાંત ધર્મને વિષે રૂચીવાળી મદિરાવતી પણ તે કોડીયાની
સાથે એક દેવમંદિરમાં જઈ ત્યાં નહિં હૃદય અને નહિં ખેડ એ
વા મધ્યમ ભાવથી મુખે બેસીને ધર્મધ્યાન કરવા લાગી.

આ વખતે કોડીયાએ કહ્યું:-હે પ્રિયા ! બુદ્ધિરહિત એવા
રાજાએ પોતાના કુળને અધઘાત એવું આ વગર વિચારેલું કા-
ઈ કેમ કર્યું ? ક્યાં કેરડાનું ઝાડ અને ક્યાં કકપલતા ? ક્યાં ર-
તનની માળા અને ક્યાં કામડો ? તેઓમાં જેવું મોઢોડું અંતર
છે તેવું આપણામાં પણ છે. હું પૂર્વ ભવને વિષે કરેલા કર્મથી
ઉત્પન્ન થએલા કોઈવડે પીડા પામેલો જુ અને તું અતિ લાવ-
ણ્યવાળી તથા રૂપસંપત્તિએ કરીને ભરપૂર જું, તો તહારો અને
મહારો યોગ મુખકારી શી રીતે થશે ? માટે હે મુખ્યા ! તું કોઈ
મોઢોડા સમૃદ્ધિવાળાને પરણ; કે જેથી તું ત્યાં જવાથી રાજહું-
સીની પેઠે બહુ માન પામીશ. તું પોતાના શરીરને વિના
અપરાધે મહારા ઘોડા સંગથી નાશ પમાડીશ નહીં.” કોડી-
યાનાં આવાં વચન સાંભળીને રોતી એવી મદિરાવતીએ ગદ-
ગદ વચનથી કહ્યું:-“ હે નાથ ! આપ કુળવતી કન્યાઓને અ-
ગોચર એવું વચન કેમ બોલો છો ? પ્રથમ છયોને અનંત પા-
પના ઉદયથી સ્ત્રીજન્મ પ્રાપ્ત થાય છે, તેમાં કુળત્રીઓને ઉ-
ત્તમ રીતે શીજ પાળવું, એજ એમનાં જન્મનું નિશ્ચે મેષ્ટપણું
છે. હે નાથ ! ધરેજાંથી મુશોભિત એવીય પણ સ્ત્રી શીલ-
રહિત હોય તો તે શોભતી નથી; આ લોકમાં અથવા તો પર
લોકમાં સ્ત્રીઓને શીજ એજ ઉત્તમ આચૂષણ છે. હે પ્રાણના-
થ ! આ સંસારમાં યૌવન, રૂપ અને લક્ષ્મી વિગેરે મને અન-
તવાર મળ્યું, પરંતુ શીજરૂપ માણિક્યરત્ન મળ્યું નથી. રોગી
અથવા નિરોગી, ધનવંત અથવા અધન એવા તમેજ આ લો-

ક્રમાં મ્હારા પ્રાણનાથ છે, એથી લો ત્રિપરીન કહેયો તો હું
અમિતુ' શરણ લઉંશ; માટે હું નાથ ! લો મ્હારા છવિગની
દષ્ટા હોય તો મ્હારા દાસીના ઉપર દયા કરી ફરી આવું વ-
ચન ક્યારે પણ બોલયો નહીં."

પછી દૈવમાં અગ્નિ સતોષ પામેયો અને બોલનાં બધે
ચમકો ને કોડોઆ અમૃતથી ઇંડાએલાની પેઠે ઉધી ગયે, તે
વખતે મહિરાવતીનાં તેજાં કુંભને ન લેઈ શકવાને લીધે હોય
ના ! એમ ત્યં અસ્ત પામ્યો; પછી કાળા વર્ણવાળી રાક્ષસીએ
બાલું જમવને મગવા માંડ્યું હોયની ! એમ કુર્ચન માણસના
ચિત્તનો પેઠે સર્વ કોડલું અધકાર દેવાવા માંડ્યું; તે વખતે મ
દિરાવતી પોતાના પગ ચાંપતી અને પંથ પરમેષ્ઠીવું
સ્મરણ કરતી જોડલામાં બેઠી હતી તેજલામાં કિલ્ચ શણગારથી
મુકો. એવા કોઈએક પુરુષસદિગ એક દેવી ત્યાં આવી
ને હનને મુખે તે કન્યાને કહેવા લાગી:-- "હે કન્યા ! તું મને
આ નગરની અવિદ્યાયક દેવી બાલુ, ત્હારા પિતાએ ત્હારી દે-
ગર વિદાંબના કરી તે લેઈ હું દયાથી અદિ' આપ્યો છે, તેને તું
આ લાગ્યવાન અને રૂપવાન પુરુષને અદિ' આપ્યો છે, તેને તું
એવ અને આ કોડીવાને ત્યજ દે. આ વિતમ પુરુષ હમેશાં
ત્હાની આગા પ્રમાણે ચાલશે. આ પાને મગધદેસના નરદેસરી
નામના નરદેસર નામે પુત્ર છે, તે પોતાના પિતાથી છાની
ગણા ઉગત વેચનને અને કંપમારદિગ એવી રૂપ લક્ષ્મીને
ગા. કોડીવાની સાથે નિરુદ્ધ યુમાવાસ નહીં. તું આ કોડીવા-
નો સન ત્યજ સર્વ મુખના મહિરૂપ આ પુરુષને વરીને સ્વ-
ગત મનુષ્યના રાજ્યલક્ષ્મીની માણીક થા. હું તમને
નગરની મહિરાવતીએ મનમાં પર્ય રાખીને કંધુ: " હે
નગરવાસી કોડીવાનો સમક્ષ આ કોડીવાનો
તો હવે જીવન રી રીતે વર ? માટે આ

લોકમાં તો જેવા તેવા રૂપવાળો પણ આ કોડીયો મહારો પ્રા-
ણનાથ છે, નહિં તો મહારું શરણ મરણ છે. હે દેવી ! મહારા
મનમાં એટલો નિશ્ચય છે કે બીજો તો શું ? પણ ઇંદ્રથી અ-
ધિક રૂપવાળો હોય તોપણ આ કોડીયાને મૂકી તેને નહીં વરું.
હે દેવી ! મને આ લોકમાં અને પરલોકમાં આ કોડીયા પુર-
વથીજ સર્વ મનોવાંછિત ભોગસપત્તિ મળશે, એ તું નિશ્ચ જા-
ણજે; મારે કૃપા કરી મહારા ભાઈ એવા આ નરસેખરને રા-
જ્યલક્ષ્મી સહિત તેના રાજ્યમાં પદોચ્ચતો કર. ”

મહિરાવતીનાં આવાં વચનથી કોપ પામેલી દેવીએ તુરત
તેને પગે પકડી આકાશમાં ઉછાળી અને ત્યાંથી પડતી એવી
તેને ત્રીશુળ ઉપર ધારી રાખીને કહ્યું:—“ હે મુર્ખા ! તું મહારા
કહેવા પ્રમાણે કર, નહિં તો હું ત્હારું મરણ કરીશ. ” તેવારે
કન્યાએ નિશ્ચય મનથી દેવીને કહ્યું:—“ હે દેવી ! મહારું વચન
સાંભળ. હું પ્રાણાંતે પણ શીંગત્રણ નહીં થાઉં. મેં બહુવાર
જીવિત અને યૌવનલક્ષ્મીનું મુખ વિગેરે ઇચ્છિત વસ્તુ મેળ-
વી છે, પરંતુ ચિંતામણિ સમાન નિર્મળ શીંગ મેળવ્યું નથી;
મારે હે દેવી ! તું મને ધોડીવાર પછી મારી નાખવાની હોય તો
હમણાં મારી નાંખ, પરંતુ હું ત્હારું વચન કોઈ પણ રીતે
પાળવાની નથી. ”

આ પ્રમાણે કહી મહિરાવતી બેઠલામાં નવકારમંત્રનું રમ
રણ કરવા લાગી તેટલામાં તેણે પોતાને મુખથી ઉમેક્ષી જોઈ,
પરંતુ ન દીડી દેવીને કે ન દીડો નરસેખરને. વળી તેણે પેલા
કોડીયાને પણ ન દીડો, પરંતુ વસ્ત્ર અને ધરણાંથી સુસાક્ષિત
એવા કોઈએક બીજા પુરુષને દીડો; તે વિના બીજું કોઈ જો
વામાં આવ્યું નહીં. તેથી તે મહિરાવતી મનમાં વિચાર કરવા
લાગી કે, “ આતે શું સ્વપ્ન છે કે સાચું છે ? મહારો કોડીયો
ધણી ક્યાં ગયો ? આ શું થયું ? આવી રીતે બેઠલામાં વિચાર
કરે છે તેટલામાં પેલા પુરુષે કહ્યું:—

“હું કન્યા ! મહારું ચરિત્ર સાંભળ. વૈતાલ્ય નામના પર્વત
ઉપર મણિપુર નામનું નગર છે, ત્યાં હું મણિચૂડ નામનો વિદ્યા

પરોનો રાજા નિવાસ કરે છે. એક દિવસ રાત્રીમાં લોકની
ચર્ચા લેવા માટે ભાગતા એવા કે એક યોગ સાંભળ્યો કે:-
મર્વજ વાયસાઃ કૃષ્ણાઃ, સર્વજ દરિતાઃ મુક્તાઃ ॥
સર્વજ મુક્તિનાં સૌભ્યં, દુઃસર્વ મર્વજ દુઃસ્તિનામ્

અર્થ:-એમ સર્વ ટેકાણે કાગડા કાગડા હોય છે અને સર્વ
ટેકાણે પાપર લીકા હોય છે, તેમ સર્વ ટેકાણે મુખી પુરપાને
મુખ મળે છે અને સર્વ ટેકાણે દુઃખીએને દુઃખ મળે છે.

"આ સાચું હશે કે ખોટું?" એવો વિચાર કરીને હું પિ
યાના બગથી લેડામાં સેવકો અને પકડી રાજસભામાં લઈ ગયા.
નેડામાં રાજના સેવકો અને પકડી રાજસભામાં લઈ ગયા.
તે મુક્તિ! ત્યાં તે મને વર્ષો, પણ તેણે કારણ હું કાંઈ બાબત
તો નથી. તને બહુ દુઃખ ઉપજાવનારી પરિસ્થિતિ છે કરી હતી,
પણ જેમ વાણી મેરપર્વતનું સાખર ન કપે, તેમ હું રીજ

કેમ આવારથી કપી નહીં. હે કલ્યાણકારી! જેણે હું રીજ
ગણે માત્ર દુઃખરૂપ કંસારી ઉપર અગદગી રહ્યું છે એવી હું
પ્રત્યે છે. અને સર્વ જગતમાં વખાણવા યોગ્ય છે. વળી હું પણ
જેમ કે તેમજ મદારે રાજ્ય અને અવિગ વખાણવા યોગ્ય છે

જેમ કે મોડા. અને આજે પારણ કરવાની તુ મરી થઈ છું. "
જેમ કે નામનાં આવાં વચન સાંભળી મહિરાવતી બહુ
દી રાજા નામના વિચાર કરવા લાગી કે:- "અરો! મીઠાનું
જેમ કે નામનાં આવાં વચન સાંભળી મહિરાવતી બહુ
દી રાજા નામના વિચાર કરવા લાગી કે:- "અરો! મીઠાનું
જેમ કે નામનાં આવાં વચન સાંભળી મહિરાવતી બહુ

જેમ કે નામનાં આવાં વચન સાંભળી મહિરાવતી બહુ
દી રાજા નામના વિચાર કરવા લાગી કે:- "અરો! મીઠાનું
જેમ કે નામનાં આવાં વચન સાંભળી મહિરાવતી બહુ
દી રાજા નામના વિચાર કરવા લાગી કે:- "અરો! મીઠાનું
જેમ કે નામનાં આવાં વચન સાંભળી મહિરાવતી બહુ

જેમ કે નામનાં આવાં વચન સાંભળી મહિરાવતી બહુ
દી રાજા નામના વિચાર કરવા લાગી કે:- "અરો! મીઠાનું
જેમ કે નામનાં આવાં વચન સાંભળી મહિરાવતી બહુ
દી રાજા નામના વિચાર કરવા લાગી કે:- "અરો! મીઠાનું
જેમ કે નામનાં આવાં વચન સાંભળી મહિરાવતી બહુ

લોકમાં તો જેવા તેવા રૂપવાળો પણ આ કોડીયો મહારો પ્રાણનાથ છે, નહિં તો મહારૂં શરણ મરણ છે. હે દેવી ! મહારા મનમાં એટલો નિશ્ચય છે કે બીજો તો શું ? પણ હૃદયી અધિક રૂપવાળો હોય તોપણ આ કોડીયાને મૂકી તેને નહીં વરૂં. હે દેવી ! મને આ લોકમાં અને પરલોકમાં આ કોડીયા પુરૂષથીજ સર્વ મનોવાંછિત ભોગસ પત્તિ મળશે, એ તું નિશ્ચય જાણજે; માટે કૃપા કરી મહારા ભાઈ એવા આ નરસેખરને રાજ્યસક્તી સહિત તેના રાજ્યમાં પહોંચતો કર. ”

મદિરાવતીનાં આવાં વચનથી કોપ પામેલી દેવીએ તુરત તેને પગે પકડી આકાશમાં ઉછાળી અને ત્યાંથી પડતી એથી તેને ત્રીશુળ ઉપર ધારી રાખીને કહ્યું:—“હે મુર્ખા ! તું મહારા કહેવા પ્રમાણે કર, નહિં તો હું ત્હારૂં મરણ કરીશ. ” તેવારે કન્યાએ નિશ્ચય મનથી દેવીને કહ્યું:—“હે દેવી ! મહારૂં વચન સાંભળ. હું પ્રાજ્ઞાંતે પણ શીંગમટ નહીં થાઉં. મેં બહુવાર જીવિત અને યૌવનસક્તીનું મુખ વિગેરે ઇચ્છિત વસ્તુ મેળવી છે, પરંતુ ચિંતામણિ સમાન નિર્મળ શીંગ મેળવ્યું નથી; માટે હે દેવી ! તું મને યોગીવાર પછી મારી નાખવાની હોય તો હમણાં મારી નાખ, પરંતુ હું ત્હારૂં વચન કોઈ પણ રીતે પાળવાની નથી.

આ પ્રમાણે કહી મદિરાવતી જોટલામાં નવકારમંત્રનું રમ રણ કરવા લાગી તેટલામાં તેણે પોતાને મુખથી ઉલેકી જોઈ, પરંતુ ન હીડી દેવીને કે ન હીડો નરસેખરને. વળી તેણે પેલા કોડીયાને પણ ન હીડો, પરંતુ વચ્ચે અને ઘરેણાંથી સુસાંભિત એવા કોઈએક બીજા પુરૂષને હીડો; તે વિના બીજું કોઈ જોવામાં આવ્યું નહીં. તેથી તે મદિરાવતી મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે, “આતે શું સ્વપ્ન છે કે સાચું છે ? મહારો કોડીયો ધણી કયાં ગયો ? આ શું થયું ? આવી રીતે જોટલામાં વિચાર કરે છે તેટલામાં પેલા પુરૂષે કહ્યું:—

“હું કન્યા ! મહારૂં ચરિત્ર સાંભળ. વૈતાલ્ય નામના પવિત્ર ઉપર મણિપૂર નામનું નગર છે, ત્યાં હું મણિચૂડ નામનો વિદ્યા

પરેનો રાજા નિવાસ કરે છે. એક દિવસ રાત્રીમાં લોકની
ચર્ચા એવા માટે ભામના એવા પ્રે એક સ્થાન સાંભળ્યો કે:-
મર્વણ વાવના: કૃષ્ણા: મર્વણ દરિના: ગુણા: ॥

મર્વણ ગુણિનાં ગૌરવ્યં, દુઃખં મર્વણ દુઃખિનામ્
અર્થ:-લેમ સર્વ દેકાણે કામના કામના દોષ છે અને સર્વ

દેકાણે પાપા લોકા દોષ છે, તેમ સર્વ દેકાણે મુખી પુરુષાને
મુખ મળે છે અને સર્વ દેકાણે દુઃખીઓને દુઃખ મળે છે.

"આ સાચું હશે કે ખોટું?" એવો વિચાર કરીને હું વિ
ધાના બજારથી હેરસામાં દોડીવાતું રૂપ લઈ નગરમાં હતો રહ્યો,
તે સ્થામાં રાજાના સેવકો અને પકડી રાજસભામાં લઈ ગયા.

તે મુદ્દતી! ત્યાં તે અને વર્ષો પછી તેનું કારણ હું કાંઈ જાણ-
તો નથી. તને બહુ દુઃખ ઉપભવનારી પરિસ્થિતિ મળી હતી,
પરંતુ લેમ વાયુથી મેરૂપર્યવગત સિખર ન કર્યો, તેમ તું રીજ

રૂપ હતમ આચારથી કંઈ નહીં. હે કલ્યાણકારી! જેનું શી
જગત સાતું દુઃખરૂપ કલોદી ઉપર અગદગી રહ્યું છે એવી તું
ધન્ય છે. અને સર્વ જગતમાં વખાણવા યોગ્ય છે. વળી હું પણ

ધન્ય છું. તેમજ મદાર રાજ્ય અને હવિત વખાણવા યોગ્ય છે
કે જેની રીજગરૂપ અલંકાર પારખુ કરનારી તુ ગ્રી ધન્ય છું."

વિચાર- રાજાનાં આચાર વચન સાંભળી મહિરાવતી બહુ
દી પાનાને મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે:- "આલો! રીજગરૂ-
પ નહીં જ નગરને આશીર્વાદો દેખાય છે." પછી તેણે પાનાના

પાનાને કહ્યું: "અવામિન! આપ મદાર અલંકારો પતિ થયા.
તે તો બધા જિનેશ્વર પુજવાથી મેજવેલા પરમતું ચરિત્ર બ-
ધાના બજાર રાજાએ ત્યાં સાત માળનો એક મહેલ

જાના બજારી ત્યાં કર્યો: તેમાં લેમ દેવતાની પાસે દેવીઓ
જાત નવિરાવતી વિધાપર રાજાની પાસે રહી.

જાતે બહુ મહિરાવતીના રીજને લેવા માટેજ તે
જાતે પુરવે કિરાનાં કિરણના મુદ્દથી મુદ્દામિત રાગેર
જાતે સ્વયં થયો. મહિરુ: વિધાપર રાજાએ મહિરાવ-

તોને પૂછ્યું. “હે પ્રિય! ત્હારા પિતાને હું અહિં ભક્તિથી બો-
લાવું કે શક્તિથી તે કહે? તેવારે મહિરાવનીએ કહ્યું:-“પ્રાણના-
થ! મ્હારા પિતાને અહિં બેઠાના જેને બોલાવો કે જેથી તેમનો
દુર્ગતિના કારણરૂપ મડ ગળી જાય.” પછી વિચારે રાજાએ
મોઢાડું સૈન્ય વિકૃત્તી એક વાચાળ કવને રિપુમર્દન રાજા પાસે
પ્રાકટ્યો, તે કવને ત્યાં જઈ રાજાને કહ્યું:-“હે રાજન્! સાંભળો,
વૈનાદય પર્વતનો રાજા મનિયુઃ વિચારે તમારા ઉપર ચડી
આવ્યો છે, માટે જો તમે પોતાનું શરિત અને રાજ્ય કમજોર
રેડા નો તમે બેઠાનો વેષ કવને મનિયુઃ રાજાના બે પગમાં
પ્રેમથી નમસ્કાર કરો.” આવાં વચન સાંભળી રિપુમર્દન રાજા
જેઠામાં કોપ કરી તેને ઉત્તર આપે છે તેઠામાં મંત્રીએ રા-
જાને કહ્યું કે, “મ્હારાજ! નિક્ષે આ વખતે કોપ કરવો યોગ્ય
નથી, જ્યાં બે પુરુષ સરખા હોય ત્યાં કોપ કરવો ખટે છે; પરંતુ
વધારે બળવાન ઉપર કરેલો કોપ નિક્ષે કારકુ રૂઝ આપનારો
થાય છે. માટે હે મ્હારાજ! વિચાર ત્યજી કઈ પોતાનું અને રા-
જ્યનું રક્ષણ કરવા માટે વૈનાદયપર્વતને યોગ્ય રીતે સત્કાર કરી
નમસ્કાર કરો.” મંત્રીનાં આવાં વચન સાંભળી રિપુમર્દન રાજા
એ કોપ ત્યજી કઈ બેઠાનો વેષ લઈ જેઠામાં મનિયુઃ પાસે
આવી પ્રજામ કરે છે તેઠામાં વિચારે રાજાએ તેને બેઠાનો
વેષ ત્યજી દેવરાવી ડેનમ લુગડાં અને ઘરેણાંવડે બહુ કનેદથી
સન્કાર કરી માન આપ્યું. પછી રિપુમર્દન રાજાએ જેઠામાં વિ-
ચારે રાજા મનિયુઃની પાસે બેઠેલી પોતાની પુત્રી મહિરાવ-
નીને એક જેઠામાં ને બહુ ખેડ પામ્યો. તેવારે મહિરાવનીએ
કહ્યું-“હે તારાં તમે ખેડ ન પામ્યાં જેને મં પાને માન્યો હ-
ને, તેજ આ કેઠિયો પુરુષ છે. મ્હારા પૂર્વ પુરુષને સીધે તે
આત્મારે દિવના મરખી લાખાવાનો થયો છે; વળી એનેજ તમા-
રા મનીર ઉપરથી બેઠાનો વેષ દર કરાવ્યો છે.”

મહિરાવનીનાં આવાં વચન સાંભળી બહુ વિસ્મય પામે-
લા રિપુમર્દન રાજાએ મનિયુઃને કહ્યું:-“હે રાજન્! તમે માન્ય
ગેલાં વિન્ને આત્મારે દિવના કરનાર પોતાનું ચરિત રેડો.”

તેવારે મહિયુડ વિશાધરે રિપુમર્દન રાખને પોતાનું ચરિત્ર કહી
અને કહ્યું કે, “હે રાજન! તમારી પુત્રી ઉત્તમ શીંગરાળી
હોવાથી તમને ધન્ય છે.” એમ કહી તેણે પોતાની સમૃદ્ધિ
રખાવી. ત્યાર પછી તે પોતાના સાસરા એવા રિપુમર્દન રાખને
સાક્ષાર્પૂર્વક માન્ય આપી મદિરાવતી સાથે લઈ ઘરેલુ વૈતાલ્ય
પર્યંત ઉપર મથે, ત્યાં મદિરાવતી શીંગરાળા પ્રભાવથી વિવિધ
પ્રકારના ભોગોને ભોગવતી મન, વચન અને કાયાથી ઉત્તમ
રીતે જિનભાષિત ધર્મનું આરાધન કરવા લાગી. આખંડ રીતે
જિનધર્મનું આરાધન કરી મુક્તિ પામી તે મદિરાવતી ઉત્તમ
ગતિ પામી.

ધીતિ મદિરાવતીની કથા.

શ્રી મહાવીર પ્રભુ આણંદ વિગરે આવકેને કહે છે કે:—
હે ભવ્યજનો! તમે આ મદિરાવતીના ચરિત્રને સાંભળી પા-
પને દૂર કરનારા જિનધર્મરૂપ કલ્પવૃક્ષના મૂળરૂપ શીંગરો
રિષે અતિશય આદર કરો.

પ્રભુનાં આવાં વચન સાંભળી આણંદ આવકે શ્રી મહા-
વીર પ્રભુને કહ્યું:—“હે ભગવન! મહારા ઉપર કૃપા કરી મને
ધોયું મગ આપો.” તેવારે ભગવાને ધોયું મગ આણંદ આવકેને
આપ્યું. તેનો આભારો આ પ્રમાણે:—

પરદારગમણં સમખોવામઓ પચલસાઈ । સદારમંતોમંત્રા
પાંદરજગ્જ ॥ મે અ પરદારગમણં દુવિદે પચતે । વરાલિઅપર-
દારગમણં વડધિઅપરદારગમણં અ ॥ સદારમંતોમસ્ત સમખો-
વામપ્પ મિં પચ અપારા જાણિઅવ્વા ન પાસિઅવ્વા । જ્ઞે-
જતા માહિદાણેણિચરંગાઈમા રઅપરગદિઅચિદવેસાઈ ॥
તામુ મનન પંગમિ, વિરાદપરિયીલણં મોહા ॥ કામયોગેમુ-
વિ ર મર્ત્યા યીયણ મુદ્દાઈ કામેણ ॥ તદકામકલણં દમ પંચ-
મઃ મારા ચડત્યવયે ॥

પરશ્રીમનનું પચલસાણું કરે છે, અથવા રવ-
નાને અંગીકાર કરે છે, તે પરદારગમન બે પ્રકારનું

છે. એક ઉદારિક પરદારાગમન અને બીજું વૈકીયપરદારાગમન. તેમાં આવકે સ્વદારાગમનના પાંચ અનિયાર જાણવા; પરંતુ તે આદરવા નહીં. તે અનિયાર આ પ્રમાણે—

૧ ભાડું આપીને થોડા વખત રાખેલી ગ્રીને વિગે ગમન કરવું; ૨ બીજાએ નહીં રાખેલી વિધવા અથવા વેરયાને વિગે ગમન કરવું; ૩ બીજાએનાં વિવાહ કરારી આપવો; ૪ શાખ, રૂપ, રસ, ગંધ, સ્પર્શને વિગે ગાઠ અનુરાગ કરવો; ૫ ગ્રીઓનાં મુખ વિગેરે અગતો સ્પર્શ કરી ખોટી કામચંપા કરવી. આ પાંચ અનિયારો યોગ્ય યતનના જાણવા.

હવે જે મુદ્દભાવવાળા ભવ્યજનો પાંચમા અભુવન (પરિશદ્ પ્રમાણ) ને પાળે છે તે માણસમુખને ભજનારા થાય છે; વળી તે ધન્ય પુરુષો જગત્માં વખાણવા યોગ્ય થાય છે. જે પુરુષો સંસાર સનુદનો પાર પમાડનારા પાંચમા યતને આદરે છે, તેઓને ધન્ય છે. મનુષ્ય નગરીમાં રહેનારા ધનસારની પેઠે માણસો સતોષથી મુખી અને આસતોષથી દુઃખી થાય છે.”

શ્રી મદ્વાવીર પ્રજાનાં વચન માંભળી આજુક આવકે પૂછ્યું: “હે નાથ! તે ધનસાર કેણુ હશે? અને તેણે પ્રથમ આસતોષ શી રીતે કર્યો? અને પછી સતોષ શી રીતે કર્યો?” તેવારે પ્રજાએ કહ્યું. “હે આવક! દુઃખને ઉત્પન્ન કરનારો અસતોષ છે, અને મુખને ઉત્પન્ન કરનારો સતોષ છે. કારણ જેમાં, એવું તે ધનસારનું ચરિત્ર માંભળ.”

પાંચમાનવરૂપ મનોપ ઉપર.

ધનસારની કથા.

આ ભવ્યજેવને વિગે મનુષ્ય નામની નગરીમાં ધનસાર નામનો રાજા રહેતો હતો, તેની પામે જામક કોડ માના મદાદો હતી; પરંતુ તે કોડ વખત એક નવમાત્ર પુત્ર ધન ધનકા-વમાં વાપરતો નહીં. તેથી રાજાએ તેનું દૂષનુમેક એવું નામ

અર્થ:—કેાઈ એક દાસવાળો માણસ સૂર્યના કિરણોથી માથાને વિષે તપી ગયેલો હોવાથી છાયાની ઈચ્છા કરતો તે એક બીલાના ઝાડની નીચે ઉભો રહ્યો, ત્યાં પછી ઉંચેથી પડતા એ વા મહોદા બીલાના ફળથી તેનું માથું કડાક શબ્દ કરીને ફૂટી ગયું. મારે ધણું કરીને જ્યાં ભાગ્યરહિત માણસ જાય ત્યાં આપત્તિનું સ્થાન થાય છે.

મહારાજ જળમાર્ગે રહેલું, સ્થળમાર્ગે રહેલું, વેપારમાર્ગે રહેલું અને ભંડારમાં રહેલું સઘળું ધન નાશ પામ્યું; વળી હં મળ્યાં આ વહાણ પછી ભાગી પડ્યું. હાય હાય! હવે હું શું કરું? ” આવા પ્રકારની ચિંતાથી તે ધનસારને દિવસે ભોજનાદિકનું સુખ અને રાત્રીએ નિદ્રાનું સુખ મળ્યું નહીં.

કથું છે કે:—

રૂપં જરા સર્વમુલ્લાનિ તુળ્લા, સ્થલેષુ સેવા પુરુષાભિમાનમ્ ॥
યાંચા ગુરુત્વં ગુણમાત્મશંસા, ચિંતા વચ્ચં હંતિ દયાં ચ લક્ષ્મીઃ ॥

અર્થ:—જરાવસ્થા રૂપને, તુલ્ય સર્વ સુખને, બળની સેવા પુરુષના અભિમાનને, યાચના મોટાઇને, પોતાના વખાણ ગુણને, ચિંતા બળને અને લક્ષ્મી ક્યાને નાશ કરે છે.

પછી બીજે દિવસે વનમાં ભ્રમતા એવા તે ધનસારે એક આંખાના ઝાડની નીચે જેમને તરત કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું હું એવા એક મુનિને દીડા, તેથી તે બહુ હર્ષ પામીને વિધિથી વંદના કરી તેમની આગળ બેઠો. મુનિએ કર્મના ફળરૂપ ધર્મ દેશના આપી તે ઉત્તમ રીતે સાંભળી હર્ષ અને ઈતરહિત થઈ એકા ધનસારે કેવળીને પુછ્યું:—“હે ભ્રમવત્! મને કયા કર્મથી સમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ? અને કયા કર્મથી નાશ પામી? વળી મને કૃપણપણું શા મારે થયું? એ સઘળું આપ મને કહો. ” તેવારે કેવળજ્ઞાનીએ કહ્યું:—“હે ધનસાર! એ સર્વ પૂર્વ ભવે કરેલા કર્મનું ફળ છે, એમ તું નિશ્ચ બાલુ. તો પૂર્વભવના સંબંધ સાંભળ:--

ધાતકીખંડને વિષે ત્રણિકા નામની નગરીમાં બહુ સમૃ-

વિચારના બે ભાગેના રહેના હતા તેમાં મ્હોરો ઉદારસ્વભાવ
 વાનો અને ન્હાનો કૃપણસ્વભાવવાળો હતો. મ્હોરો ભાઈ
 નિરંતર દાન આપતો તેથી ન્હાનો તેના ઉપર દ્રેષ કરી સર્વ
 ધન વહેતી સડ જુરો રહ્યો હતો. મ્હોરો ભાઈ દીન અને અના
 થ યોગેને જેમ જેમ દાન આપતા લાગ્યો તેમ તેમ તેના ધરને
 વિષે સંપત્તિ વધતા લાગી અને ન્હાનો ભાઈ કૃપણપણથી
 જેમ જેમ ધન એકઠું કરતા લાગ્યો તેમ તેમ તેના ધરમાં ધનનો
 વધારો વધારે નાશ થતા લાગ્યો; તેથી ન્હાના ભાઈએ વિચાર્યું
 કે, "મ્હોરો ભાઈને ધર સફાઈ જુદી પામે છે અને મ્હારે ધર
 નાશ પામે છે એ શું? પછી તેણે રાજની પાસે ખોટી ફરીયાદ
 કરી તેથી રાજએ મ્હોરો ભાઈનું સંપત્તિ ધન સડી કીધું. તેવારે
 મ્હોરો ભાઈએ ન્હાના ભાઈનું આત્મ ચરિત્ર જોઈ મનામને અ
 મારે બહોળી દેરાવણથી ચારિત્ર કીધું. પાંચ સમિતિથી બ્યામ
 અને ત્રણ મુતિથી વુજા. વગી ક્યાવરદિન એવો તે મ્હોરો ભાઈ
 પતિલેને મદન કરી કાગળની પાખીને સૌધર્મ દેવલોકને વિષે
 દેવતાપણ કૃપણ થયેલ અહિં ન્હાના ભાઈનો તેના અવિચારી
 નાનપો કોઈએ બહુ નિરસ્કાર કર્યો તેથી તેણે પણ નાપમી દીક્ષા
 લીધી. રાજ્ય કપડો માનુષને મુખ ક્યાંથી હોય? પછી બહુ
 કાગળ લી ને ગાંઠની દીક્ષાને પાળી ન્હાનો ભાઈ પણ કાગ
 લો લખાઈને દેવલોકને વિષે દેવતાપણ કૃપણ થયેલ ત્યાંથી
 રવાના થઈને નાન થોડ થયેલ. તેમણે કરેલા દાનાંગનાય
 થવા જન જાતુ કૃપણપણ મામ થઈ છે. તે પૂર્વજ.
 દાન. મ્હોરો ભાઈ ધન મામ પામે સંવરણો કરી
 નાના કાગળો આ ભવમા ન્હાઈ સર્વ ધન નાશ પા
 ને. ભવને વિષે જેતુ કરે છે તેતુ તે પંચજન
 મે. ર છે. ન્હાનો મ્હોરો ભાઈ નાંધર્મ દેવલોકથી
 રવાના થઈને વિષે નાના કાગળો થયે.
 નાના કાગળો નાના કાગળો મુખ મનાય.
 નાના કાગળો નાના કાગળો નાના કાગળો નાના કાગળો
 નાના કાગળો નાના કાગળો નાના કાગળો નાના કાગળો

મુનિનાં આવાં વચન સાંભળી ધનસારે તેમના પગમાં પડી પૂર્વ કરેલા પાપનું નિશ્ચયકૃત્ત્વ લીધું, અને કહ્યું કે:—“ ભગવાન! આજથી આરંભીને મેળવેલા જનનો શાણો ભાગ્યે જ રાખી ગાળીનું સપાજી ધન મહારે ધર્મસ્થાનકે વાપરવું, તેમજ પારણ દેવાને ક્યારે પણ ઉતારવા નહીં. ” એવો નિયમ લઈ, આજકે ધર્મ આદરી અને કુનીચી કેવળીને નમસ્કાર કરી તે ધનસાર તામસિમી નગરીને વિરે આજ્યો.

એક દિવસ ધનમાર મુદ્દ પશ્ચિમગામી એક મુન્ય ધરમાં રાત્રીએ કાંધોળન કરીને ન્દા લેતાં એવામાં તે વખતે કોઈ દેવતાએ આવીને ધર્મરૂઠી ઉત્તમ જનચાળા તે ધનમારને કીડી, પિંછી અને ચાપ ચિતરથી બહુ ઉપમાન કરી: પાંતુ તે જરા પણ ધર્મસ્થાનથી મરજવતી થઈ કાંધો નહીં; તેથી દેવતાએ પ્રગણ થઈ તે ધનમારને પ્રજ્ઞાન કરાવ કહ્યું “ હે જાનકાં ન! મુન્યવત એવા તને વચ કે બલ ન્દાની માતાને પણ વચ ઉ કે જે ન્દાએ જનને વિરે આપા દક પરિણામ છે. તુ મુન્ય નગરીનાં જી, ત્યાં તને ન્દા પડે નામ પામેનું મારું ધન મળે. ” દેવતા ધનમારને આજુ રાત્રત આવી પાતાને દેશનકે મયો. ધનમારે પણ પ્રભાત થયે જી કરા નને પા ધી પાત્રું કહ્યું. પડી તે અનુકરે મધુરો નગરીને આજ્યો, ત્યાં તેને હામકોડ મુન્યું ધન મળ્યું; પડતું તે પાતાના પરિ આત્રી જરા પણ વધારે લીધું નહીં, પણ કો જિનેશ્વરે કદ દા જિનમુરત, જિનમિત્ર, પૂનક, નાજી, નાજી, આજક બલ અવિરોધે મળ દેવને વિરે વાંકી નહીં રહી.

આ પ્રમાણે બહુ દિવસો મુન્ય મુદ્દ રાત્રત આજુ રાત્રત પદે માનવજનનું વચ ન્દાને તે ધનમારે મુન્ય પાલી વા. આ પ્રમાણે આ દેવચાળા મેળવેને દેવકેવળા અદ્ભુતનાનના વિમા નને વિરે મેડોડી મહાદેવતા: દેવતા થયે. તથા દેવતાનાં મુન્ય દેવતા: આજુરને કદ થયે થયે મહાદેવકેવળાં મનુષ્યમક પાલી. અને દેવકે દેવતા: દેવતાનાં નગરી નગરી પાત્રો.

દેવિ ધનમારની દેવ.

કામમાં પાંચસે પાંચસે ગાડાં રાખવાં, તે ઉપરાંત રાખવાને
મહારે નિયમ છે. સમુદ્રની મુસાફરી માટે પણ ચાર વહાણ રા-
ખવાં, તે ઉપર રાખવાં નહીં. વળી બીજા દેશોમાંથી સમુદ્ર ર-
સ્તે માસ અને લાકડાં લાવવા માટે બીજાં ચાર વહાણ રાખ-
વા, ૬૨૧ હજાર ગાયેાનું એક ગોઠુળ એતું એક ગોઠુળ રાખવું,
ખેતરના પ્રમાણમાં પાંચસે હજો ઉપર રાખવાં નહીં.” આ પ્ર-
માણે મદ્દાયત એવા આજુઠં આવકે પાંચમું અણંદન લીધું.
આ પાંચમા અણંદનને વિષે આવકે પાંચ અતિચાર વર્ત્યા.

પછી શ્રી મહાવીરસ્વામીએ રાત્રીભોજન મત કહ્યું કે:-
“જે મૈથુન ત પુરૂષ સર્વ પાપરૂપ વૃક્ષના બીજ એવા રાત્રીભો-
જનને ત્યજ દે છે તે પુરૂષ પોતાની આયુષ્યના અર્ધા વર્ષ મુ-
ધીના ઉપવાસના ફળને પામે છે. તે ઉપર યોગશાસ્ત્રમાં ક-
હ્યું છે કે:-

કરોતિ વિરતિ ધન્યો, યઃ મદા નિશિ મોજનાત્ ॥

સોઽર્દ્ધ વૃક્ષાયુષ્ય સ્વાદત્રસ્યમુપોમિતઃ

અર્થ:-જે ધન્ય પુરૂષે નિરંતર રાત્રીભોજન ત્યજ દીધું
છે, તેણે પોતાના અર્ધા આયુષ્યના વર્ષ મુધી ઉપવાસ કરેલા છે.
વળી બીજે દેશણે પણ કહ્યું છે કે:-

ચત્વારિ સત્તુ કમાણિ, મંધ્યાકાત્રે વિરજયેત્ ॥

આહારં મૈથુનં નિદ્રાં, સ્નાધ્યાયં ચ શિશેવતઃ ॥

અર્થ:-માણસે સપ્તાહાને નિત્યે ચાર કામ ત્યજ દેવાં
જોઈએ. પહેલું આહાર, બીજું મૈથુન, ત્રીજું નિદ્રા અને ચા-
તું સ્નાધ્યાય.

તે કામ કરવાથી શું શું થાય? તે કહે છે.

આશ્મન્ જાયને વ્યાપેઃ, ક્ષત્તર્મથ મૈથુનાત્ ॥

નિદ્રાતો ધનનાઃ સ્વાત્, સ્નાધ્યાયે મરણં મોરેત્ ॥

અર્થ:-સપ્તાહાને આહાર કરવાથી રોગ થાય, મૈથુન ક-
રવાથી કુર ગર્ભ થાય, નિદ્રા કરવાથી ધનનો નાશ થાય અને
સ્નાધ્યાય કરવાથી મરણ થાય.

સાત્રીભોજનમાં ત્રસ લેવોનું પડતું તથા સંપાનિય લેવો
નું પડતું જિનેદરોએ દીકું છે, મારે સાત્રીભોજન પ્રયત્નથી
વર્જિત. સિદ્ધાંતમાં પણ કશું છે કે:-

તસ્મિન્નોપીમાણ જીવાણં, તદ્વા સંપાદમાણ ય ॥
નિમમુચે વદો દિદો, સર્વં દંમીદિ સજ્જદા ॥

અર્થ:-સાત્રી ભોજનને પિયે સાત્રીયોનિક લેવોનો તથા
મંપાનિય લેવોનો નાશ સર્વદર્શી એવા તીવંકરોએ દીકા છે,
મારે સાત્રીભોજન સર્વ પ્રકારે ત્યાજ દેતું.
વગી હાથ ધોવાના પાત્રમાં કુષુઆદિ સર્વ લેવોના ધાત
ધાવ છે. હંથાદિ સાત્રીભોજનના રાણા કથા પુરૂષ કહેવાને સ
મર્ગ છે? એ કે ભોજન કરવાનું પદાર્થ પ્રાપ્ત છે, તોપણ કુષુ
આદિ લેવો એક સકાય તેમ ન લેવાથી રાત્રિ પુરૂષે સાત્રી
ભોજન ત્યાજ દીકું છે. લોકમાં પણ કશું છે કે:-

દેધા વિપીરિકા રોગે, યુદ્ધા કુપાંત્રિયોદરમ્ ॥
કરને ધારિકા વોર્તે, કુદરોગં ચ કોન્દિકઃ

રંગદા દાગ્ગરં ચ, ચિત્તનોતિ મન્યધામ્ ॥
સત્તમાનનિર્વાનત, નાનુ વિષ્યનિ રુધિકઃ ॥

અર્થ:-સાત્રીભોજનમાં કોઈ આવે તો તે બુદ્ધિનો નાશ
કરે છે. રંગદા દાગ્ગરં છે. માખી ભોજનમાં આવે તો તેથી
ચિત્તનોતિ મન્યધામ્. સાત્રીભોજનમાં આવે તો કોઈ ધાવ છે. વગી મા-
ન્યધામ્. સાત્રીભોજનમાં આવે તો કોઈ આવે તો નગ્યામાં પી
વળે છે. સાત્રીભોજનમાં આવે તો નિવત્ત નિવત્ત નાનુ વગી

સદ તપાસવો માનુસને વદાવદો રિદુઃ
સત્તમાનનિર્વાનત, નાનુ વિષ્યનિ રુધિકઃ ॥

અર્થ:-સાત્રીભોજનમાં આવે તો તે બુદ્ધિનો નાશ
કરે છે. રંગદા દાગ્ગરં છે. માખી ભોજનમાં આવે તો તેથી
ચિત્તનોતિ મન્યધામ્. સાત્રીભોજનમાં આવે તો કોઈ ધાવ છે. વગી મા-
ન્યધામ્. સાત્રીભોજનમાં આવે તો નિવત્ત નિવત્ત નાનુ વગી

નૈવદૃતિર્ન ચ સ્નાનં. ન શ્રાદ્ધં દેવતર્ચનમ્ ॥

દાનં વા વિદિતં રાત્રૌ, મોક્ષન તુ વિશેષતઃ ॥

અર્થ:-રાત્રીએ હોમ, સ્નાન, શ્રાદ્ધ, દેવપૂજન, દાન અને વિશેષે ભોજન ન કરવું.

જે માણસ રાત્રીભોજનને ત્યજી દે છે, તેને કેશવ રાજની પેઠે ધન્ય છે, અને જે માણસ રાત્રીભોજનના લીધેલા નિયમને ભાંગે છે તે મૂક હંસ નામના વણિકની પેઠે બહુ દુઃખ પામે છે.

ભગવાનનાં આપાં વચન સાંભળી આજુઁદ માવડે પુછ્યું:-
“હે ભગવન્ ! તે હંસ અને કેશવ કોણ હતા અને તેમના રાત્રીભોજનનાં દ્રષ્ટાંત કહો.” તેવારે શ્રી વીર પ્રભુએ કહ્યું:-હે પુણ્યાત્મા ! સાધવાનપણે સાંભળ.

રાત્રીભોજન ઉપર

હંસ તથા કેશવની કથા.

જાંબુડીપના આ ભરતક્ષેત્રને વિષે કુંડીનપુર નામનું નગર છે, ત્યાં યશોધર નામનો ધનવત વેપારી રહેતો હતો, તેને રંભા નામની સ્ત્રી હતી અને હંસ તથા કેશવ નામના બે પુત્રો હતા. મુખે જુદી પામેલા તે બન્ને પુત્રોનું દિવસે મનુષ્યસુખ ભોગવતાં મુખે જતા હતા.

એક દિવસ તે બન્ને ભાઈઓ દીકા કરવા માટે ધનમાં ગયા, ત્યાં તેમણે ભમતાં ભમતાં એક આંખાના ઝાડની નીચે પાંચ સમિતિથી સમત, ત્રણ ગુમિતી ગુસ, પાંચ મહાવતધારી, દામાના પાત્ર, જિતેન્દ્રિય અને સાક્ષાત્ વર્મમૂર્તિ એવા એક સાધુને દીકા. તેમને બન્ને ભાઈઓએ ત્રણ પ્રદક્ષિણાપૂર્વક વંદના કરી. મુનિએ પણ ધર્મજ્ઞાણ દષ્ટ રાત્રીભોજન કરવાથી ધતા દોષનો ઉપદેશ આપ્યો કે “રાત્રીભોજન કરવાથી મહા પાપ લાગે છે અને તેથી છત્ર આલોકમાં અને પરલોકમાં દુઃખ પામે છે; માટે હે મહાભાગ્યવતો ! તમે રાત્રીભોજનનો નિયમ દેવો.”

માંબળી પુત્રોએ કહ્યું.—“હે માત ! પિતાએ માર્ગ સારો દોષ તે તે માર્ગ પુત્રોએ ચાલવું, પરંતુ પિતા કુવામાં પડ્યો દોષ તે પુત્રોએ પણ મું કુવામાં પડવું ?” તેવારે માતાએ કહ્યું. “હે પુત્રો ! તમને હમણાં ભોજન મળશે નહીં.” માતાનાં આ વાં વચન સાંભળી બન્ને પુત્રો બોલ્યા વિના ધરેથી બહાર ગયા.

પછી યશોધરે પાતાની સ્ત્રીને કહ્યું.—“હે પ્રિયા ! ત્યારે આપણા પુત્રોને રાત્રીએ ભોજન આપવું.” ઓમ કહીને સ્ત્રીને ગાઠ આમ્રદધી વારી, અનુક્રમે રાત્રી પડી, પુત્રો ધરે આબ્યા અને રસાઈ તૈયાર થઈ; પછી યશોધરે પુત્રોને બોલાવ્યા. “હે પુત્રો ! ચાલો, હજી પ્રમાણે ભોજન કરીયે.” તેવારે ધૈર્યવારી પુત્રોએ કહ્યું. “અમે રાત્રીએ જમતા નથી. તમને રૂથ તે કરે.”

હવે ઉત્તમ પુરુષોની મધ્યે મેષ્ટ એવા યશોધર શેડે મનમાં કપાટ રાખી બીજે દિવસ તે બન્ને નિર્મળ ચિત્તવાળા પુત્રો ને લેવાડવાના વેપાર માટે મોકલ્યા, ત્યાં લાભના વશથી મેંદાદા ઉદયમવડે વેપાર કરના એવા તે બન્ને બાલ્યોએ મેંદાદા દિવસને પણ બળથે નહીં, તેથી નેઆ એક પડોર રાત્રી જતાં ઘેર આબ્યા, ત્યારે માતાપિતાએ ભોજન કરવાનું કહ્યું; પરંતુ પાતાના અભિમતને વિષે એક ચિત્તવાળા તેઓએ ભોજન કર્યું નહીં. આ પ્રમાણે પિતાની આજ્ઞાથી હર્ષવડે બ્યાપાર કરના એવા બન્ને બાલ્યો પાંચ દિવસ મુઠી ભોજન કર્યા પિતા રાત્રીએ મૃત દેખા.

છે દિવસ રાત્રીએ મનવાની બન્ને પુત્રોને યશોધર શેડે પ્રેમથી કહ્યું “હે પુત્રો ! જે મને મુખકાની દોષ તે તમારે હજી જાનવું : મારે એ નિશ્ચયથી હું તમને જે કાંઈ કહું તે તમે કોઈ તમે નાચીભાજનનો ત્યાગ શા મારે કર્યો ? અને તમને આવા કયેમ-નની વ્યાપારમાં કેને જોડવા ? તે હું જાણતો નથી. તમે ભોજન નથી કરતા તેથી તમારી માતા પણ ભોજન કરતી નથી. તેવા તેન પણ આજે છ ઉપવાસ થયા છે. તમારે એક ન્દાનો છ માનનો જ્ઞેન છે, તે જન્મ મુકેમળ રાત્રીવાળી છે તે પણ તમાનો માતાના ભોજન નહિ કરવાના કારણથી

૬૫ નહિ મળવાને લીધે આજે બહુજ દુઃખગી થઈ છે; લોકો-
 એ તેનું દુઃખગી થવાનું કારણ પૂછ્યું, ત્યારે મેં તેઓની પાસે
 તમે ભોજન નથી કરતા એ વિષે સઘળી વાત નિવેડન કરી.
 મારે હે પુત્રો! તમે ભોજન કરો કે લેથી તમારી માતા પણ
 ભોજન કરે અને તમારી બહેન પણ મુખી થાય. રાત્રીના પહે
 લા અર્ધા પહેરને પડિત લોકો પ્રદાપ કહે છે, અને તેજ કાર-
 નથી રાત્રીનું વિશામા એવું નામ લોકમાં પ્રસિદ્ધ થયું છે, તેથી
 નમે અત્યારે ભોજન કરીશો તો રાત્રીભોજન કહેવાશે નહીં;
 કારણ કે હવે બે યડી રાત્રી મઈ છે. અને બે તમે ભોજન
 નહિ કરો તો તમારો માતા નિશ્ચે મુખથી મૃત્યુ પામશે. ”
 પિતાનાં આવાં વચન સાંભળી મુખથી પીડા પામના દીન
 મનવાળા અને ધૈર્યરહિત એવા મ્હોલા ભાઈ હવે ન્હાના ભાઈ
 કેરાવના મુખ સામું લેયું, એટલે કેરાવે મ્હોલા ભાઈને ધૈર્યરહિત
 થયેલાં બહીને પછી પિતાને કહ્યું-“ હે તાત! બે બે મને મુખ
 કાત્રાં થયો તે તે હું કરીશ. બે મ્હારા પાપને દૂર કરનાર
 છે તે મુ તમને મુખકારી નહિ થાય! બે માતાનું વાત્સલ્ય છે
 તેજ વર્તકાર્ણનું રાજ્ય બહુતું. કોણ કોને મારે પાપ કરે છે ?
 સૌને પોતાના કર્મના ફળને ભોગવનારા છે. છેલ્લા બે યડી દિવસ
 ને નાં બહુવી: મારે તે વખતના અંતર્મુદુર્નમાં ભોજન કરેતું
 ને નાં ભોજન કહેવાય છે. અને હવે તો મુદુર્ન માત્ર પણ
 નહીં. ”
 આવી વિવાદ વચન માંડ્યું નહીં તેથી શાંત એવો
 અનુ ક્રિયામુખ થયો, અને કોઈ પામી બોલેલા-
 મ્હારે વચન માનના નથી તો મ્હારી દુર્ગતી દૂર
 નાતુ વચન નામગી જેન જેવના પુત્રનાયા
 ને નાં બહુવી: બધા તેજ ન્હાર પોતાના વચન
 ને વચનના નામગી જેન જેવના પુત્રનાયા
 ને નાં બહુવી: બધા તેજ ન્હાર પોતાના વચન
 ને નાં બહુવી: બધા તેજ ન્હાર પોતાના વચન

હવે મુસાફર સરખા વેષવાળો કેશવ ગામ, નગર, ઉચાન ખાણ વિગેરેને વિષે ફરતો ફરતો સાતમે દિવસે મધ્યરાત્રિ વખતે કોઇ અરણ્યમાં આવી ચડ્યો, ત્યાં તેણે બહુ યાત્રા કરવા આવેલા લોકોથી ભરપૂર એવા એક યજ્ઞના મંદિરને જોયું ત્યાં લોકો ઠેકાણે ઠેકાણે રસોઈ કરતા હતા, તેઓએ પોતાના તરફ આવતા એવા કેશવને જોઈ તેને હર્ષથી કહ્યું:-“હે મુસાફર! તું આહીં આવ્ય અને ઉત્તમ ભોજન કરી અમને આતિથ્ય ભોજનનું પુણ્ય આપ. અમે પારણું કરવાને તૈયાર થયા છીએ પરંતુ કોઇ અતિથિની વાટ જોતા હતા એવામાં તને દીકો છે.” તેવારે કેશવે તે યાત્રિક લોકોને પુછ્યું:-“હે યાત્રિકો! તમે એવું શું ક્ષત કરો છ કે જેનું પારણું રાત્રીને વિષે થાય છે?” ત્યારે લોકોએ કહ્યું:-“હે મનુષ્ય! આ જયનક નામે યજ્ઞ છે તેની આજે મહોત્સવ પુણ્ય આપનારી યાત્રા ભરાય છે. મારે દિવસે ઉપવાસ કરી આંધિ રાત્રીએ અતિથિને બહુ આહારથી ભોજન કરાવી અને પછી પારણું કરાય છે. અમે દિવસે ઉપવાસ કરી અત્યારે પારણા મારે રસોઈ કરીએ છીએ, એવામાં તું આંધિતો આવી ચડ્યો છું; મારે તું આજે અમારો પરજો થા.” ત્યારે કેશવે કહ્યું:-“આવા પાપકારી પારણામાં હું જ મતો નથી, કારણ કે ‘રાત્રીભોજન કરવું’ યોગ્ય નથી.” એમ સંજ્ઞાન પુરવો કહે છે. હે લોકો! આ ઉપવાસમાં પુણ્ય એક ચણાડી જેટલું થાય છે અને રાત્રીભોજનનું પાપ પર્વતસમાન થાય છે. કોઈ ઉપવાસ એવો થતો નથી કે જેનું પારણું રાત્રીએ કરાય, દિવસે ભોજન કરવાથી અથવા તો રાત્રીએ ભોજન કરવાથી ઉપવાસ કહેવાતો નથી; પરંતુ રાત્રીભોજન કરવાથી મહોત્સવ પાપ લાગે છે. જે કુમતિ પુરવો ધર્મશાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ તપ કરે છે, તેઓ કુદૃશ્ય એકદું કરનારાની થેડે દુર્ગતિના દુઃખો પામે છે.” યાત્રિક લોકોએ કહ્યું:-“યોગ્યશાસ્ત્રમાં આ યજ્ઞના મતનો વિધિ આ પ્રમાણે કહેા છે, મારે તેમાં કંઈ વિચાર કરવા જેવું નથી. હે આર્ષ! આજે કોઈ અતિથિને જમાડીનેજ જમવું જોઈએ એવી રીત હોવાથી અમે કોઈ અતિથિની વાટ

જોના હતા તે કારણથી અમારે પાત્કું કરતાં આટલી બધી
રાત ગઈ છે. માટે હે મહાશય! હું અમારી પહેલાં સોજન
કર. ” આ પ્રમાણે કહીને સર્વે વાનિક લોકોએ કેશવના પગ-
માં પડી નમસ્કાર કર્યા.

પછી કેશવે લેટલામાં તે લોકોનું વચન માન્યું નહીં, તે
રક્ષામાં વસવા રાત્રીથી કોઈ એક ભયંકર પુરુષ નિકળીને ક-
હ્યું:—“અરે દુરાત્મનર! મહારા ધર્મને દ્વિષિત કરે છે? અને
મહારા ભગવનોની અવગણના કરે છે? જદ સોજન કર, નહિ”
તો ત્હારા માથાના સો કંકડા કરી નાંખીશ. ” આવી રીતે કે
ટોર વચનથી કેશવનો બહુ તિરસ્કાર કરી લેટલામાં યજ્ઞ પુરુષ
પોતાની મુઠાગર ઉપાડી, લેટલામાં કેશવે હસીને કહ્યું:—“અરે
યજ્ઞ! શું હું અને ભય પમાટે છે? પરંતુ લેને બીજા ભયમાં

પિભવ મળવાનો છે એવા અને મરણનો તે ભય ક્યાંથી હોય? ”
પછી યજ્ઞે આકાશમાં પોતાના શિવકોને આજ્ઞા કરી કે “આ કુદ
નો ગુરુ હજુવા થોડા છે, માટે તેને શીધી કાઢી અહિં લાવો.”
તેવાં શિવકો ગુરુ કેશવના ગુરુ ધર્મયોગમુનિને વિકાપ કરતા ત્યાં
આગમમાં લાવ્યા. પછી યજ્ઞે મુનિને કહ્યું. “આ ત્હારા મુર્ખ
મિત્રને ભોજન કરાવ્ય, નહિ” તો હમણાં જ તેને મારી નાંખુ
ક. ” તેવાં ગુરુએ કેશવને કહ્યું:—“હે કેશવ! દેવ, ગુરુ અને
તેના કાર્ય નિમિત્તે ધર્મી માનુસ પણ અધર્મ આવરે છે, હું
જે ગુરુ. માટે અને આ યજ્ઞ ન મારી નાંખે એટલા માટે હું
તેને કહું. ” આવાં વચન સાંભળી કેશવ ચિચાર કરવા લાગ્યો કે
“જે ધર્મના ઉપદેશને વખતે બીજા વ્યવહાર કહે છે તે ગુરુ
કેવળ નુકસાનકારી નથી. પરંતુ એ માયાવી યજ્ઞની કાંઈ માયા
નિહિત આ મહારા ગુરુ નથી. પરંતુ એ માયાવી યજ્ઞની કાંઈ માયા
કેવળ છે. ” આ પ્રમાણે ચિચાર કરી કેશવે જોન કરી રહ્યો. પછી
તેના વિશાળ નેત્રવાળા યજ્ઞે મહારા ગુરુને ઉપાડી કેશવને કહ્યું:—
“યજ્ઞ! સોજન કર. નહિ તો ત્હારા ગુરુને મારી નાંખુ”
પછી તેવારે કેશવે કહ્યું. “અને યજ્ઞ! એ મહારા ગુરુ નથી;
તેણે કેવળ અનિવચ્ય પાત્ર એવા મહારા ગુરુને કહ્યું.”

વશ ન હોય, હુજ ત્હારો ગુરુ છું, તું રક્ષણ ન કર.” કેશવ
આ પ્રમાણે કહેતા હતાં એટલામાં વડે ગુરુને મુદ્ગરને પ્રદાર
કર્તા તેથી તે પૃથ્વી ઉપર પડવા. કેશવે ગુરુને મૃત્યુ પામેલા
હીડા તોપણ તે પોતાની દૃઢ પ્રતિજ્ઞાથી સ્થીર થઈ ઉભો રહ્યો.
એટલે ફરી મુદ્ગરને ભમાવવાથી ભયંકર એવા વડે કેશવને
કહ્યું:—“ જો તું હુમળાં બોજન કર તો હું ત્હારા ગુરુને છવાડું
અને દિગ્વિક્રાંત મર્ચને દૂર કરનાર એવું મોટાટી સમૃદ્ધિવાળું
રાજ્ય તને આપું; નહિ તો આ ભયંકર મુદ્ગરના પ્રદારથી
ત્હારા ગુરુને વચરામના મકિરના માંને મોકલીશ.”

પછી પુણ્યરૂપ હાથમાં ફીડા કરતા એવા કેશવે હસીને ક-
હ્યું:—“ આ મુદ્ગર ગુરુ નથી, પરંતુ મુદ્ગર ગુરુ તો મોટા મ-
હાત્મ્યવાળા છે. વગી છે વડેવર! જો તું મૃત્યુ પામેલાને છવ-
તા કરતો હોય તો ત્હારા મૃત્યુ પામેલા ભજનનોને છવના
કર. તેમજ રાજ્ય આપવા સમય હોય તો ત્હારા સર્વ ભજ-
નનાં કેમ રાજ્ય બનાવી દેતો નથી? જો થરાનું હોય તે નિ-
શ્ચ થાય છે, એમાં તું મને બીચરાવે છે શું?”

કેશવનાં આવાં ચાતુર્ય વચનથી સંતન થએલા વડે તેને
આશ્ચર્ય કરી હર્ષથી કહ્યું:—“ મહાવૈવંશ! તેં સાચું ક-
હ્યું છે, આ ત્હારા ગુરુ નથી, મૃત્યુ પામેલા છવના નથી, તેમજ
હું કેશવે પુણ્યવિતા રાજ્ય આપી શકતો નથી.” વડે આ
પ્રમાણે કહ્યું એટલે વડેનો ચેતક જે મુનિનું રૂપ સર્વ પડ્યો
હતો તે તુરંત ટીકી મુનિનું રૂપ ત્યજી દઈ આકાશ માં
આડ્યો નવો પછી વડેની માવાથી અતિ વિરમય પામેલા
અને પોતાના નિવરને વિષે દૃઢ એવા કેશવને વડાપુરને કહ્યું:—
“ તું માત્ર કેશવનથી ખિત્ત થયો છે તેમજ માર્તના મનથી
થાડી મર્યા છે માત્ર આ સોડોની સાથે વિશ્રામ કર અને નિ-
વરને બોજન કર. ” એમ કરી તે વડે પુરને પાંચે બનાવેલી
એક મંડપ તેને બનાવી, તે મંડપ ઉપર કલ્યાણની દેવતા કર-
નાર અને દૃઢ પ્રતિજ્ઞાવાળા કેશવે વિશ્રામ કર્યો; પછી વડે પેલા
વડેવર હોતેને આજ્ઞા કરી તેથી તેઓ તેના પમ હતવા સાચા,
અને દૃઢપ્રતિજ્ઞાવાળા કેશવ દેવા મર્યા.

સવાર થઈ એટલે થઈ પ્રત્યક્ષ થઈ તે નિદ્રા લેતા એવા કેશવને કહ્યું:—“હે ભદ્ર! રાત્રી ગઈ છે અને સૂર્યનો ઉદય થયો છે. મારે નિદ્રાને મૂક. પછી નિદ્રાથી દરિદ્ર આંખવાળા અને ધાનના કાર્યને વિષે પ્રવીણ એવા કેશવે દિવસને લીધે પ્રકાશીન થએલા સર્વ વિષયને અને સૂર્યથી દેહીધ્યમાન એવા આકાશને બ્રહ્મ મનમાં વિચાર કર્યો કે “હું રાત્રીના પહેલા પહોરને વિષે અથવા ઉભા પહોરને વિષે સૂતો હોઉં તોપણ ‘આદ્ય મુહુર્તને વિષે નિદ્રાસ્થિત થાઉં છું, અને આજે ત્રહારી આંખો હજી કેમ નિદ્રાથી ભરપૂર દેખાય છે? વળી દૈવિક મગ પ્રકુલિત થવાનો મુગધ પણ કેમ દેખાતો નથી?” કેશવ આવી રીતે વિચાર કરતો હતો એવામાં તેને થઈ કહ્યું કે “હું ‘હાર’ વાંકાપણ’ મૂકી દે, અને પ્રભાત સંજ્ઞાથી દૈવ કરીને ‘હાર’ કર.” તેવારે કેશવે કહ્યું:—હે થક્ષ! હું ‘હારી થઈ પારણ’ કર.” તેવારે કેશવે કહ્યું:—હે થક્ષ! હું ‘હારી થઈ રાહધા’ મને ઉત્તર નહીં, અત્યારે જે દિવસ દેખાય છે તે દેશ ‘હારી માથાથી છે.” આ પ્રમાણે કેશવ કહેતો હતો એવા માં તેના માથા ઉપર પુષ્પનો વરસાદ થયો અને “હે જુદિ માન! હું વિજયવંત થા.” એવો આકાશવાણી થઈ. પછી કેશવે ન હીઠા વક્ષને કે ન હીઠા યાત્રિક લોકોને; પરંતુ સર્વ આ ન મુશાબિત એવા કોઈએક દેવતાને હીઠા. તે દેવતાએ કેશવને કહ્યું:—“હે કેશવ! હું ઉત્તમ પુણ્યવંત પુરોમાં એકજ છે, તારા નરખાના જન્મે કરીનેજ આ પૃથ્વી રત્નગર્ભા કહેવાય છે. હે સાન્નિધ્ય શિરોમણિ! સાવધાન થઈને સાંભળ:—

મુહુર્તથી મહિઓને ધારણ કરનારા હે કેશવ! દેવતા ની સભામાં હંદ્રે હાથિત થઈ ‘હારી પ્રશંસા કરી કે “પુત્રાવ-ર્યાના પણ પવિત્રદેહવાળો, પુણ્યાત્મા અને મુખવડે સાત્ત્વ પાતળ થએલા યશોધર રોકનો પુત્ર કેશવ સર્વ પુરોમાંની મધ્યે ઉત્તમ છે. કેમ પૃથ્વી ચક્ષાવી સકાતી નથી, તેમ દેવ નિશ્ચય વાળા એ કેશવ કોઈપણ દેવ કે દાનવથી દોલી ઉપાયવડે

૧ નરમડી પાછલી રાવળાકી હોય તેને બ્રહ્મમર્ત્ય

(શ્રી મહાવીર પ્રભુ આજુઠં વિનેરે આવકોનં કહે છે કે:-
 હિં ભવસોડો! તમે હંસને યજ્ઞેથી આપતિ અને કેશવને
 મળેથી રાજ્યસંપત્તિ સાંભળીને રાત્રીભોજનના વિરમકુને
 વિધે આદર કરો. પછી આજુઠં આવકે રાત્રીભોજનની કથા
 સાંભળી રાત્રીભોજનનો નિયમ લીધો. (આ રાત્રીભોજનનો
 નિયમ ભોગોપભોગમાં સમાવ્ર જાય છે તેપણ તે સોડમાં બહુ
 પ્રસિદ્ધ હોવાથી પાંચ અકુચન પછી જુદો કથો છે.)

પછી શ્રી મહાવીર પ્રભુએ આજુઠં આવકની આગળ
 વ્રત મુનુચન કહ્યો. જે વ્રતને વિધે કરા દિશાના પરિભાજને
 ત્યજ દેવાનું નથી તેને જિનેયરોએ આવકનું પહેલું વિધિર-
 મજ નામનું મુનુચન કહ્યું છે. એ વ્રતને પારજ કરનારાથી
 વ્રસ એવા બેઠકિયાકે જીવેલી અથવા પૃથ્વીકાયાકે સ્થાવર
 જીવેલી દિંસા નહિં થવાને લીધે નૃપેશ સોડના ગાળા સ-
 રખા આવકને પત્ર ને વ્રત કનુ કહ્યું છે. જે સતપુરે વિધિ
 રમજ વ્રત લીધું છે. તેજ પુરે સોડમાં વિસ્તાર પામી રહેલા
 સોડરૂપિ મનુકનો પાર પાળ્યા છે. જે પુરે આ વિધિરમજ
 વ્રત પાળે છે તે આ સોડમાં બન પન્નેડમાં મુખી થાય છે,
 અને જે પુરે આ વ્રતને પાળના નથી તે વારકલની પેઠે
 દુઃખી થાય છે.

પ્રભુના મુખથી દેશના સાંભળી આજુઠં આવકે પુછ્યું:-
 'હે ભવસન! તે વારકલ કાનુ દેશ? અને તે શી રીતે દુઃખી
 થયો?' તે વાત મત દેશ કાનંત કહેલ નહોત પ્રભુએ કહ્યું:-

દિવિચન્દ્રમાનુ ન.મના પદેશા મુનુચન ઉપર

આરુદનના કથા.

આ બન્નેવ્રતમાં થયા ન.મનો નવગીને વિધે ભાનુ ના-
 મનો દેડ રહેલા દેસે તેન મુખજા નામનો શ્રો દની. ભાનુ
 દેડ મનુજા મ મનો મુનુજા બે.વરો પર્મકર્મ કરના દેસે.

વાપરી દીધું. પછી નિર્ધનપણાને લીધે ભાનુ શેઠે ચારદત્તને પોતાના ઘરે બોલાવ્યો, પરંતુ તે ક્ષણમાત્ર વેરયાનું ધર છોડવા સમર્થ થયો નહીં; તેથી ભાનુશેઠ આતંધ્યાનથી એવો રોગી થઈ ગયો કે તે મરણદશાને પહોંચ્યો. આ વાત ખેદ કરવા યોગ્ય છે કે જ્યારે પુત્રો પણ પિતાને દુઃખ આપનારા થાય ત્યારે બીજાઓ થાય તેમાં તો શું આશ્ચર્ય!!!

પછી વેરયાએ ધન નહિં આવવાને લીધે ચારદત્તનું નિર્ધનપણું જાણી તેને ધરમાંથી કાઢી મૂક્યો; કારણ કે તેણે પુર પોતે સુખ ક્યાંથી હોય? ચારદત્ત ધરે આવ્યો અને ધરની નિર્ધન અવસ્થા જોઈ તેમજ પિતાના મરણના ખબર સાંભળી તે શોકરૂપ સમુદ્રમાં ઝૂકી ગયો. પછી તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે “મેં આ વ્યસનથી પિતાનું ધન ઉડાવી દીધું, એટલુંજ નહિં પણ પાછળથી પિતાના પ્રાણ પણ લીધા. ધિક્કાર છે! ધિક્કાર છે!! મને કુપુત્રને” આવી રીતે વિચાર કરતા તેમજ ધનતા નાશથી અને પિતાના મૃત્યુથી બહુજ દીન થઈ ગયેલા પોતાના પતિને જોઈ મૃગાવતીએ રોડથી કહ્યું:—“સ્વામિનાથ! આવી રીતે ખેડ ન કરો, જે થવાનું હતું તે થયું, નાશ પામેલા અથવા બેચાર ગરેલા પદાર્થનો સત્પુરવો શોક કરતા નથી, આ મદારાં પોતાનાં ઘરેઝાં લઈ વેપાર કરો, વેપાર એ લક્ષ્મીરૂપ વેલનું મૂળ છે, આપણને વેપારીઓને વેપાર કલ્પ શુભ સમાન છે.” સ્ત્રીનાં આવાં મધુર વચનથી હર્ષ પામેલો ચારદત્ત ધરેણાં લઈ પોતાના મામાની સાથે બીજા દેશમાં વેપાર કરવા ગયો; અનુક્રમે સમુદ્રમાં ભ્રમતાં ભ્રમતાં તેઓ સી રાવર્ણ નામના નગરે આવી પહોંચ્યા, ત્યાંથી તેમણે ઘાટા મૂલ્યથી કપાસ ખરીદ કરી ગાડીઓ ભરી પગ રસ્તે તામ્રિમી નગરી તરફ ગયા. રસ્તે એમણે અગ્નિ સજાથી ઉડયો તેથી સંપૂર્ણ કપાસ ગળી ગયો. પછી “આ ચારદત્ત નિર્ભાગી છે તેનાથી મદારું ધન પડે ગયું.” એમ વિચારી મામાએ તેને પાછળ મૂકી પોતે આગળ પ્રયાણ કર્યું. ચારદત્ત ઘાટા ઉપર પહોંચી પૂર્વ દિશા તરફ. લાગ્યો એવામાં અકસ્માત તેને

થોડા મરણ પામ્યે, તેથી શેઠાને રસ્તામાં પડતો મૂકી પગપરે પૃથ્વી ઉપર જમતો જમતો તે ચારદત્ત ત્રિવંશુ નામના નગરને વિષે આવી પહોંચ્યો.

બીજે દિવસે સધ્યાકાળે ત્યાંના રહેવાસી ગુરેંદ્રદત્ત નામ ના થોડે તે ચારદત્તને દીડા, તેથી તેને પોતાના મિત્રનો પુત્ર જાણી જહુ માનવડે પોતાના પુત્રની થોડે ઘરે તેડી ગયો. બીજે દિવસ ગુરેંદ્રદત્તે ના કહી તોપણ દુષ્ટકર્મથી ખેંચાયેલો. તે ચારદત્ત ધનની તૃષ્ણાથી વહાણે ચડ્યો, અનુક્રમે સમુદ્રને પાર દેતરી કોણ દ્વીપમાં આવી પહોંચ્યો, ત્યાં તેણે તેત્રીસ કોણ સુવર્ણ ધન એકઠું કર્યું. પછી “મહારા ઝગવેલા આ ધનથી શું કેલેનો ઉપસોગ મહારા કૃદ્ધ બી છોકોએ કર્યો નહીં.” એમ વિચાર કરી તે સર્વ ધનથી એક વહાણ જારી કરા તરફ આવવા માટે વહાણે ચડ્યો. રસ્તે ખરાજ વાયુથી વહાણ જાગી પડ્યું, પણ ચારદત્તના હાથમાં આકુખ્યના જગથી એક પાણીયું આવ્યું તેથી તે કેસેકે દહાડે રાજપુર નામના નગરની પાને ઉતર્યો; ત્યાં સમુદ્રને કાંઠે જમના એવા નેણે કોઈ એક છાંતી નિથે મૂર્ચની થોડે ફેલીખમાન કાંતિવાળા રાસડાને “ડોહા” નિથે આરા નેજ થા તેનામાં કાંકે પણ કળા દુગા” જામ વારી ચારદત્ત તે કાપડીને રૂબામ કર્યા. કાપડાંએ તેનું ચિત્રાન પમાડ્યા હવે કે, તે વાસ! આવ. મહાન સન્નુ” ના કહેપરજ છતાં તે આવડાથી કમ કે ના.વ કે” કાપડાંમાં આરા રચનથા. મનમાં સતિય પામિલા ચારદત્ત હવે” એ જનવન” જાણના દર્શન થા મહારાં દાન્ડ નારા પામ્યું.” એવું કહી વાસડાને તે કાપડીના પગ ચાંચવા લાગ્યો. અહા! જનના અર્થાં રૂંડેરા કોના કોના સેરા નથી કરતા?

પછી બીજે દિવસે તે પાખડી કાપડીએ ચારદત્તને કહ્યું:-
“તું મહારી પાછળ પાછળ રહ ચાલ. હું મહારા રાષ્ટ્રદનો ના રા રહું.” એમ કહી કાપડી આવજ અને ચારદત્ત પાછળ એમ જાગે જાગે ચાલ્યા અને મહારા પર્વતવાળા એક અરણ્યમાં આવી પહોંચ્યા. તે પર્વતના મધ્ય ભાગમાં એક સુદાને વિષે

વાપરી રીધું. પછી નિર્ધનપણાને સ્તીધે બાનુ શેડે ચારદત્તને પાતાના ધરે બાંસાબો, પરંતુ તે ક્ષત્રુમાત્ર વેરયાનું ધર છેડા-વા મર્મથ થયો નહીં; તેથી બાનુશેડે આને પ્યાનથી એવો રોગી થા, એવો કે તે મરજુદશાને પહોંચ્યો. આ વાત ખંદ કરવા થા બા છે કે જ્યારે પુરો પજુ પિતાને દુઃખ આપનારા ધાય ત્યારે જીજ્ઞાસા ધાય તેમાં તો શું આશ્ચર્ય!!!

પછી વેરયાએ ધન નહિં આપવાને સ્તીધે ચારદત્તનું નિર્ધનપણું જાણી તેને ધરમાંથી કાઢી મૂક્યો; કારણ કે તેવા પુર પાને મુખ્ય ક્યાંમાં હોય? ચારદત્ત ધરે આવ્યો અને ધરની નિર્ધન અવસ્થા જોઈ તેમજ પિતાના મરજુતા ખજર સાંભળી તે ઝાકડપ મમુદ્રમાં બૂરી મયો. પછી તે વિચાર કરવા સામ્યો કે મને આ વ્યગ્રનથી પિતાનું ધન ઉઠાવી રીધું, એરડુંજ નહિં પણ પાછળથી પિતાના પ્રાણ પડી સીધા પિટાર છે! પિટાર છે!! મને કુપુત્રને" આવી રાંધે વિચાર કરવા તેમજ ધનતા નાશથી અને પિતાના મૃત્યુથી બહુજ દીન થન મર્મ સા પાતાના પતિને તરૂં મૃત્યુવર્તીઅ રતનથી કહ્યું:- "સ્વામિ નાર! આવી રાત્ર ખડ ન કમ જ થાનુ વડુ ન થયું; તારા પાનતા અથવા ખાસ નાસા પડાયતા મૃત્યુવા રોગ કરતા નહીં. આ જુદા પાતાના વડુ તરૂં વસાર કમ, વસાર એ છે નીંડપ રડનું મુઠા છે. આપજન વપાનીએએ વેપાર કરી જુદા મનાય છે." જાના આવા મુનુ વલનથી વડે પાનડો થ રડન વડુ. જા પિતાના નામાની માથે બીજા રમમાં પે રડન રડન નહીં અનુક્રમ મમુદ્રના જમતાં જમતાં તેંડા મી નારી નાવતા નવર આવી પહેંચેલ, ત્યાંથી તેમજ પાસા મૂ થયેલ રડન જનડ રડન તાડીઆ બની પમ રડન તામપિમી નાની નાની મીડીઆ અને એરિવેનો અગ્રિ મગમી કીવો તે-થાં નહીં રડન તાડી નરો પડો - આ ચારદત્ત નિર્ધાની છે તેનાં હી મુદર અને રડન. "એમ રિવાની મામલે તેને પડા મુદી ને આ રડન રવાનું કદે ચારદત્ત થાડા ઉપર એવી પુર કિસા વડુ મારવા કાન્યે એવામાં આરમ્ભ મેલે

પોતા મરણ પામ્યો, તેથી પોતાને રસ્તામાં પડતા મૂકી પગવડે પૃથ્વી ઉપર ભગનો ભગનો તે ચારદત્ત ત્રિવંશુ નામના નગરને ત્રિવે આવી પહોંચ્યા.

બીજે દિવસે સપ્તઘાટાને ત્યાંના રહેવાશી મુરેંદ્રદત્ત નામ ના શેડે તે ચારદત્તને દીડ્યો, તેથી તેને પોતાના મિત્રનો પુત્ર જાણી બહુ માનવડે પોતાના પુત્રની પેઠે ધરે તેડી ગયો. બીજે દિવસ મુરેંદ્રદત્તે ના કહી તોપણ દુષ્ટકર્મથી બેચાપેસો. તે ચારદત્ત ધનની તુષ્ટાથી વહાણે ચડ્યો, અનુક્રમે સમુદ્રને પાર દિવરી કોઠ દ્વીપમાં આવી પહોંચ્યો, ત્યાં તેણે તેત્રીસ કોઠ મુવર્ણ ધન એકઠું કર્યું. પછી “મહારા મંગલેશ્વર આ ધનથી શું કેલેનો ઉપલોભ મહારા કુટુંબી લોકોએ કર્યો નહીં.” એમ વિચાર કરી તે સર્વ ધનથી એક વહાણ ભરી રેશ તરફ આવવા માટે વહાણે ચડ્યો. રસ્તે અગાજ વાયુથી વહાણ ભાંગી પડ્યું, પણ ચારદત્તના હાથમાં આપુરવળા બગથી એક પાટાનું આભુ તેથી તે કેલેકે કહાડે વાજપુર નામના નગરની પાસે કિલેયો; ત્યાં સમુદ્રને કોઠે ભમતા એવા નેરું કોઠ એક ઝાડની નિચે મૂર્યની પેઠે રેદીપ્રમાન કાગિવાળા ઝાડાને “કોઠા” નિચે આવા નેરું થા તેનામાં કોઠા ખજા કળા હુને” એમ જારી ચારદત્તે તે કોઠ પડીને ઢાળામ કર્યા. કાગિવાળાને તેને વિદામ પતાવવા કહ્યું કે, “હે વનસ! આવ. મહારા સન્નિધિ જ નન-તેવૃત્ત કળાં તુ બાંધા કુઠી કેમ કે નવ જે” કાગિવાળા આવા તથ્યથી મનમાં સંતોષ પામીશા ચારદત્ત કહે “હે જનવન” બાંધના દર્શન થી મહારાં દારિદ્ર નાશ પામ્યું.” એમ કહી ચારદત્ત તે કોઠાની પાસે આંધવા લાગ્યો. અહાં જતના અર્થ પુરેલા કોઠાની કોઠા સેવા નથી કળા ?

પછી બીજે દિવસે તે પાખડી કાગિવાળા ચારદત્તને કહે - “તુ મહારી પાઠગી પાઠગી કલ બાલ. હું મહારા દારિદ્રતા ના શા કરું.” એમ કહી કોપડી આનાગ અને ચારદત્ત પાઠગી એમ બન્ને જણા ચારદત્ત અને મહારા પવેનવાળા એક અનુપમાં આવી પહોંચ્યા. તે પવેનના મંચ સાનામાં એક કુદને ત્રિવે

વાપરી રીધું. પછી નિર્ધનપણને કીધે બાનુ શેડ ચાડતને પાતાના ધરે બાસાવ્યો, પરંતુ તે ક્ષણમાત્ર વેરવાનું ધર છોડવા સમર્થ થયો નહીં; તેથી બાનુશેડ આત્મવાનગી એવો રોગી થા, ગયો કે તે મરણદશાને પહોંચ્યો. આવાત ખંડ કરવા થા બા ઉ કે ગ્યારે પુત્રો પણ પિતાને દુઃખ આપનારા થાય ત્યારે ઘીગળ્યા થાય તેમાં તો શું આશ્ચર્ય!!!

પછી વેરવાએ ધન નહિં આપવાને કીધે ચાડતનું નિર્ધનપણું જાણી તેને ધરમાંથી કાઢી મૂક્યો; કારણ કે તેવા પૂર થોને મુખ ક્યાંથી હોય? ચાડત ધરે આવ્યો અને ધરની નિર્ધન અવસ્થા જોઈ તેમજ પિતાના મરણના ખબર સાંભળી તે કોઈપણ સમુદ્ધમાં જૂડી ગયો. પછી તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે “ન આ વ્યમનથી પિતાનું ધન ઉઠાવી રીધું, કોઈકનું નહિં પણ પાછળથી પિતાના પ્રાણ પડી કીધા. પિત્રાર છે! પિત્રાર છે!! અને કુપૂત્રને” આવી રીતે વિચાર કરતા તેમજ ધનના નામથી અને પિતાના મૃત્યુથી બહુજ દીન થઈ નહિ જા પિતાના પતિને ત્રિદ જુનારનીએ સ્નેહથી કહ્યું:— “સ્વામિ નાર! આવી રીત ખડ ન કરે, કેં થવાનું વડુ ને થતું, નારા પાંચેલા અવધા બાપાડ નોડા પડાવતા નાપુરવા રોડક કરતા નહી. આ જુદાં પાતાનાં વરવા કાંં વપાર કરે, વેપાર એ જ નીડપ રેડતું નુક છે, આપજુને વેપારીએને વેપાર કરે જુદા નવાળ છે.” જાંના આરા મનુર વચનથી દુરે પાંચેલા ચાડતન વડુ. જા પાતાના મામાની માથે બીજા રૂમમાં વે પાડ કરા નહીં અનુકન નાનુકનાં બનનાં બનનાં તેંબા મી નારે નાવના નનંડે આવી પહોંચ્યા, ત્યાંથી તેમણે ધામા મૂકી રીડે કરાન ખનડ કરી નાડીએ બની પમ અને નામવિમી નાની નાનુ નીઆ. વનને એડિયેલા અગ્રિ મગમી ઉડેલા ને- રી નારા કરાન મડી નોડા પછી “આ ચાડતન નિર્માણી છે તેનાંથી બુદ્ધિ વન વા, નહીં.” એમ વિવાદી મઃમર્મ્ય તેને પાડે મૂડી રીડે આડતન પ્રવાર કરી ચાડતન પેલા ઉડર એની પૂરે રીડા નરુદ અવધા તાંબો એવામાં આડમાનુ નેડે

ધોડા મરણ પામ્યો, તેથી ધોડાને રસ્તામાં પડતો મૂકી પગપરે પૃથ્વી ઉપર ભમતો ભમતો તે ચારદત્ત ત્રિયંબુ નામના નગરને વિષે આવી પહોંચ્યો.

બીજે દિવસે સપ્ત્યાકાળે ત્યાંના રહેવાશી મુરેંદ્રદત્ત નામ ના યોડે તે ચારદત્તને દીદો, તેથી તેને ધોતાના મિત્રનો પુત્ર જા બી બહુ ગાનવડે ધોતાના પુત્રની પેઠે ધરં તેડી ગયો. બીજે દિવસ મુરેંદ્રદત્તે ના કહી તોપણ દુષ્ટકર્મથી બેચાપેસો. તે ચારદત્ત ધનની તુષ્ણાથી વહાણે ચડ્યો, અનુક્રમે સમુદ્રને પાર ઉતરી કોઈ દ્વીપમાં આવી પહોંચ્યો, ત્યાં તેણે તેત્રીસ કોડ મુ વર્ણ ધન એકઠું કર્યું. પછી “મહારા મિત્રવેક્ષા આ ધનથી શું કે લેતો ઉપતોગ મહારા કુટુંબી લોકોએ કર્યો નહીં.” એમ વિચાર કરી તે સર્વ ધનથી એક વહાણ ભરી દેશ તરફ આવવા માટે વહાણે ચડ્યો. રસ્તે ખરાબ વાયુથી વહાણ ભાંગી પડ્યું, પણ ચારદત્તના હાથમાં આકુષ્ઠના બળથી એક પાટીયું આબુ તેથી તે હેઠલેક દહાડે રાજપુર નામના નગરની પામે ઉતર્યો; ત્યાં સમુદ્રને કાંઠે ભમતા એવા તેણે કોઈ એક ઝાડની નિચે સૂર્યની પેઠે રેડીપ્રમાણ કાંતિવાળા કાપડીને રાંધેલ. “નિચે આરા તેજ થો તેનામાં કાંઈ પણ કળા હશે” એમ ધાની ચારદત્તે તે કાપડીને પ્રજ્ઞામ કર્યા. કાપડાંએ તેન વિરાલ પનારો કંપુ કે. હે વાસ! આર. મહાના નમ્બુ ૪ નવ ૧૬૫૬૩૭ ૭૪૫ ૭ આરા કુઃખી કેમ દેખાવ છે ” કાપડીના આરા વચનથી બનનાં સતોષ પામિશા આકાશ કહ્યું. “ હે બનવન ” બનવના દર્શન થો મહારાં દારિદ્ર નાશ પામ્યું. ” એમ કહી આકાશ તે કાપડીના પગ ચાપવા સામ્યો. બહાં વનના અર્થા પૂરવો દેખી દેખી સેવા નથી કન્યા ?

પછી બીજે દિવસ તે પાખડી કાપડીને ચારદત્તને કહ્યું “તુ મહારી પાછળ પાછળ ટલ નાલે હુ મહાના દારિદ્રના ના રા કરું.” એમ કહી કાપડી બાળગ એન ચારદત્ત પાછળે જા મ બમ વળા ચાલવા અને મહારા પવનવાળા એક બનવમાં આવી પહોંચ્યા. તે પવનના મંથ ભાગમાં એક કાપડી

વાપરી રીતું. પછી નિર્ધનતાજ્ઞાને ક્ષીધે બાનુ શેડે ચારુદત્તને પાતાના ધરે બાસાવ્યો, પરંતુ તે ક્ષણમાત્ર વેરવાનું ધર છોડવા ગમર્યું થયો નહીં; તેથી બાનુશેડ આત્મ્યાનથી એવો ફાળી થ. ગયો કે તે મરણુદશાને પહોંચ્યો. આ વાત ખંડ કરવા થાય છે કે ત્યારે પુત્રો પણ પિતાને દુઃખ આપનારા થાય ત્યારે ઘીમળો થાય તેમાં તો શું આશ્ચર્ય!!!

પછી વેરવાએ ધન નહિં આપવાને ક્ષીધે ચારુદત્તનું નિર્ધનપણું જાણી તેને ધરમાંથી કાઢી મૂક્યો; કારણ કે તેવા પુર પાતે મુળ ક્યાંથી હોય? ચારુદત્ત ધરે આવ્યો અને ધરની નિર્ધન અવસ્થા જોઈ તેમજ પિતાના મરણના ખબર સાંભળી તે મોઝગમ સમુદ્ધમાં બૂરી ગયો. પછી તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે “તેં આ વ્યગ્રનથી પિતાનું ધન ઉઠાવી રીતું, ક્ષીધુજ નહિં પણ પાછળથી પિતાના માણ પણુ ક્ષીધા. પિત્રાર છે! પિત્રાર છે!! મને કુમુવને” આવી રીતે વિચાર કરતા તેમજ ધનના નાશથી અને પિતાના મૃત્યુથી બહુજ રીત ધણ ગમ્મ સા પાતાના પતિને જોઈ મૃતાવનીએ રનેતુથી કહ્યું:—“સ્વામિ નાર! આવી રીતે ખંડ ન કરે, જે થવાનું હતું તે થતું, નારા પાતેલા અવધા બિચાર મોડા પડાધને મરણુરૂપો શેડ કરતા નહીં, આ જુદાં પાતાનાં ધરેનું સર્વ વેપાર કરે, વેપાર એ જ નીરૂપ રેડનું મૂળ છે, આપણને વેપારીએને વેપાર કરે જુદાં મનાવ છે.” ત્રીજાં આમાં મરુર વચનથી જુદાં પાતેલા ચારુદત્ત મરેનું સર્વ પાતાના મામાની માથે બીજા રમણં વેપાર કરે નહીં; અનુક્રમ અનુક્રમં જાનતાં જાનતાં તેઓ મી નારનું નાનના નવરે આવી પહોંચ્યા ત્યાંથી તેમજ પાતા મુલાકાતે કાલ જાન રને નાનીના બની પત્ર રમે નાનપિત્રી નારી નારી નારી. અને એમિતે અર્થ મળતી ઉપેક્ષા તેમ જો નારા કાલ નહીં નોંધે પછી — આ ચારુદત્ત નિર્ધનની છે તેનાથી જુદાં અવધ, નહીં. એમ વિચારી મામાએ તેને પ. ૭૧ મુદી ને ૧ ના. ૧૨૨ વચન કહી ચારુદત્ત પાતા ઉપર એની પૂર્વ કિંમત નહીં અ. ૧૨૩ ઉ. ૧૦: એવામાં આરુદત્ત મેડ

ધોડા મરણ પામ્યો, તેથી યોગને રસ્તામાં પડતો મૂકી પગવડે પૃથ્વી ઉપર ભમતો ભમતો તે ચારદત્ત ત્રિયંબુ નામના નગરને વિષે આવી પહોંચ્યો.

બીજે દિવસે સધ્યાકાળે ત્યાંના રહેવાશી ચુરેંદ્રદત્ત નામ ના યોડે તે ચારદત્તને દીડો, તેથી તેને ચોતાના મિત્રનો પુત્ર જ બી બહુ માનવડે પોતાના પુત્રની પેડે ધરે તેડી ગયો. બીજે દિવસ ચુરેંદ્રદત્તે ના કહી તોપણ દુષ્ટકર્મથી બેચાથેડો. તે ચારદત્ત ધનની તુલાથી વહાણે ચડ્યો, અનુક્રમે સમુદ્રને પાર ઉતરી કોઈ દ્વીપમાં આવી પહોંચ્યો, ત્યાં તેણે તેત્રીસ કોઈ મુર્ખ ધન એકઠું કર્યું. પછી “મહારા મેગવેડા આ ધનથી શું કે છેનો ઉપલોગ મહારા કુટુંબી લોકોએ કર્યો નહીં.” એમ વિચાર કરી તે સર્વ ધનથી એક વહાણ ભરી દેરા તરફ આવવા માટે વહાણે ચડ્યો. રસ્તે ખરાબ વાયુથી વહાણ ભાંગી પડ્યું, પણ ચારદત્તના હાથમાં આકુષ્ઠના બગથી એક પાટીયું આવ્યું તેથી તે કેટલેક દહાડે રાજપુર નામના નગરની પાસે ઉતર્યો; ત્યાં સમુદ્રને કાંઠે ભમતા એવા તેણે કોઈ એક ઝાડની નિચે સૂર્યની પેડે દેદીપ્યમાન કાંપડીના કાપડીને દીડો. “નિચે આવ્યા તેજ થી તેનામાં કાંઈ પણ કળા હશે.” એમ ધારી ચારદત્તે તે કાપડીને પ્રજ્ઞામ કર્યા. કાપડીએ તેને ચિન્તાસ પમાડવા કહ્યું કે, હે વાસ! આવ. મહારા સરખું જ ન કલ્પવૃક્ષ છતાં તું આવો દુઃખી કેમ રખાય છે?” કાપડીનાં આવા વચનથી મનમાં સંતોષ પામતા ચારદત્તે કહ્યું. “હે ભગવન! આપના દર્શન થી મહારા દારિદ્ર નાશ પામ્યું.” એમ કહી ચારદત્ત તે કાપડીના પગ ચાપવા લાગ્યો. અહા! ધનના અર્થે પુરેવા કોની કોની સેવા નથી કરતા?

પછી બીજે દિવસે તે પાખડી કાપડીએ ચારદત્તને કહ્યું. “તું મહારી પાછળ પાછળ રહે ચાલ. હું તારા દાન્ડિનો ના રા કરું.” એમ કહી કાપડી આનંદ અને ચારદત્ત પાછળ એ મ બંને જણા ચાલ્યા અને મહોદા પવનવાળા એક અન્યથામાં આવી પહોંચ્યા. તે પવનના મંથ લાનમાં એક નાદને વિષે

વાપરી રીધું. પછી નિર્ધનપણાને લીધે જ્ઞાનુ શેડે ચારૂદત્તને પોતાના ઘરે બોલાવ્યો, પરંતુ તે ફક્તમાત્ર વેરયાનું ઘર છોડવા સમર્થ થયો નહીં; તેથી જ્ઞાનુશેડે આતેન્ધ્યાનથી એવો રોગી થઈ ગયો કે તે મરણદશાને પહોંચ્યો. આ વાત ખેદ કરવા થોડી જાણીતી છે કે જ્યારે પુત્રો પછુ પિતાને દુઃખ આપનારા થાય ત્યારે બીજાઓ થાય તેમાં તો શું આશ્ચર્ય!!!

પછી વેરયાએ ધન નહિં આવવાને લીધે ચારૂદત્તનું નિર્ધનપણું જાણી તેને ઘરમાંથી કાઢી મૂક્યો; કારણ કે તેના પુર પોને સુખ ક્યાંથી હોય? ચારૂદત્ત ઘરે આવ્યો અને ઘરની નિર્ધન અવસ્થા જોઈ તેમજ પિતાના મરણના ખબર સાંભળી તે શોકરૂપ સમુદ્રમાં બૂડી ગયો. પછી તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે “ગેં આ બચનથી પિતાનું ધન ઉઠાવી રીધું, એકલુંજ નહિં પણ પાછળથી પિતાના પ્રાણ પણ લીધા. ધિક્કાર છે! ધિક્કાર છે!! મને કુપુત્રને” આવી રીતે વિચાર કરતા તેમજ ધનના નાશથી અને પિતાના મૃત્યુથી બહુજ દીન થઈ ગયેલા પોતાના પતિને જોઈ મૃગાવતીએ સ્નેહથી કહ્યું:—“સ્વામિનાથ! આવી રીતે ખેદ ન કરે, જે થવાનું હતું તે થયું, નાશ પામેલા અથવા બોવાઈ ગયેલા પદાર્થનો સત્પુરૂષો શોક કરતા નથી, આ મદારાં પોતાનાં ઘરેળાં લઈ વેપાર કરે, વેપાર એ લક્ષ્મીરૂપ વેલનું મૂળ છે, આપજીને વેપારીઓને વેપાર કદ્ય જુદાં સમાન છે.” સ્ત્રીનાં આવાં મધુર વચનથી હૃદય પામેલો ચારૂદત્ત ઘરેળાં લઈ પોતાના મામાની સાથે બીજા દેશમાં વેપાર કરવા ગયો; અનુક્રમે સમુદ્રમાં જામતાં જામતાં તેઓ રી રાવડે નામના નગરે આવી પહોંચ્યા, ત્યાંથી તેમણે થોડા મૂલ્યથી કપાસ ખરીદ કરી ગાડીઓ ભરી પગ રસ્તે તામ્રિત્રી નગરી તરફ ગયા. રસ્તે આવિતો અગ્નિ સગળી ઉડ્યો તેથી સર્વજા કપાસ જગી ગયો. પછી “આ ચારૂદત્ત નિર્ધાગી છે તેનાથી મદારું ધન પડે, મળે.” એમ વિચારી મામાએ તેને પાછળ મૂકી પોતે આનંદ પ્રવાળ કર્યું. ચારૂદત્ત થોડા ઉપર બેસી પૂર્વ દિશા તરફ ચાલવા લાગ્યો એવામાં અકસ્માત તેને

ધોડા મરણ પામ્યો, તેથી ઘોડાને રસ્તામાં પડતો મૂકી પગવડે પૃથ્વી ઉપર સમતો સમતો તે ચારદત્ત ત્રિયંબુ નામના નગરને વિષે આવી પહોંચ્યો.

બીજે દિવસે સધ્યાકાળે ત્યાંના રહેવાસી મુરેંદ્રદત્ત નામ ના યૌવને તે ચારદત્તને દીડા, તેથી તેને પોતાના મિત્રનો પુત્ર જાણી બહુ માનવડે પોતાના પુત્રની જેમ ધરે તેડી ગયો. બીજે દિવસે મુરેંદ્રદત્તે ના કહી તોપણ દુષ્ટકર્મથી બેચાપેસો. તે ચારદત્ત ધનની તુલ્યાથી વહાણે ચડ્યો, અનુક્રમે સમુદ્રને પાર દિનરી કોઈ દ્વીપમાં આવી પહોંચ્યો, ત્યાં તેણે તેત્રીસ કોઈ મુર્ખ ધન એકઠું કર્યું. પછી “મહારા મેગવેસા આ ધનથી શું કે જેનો ઉપસોગ મહારા કુટુંબી લોકોએ કર્યો નહીં.” એમ વિચાર કરી તે સર્વ ધનથી એક વહાણ ભરી રેશ તરફ આવવા માટે વહાણે ચડ્યો. રસ્તે અરાજ વાયુથી વહાણે લાગી પડ્યું, પણ ચારદત્તના હાથમાં આયુધના બળથી એક પાણીયું આવ્યું તેથી તે કોંકેક દહાડે રાજપુર નામના નગરની પાસે ઉતર્યો; ત્યાં સમુદ્રને કાંઠે સમગ્ર એવા તેણે કોઈ એક ઝાડની નિચે સૂર્યની જેમ રેલીખમાન કાંનિવાળા કાપડીને દીડા. “નિચે આરા તેજ થી તેનામાં કાંઈ પણ કળા દર્શે” એમ ધારી ચારદત્તે તે કાપડીને પ્રજ્જાલ કર્યો. કાપડીએ તેને વિચાર પમાડવા કહ્યું કે, હે વત્સ! આવ. મહારા સરખું જ નવ કલ્પવૃક્ષ છતાં તું આવો દુઃખી કેમ રખાય છે?” કાપડીનાં આવાં વચનથી મનમાં સંતોષ પામેલા ચારદત્તે કહ્યું. “હે ભગવન! આપના દર્શનથી મહારા દારિદ્ર નાશ પામ્યું.” એમ કહી ચારદત્ત તે કાપડીના પગ ચાંપવા લાગ્યો. અહા! ધનના અર્થો પુરવો કોની કોની સેવા નથી કરતા?

પછી બીજે દિવસે તે પાખંડી કાપડીએ ચારદત્તને કહ્યું. “તું મહારી પાછળ પાછળ ૪૮ ચાલ. હું ત્રહારા દારિદ્રતા નાશ કરું.” એમ કહી કાપડી આનાગ અને ચારદત્ત પાછળ એમ બન્ને જણા ચાલ્યા અને મહોદા પવનવાળા એક અગ્નિમાં આવી પહોંચ્યા. તે પવનના મંચે લાનમાં એક પુરુષે વિષે

વાપરી રીતું. પછી નિર્ધનપણને કીધે બાનુ શેડે ચાડતને પાતાના ધરે બાસાબો, પરંતુ તે કમમાત્ર વેશ્યાનું ધર છાડવા મર્યાદા મળે નહીં; તેથી બાનુશેડ આત્મચાતુર્યે બેયો રાત્રી મ. મેયો કે તે મરજીદશાને પાડેન્થો. આવાત બેડ કરવા મેયો કે બેયારે પુત્રો પળ પિતાને દુઃખ આપનાર ધાપ ત્યારે બીજાએ ધાપ તેમાં તો મું આઠમી!!!

પછી વેશ્યાએ ધન નહિં આપવાને કીધે ચાડતનું નિર્ધનપણું જાણી તેને ધરમાંથી કાઢી મુક્યો; કારણ કે તેણે પૂર માંને મુલ ક્યાંમાં હોય? ચાડત ધરે આબો અને ધરની નિર્ધન આરથા જેવડ તેમજ પિતાના મરણના ખખર સાંભળી તે મોઝડપ સમુદ્રમાં જૂરી મળે. પછી તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે મને આ બગમળી પિતાનું ધન ઉઠાવી રીતું, બાનુજ નહિં પણ પાછળથી પિતાના માનુ પડ કીધા. વિચાર છે! વિચાર છે!! મને કુપુતને" આવી રીતે વિચાર કરતા તેમજ જનતા નામથી અને પિતાના મુનુથી બહુજ દીન થઈ ગઈ. 'પિતાના ચલિને નેઈ મુનારનીએ રતનથી કમું:-" રવાનિ નાઈ! આવી રીત બેડ ન કરા, કે ચાનુ મુનું ને થયું, નામ પાડેલા બગમળા ખાતર નોડા પડાવના મનુષ્યના દાક કરતા નહી, આ બુદ્ધનાં પાતાનાં ધરના મરે વચાર કરા, વચાર એ છે નોડપ નેઈનું મુનુ છે, આપનું ને ચાનીએને વચાર કરા મુજ નવજ છે." જાના આવા મનુ જનનથી નું પાનડો ચાડતન વગર. તેમ જાના માવાની માથે બીજા દગમાં ને 'દીન રાડ નાઈ: બહુજન મનુજના જનનાં જનના તેનેડા રીત નાઈ નાનવડ નવડ આ. રો પેડેઆ, નાથી તેમજ પાસા મુજ નેડા કાલજ મન.ક રો નાડીના બની પત કન નામવિત્તી નાઈ નાઈ નાઈ. આ બન્ધ બન્ધિને બન્ધ મળતી ઉડ્યો ને. આ નાઈ કાલજ મની નોડા પછી ના આ ચાડતન નિર્ધનની કુતેનડા છે મરડા આ ર, નનુ. - એવ વિવાની માનવિત્ત તેને પડકાર બીજી ને. આ નાઈ રવાનું કમું ચાડતન પાસા ઉડાર એવી પૂરે કિસા નનુ ન. જા કાલે: એજનાં આજનાં નેડા

વાપરી રીધું. પછી નિર્ધનપણાને ક્ષીધે જાતુ શેડ ચાડત્તને પાનાના ધરે બોલાવ્યો, પરંતુ તે કાલુમાત્ર વેરયાતું ધરે ઇડ-વા સમર્થ થયો નહીં; તેથી જાતુશેડ આતેધ્વાનથી એવો રોમી થઇ ગયો કે તે મરણદશાને પહોંચ્યો. આ વાત ખેદ કરવા યોગ્ય છે કે જ્યારે પુત્રો પણ પિતાને દુઃખ આપનારા થાય ત્યારે બીજાઓ થાય તેમાં તો શું આશ્ચર્ય!!!

પછી વેરયાએ ધન નહિં આવવાને ક્ષીધે ચાડત્તનું નિર્ધનપણું જાણી તેને ધરમાંથી કાઢી મૂક્યો; કારણ કે તેના પુત્ર પોતે શુભ ક્યાંથી હોય? ચાડત્ત ધરે આવ્યો અને ધરની નિર્ધન અવસ્થા જોઇ તેમજ પિતાના મરણના ખબર સાંભળી તે શોકરૂપ સમુદ્રમાં ઝૂડી ગયો. પછી તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે “જે આ વ્યસનથી પિતાનું ધન ઉડાવી રીધું, એકલુંજ નહિં પણ પાછળથી પિતાના માણુ પણ લીધા. ધિક્કાર છે! ધિક્કાર છે!! મને કુપ્રત્નને” આવી રીતે વિચાર કરતા તેમજ ધનતા નાશથી અને પિતાના મૃત્યુથી બહુજ દીન થઇ ગયેલા પાતાના પતિને લેઈ મૃગાવતીએ સ્નેહથી કહ્યું:-“સ્વામિ નાથ! આવી રીતે ખેદ ન કરે, જે થયાનું હતું તે થયું, નાશ પામિતો અથવા બોવાઈ ગયેલા પદાર્થનો સત્પુરુષો શોક કરવા નથી, આ મહાતાં પાતાનાં ધરેનું લઈ વેપાર કરે, વેપાર એ લક્ષ્મીરૂપ વેસનું મૂળ છે, આપણને વેપારીઓને વેપાર કદપ વૃક્ષ સમાન છે.” સ્ત્રીનાં આવાં મધુર વચનથી હર્ષ પામિતો ચાડત્ત ધરેનું લઈ પિતાના મામાની સાથે બીજા દેશમાં વેપાર કરવા ગયો. અનુક્રમે સમુદ્રમાં જામનાં જામનાં તેઓ સી રાવન તામના નગરે આવી પહોંચ્યા, ત્યાંથી તેમણે ધાડા મૂક્યથી કપાસ ખનક કરી ગાડીઓ ભરી પગ રસ્તે તામસિમી નગરો તરફ ગયા. રસ્તે અગ્નિતો અગ્નિ સળગી ઉડ્યો તેથી સવળો કપાસ જળી ગયો. પછી “આ ચાડત્ત નિર્ભાગી છે તેનાથી મહારૂ ધન પડુ મળું.” એમ વિચારી મામાએ તેને પાછળ મૂકી પોતે આત્મન પ્રજાજી કહ્યું. ચાડત્ત થોડા ઉપર વેચી પૂર્વ દિશા તરફ આજવા લાગ્યો એવામાં અકસ્માત તેને

વાપરી લીધું. પછી નિર્ધનપણને લીધે જાનુ શેઠે ચાણદત્તને પાનાના ઘરે બોલાવ્યો, પરંતુ તે ફાલુભાવ વેશ્યાનું ઘર છોડવા સમર્થ થયો નહીં; તેથી જાનુશેઠ આનંદધ્યાનથી એવો રોગી થઈ ગયો કે તે મરણદશાને પહોંચ્યો. આ વાત ખેદ કરવા થોડી વેળા બેઠે જ્યારે પુત્રો પણ પિતાને દુઃખ આપનારા થાય ત્યારે બીજાઓ થાય તેમાં તો શું આશ્ચર્ય!!!

પછી વેશ્યાએ ધન નહિં આવવાને લીધે ચાણદત્તનું નિર્ધનપણ જાણી તેને ઘરમાંથી કાઢી મૂક્યો; કારણ કે તેણે પુત્ર પાને મુખ ક્યાંથી હોય? ચાણદત્ત ઘરે આવ્યો અને ઘરની નિર્ધન અવસ્થા જોઈ તેમજ પિતાના મરણના ખબર સાંભળી તે શોકરૂપ સમુદ્રમાં ખૂંડી ગયો. પછી તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે “મેં આ વ્યસનથી પિતાનું પન ઉઠાવી લીધું, એટલુંજ નહિં પણ પાછળથી પિતાના પ્રાણ પણ લીધા. પિત્રાર છે! પિત્રાર છે!” અને કુપ્રવરને “આવી રીતે વિચાર કરના તેમજ ધનના નાશથી અને પિતાના મૃત્યુથી બહુજ દીન થઈ ગયેલા પાતાના પતિ” તરીકે મુનિશાસ્ત્રીએ સ્તંભથી કહ્યું:— “સ્વામિ નાય! આવી રીતે ખેદ ન કરતા જે વચાનુ વૃત્ત તે ધનું, નાશ પામેલા અધવા ખાસ, ગરેલા પદાવના નાપુરવા શોક કરતા નથી, આ શોકમાં પાતાનાં ઘરેનું સર્વ વપાર કોઈ, વેપાર એ સર્વ નીકળે તેમનું ન્યાય છે. આપણને વેપારીઓને વેપાર કદ્ય જુલ નાના છે.” ત્રાતા આવાં મધુર વચનથી હારે પાનલોઃ અદત્ત વચનુ. જો પાતાના મામાની માથે બીજા ગણમાં વેપાર કરતા હતાં તેમજ અનુગ્રહ ન મુકતા બનતા બનતા તેઓ ગી. ૧.૧૩ નામના જાણે એવા સંદેહવાળા વ્યવહારી તેમજ પાતા મૂલ્યવાન કામ નાશ કરનારા બની પન રૂપ નામવિમી નામના વેપારી અને અનિતે આજિ સગથી કંઈયે તેથી સદા નિરાશ નથી બને. પછી “આ ચાણદત્ત નિર્ભાગી છે તેનાથી મદદ કરવા જેવું નથી.” એમ વિચારી મામાએ તેને પાછળ મૂકી દેવા નામના વેપારી કવિ. ચાણદત્ત થોડાં કિપર બેમી પૂર્વ દિશા તરફ ચાલવા લાગ્યો એવામાં અકસ્માત તેને

ભોંપર' હવું, તેનું ખારણું ઉધાડી બને જમ્મા તુરત અંદર પે
આગળ જતાં જાણે નરકનું સ્થાન હોયની ! એવો એક મ
હાથ પહોળા મોંઢાવાળો ભયંકર રૂવો આવ્યો; એટલે પાખ
કાપડીએ ચારૂદત્તને કહ્યું:-“ હે ચારૂદત્ત પુત્ર ! તું આ કુવા
અંદર પેસી તેમાંથી આ તુબડીવતી રસ કાઢ, એ રસ જમ
માં સારરૂપ છે, વળી તે દેવતાઓને પણ દુર્લભ છે; કારણ
જે રમતા એક ટીપાથી બહુ તાંબુ સોનું ધર્મ બધ છે. પણ
ચારૂદત્ત લોભથી તુબડી લઈ એક માંથી ઉપર બેઠો, તેવા
કાપડીએ માંચીને ચારે બાજુ દોરડી બાંધી તેને કુવાની અં
ઉતાર્યો. પછી રસની પાસે આવેલો ચારૂદત્ત જેટલામાં તુબડી
હાથમાં લઈ રસ ભરવા ભય છે તેટલામાં કોણે તેને વાર્યો
“અરે ! તું રસ ન લે.” તેવારે ચારૂદત્તે કહ્યું. “હું બાનુશીને
પુત્ર છું, મુનિની આજ્ઞાથી અહિં આવ્યો છું, પણ તું કોણ
હે જે તું મને રસ લેતાં વારે છે. એ સખતું મને કહે?” ચાર
દત્તનાં આવાં વચન સાંભળી જેણે તેને વાર્યો હતો તેણે કહ્યું:
“હું સમુદ્રમાં મુમાફની કરનારો વેપારી છું, મહાર' વહાણ ભાગી
ગયું, અને હું પાડીયું હાથ આવવાયો સમુદ્રની બહાર આવ્યો
ત્યાં આ મનવાસીએ મને લોભ પમાડી કુવામાં ફેંકી કીધો
ને રસ પીને સહ ગયો. હે વનમ િએ દુષ્ટ માણસને લોભ પ
માડી કુવામાં ફેંકી દે છે અને પીને રમ સહ ચાર્યો ભય છે.
વળી આ નમ જે માનુષના મનને નષ્ટકે છે તેનું મર્થ શરીર
મળી જવાથી તે માનુષ થીરા વખતમાં વસનારી બ્રાહ્મણ થ
ક મનુષ પાત્ર છે; માટે તું આ નમન અડીન નર્દી. પણ તું
બડી મને આપ. તું ને બગીને નને આપ. જનરમાં અધિપ
મર્ષને વહાણુ હાથ છે.” આવાં વચન સાંભળી ચારૂદત્તે તેને
તુબડી આપી અને ને માનુષે પણ રમથી બરી ને તુબડી પા
જું ચારૂદત્તને આપી. પછી ચારૂદત્તે શબ્દ ક્યો એટલે ઉપરથી
કાપડીએ દોરડું મઠવ્યું. ને દોરડાની માથે પાંજુ રમ ભરેલું
તુબડી બાંધ્યું. પછી તુબડા મહિન ચારૂદત્ત જેટલામાં કુવાના
ધોડા આગળ આવ્યો તેટલામાં કાપડીએ માંચીને બાંધેલાં ડા-

વચનને સાંભળી ચારૂદત્ત મનમાં બહુ હર્ષ પામ્યો અને તે પુરુષનાં વખાણ કરવા લાગ્યો; એવામાં તે કૂવામાં રહેલો પુરુષ સરીરે રસ લાગવાથી ગળી જઈને યંચપરમેષ્ઠીનું ધ્યાન કરતો રહ્યો. મૃત્યુ પામ્યો. તેથી દિવસ છતાં પણ રાતની પેઠે ઘેર બેઠા પારાવાળી ગુફાની અંદર રહેલા કૂવામાં પડેલો ચારૂદત્ત બહુ ભય પામવા લાગ્યો, એવામાં સર સર શબ્દ કરતી ધરોળ આવી, તેને જોઈ તે બહુ હર્ષ પામ્યો. ધરોળી સારૂં રસને પીને જોડલામાં કૂવાથી બહાર નિકળવા લાગી તેડલામાં પાછળ ઉભા રહેલા ચારૂદત્તે તેનું પુછડું પકડ્યું; તેથી ધસરડાનો તે ચારૂદત્ત ગર્ભથી નિકળતા છવની પેઠે ધરોળીની સાથે બહાર નિકળ્યો. પછી ધરોળીના પૂંછડાને ત્યજી દઈ સ્વસ્થ થયેલો તે નવકાર મંત્રનું સ્મરણ કરતો જોડલામાં આગળ ચાલવા લાગ્યો. તેડલામાં તેને વનના કોઈએક ભયંકર પાડાએ દીડો. પાડા તેને મારવા માટે દોડ્યો એટલે ચારૂદત્ત પથ્થરના ટેકરા ઉપર ચડી ગયો, પછી જોડલામાં પાડા તેના માર્ગે રોકીને બેઠો. તેડલામાં તેજ પાડાને વનનો કોઈ અજાગર ગળી ગયો. “જે માનુસ બીજા કોઈનું ભુંડું ચિંતવે છે તે તે ભુંડું ચિંતવનારનું પ્રથમ ભુંડું થાય છે” એમ કહી ચારૂદત્ત તેઓનું સ્વરૂપ જોઈ પથ્થરના ટેકરા ઉપરથી નિચે ઉતર્યો અને ‘અનાથ લોકોનું બાળ્ય જાગતું હોય છે એવી લોકમાં વાત સંભળાય છે’ એમ વિચાર કરતો કરતો અરણ્યમાંથી પાસેના કોઈ ગામમાં ગયો, ત્યાં તેને તેના મામાના મિત્ર રૂદ્ધતે દીડો. રૂદ્ધતે તેને આગળ ખી પાતાને ઘેર લઈ ગયો અને તેણે તેને બહુ દિવસ મુખી રાખ્યો.

કોઈ એક દિવસે રૂદ્ધતે અને ચારૂદત્તે વનના લોભથી મુવર્જુનમિ નરક ચાલ્યા. રસ્તામાં વેગવતી નદીને ઉતરી તે આ દંકજ દેશમાં આવી પહોંચ્યા, તે દેશનો માર્ગ બહુ વિવિધ હતો, તેથી તે માર્ગને ઉદ્ધવ કરવા માટે તેઓએ બે બેકરા ખરીદ કર્યા; પછી રૂદ્ધતે દ્વાય જોડી ચારૂદત્તને કંધું કે: “આ પગે પગે ચાલોને મુવર્જુનમિએ પહોંચી શકવા સમર્થ નથી, માટે આ બે બેકરાને મારી તેના ચાંમડાની મથક બનાવીને

તી મૂકી, તેથી તે મશકો કોઈ મહોદા તળાવમાં પડી. પછી ગર્ભ માંથી નિકળતા એવા છવની પેડે મશકોને ફાડી બન્ને જણ બહાર નિકળ્યા અને તળાવને ઉતરી તે દિવસે વનમાં ભ્રમવા લાગ્યા. આગળ જતાં ચારદત્તે આતાપના કરતા એવા ઉંચા હાથવાળા એક મહાધૈર્યવંત મુનિને દીઠા. ચારદત્તે તેમની પાસે જઈ હાથ લોટી જેટલામાં હવેથી નમસ્કાર કર્યો તેટલામાં મુનિએ કાષોત્સર્ગ પારીને તેને પુછ્યું:-હે મહાનુભાવ! તું કોણ છું? ક્યાંથી આવ્યો છું? અને શા કારણે આવ્યો છું? આ કુંભકંઠ નામના દ્વીપમાં કક્ષોદપત્ર નામના વિશાળ પર્વતને તું જાણે છે? આ મહોદા દ્વીપમાં દેવ, વિદ્યાધર અને ચારણો આવી શકવાને સમર્થ નથી તો પછી માણસ તો ક્યાંથીજ આવી શકે? મારે તું અહિં શીરીતે આવ્યો છું? મુનિરાજે આ પ્રમાણે પુછ્યું એટલે ચારદત્તે પાતાનું સર્વ વૃત્તાંત ગદ્ ગદ્ વાણીથી કહી સંભળાવ્યું. તેવારે મુનિરાજે ક્યાંથી કહ્યું:-હે ભદ્ર! આ સંસારમાં વસનારા પ્રાણીઓને આપત્તિઓ મુક્તિ અને સંપત્તિઓ દુર્લભ હોય છે, ઈંદ્ર પણ ભાગ્યને દેરવી શકવા સમર્થ નથી. હે મહા ભાગ! ભાગ્ય અવળું હોય ત્યારે પ્રાણીઓને શું શું દુઃખ નથી પડતું? મારે તું મનમાંથી શોક ત્યજ દે.” મુનિરાજ આ પ્રમાણે ચારદત્તને કહેતા હતા, એટલામાં બે વિદ્યાધરો આકાશમાંથી ઉતર્યા અને પાતાનું નામ જાત્ર વિનેરે કહી તે મુનિરાજને વંદના કરી.

પછી ઉત્તમ રૂપ અને લાવણ્યવાળા તેઓને કુશળ સમાચાર પૂછીને ચારદત્તે પુછ્યું:-“જાને કોણ છે? અને ક્યાંથી આવ્યા છે?” તેવારે તે બન્ને વિદ્યાધર પુરવોએ કહ્યું:-“હે ભદ્રા માણસ! અમે વૈનાડ્ય પર્વતથી આવ્યા છીએ, અને આ મુનિરાજના પુત્રો છીએ. અમારું આવવું ફક્ત તેમને વંદના કરવા મારે થયું છે.” આ પ્રમાણે તે વિદ્યાધરો પાતાની વાત કહેતા હતા, એવામાં તેઓએ આકાશમાંને દિવ્ય વાજ્રચોના શબ્દ સાંભળ્યા; તેથી તે સર્વે ઉંચું જતા લાગ્યા તો તેમણે તેટલી સર્વમંડળની પેડે દિશાઓ પ્રકાશ કરનારા એક વૈમાનને દીઠું. તે વિમાનમાં

આવક દિશાપરિભાજનું પચ્ચજખાજ કરે છે. તે દિશાપરિભાજ ત્રણ પ્રકારનું કહ્યું છે. ૧ ઉપરની દિશાનું પરિભાજ, ૨ નીચેની દિશાનું પરિભાજ, ૩ ત્રાંસી દિશાનું પરિભાજ. આવકે દિશાપરિભાજ ત્રણના પાંચ અતિચાર જાળવવા, પણ આવરવા નહીં. તે અતિચાર આ પ્રમાણે:—

૧ ઉપરની દિશાના પરિભાજને ત્યજ દેવું. ૨ નીચેની દિશાના પરિભાજને ત્યજ દેવું; ૩ ત્રાંસી દિશાના પરિભાજને ત્યજ દેવું; ૪ એક તરફ પરિભાજ વધારવું અને એક તરફ ઘટાવું; ૫ ભુક્ષી જવાયો ધારેલું પરિભાજ ત્યજ દેવું.

પછી શ્રી વીરપ્રભુએ આણંદ આવકની આગળ ભોગોપભોગ ત્રણ કહ્યું કે જે એકવાર ભોગવાય તે ભોગ કહેવાય છે, અને જે વારંવાર ભોગવાય તે ઉપભોગ કહેવાય છે; એમ ત્રણ લોકના જાણ એવા તીર્થંકરોએ કહ્યું છે. જે આવક ભાવથી ભોગોપભોગ ત્રણ પરિભાજ કરે છે, તે આ લોકમાં ભોગોપભોગનું સ્થાનક ધાય છે. જે સાતમા મંત્રપ ભોજનાદિકને વિષે પરિભાજ કરે છે તે ધર્મકુમારની ષોઠ એકલા યજ્ઞેના કર્મરૂપ રાગથી મૂકાય જાય છે. તેવારે આણંદ આવકે પુછ્યું. “હે ભગવન! તે ધર્મકુમાર કોણ હતો? અને તેણે ભોજનાદિકને વિષે શી રીતે પરિભાજ કર્યું હતું?” ત્યારે શ્રી મહાવીર પ્રભુએ કહ્યું:—

ભોગોપભોગ નામના બીજા ગુણત્રય ઉપર ધર્મકુમારની કથા.

જંજુટીપના આ ભરતક્ષેત્રમાં મહાકવિના કાવ્યની ષોઠ અર્ધ અર્ધ (ધન) થી ભરપુર અને આજ્ઞાજી વિગેરે વર્ણનાથી પરિપૂર્ણ તેમજ શૃંગારાદિ અનેક પ્રકારના રસથી સંપૂર્ણ એવું કમળપુર નામે નગર છે, ત્યાં સર્વ રાજાઓને વિષે મુકુટમણિરૂપ અને યુદ્ધમાં ખડ્ગથી વિજય મેળવનારો સત્યાક્ષ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો.

એક દિવસ વનપાણે રાજની પાસે આવી હાથ લેડી
આ પ્રભાએ વિનંતી કરી કે:—હે નાથ! આપના ઉદ્યાનમાં
આરભાસનો નિવાસ કરીને રહેલા યુગધર નામના મુનિને આવે
કેવળજ્ઞાન ઉત્પત્ત થયું છે." આવાં વચન સાંભળી વનપાણે
દેવોં વિશેષે આપીને સત્તિય પ્રભાડી રાજ સત્યાત્મ મુનિને વંદના
કરવા માટે ગુરુ ઉદ્યાનમાં આવ્યો. ત્યાં તેણે મુનિને વજ્ર પ્રદ-
ક્ષિત્ત્વા પૂર્વક વંદના કરી પર્મદેશના સાંભળી. પછી રાજાએ
હાથ લેડીને હર્ષથી પૂછ્યું:—હે ભગવાન! નિમિત્તના જાત્રુ
પુરુષનું વચન ખોટું સાધી થયું?" તેણે કેવળી યુગધર મુનિ
એ કહ્યું:—હે રાજન! સારવાન થકને સાંભળ. એ કે પ્રદુષોગ
થી બાર વર્ષનો દુઃખ પ્રગટ થયો હતો, પરંતુ એ કારણથી તે
નિષ્પૂજ થયો તે નિમિત્તનો જલ્પ પુરુષ જાણતો નહોતો. હે
રાજન! એજ બાર વર્ષનો દુઃખ તોડી નાંખ્યો, તેનો સંબંધ
સાંભળ:—

આ ભરતસેવના પુરિમનાત્ર નામના નગરમાં પૌત્રનાવ-
સ્થાને વિષે પત્ર દર્શના દાખને કીધે મહારોગથી પીડા પામનો
એવો કોઈ પ્રજા નામનો પુરુષ રહેતો હતો. તે પુરુષ રમના
દિવિયતા લોભથી જે જે રત્ન ખાતો તે તે રત્ન તેને બહુ પીડા
કરનારો થઈ પાતો હતો. એક દિવસ તે પુરુષે વિચાર્યું કે "એ
લોભન મહારા શરીરને બહુ પીડા કરનારું સાધ છે તેનું પચ્ચ
ખખાત્ર લઈ હું બનાડારનું રત્ન માનવું ન શકું? હવે તે
પ્રવાળી સ્ત્રી પત્ર મહારી સેચ કરતી નથી. એકલું જ નહીં પણ
તે મહારા સામું નહિં લેતાં દર નામની કંઈ છે: તે તે સ્ત્રીનું
પત્ર પચ્ચનાત્ર લઈ હું આ મહારા મનુષ્ય જન્મને સામારે ન
સકું કદ?" આ પ્રભાએ વિચાર કરીને જુદિવત પુરુષને
વિષે મુદ્દાભવિ સરખા અને ઉચ્ચગ જુદિવત્તા તે પુરુષ મુન
વન મુદ્દોની પાસે જતો હતો. "હે નાથમિત્ર! આજથી
આરંભને હું કદ દહીં થી તેને નાન વિનય સ્ત્રીનાં સ્ત્રીનાં,
ખારાં ખાતાં આજાને નહિ ખા: : રજો દરેમાં દિવાળી ન
કરીશ: તેમજ લેનનો પાત્ર રહેલો પુરુષ કયાં પત્ર દહીં

પામી શકતો નથી એવી સંસારના મુગરૂપ સ્ત્રીઓનું પણ પ
અચખાણુ લઈ જુ. ”

પછી ધારેલા પ્રાને મુખે પાળતો એવો તે પુરૂષ કેરો
દિવસે પ્રાના પ્રસાવથી નીરોગી થયો અને અનુક્રમે તેને બહુ
લક્ષ્મી પણ પ્રાપ્ત થઈ. રૂપથી જાણે સમુદ્રની લેહરોજ હોય
ની ! એવી રાસીઓ, જાણે થોડી સમુદ્ધિવાળા સ્વર્ગને ત્યજીને
દેવતાની શ્રીઓજ આવી હોયની ! એમ તેના ધરને વિષે કી
કા કરતી હતી. આ પ્રકારની સમુદ્ધિ છતાં વૈરાગ્યના રંગથી
રંગાય ગયેલું તે પ્રવરનું ચિત્ત ક્યારે પણ હૃદયોને સ્વાધિન
થયું નહીં. તેના ધરને વિષે બહુ બહુ માર્ગોથી અસંખ્ય ધન
આવવા સામ્યું તેથીજ રીતે તે પાત્રદાન, દયાદાન અને ઉચિત
દાન એ ત્રણ માર્ગથી જનું પણ હતું.

કેાઈ વખત એવો મોટો દુઃખ પડ્યો કે જેમાં માતા
પિતા આ બાઈ બહેન અનાજને માટે લડવા સામ્યાં અને બિ-
ચારા મરીખ લોકો તો અનાજ વિના ધમરાજનો નગરીમાં પડેા
થયા. જેમ ઉનાળાની ઋતુમાં સામાન્ય તળાવો મુકાઈ જાય અને
સમુદ્ર વૃદ્ધિ પામે તેમ સામાન્ય કાનેધરીનાં દાન બંધ થઈ ગયાં
અને પ્રવરનું દાન વૃદ્ધિ પામવા સામ્યું. તેથી જેમ સંસારથી ભય
પામતા પ્રાણીઓ પીતરાગના ધર્મને સેવે તેમ દુઃખથી ભય
પામેલા લોકો પ્રવરની સેવા કરવા સામ્યા. ચારે વિશાળી તરફ
થી આવેલા સામો મુનિઓને પ્રવર દર્શથી પકવાન, દુધ, દહીં,
ધી, વિતરે પ્રામુક વસ્તુઓ વેરાવવા સામ્યો; તેમજ માતા,
પિતા, બાઈઓ, બહેનો અને બીજા કાર્ય કરનારા અસંખ્ય માણ
સોને નિરતર પાળાના ધરે જમાડવા સામ્યો. પછી અખણિત
ત્રવચનો, દાન આપવામાં પ્રીતિવાળો અને વખાણવા યોગ્ય
ગુણવાળો તે પ્રવર કાળ કદી સ્વર્મને વિષે ગયો. ત્યાં દેવબ્રહ્માં
શાશ્વત જિનેધરની મદાધારા કરવાથી નિર્મળ બુદ્ધિવાળા અ
ને દિવિના મરણી બુદ્ધિવાળા તે દેવતાએ વિચારું કે “હું આ
દિવો ચરીને કેાઈ ત્રવચવાન આપકને ઘેર પુત્રપણે ઉપજાયા
ઉ. પણ કેાઈ અધમ મુગવાળાને ત્યાં ઉપજા નહીં થાઉં.”

કેવળી યુગ્મ પર મુનિ સત્યાક્ષ ગામને કહે છે કે:-હે રાજ
ન! આ ત્હારા નગરના ચિત્રસાગા નામના પરામાં જિનધર્મને
વિષે તાપર અને દયાવંત એવો જુદ નામનો આવક રહે છે;
તેને વિમળા નામની સ્ત્રી છે. એ આવકે બાર વર્ષનો દુકાળ બ
વ્યા છતાં પણ ધાન્યનો સમૃદ્ધ ક્યો નહોતો. હવે તે જુદની સ્ત્રી
વિમળાના હૃદયમાં પેલો પ્રવર કે જે દેવતા થયો હતો તે ઉ.
તમ સ્વપ્ન આવી આવર્ષો અને પછી માસ પુરા થયા એટલે
શુભ લગ્નને વિષે જન્મ્યો છે. તે પુત્રના જન્મના પુણ્યથી આ
બાર વર્ષનો દુકાળ દૂર થઈ ગયો.

કેવળીનાં આવાં વચન સાંભળી બહુ હર્ષ પામેલો રાજ
સત્યાક્ષ તેમને વંદના કરી જુદરોડને લેર આવ્યો, ત્યાં તેણે પૂ-
ત્રના ખોળામાં માથું મૂકીને કહ્યું કે, “દુર્લભસ્વ સમુદ્રમાં પ
ડેલા જગતને તારવામાં વહાણ સરખા છે બાળક! હું તને ન
મસ્કાર કરું છું, મ્હારા રાજ્યનો રાજા તું થાતો છે અને હું
ત્હારો તગાર છું.” પછી રાજાએ “દુર્લભને દૂર કરવાથી આ
કુમાર મૂતિવંત ધર્મસમાન છે.” એમ વિચાર કરી તેણે ધર્મ
એણું નામ પાડ્યું. ધર્મકુમારનું આવું આશ્ચર્ય કરનારું ચરિત્ર
સાંભળી બીજા રાજાઓએ પણ પાતાના દેશમાં દુર્લભને દૂર
રેવાની ધર્મકુમારની આજ્ઞા ફેરવી. અને નદીઓ એમ સમુદ્રને
જે તેમ અનેક રાજ્યકન્યાઓ ધર્મકુમારને પરણી. હવે સર્વ પૂ
ર ઉપર પાતાની આજ્ઞા ફેરવનારો અને ગુરની સેવામાં પ્રી
યો ધર્મકુમાર સ્વર્ગ લોકમાં દેવતાની પેઠે આ લોકમાં વિ
શુભ ભોગવવા લાગ્યો. બહુ કાળ વિવશમુખ ભોગવી અને
ગુર પાસે દક્ષિણ લોક અગ્રકર્ષ કેવળમાન પામેલા તે ધર્મ
મુનિ શ્રોક્ષ પામ્યા.

હતિ ધર્મકુમારની કથા.

મહાવીર પ્રભુ આણંદ વિષે આવકેને કહે છે કે: હે
ન! તમે આ ધર્મકુમારના ચરિત્રને સાંભળી સાગમા
આદર કરો.

પ્રભુનાં આવાં વચન સાંભળી આજુકે આવકે કહુંઃ-હે
 જિનરાજ ! હું એ ત્રણ ધારણ કરું છું; તે આ પ્રમાણે. બો-
 ગેપભોગ ત્રણમાં મહારે નાશી પછી શરીર હુવા માટે એક મુ-
 ગધી રંગસો રમાણ, દાંતનો મેલ ઉતારવા માટે મહુડાનું દાન
 બુ, શરીરે ચોળવા માટે શતપાક તથા સહસ્રપાક તેલ, પુષ્પ
 વિગેરેના મુગમંથી મુવાસવાળું ધડેના લોહનું ઉવરજું, ન્હાવા
 માં જાડુ મહોરા નહીં અને જાડુ ન્હાના નહીં એવા આઠ
 ઘડા પાણી અને શરીરે ઓઠવામાં એક રેશમી હુગડું તથા
 બે મુતરાકિ હુગડાં તેમજ મસીયાગર ચંદનનો વિલેપ એ પ્રમા-
 ને મહારે કદષે; તે વિના બીજું કાંઈ કદષે નહીં. વળી ભોગને
 વિષે પુષ્પમાં કમળનું પુષ્પ, માળામાં માણતીના પુષ્પની મા-
 ણા, આભરણમાં ચિતર વિનાના બે કુંડળ અને એક નામવા-
 ની વીંદી કદષે; તેમજ ભોગને અર્થે અગર અને તુરક વિગેરે
 નો પુષ્પ પંજુ મહારે કદષે. હે નાથ ! હું મહારો શક્તિ પ્રમાણે
 ભોજનવિધિનું પરિમાણ આ પ્રમાણે કરું છું. મહારે મગના
 અથવા ચોખાના ધી કે તેલમાં તળીને થાય છે તે પેવા કદષે,
 બીજા પેવાનો હું નિયમ કરું છું. પકવાણમાં ખાંડ પાચેલા ઘે-
 બર, ચોખાની જાતિમાં કમોડના ચોખા, વાડળમાં મગ, આઠ
 ર અને ચણા કદષે, એ વિના બીજા વીરજ માન્યનો મહારે
 નિયમ છે. આસો અથવા કારતક માસમાં ધએજુ ગાયનું મુ-
 ગધીદાર ધી કદષે, એ શિવાય બીજું ધી કદષે નહીં. શાકોમાં
 ૧ ચચુ, ૨ મંડુકિકા અને ૩ સોવરિજ એ ત્રણ જાતનું શાક ક-
 દષે. ફળોમાં ૪ પત્રુક અને ૫ બીલીફળ વિનાં મીઠાં ફળો તે-
 મજ પલકપટ્ટી તથા પૂરજુ કદષે. બીજા નહીં. જલદળ, કકોલ,
 કપુર, સરિ તવાળુ પાન કદષે, એ વિના બીજા પાન ન કરે.
 આકારાના પાણી વિના આકીના પાણીને ત્વણ હકે છું. બોનો
 પંજેગને વિષે આ નિયમો હું જાવજીવ મુખી પાળવાનું ધારું
 છું. તેવાં જનરાને માત્રમા ત્રણે આકારો ઉચ્ચરાવે, તે
 આ પ્રમાણેઃ—

કર્મભોગપરિભોગદ્વાયં મદનોરામમો વદન્મારં મે દુર્ગિ

વા સેરડી પીસવી, ૧૨ જગદ ઘોડા વિગેરેને ખસી કરવા અ-
થવા તેમનાં નાક કાન વિષવાં, ૧૩ ખેતરમાં લાય કરવી, ૧૪
સરોવર અથવા તળાવોને મુકવી દેવાં એટલે પાતાના ખેતરમાં
ઘઉં વિગેરે ધાન્ય વાવવાના હેતુથી તેમાં પાણી લઇ જવા સારૂ
તળાવને ફેડી નાંખવું, ૧૫ પાતાની આટવિકા ચલાવવા
માટે અસતીશ્રીનું પોષણ કરવું. ઉપરના પાંચ અતિચાર અને
આ પંદર કર્મદાન માવડે ત્યજ દેવા.

હવે શ્રી મહાવીર પ્રભુ કહે છે કે જે માવડ અનર્થદંડ વિર-
મણરૂપ આઠમા પ્રાને પાળે છે, તે આ ભવમાં આપત્તિ પામતો
નથી અને પરલવમાં નરકાદિ ગતિ પણ પામતો નથી. જે
પુરુષો અનર્થદંડથી વિરામ પામે છે તેઓ સુરસેનની પેઠે સુખી
થાય છે, અને જે પુરુષો અનર્થદંડથી વિરામ પામતા નથી તે-
ઓ મહાસેનની પેઠે દુઃખી થાય છે. તેમની કથા આ પ્રમાણે:-

અનર્થદંડ નામના ત્રીજ ગુણુત્તર ઉપર

સુરસેન અને મહાસેનની કથા.

આ હરતક્ષેત્રમાં જિનધર્મરૂપ સુભદ્ધી જેમાં વિપ્રરૂપ
શત્રુઓ પ્રગટ થતા નથી એવી, તેમજ જિનરાજના મંદિરોથી
મનોહર અને ઉત્તમ લક્ષ્મીવાળી બંધુરા નામની નગરી છે, તે
નગરીમાં સર્વ વીરપુરુષોને વિષે મુકુટમણિ સમાન, તથા શા-
સ્ત્ર અને શાસ્ત્ર વિદ્યામાં કુશળ એવો વીરસેન નામનો રાજા
રાજ્ય કરતો હતો; તે રાજાને પ્રતાપ અને યશથી સૂર્ય તથા
ચંદ્રના પ્રભાવને જીતનારા સુરસેન અને મહાસેન નામના બે
પુત્રો હતા. ૩૫ અને શૌણ્ડાચના સમૂદ્ધથી તે બન્ને કુમારોને
બીજા કોઈની ઉપમા થોડી ન હોવાથી તે બન્ને કુમારોજ એક
બીજાને ઉપમા આપી શકાય તેવા હતા. તે બન્ને કુમારોનાં નેત્રો
પ્રાણીઓને જોવામાં, હાથો મોહરૂપ શત્રુને તોડી પાડવામાં અને
પગો સારે માર્ગે ચાલવામાં શોભતા હતા.

ભાગીને શુદ્ધ અપાયાગાથી ત્રીજા મુજબતને પાળવામા બહુ આશર કરેા.

જે કર્મથી લોકમાં પર્મ, અર્થ અને કામ ન મેળવી શકાય તેને અનર્થદંડ કહેવાય છે. તે અનર્થદંડ ચાર પ્રકારનો છે. ૧ પ્રમાદાયરિત, ૨ અપ્રધાનાયરિત, ૩ હિંસાપ્રદાન; ૪ પાપ કર્મોપદેશ. તેમાં જે પ્રમાદથી જીવહિંસા કરાય તે પ્રમાદાયરજ કહેવાય છે. આર્નરોદ્રધાનથી જે ચિંતવન કરાય તે અપ્રધાન કહેવાય છે. પ્રાણીઓનો વધ થાય એવા યંત્ર, શસ્ત્ર, ખાંડીઓ, સાંબેલુ, ધાસ અને લાકડાં વિગેરેનું આપત્તું તે હિંસાપ્રદાન કહેવાય છે. બીજાને પાપકર્મનો ઉપદેશ કરવો તે પાપકર્મોપદેશ કહેવાય છે.” પછી આજુબંદ આવકે ચાર પ્રકારના અનર્થદંડ વિરમજનતને આદ્યું. તેનો આલાલો આ પ્રમાણે:—

અળત્પદંદયં સમળોવાસઓ પચલતાઈ ॥ સે અળત્પદંદે
પજવિદે પપ્પત્તે ॥ તં જહા ॥ ૧અવસ્થાનાયરિય, ૨પમાયાયરિય,
૩હિસપ્પાળે, ૪વાવકમ્મોવપ્પે ॥ અળત્પદંદેવેરમણસ્સ સમળો-
વાસપ્પણં મમે પંચ અદ્ધારા જાણિઅધ્ધા ન સમાયરિઅધ્ધા ॥
તં જહા ॥ ૧કંદપ્પે, ૨કુકર્ણે, ૩મોહરીય, ૪સંજુત્તાદિગરણે,
૫વવોગપરિભોગાતિરિત્તે ॥

આવક અનર્થદંડનું પચ્ચખાણુ કરે છે, તે અનર્થદંડ ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે. ૧ અપ્રધાનાયરિત; ૨ પ્રમાદાયરિત; ૩ હિંસાપ્રદાન; ૪ પાપ કર્મોપદેશ; આવકે અનર્થદંડના પાંચ અતિચાર બાજુવા; પણ તે આવરવા નહીં. તે આ પ્રમાણે:—૧ કંદર્પ—તે કામવિકાર ઉત્પન્ન થાય તેથી વાણી બોલવી અથવા તો રાગના ઉચ્છાળાથી હાર્થવાણું અને મોહને ઉત્પન્ન કરે તેવું મરકરીતું વચન બોલવું. ૨ કૌકુલ્ય—તે હાર્થને ઉત્પન્ન કરે તેવા અનેક પ્રકારના મુખ નેત્રની ચેષ્ટા કરવાપૂર્વક ભાંડ ચેષ્ટા કરવી. ૩ મૌખર્થ—તે નિર્લજ્જપણે નહિં મળતું આવે તેવું અસત્ય વચન બોલવું. ૪ સંજુત્તાધિકરણ-

તે કામ કરવાનાં સાધનો તૈયાર કરી રાખવાં. જેમ ખાંભીયા અને સાંધેડું, ધનુષ્ય અને બાણ, હથ અને ફાળ, એ વિગેરે. ૫ ઉપભોગ પરિભોગાતિરિક્ત—તે પોતાને ખપમાં આવતી વસ્તુ વધારે તૈયાર કરી રાખવી.

મી મહારીર પ્રશ્ન કહે છે કે:-“હું આણંદ શ્રાવક ! હવે તું અનુક્રમે ચાર શિક્ષામગ સાંભળ.—સાવધયાગને ત્વચ્છ દઈ એક આર્તમૂહુર્ત મુખી મનમાં શુભ ધ્યાન કરવું તેને પહેલું સામાયક નામનું શિક્ષામગ કહેવાય છે. હું ભલ્લજનો ! યતિધર્મ પુણ્યભીને નિવાસ કરવાનું સ્થાન અને સંસારને દૂર કરનારું સામાયકમગ તેને તમે ભાવથી સેવે. જો કે મુનિઓ અથવા ધર્મકો સર્વ વિરનિરપ ચારિત્ર બહુ કાળ મુખી પાળે તોપણ તેમને સામાયક વિના તે ચારિત્ર બરાબર ફળ આપનારું થતું નથી. અતિ દૂર કર્મ કરનારે, બહુ પાપ કરનારે અને માતાં કર્મ કરનારે એવો પણ છવ કેસરીશોરની થકે સામાયિકથી શુદ્ધ થાય છે.” તેવારે આણંદ શ્રાવકે પુછ્યું. “હું ભગવન ! તે કેસરી કોણ હતો ? અને તેણે સામાયિક શી રીતે પાળ્યું ? તે કૃપા કરીને કહો. ત્યારે ભગવાને કહ્યું. સાંભળ:—

સામાયિક નામના પેદેલા શિક્ષામગ ઉપર કેસરી ચોરની કથા.

આ ભરતક્ષેત્રમાં કામપુર નામના નગરને વિષે ન્યાયરૂપ વનને પાંચજ કરવામાં ત્રિષ સમાન, ચૈત્રી એવા રાજ્યોને અ-
ત્ર સમાન, સર્વ સ્થાનકે વિજય મેળવનાર અને રાજ્યોની
માથે ચંદ્ર સમાન એવો વિજય નામનો રાજા રાજ્ય કરતો
હતો. તે નગરમાં સિંહદાન નામનો એક લોક રહેતો હતો. તેને
કેસરી નામનો પુત્ર હતો; તે કેસરી હનમાં નગરમાં ચોરી કર-
તો હતો. જો કે તેના પિતાએ તેને બહુ બહુ વાર્ષિક દત્તો. તો
પણ તે પિતાના ધધાને ત્વચ્છ દત્તો નહોતો.
એક દિવસે સિંહદાન કોઈ વિજય રાજાની પામે ચારી

પ્રજામ કરીને કહ્યું કે:-“ મહારાજ ! મહારે કેસરી નામનો પુત્ર છે, તે હુગેશાં નગર મધ્યે ચોરી કરે છે; મેં તેને બહુ વાચ્યો તોપણ તે પોતાનો ધંધો ત્યજી દેતો નથી તેથી મહારે તે પુત્રનો ખપ નથી, મારે તેના કુકૃત્યનો કપકો મને આપણો નહીં. ” પછી રાજાએ તે કેસરીને તિરસ્કાર કરી તુરત નગરમાંથી બહાર કાઢી મૂક્યો. કેસરી પણ રાજાના બચથી બીજા દેશ તરફ જવા ચાલી નિકળ્યો. આગળ જતાં તેણે અરણ્યમાં શીતળ પાણીથી ભરપૂર એક સરોવર હીકું, તેમાં તે એવો પાણી પીવાં લ્યય છે તેવો તેને વિચાર થયો કે “ અરે વિચાર છે ! વિચાર છે ! ! મેં આજ સુધી કોઈ દિવસ ચોરી કર્યા વિના પાણી પીવું નહીં અને આજે પીવું પડે છે. ” આવી રીતે વિચાર કરી માર્ગે ચાલવાથી થાકી ગયેલા તે કેસરી પાણી પી અને પછી તળાવમાં નાચો; ત્યાર પછી તેણે તળાવની પાળ ઉપર રહેલા અને બહુ ફૂલોને લીધે નમી રહેલા એક આંખાના ઝાડ ઉપર ચઢી કેરીઓ ખાધી; પછી ગર્વધારી તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ હાપ હાપ ! આજે મહારો દિવસ ચોરી કર્યા વિના જશે. ” આવી રીતે તે વિચાર કરતો હતો, એવામાં પગમાં ચાંખડી પ હેરનારો કોઈ પુરુષ આકાશમાંથી તળાવને કાંઠે ઉતર્યો. તેણે આકાશમાર્ગમાં સૂર્યના તાપથી આકૃષ્ટ વ્યાકૃષ્ટ થયેલા નેત્રોને આમ તેમ ફેરવી અને પગમાંથી ચાંખડીઓ કાઢી તુરત નહાવા મારે પાણીમાં પ્રવેશ કર્યો. તે વખતે “ નિએ આ ચાંખડીઓ હું ચોરી હતી. ” એમ વિચાર કરી આંખા ઉપર બેઠેલા કેસરી હ રત નિએ ઉતરી પગમાં ચાંખડીઓ પહેરી આકાશમાં ચાલી નિકળ્યા. પછી પગમાં ચાંખડીઓ ધારણ કરનારો તે કેસરી વનના કોઈ પ્રદેશમાં દિવસ ગાળી રાત્રીએ આકાશમાંથી ધર્ષ પાત્રના ધરે આવ્યો; ત્યાં તેણે પોતાના પિતાને “ મહારી ચોરીની વાત રાજાને કહી તમે મને નગરની બહાર કાઢી મૂક્યો છે. ” એમ કહી હાકલીવટો બહુ માર્યો, તેથી તે મૃત્યુ પામ્યો. પછી તેને ત્યજી કંઈ મદદ સમૃદ્ધિવાળા શેઠના ઘરમાંથી સારી સારી ભૂસવાળી વસ્તુની ચોરી કરી તે કેસરી ફરી આકાશ

માર્ગે થઈ પેલા સરોવરને કાંઠે આવ્યો. આ પ્રમાણે તે કુદરતી રીતવાળો હમેશાં નગરને વિષે ચોરી કરવા લાગ્યો, સાંધું સાંધી એને પ્રજા હુડવા લાગ્યો; તેથી તે નગરને રાત્રી યમરાજના આવવા સરખી દેખાવા લાગી.

પછી મહારાજન લોકોના કહેવાથી નગરની તેવી હકીકત બહારી રાજાએ કોઠવાળને બોલાવી એવો ઠબકો આપ્યો. કે જે થી તે નિયુ. મુખ કરી રાજાને આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો:—“મહારાજ! આકાશમાં ચાલનારો કોઈ ચોર આપણા નગરમાં ચોરી કરે છે; કારણ કે પૃથ્વી ઉપર તેણે પગથી કોઈ ઠેકાણે જોવામાં આવતું નથી.”

હવે પ્રજાના દુઃખથી દુઃખી થયેલો રાજા વિચાર કરવા લાગ્યો કે:—“હાથ હાથ! હું રાજ્યકરતા છતાં મહારી પ્રજા દુઃખ પામે છે. સપગાં તપસ્વીઓના તપના અને મહાસતીઓના શીશના પ્રભાવથી તમે માણસોને દુઃખ ઉત્પન્ન કરનારો જે આ ચોર તે મહારા હાથમાં આવો.” આ પ્રમાણે કહી ઘોડા પરિવાર સાથે લઈ રાજા ચારે તરફ ચોરની શોધ કરવા લાગ્યો. અનુક્રમે ફરતાં ફરતાં નગરમાં કોઈ ઠેકાણે તેણે ચોરનું પગથી પિગેરે કાંઈ પણ દીઠું નહીં; તેથી એક પાગી નગરની બહાર ફરતો, તજાવ વિગેરે જોયા, તોપણ તે ચોરનો પત્તો ન લાગ્યો. પછી વનમાં ફરતાં જોયા રાજાને કોઈ ઠેકાણેથી કપુર અગુર વિગેરેના કુપનો મુગધ આવ્યો; તે મુગધને અનુસાર રાજા આગળ ચાલ્યો તો તેણે એક ચડિયાનું મંદિર દીઠું. તે મંદિરમાં ચંપાના પુખ્ત વિગેરેથી પૂજા કરેલા ચડિયા દેવીનાં તેણે દર્શન કર્યાં. તે વખતે હિતમણગડાં અને ધરેણાંવાળો કોઈ પુજારી પુરૂષ દેવીની આગળ કૂપ મૂકી હાથ જોડીને પ્રણામ કરતો તેનાં જોવામાં આવ્યો. તેને રાજાએ પૂછ્યું કે “આ ચડિયા દેવીની દયા પુરૂષ શા કારણથી પૂજા કરાવી છે? અને તને આ હિતમણગડાં અને ધરેણાં કોણે આપ્યાં છે? તેવારે પૂજારીએ કહ્યું:—“મહારાજ! હું રિદ્ધી વાલીવાનો પુત્ર છું, હું ચડિયા દેવીની પૂજા કરું છું, તેથી તે દેવી અને પ્રસન્ન થયાં છે. હું જ્યારે જ્યારે સવારમાં

પૂજા કરવા આવું છું, ત્યારે ત્યારે દેવીના પગ નિચેથી મળિ, સોનું વિગેરે વસ્તુ મને મળે છે. હું ચંડિકા દેવીની ત્રણ કાળ પૂજા કરું છું અને તેમના નામનો જપ કરું છું; માટે તે દેવી ના પ્રસાદથી મહારા ધરને વિષે બહુ લક્ષ્મી છે.”

રાજાએ પૂછારીનાં વચનથી “આ મહિરે રાજા ચોર આવે છે.” એવો નિશ્ચય કરી પોતાનું કિવસનું કામ કરવા માટે તે પોતાના રાજામહિરે આવ્યો, અને રાત પડી એટલે તે રાજા પોતાના સારા સારા સુભટ પુરોવાને સાથે લઈ ચંડિકાનાં મહિરે આવ્યો, ત્યાં સુભટોને ઘોડે ઘોડે છેડે છાની રીતે ઉભા રાખી પોતે મહિરના ચાંબડાની પાસે સંતાપને ઉભો રહ્યો. પછી અર્ધી રાતને વખતે ચાંબડી પહેરીને આકાશમાંથી ઉતર તો ચોર તેના જોવામાં આવ્યો. હવે ચોર મહિરની બહાર પ ગમાંથી કાઢી નાંખેલી બન્ને ચાંબડીને ડાબા હાથમાં લઈ મહિરની અંદર ગયો, ત્યાં તેણે મળિના સમૂહથી દેવીની પૂજા કરીને કહ્યું કે:—“હે માતા! ચોરી કરનારા અને સ્વચ્છંદ્યારો એવા અને ખાતર પાડવામાં તું બહુ સમૃદ્ધિ આપનારી થયે.” ચોર આ પ્રમાણે કહી જોડલામાં પાછો વળ્યો તેડલામાં રાજાએ મહિરનું બારણું ખદ કરીને કહ્યું કે:—“અરે નિર્દય! મેં તને છવતો મૂક્યો છતાં તું મહારી નગરીને ત્યજીને જતો નથી?” રાજાએ આ પ્રમાણે તિરસ્કાર કર્યો એટલે તે ચોરે ક્રોધથી તેના સામે ચાંબડી ફેંકી, તેથી રાજા ચાંબડીના ધા તરફથી દૂર ખસી ગયો. એટલે ચોર બારણું ઉઘાડી નાંડો. તેવારે રાજાએ “હે સુભટો! ડોડો ડોડો આ કેસરી ચોર નાસી જાય છે.” એમ કહ્યું, એટલે સર્વે સુભટો તુરત ચોરની પાછળ દોડ્યા. રાજા પણ ચોરની ચાંબડીઓ પોતાના સેવકને સોંપી તે ચોરની પાછળ દોડ્યો. ચોર બહુ દૂર ગયો, પછી તે કાંકરા અને કાંટા વિગેરે થી પોતાના પગનું રક્તલુ કરવા માટે નગરના રસ્તા ઉપર આ બ્યો; ત્યાં ભવથી આકુળ બ્યાકુળ ચિત્તવાળા તેને વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો, તેથી તે વિચારવા લાગ્યો કે:—“નિશ્ચે મહારું પાપ મને આજ ભવમાં ફળ્યું.” આ પ્રમાણે વિચાર કરતો તે ચોર નગરના પારા આવ્યો; એવામાં તેણે ઊગનમાં કોઈ મુનિને ધર્મોપદેશ

આપના એવા, તેમની પાસે તે કેસરી ચોર શુદ્ધ ભાવથી ધર્મ સાંભળવા લાગ્યો. તે વખતે મુનિરાજે ધ્યાનનો ઉપદેશ આપ્યો:—“હે પુરૂષ રામ દેવ ત્વજ દર્શન સમગ્રભાવથી ધ્યાન કરે છે, તે નિઃસ્વે સર્વ પાપથી મુક્તિ મેળવે છે.” મુનિના આવા ઉપદેશનો મનમાં વિચાર કરતો તે કેસરી ત્યાં ઉભો થયો, તેના શરીરનાં રંગાં દર્શનો હયાં થયાં, અને સારા પુરૂષો જેની સ્તુતિ કરતા હતા અને ખરાબ પુરૂષો જેની નિંદા કરતા હતા એવો તે કેસરી કેડ ઉપર રામ દેવ ન ધરતાં સમગ્રભાવને વિષે એવો લીન થઈ ગયો કે તેનાં બહુ પાપો તેજ વખતે નાશ પામ્યાં. આવી રીતે સમગ્રભાવમાં તે એક આખો દિવસ અને રાત સ્થિર થઈને ઉભો રહ્યો. તેના પવિત્ર ચિત્તમાં સમગ્ર એવી ઉત્તમ ધર્મ ગઈ હતી કે એથી તેને ગાઢ ધાતીકર્મનો ક્ષય થવાથી ઉત્તમ એવું કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. આ વખતે વિજય રામ તે કેસરી ચોરની સર્વ ઠેકાણે શોધ કરતો કરતો ત્યાં આવ્યો, ત્યાં તે ચોરને જોઈ તેને મારવાના વિચારથી મુલોટાસહિત દોડ્યો, એવામાં કેવળીને નમસ્કાર કરવા આવેલા કેવળએએ તે કેસરીને મુનિનો વેષ આપી મુવર્ણકમળ રચ્યું. કેસરીમુનિ મુવર્ણકમળ ઉપર બેઠો એટલે રામદેવે એ લોકો તેમને મારવા માટે આવ્યા હતા તે તેમને વંદના કરવા લાગ્યા. પછી કેસરીમુનિએ કાંતની કાંતિથી પૂર્ણચંદ્રના તેજને નિરસ્કાર કરતા હતા પાપના સમૂહને દૂર કરનારી અમૃતસમાન ધર્મદેશના આપી. તે દેશનાને અને રાજાએ પૂછ્યું કે:—“હે નાથ! તમારું ચોની રૂપી કુર્મ કયાં? અને આ કેવળજ્ઞાન કયાં?” તેવારે કેવળીએ કહ્યું:—“હે રાજા! અમથી આરંભીને ચોની કરવામાં ત-પર એવા અને કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું એમાં ઉત્તમ એવું નામદાયક કારણ છે. એ કર્મ કેડ વર્ષ તપ કરવાથી ક્ષય ન પામે તે કર્મ નિઃસ્વ સામયિક કથી નાશ પામે છે.” કેવળીનાં આવાં વચન સાંભળી દર્શકોએ રામ પોતાને ધેર નયો અને કેવળી સનવાન સબ્બ લોકોને પ્રતિજ્ઞા કરતા પૃથ્વી ઉપર ચિદાર કરવા લાગ્યા.

હવે કેસરી ચોરની કથા.

મી મહાવીર પ્રભુ આજુઁ વિગેરે આવડેને કહે છે કે:-“હિ
 જ્યોત્સના ! જેણે પિતાનો ખાત કર્યો હતો અને જે બહુ લોકો
 ને તાપ પમાડવામાં ચતુર હતો તે કેસરી ચાર પણ જેનાથી
 શ્રેષ્ઠ મુખ માગ્યો તે સામાયિક તમે આવડો. સામાયિક ખાપ
 યોગને ‘નિધારનાર’ અને યુદ્ધયોગને વધારનાર’ છે. સામાયિકના
 અધિકારને વિષે બે પ્રકારની શિક્ષા છે. ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ, ગ-
 તિ અને કષાય. તેમાં કેટલીક કર્મ પ્રકૃતિને બાંધે છે અને કેટલીક
 કર્મ પ્રકૃતિને મેરી નાખે છે. તેના પાંચ અતિચાર છે. શિક્ષા બે
 પ્રકારની છે. એક આસેવના અને બીજી મહત્ત્વા. તેમાં પહેલી
 શિક્ષાનો આમય કરીને આવડને દરા ભેદ સામાચારી કહી છે.
 ૧ પ્રતિષેખના, ૨ પ્રમાર્જના, ૩ સિદ્ધા, ૪ ચર્યા, ૫ અસોચના,
 ૬ સોજન, ૭ પ્રાત્રક ધાપન, ૮ વિહરણ, ૯ સ્થાંકિત મુદ્ધિ,
 ૧૦ આવરમડી. આ પ્રકારની સામાચારી તો હંમેશાં સાધુ
 પાળી શકે છે. આવક તો એવી સામાચારી સામાયિકમાં પણ
 પ્રાળી શકતા નથી. હવે મુદ્ધા-મહત્ત્વા નામની બીજી શિક્ષાનો
 આમય કરી તેના ભેદ દેખાડે છે. તેમાં સાધુઓ જનન્યથી
 સૂત્ર અને અર્થસહિત આઠ પ્રવચનમાતાના અધ્યયન પર્યંત
 અને ઉત્કૃષ્ટથી ચૌદપૂર્વ પર્યંત અભ્યાસ કરે છે. અને આવડતો
 જનન્યથી સૂત્ર અર્થસહિત આઠ પ્રવચનમાતાના અધ્યયન મુખી
 અને ઉત્કૃષ્ટથી મીદરાવૈકાલીક સૂત્રના ચોથા પદ ૯૫ નિકાષ
 અધ્યન મુખી અભ્યાસ કરે છે; તેમજ અર્થથીતો આચારાંગમાં
 કહેતા પિડેવજા અધ્યયનને મનુ સાંભળે છે. આવક ઉત્કૃષ્ટથી
 આરમા અચ્યુત દેવસોકમાં જાય છે અને સાધુ ઉત્કૃષ્ટથી સર્વર્થ
 સિદ્ધ વૈમાનમાં જાય છે. જનન્યથી સાધુ અને આવક બન્ને જળા
 પેલા સૌધર્મ દેવસોકમાં જાય છે. સૌધર્મ દેવસોકમાં આવડની
 સ્થિતિ જનન્યથી એક પદ્યોપમ છે, અને ઉત્કૃષ્ટથી અચ્યુત દેવ
 સોકમાં જાવીશ સામરોપમની છે. તેમજ સાધુની સ્થિતિ
 જનન્યથી સૌધર્મદેવસોકમાં બે પદ્યોપમથી નવ પદ્યોપમ મુખી

શ્રી મહાવીર પ્રભુ કહે છે કે:-“હે ઉત્તમ આવક આજુઁ ! હવે તું દેશાવકાસિક નામનું બીજું શિક્ષાત્રત સાંભળી તે અંગિકાર કર. પૂર્વે જે નવ ત્રોતનું પરિમાણ કહ્યું છે, તેમાંથી જે સંદેશ (ઓર્ડર) કરવું, તેનું નામ “દેશાવકાસિકા” એમ જિને શ્વેરોએ કહ્યું છે. અથવા તો છકું જે દિશાવિરમજ્ઞ મત તેના જેટલા યોગ્યનું પ્રમાણ હીકું હોય તેમાંથી દિવસે દિવસે આજુઁ કરવું, તેને દેશાવકાસિક નામનું મત વિનરાગ પુરૂષોએ કહ્યું છે. જે આવક શુદ્ધ ભાવથી દેશાવકાસિક મત કરે છે, તેણે બીજા ક્ષેત્રમાં એટલે ધારેલા ક્ષેત્રની ઉપરના ક્ષેત્રમાં હવેને નિશ્ચે અભયદાન દીધું છે. એ ત્રતના પ્રભાવથી મુખિત મંત્રીની પેઠે હવેનાં સપગાં વિખા નાશ પામે છે, તેમજ આ લોકમાં અને પરલોકમાં કલ્યાણસદમી પ્રાપ્ત થાય છે.”

પછી આજુઁ આવકે પૂછ્યું:-“હે ભગવન્ ! એ મુખિત મંત્રી કોણ હોતો ? અને તેણે શી રીતે દેશાવકાસિક મત પાળ્યું હતું ?” ત્યારે ભગવાને કહ્યું. હે આવક ! સાવધાન થકને સાંભળ.

દેશાવકાસિક નામના બીજા શિક્ષાત્રત ઉપર

મુખિત મંત્રીની કથા.

આ ભરતક્ષેત્રમાં સર્વ નગરીઓમાં મેષ્ટ, પૃથ્વીરૂપ સ્ત્રીને આમૂયજ સમાન અને સર્વ પ્રકારના આનંદને આપનારી ચંદ્રવતી નામે નગરી છે, તે નગરીમાં પ્રમદ પ્રતાપરૂપ પવનથી શત્રુના સમૂહરૂપ આકેડાના રૂને ઉડાડી દેનારો તારાપીઠ નામે રાજા અખડિત રીતે રાજ્ય કરતો હતો; તે રાજાને રાજ્યભાર ઉપાડવામાં હાથી સમાન, સર્વ પ્રકારની જીવિને વિષે ચતુર અને અક્ષયજીવિનું સ્થાન એવો મુખિત નામે મંત્રી હતો. એક દિવસ નવા યોગ્યથી ભરપૂર અને નાસ્તીક એવા રાજાએ જુદા એવા તે મંત્રીને કહ્યું કે:-“હે મંત્રી ! તમે દેવપૂજન, ધર્મનું સાંભળવું અને પાત્રને દાન આપવું છત્યાકિ ધર્મકામ કરીને પાતાના આત્માને શામારૂ જુથા ખેડ પમાડો છે ? કયો પુરૂષ

એક દિવસ પ્રધાન દિવસે રાજ્યકાર્ય કરી સાંજે ઘેર આવ્યો, તે દિવસે ચૌદસ હતી, તેથી તેણે પાસો લઈ અને “હવે હું ઘરની બહાર નહીં જઉં.” એમ વિચારી દેરાવકાસિક લીધું. દેરાવકાસિક લીધા પછી તેણે પરમેષ્ઠી મંત્ર જપ કરવા માંડ્યો.

હવે એમ બન્યું કે રાજાને કાંઈક ઝેડાટું કાર્ય આવી પડ્યું, તેથી તેણે પ્રધાનને બોલાવવા માટે પ્રતિહારીને બોલાવ્યો. પ્રતિહારીએ પરમેષ્ઠી મંત્રનો જપ કરતા એવા મંત્રીને કહ્યું કે, “આત્યારે કાંઈ જરૂરનું કામ આવવાથી તમને રાજા બોલાવે છે.” તેવારે મંત્રીએ કહ્યું. “મેં સવાર સુધીનું પચ્ચખાણ લીધું છે, માટે હું સવારે ઘર બહાર નિકળીશ.” એમ કહી મંત્રીએ પ્રતિહારીને પાછો બોલાવ્યો. પછી પોતે એક ચિત્તથી નવકાર મંત્રરૂપ અમૃતના સિંચનથી મનુષ્યના અરતાશરૂપ વૃક્ષને સફળ કરવા લાગ્યો. થોડીવાર પછી પ્રતિહારીએ ફરી મંત્રી પાસે આવીને કહ્યું. “હે મંત્રીશર! તમારા વ્રતથી અને પોતાના હુકમનો બંધ થવાથી રાજા તમારા ઉપર બહુ ક્રોધ પામ્યા છે, તેથી તેમણે કહ્યું છે કે જો મંત્રી આત્યારે અહિં ન આવે તો તેની પાસેથી પ્રધાનમુદ્રા પાછી લઈ ત્હારે મુદ્રા પાસે જઈ આ વસ્તુ આ પ્રમાણે કહી રાજાએ અને તમારી પાસે બોલાવ્યો છે.” પ્રતિહારીનાં આવાં વચ્ચન સાંભળી મંત્રીએ હસીને તે વખતે દુષ્ટ દાસીની પેઠે પ્રધાનમુદ્રા પાછી આપી. પ્રતિહારી મુદ્રા લઈ ઘરની બહાર ગયો. એટલે મંત્રી રાજ્યચિંતાનો ભાર જવાથી મુખે ધર્મકાર્ય કરવા લાગ્યો.

હવે પ્રતિહારી પ્રધાનમુદ્રા લઈ, દાસીની આંગળીમાં પેટેરી પોતાને ધરે આવ્યો, અને હસીને સેવકોને કહેવા લાગ્યો કે:— “હું મંત્રી થયો છું.” સેવકોએ પણ “હે મંત્રીરાજ! ધીમે ધીમે ચાલો.” એમ હસીને કહ્યું. પછી પોતાના સેવકોસહિત મંત્રી રાજ્યમંદિરે જવા માટે ઘરની બહાર નિકળ્યો, એવામાં દુષ્ટ દર્મના ઉદયથી કેટલાક હુથીવારવાળા લોકો પ્રગટ થયા અને તેમણે પ્રતિહારીને એવો મોઘો કે જેથી તે ત્યાંજ મૃત્યુ પામ્યો.

પ્રતિદારીના મુલકોએ પણ તે શત્રુ મુલકોને માર્યા. તે વખતે
 ત્યાં “ પ્રતિદારી મરાયો, પ્રતિદારી મરાયો ” એવો મહોરો કે
 જાહેર થયો. આ વાત રાજાએ સાંભળી, તેથી તે કોપરૂપ
 અમિથી જગવા લાગ્યો. તેણે ધાર્યું કે “ મહાર ” કાર્ય કરવા ગ-
 રેલા પ્રતિદારીને તે કપડી મંત્રીએ મારી નાંખ્યો, માટે જો એ
 શૂદ્રમંત્રીને હું મદારી પાતાની તરવાથી મારી નાંખું તોજ મદારા
 ચિત્તમાં શાંતિ થાય. ” આવી રીતે કોપથી બેઝનો રાજા જ્યાં
 પ્રતિદારી અને જીજ્ઞ મુલકો પડ્યા હતા ત્યાં આગ્યો. પછી
 તેણે હીરો મંગાવી જોયું તો મંત્રીના સેવકો હીરા નહીં, પણ
 કોઈ પરદેશી મુલકો હીરા; તેથી તેણે “ આ મંત્રીના મુલકો
 નથી પણ દોડ પરદેશી છે. ” એમ ધારી તે મુલકોને પૂછ્યું કે
 “ તમે મદારા પ્રતિદારીને સામારે મારી નાંખ્યો? ” તેવારે કો-
 ધથી હેડને હસતા અને દુઃખથી પીડા પામતા એવા તે મુલ-
 કોએ કહ્યું. “ હે રાજા! અમને શું પુછા છે? ” કહી દેવે
 અમારા રાજના અને અમારા મનોરથો ઝડ નિષ્ફળ કરી નાં-
 ખ્યા છે. હે રાજા! સાવધાનપણે સાંભળો.

ધારાવાસ નગરના રાજા મુરસેને મહોરી હાથથી પાતાના
 સેવકો મુખિત મંત્રીને મારવા માટે મોકલ્યા છે. એ મુખિત
 મંત્રી અમારા રાજા મુરસેન પાસેથી ફરેક વર્ષે બહુ દંડ લે છે
 અને અમારા રાજના શત્રુ એવા તમને નિરંતર પાપજી કરે છે,
 તેથી અમે અમારા રાજની આગ્રાથી મુખિત મંત્રીના રસ્તો
 કાઢીને ઉસા હતા, એવામાં મંત્રીને ડેકાણે આ પ્રતિદારી માર્યો
 પો. ” મુલકોનાં આવાં વચન સાંભળી તે પ્રગટ વાગ કહેનારા
 રહેલા ચાર મુલકોને રાજાએ મારી નાંખ્યા. પછી રાજા
 રાષ્ટ્રીક પસ્તાયો કરતો કરતો પરિવાર સહિત મુખિત મંત્રીને
 ગરો, ત્યાં તેણે મંત્રીનો હાથ પકડી કહ્યું કે: “ હે મદાર-
 ! પિતા વૃક્ષ એવા તમારા ઉપર મેં દુષ્કરિયાર કર્યો તે
 અપરાધ ક્ષમા કરો. ” એમ કહી ક્ષમા માગી. વળી કહ્યું
 “ તમે આજે આ શૂદ્ર ન લીધું હોત તો નિશ્ચે તમારું
 યાત્ર, તો પછી તમારા વિના આ પિતાથી ચાલતા આવે

પૈભવયાગા રાજ્યનું શું થાત? માટે મેં પવિત્ર અને ત્રણ જ-
મતનું મગજકારી એવું જે પુત્ર તેનું પ્રત્યક્ષ કૃપા દીકું છે. હે
તાત! આ પ્રતે તમારા અવિતને પુષ્ટ કર્યું છે, અને મહારા સર્વ
પાપ નિરંતર રોપી નાંખ્યા છે. હે સાત્વિક પુરુષોમાં શિરોમ-
ણિ! તમે મહારો અપરાધ ક્ષમા કરો અને પ્રસન્ન થઇ મને સુ-
ધર્મને વિષે સ્થાપન કરી સંસારસમુદ્રથી તારો.” ત્યારે મંત્રીએ
કહ્યું. “મહારાજ! એમાં તમારો અપરાધ નથી; કારણ કે તમે
પસ્તાવો કરતા છતાં ધર્મને વિષે જીવિને ધારણ કરો છો.”
પછી જેને ફરી પ્રધાનમુદ્રા મળી છે એવા સુમિત્ર મંત્રીએ
પૂર્ણચંદ્ર નામના ગુરુ પાસે રામને આવકર્ષક લેવરાવ્યો. પા-
તાના અપરાધને લીધે સુમિત્ર મંત્રીથી રાંકા પામતો એવો
સુરસેન રામ પણ રાજ્યસંસ્ક્રમીથી સોભતો છતાં કંઠમાં કુવાડો
ધાસી તેમને શરણે આવ્યો. પછી સુમિત્ર મંત્રીએ કહેલાં જિન
પૂજન, પાત્રદાન, જિનધ્યાન, તીથેયાત્રા વિગેરે ઉત્તમ કાર્ય
કરી તેણે પાતાનો અવતાર સફળ કર્યો.

આ પ્રમાણે સુમિત્ર મંત્રી અને રામ બન્ને જણા જિન-
ધર્મ પાળી અતે કાળ કરી, મહાપરિવ્રજ્યમાં ઉત્પન્ન થઈ
સિદ્ધિપદ પામશે.

ઇતિ સુમિત્ર મંત્રીની કથા.

શ્રી મહાવીર પ્રજા કહે છે કે:-“હે ભવ્યજનો! તમે સુ-
મિત્ર મંત્રીનું દ્રષ્ટાંત સાંભળી સુખકારી એવા દેશાવકાસિક
મતને વિષે સર્વ પ્રકારે આકર કરો. છઠ્ઠા દિગ્પરિભાણ ‘મતનું’
દિવસે દિવસે સંક્ષેપ (ઓણું) કરવું તેને દેશાવકાસિક મત
કહેવાય છે. આવકે તે મતના પાંચ અતિચાર જાણવા પણ તે
આચરવા નહીં. તે આ પ્રમાણે.

૧ ધારેલા દેશની ઉપરના દેશમાંથી કાંઈ પણ વસ્તુ મ-
ગાવવી, ૨ ધારેલા દેશની ઉપરના દેશમાં કાંઈ પણ વસ્તુ મો-
કસવી, ૩ ખુમારાદિ રાજક કરી હોઇને પાતાની ખજાર આપવી,
૪ પાતાનું સ્વરૂપ દેખાડી બીજાને પાતાની ખજાર આપવી,

પરંતુ જો ત્હારા હાથમાં બળ હોય તો એક મ્હારી સાથે તો
 યુદ્ધ કર. વળી હાથી, ઘોડા, રથ, મુલત સંબંધી જે કંઈ ત્હારું
 સામર્થ્ય હોય તે પણ પ્રગટ કર્યું, કે જેને હું ફાલુમાત્ર જોવું તો
 ખરો ?” મુલતનાં આવાં વચન સાંભળી રાજમુલતો જોડલામાં
 તેને મારવા માટે દોડયા તેડલામાં તે મુલતે પાતાવું એવું બળ
 કેળાવ્યું કે જેથી તે સર્વે દુરત નાસી ગયા. પછી જેમ સિંહ
 હંરણને પકડી વનમાં લઈ જાય તેમ કોઈ પામેલો તે મુલત
 રાજ રજારને માયાના વાળ પકડી વનમાં લઇ ગયો. તેવારે
 રાજ બહુ ખેડ પામી વિચાર કરવા લાગ્યો કે: “હાથ હાથ!
 એ પુરૂષે મ્હારું બળ શી રીતે નાશ કર્યું? હું શું કરું? ક્યાં
 જાઉં? અને કોની આગળ પોઝાર કરું? અરે! તે મ્હારી મીઠાંત
 પ્રિયા અને મ્હોટું રાજ્ય એ સંધ્યું ક્યાં ગયું? આવી રીતે
 ખેડ પામેલો રાજ જોડલામાં નિર્ભય થઈ વનમાં ભ્રમવા લાગ્યો.
 તેડલામાં તેણે એક જ્ઞાની મુનિને દીક્ષા રાખ્યે તેમને વડના
 કરીને મુનિના વચનથી ધર્મદેશના સાંભળી. ત્યારપછી તેણે મુ-
 નિની ઉત્તમરૂપ સંપત્તિ જોઈ પૂછ્યું કે: “હે ભગવન્! આ શ-
 રીર સંપત્તિથી તમે કોઈ રાજકુળમાં જન્મ પામ્યા હો. એમ
 કેળાય છે. આપે આ પહેલી યૌવનાવસ્થામાં કેમ દીક્ષા લીધી
 છે?” ત્યારે મુનિએ કહ્યું: “રાજ્યભોગવે છતે તેમજ બહુ ભુજ્યજ
 તથા કોટી મુલત છતાં ત્હારી પેઠે હું મ્હારા આત્માને મૃત્યુથી
 કેઈ રક્ષણ કરનારો ન કેળીને અતિ વૈરાગ્યની સાવનાથી ભા-
 વેક્ષા દૃઢ્યમાં વિચાર કરીને મેં દીક્ષા લીધી છે, તેથી હું જન્મ
 તત્ત્વ અને આત્માનું શરણ થયો છું.” પછી રાજ ચિત્તમાં થય
 ત્કાર પામી વિચાર કરવા લાગ્યો કે “નિશ્ચય આ મુનિરાજ જ્ઞાન
 બળથી ભોક્ષાભોક્ષને બહો શકે છે.” આવી રીતે વિચાર કરી
 તેણે મુનિને પૂછ્યું કે: “હે ભગવન્! મ્હારો પાસે કોટી મુલત
 છતાં મને અહિં કોણ લાગ્યું?” આ પ્રમાણે રાજએ પૂછવાથી
 મુનિએ કહ્યું:—

“હુ રાજન્! પાંચમા દેવલોકમાં અમૃતપ્રિય નામનો દેવતા
 એવું ત. તે અહિં અને વડન કરવા આપ્યો હતો, તેણે મેં

એમ પૂછ્યું કે “જ્યારે હું ચવીસ ત્યારે મહારા વિમાનને વિશે કોણ ઉત્પત્ત થશે?” ત્યારે તે કહ્યું. “હે દેવનાથ! રણસૂર નામનો રાજા તારા સ્થાને દેવતા થશે.” પછી દેવતાએ કહ્યું. “તેતો પોતાની શ્રીકાંતા નામની સ્ત્રીને વિશે આશાજ થયેલો છે, તે તે શી રીતે બોધ પામશે?” તે કહ્યું. “હે દેવરાજ! તું તેને અહિં લાવોશ ત્યારે તે બોધ પામશે.”

હે રણસૂર! મહારાં આવાં વચનથી તે સ્નેહવાળો દેવતા તને અહિં લાગ્યો છે, તે હવે તું આ લોક અને પરલોકના હિતને અર્પે જિનરાજના ધર્મને આદર.” પછી રાજાએ બેઠલામાં સમક્ષિતમૂળ બાર પ્રકારનો આરકધર્મ આદર્યો. તેટલામાં દેવતાએ પ્રગટ થઈ તેને ફરીથી તેના રાજ્યાસન ઉપર બેસાડ્યો. પછી રણસૂર રાજા “હવેન મુખી આમ ચૌદસ વિગેરે પર્વને દિવસે પૌષધવ્રત કરીશ.” એવો ઘોર અભિપ્રાય લઈ જિનધર્મ પાળવા લાગ્યો.

એક દિવસ રાજા રાત્રી વખતે પોતાના ઘરમાં ગયો, ત્યાં તેણે લક્ષ્મીના સરખી પોતાની શ્રીકાંતા પ્રિયાને દીડી નહીં; તેથી વિંતા પામેલો તે રાજા પોતાના માતૃસૌ સહિત ચારે તરફ શોધ બોગ કરવા લાગ્યો; પરંતુ પ્રિયાની ખબર મળી નહીં. પછી તેણે હાથમાં ફળ ફૂલ વિગેરે લઈ નિમિત્તના જાણુ પુરૂષ પાસે જઈને પૂછ્યું કે: “હે મહાશામ! મહારી સ્ત્રી ક્યાં ગઈ છે? અને તે મને કઈ દિશા તરફથી મળશે?” તેવારે નિમિત્તના જાણુ પુરૂષે કહ્યું: “હે રાજા! તમે ઉત્તર દિશા તરફ જાઓ, ત્યાં તમને તમારી સ્ત્રીનો મેળાપ થશે.” પછી રાજા ઉત્તર દિશા તરફ ચાલ્યો અને પાંચમે દિવસે એક મહોટા અરણ્યમાં આવી પહોંચ્યો. ત્યાં તેણે ધનંજય નામના યજ્ઞનું મહોટું મંદિર દીકું, તે દિવસે ચૌદસ હોવાથી મહાસત્વધારી રાજા તે યજ્ઞમંદિરમાં પૌષધવ્રત લઈ રિધરચિત્તથી બેઠો. આ વખતે યજ્ઞ રાજાને ધર્મધ્યાન તત્પર જાણી તેની પરિક્ષા કરવા માટે જુદી જુદી ચૈષ્ઠાથી અનુકૂળ અને પ્રતિકૂળ ઉપચાર કરવા લાગ્યો. વગી કોઈ એક દૈત્ય ત્યાં આવી તે પૌષધવ્રતધારી રાજાને કહેવા લાગ્યો કે: “હે રાજા! કોઈ

શ્રી મહાવીર પ્રભુએ કહ્યું કે:—“જે મહાધૈર્યવાળી પુરુષ અનિયમિતિભાગ મન નિરંતર પાળે છે તે પુરુષ આ લોકમાં બોગસ પતિ મળતી પરલોકમાં મોક્ષસ્થિતિ પામે છે. અનિયમિતિ મળ્યાને કહેવાય છે; માટે જે પુરુષ સાધુને દાન આપે તે પુરુષ જિનદત્તની પેઠે આ લોકમાં બહુ સફળ પામી પરલોકમાં મોક્ષમુખ પામે છે.” તેવારે આજુકે આવકે પૂછ્યું:—“હો ભગવન્! તે જિનદત્ત કોણ હશે? અને તેણે ‘સાધુને દાન શી રીતે આપ્યું’? ત્યારે ભગવાને કહ્યું:—

અનિયમિતિભાગ નામના ચોથા શિશુમત્ત ઉપર
જિનદત્તની કથા.

પાતળપુર નામના નગરને વિષે ભદ્રક સ્વભાવવાળો, દાન આપવામાં પ્રીતિવાળો, અને મહા પનચંગ એવો જિનદત્ત નામનો એક રહેલો હતો. તેને ધર્મને વિષે રૂચિવાળી પતિવ્રત્રી હતી. એક દિવસ ધર્મવ્રત નામના આત્માએ તે નગરને વિષે મહાવચન કર્યું. તે વખતે જિનદત્ત એક તેમને રહેતા પગલ ગયો. ત્યાં તેણે ધર્મદેશના માંબળી આવકવેળ બે નાગર કને ગુરુપાદ એવો અભિમદ્ય સોધો કે “આજથી સ્થિતિપત્તેન દુ” એકાંતરે ઉપવાસ, વ્રત કાળ જિન પૂજા અને જાંને મર્યા વખતે આ વરણ કરીશ.” પછી તે જિનદત્ત એક ઘર આવી મન, વચન અને કાયાથી જિનધર્મ પાળવા લાગ્યો.

હવે કેટલોક સમય નવ જિનદત્ત પાતાના પરિવર્તના કાલથી નિવૃત્ત થયો. પગલાં એવી કાંઈ વસ્તુ ન બંદી કે જંગલમાં તે વેચાન કરે. તે વખતે તેની સ્ત્રીએ કહ્યું કે:—“હો સ્વામિનાથ! મહારા વિનાયક વગર મહારા અને ત્યાંથી જન્મુ થવ તારી આતેશી આજીવિકા વાંકે તે પ્રમાણે વેચાર કરે.” એ કે જિનદત્ત એક સમયે ઘરે જન્મુ હજી નહોતો, તેવજ રાત્રિજન્મથી જન્મો થયેલો એવું કહ્યું. તેથી તે ન્યાજના નેચા થયેલ કાળકે સમજાવા પડે વિના એજથી તેને જન મનો રાકે તેમ નહોતું. પછી

શ્રી મહાવીર પ્રભુએ કહ્યું કે:—“જો મહાધૈર્યધારી પુરુષ અતિથિસંવિભાગ ત્રત નિરંતર પાળે છે તે પુરુષ આ લોકમાં ભોગસંપત્તિ મેળવી પરલોકમાં મોક્ષસંપત્તિ પામે છે. અતિથિ સાધુને કહેવાય છે; માટે જો પુરુષ સાધુને દાન આપે તે પુરુષ જિનદત્તની પેટે આ લોકમાં બહુ લક્ષ્મી પામી પરલોકમાં મોક્ષમુખ પામે છે.” તેવારે આજુકે આવકે પૂછ્યું:—“હું ભગવન્! તે જિનદત્ત કોણ હતો? અને તેણે ‘સાધુને દાન શી રીતે આપ્યું’? ત્યારે ભગવાને કહ્યું:—

અતિથિસંવિભાગ નામના ચોથા શિક્ષાત્રત ઉપર
જિનદત્તની કથા.

પાતનપુર નામના નગરને વિષે ભદ્રક સ્વભાવવાળો, દાન આપવામાં પ્રીતિવાળો, અને મહા ધનવંત એવો જિનદત્ત નામનો શેઠ રહેતો હતો, તેને ધર્મને વિષે રૂચિવાળી પવિત્ર સ્ત્રી હતી. એક દિવસ ધર્મપ્રણ નામના આચાર્ય તે નગરને વિષે સમયસર્યા તે વખતે જિનદત્ત શેઠ તેમને વંદના કરવા ગયો. ત્યાં તેણે ધર્મદેશના સાંભળી આચકધર્મ અંગીકાર કરી ગુરુપાદ્ય એવો અભિમહુ લીધો કે “આજથી જીવિતપર્યંત હું એકાંતરે ઉપવાસ, ત્રણ કાળ જિન પૂજા અને ખંનને સંધ્યા વખતે આ વરયક કરીશ.” પછી તે જિનદત્ત શેઠ ઘરે આવી મન, વચન અને કાયાથી જિનધર્મ પાળવા લાગ્યો.

હવે કેટલોક સમય ગયે જિનદત્ત પોતાના પર્વકર્મના દોષથી નિર્ધન થયો. ઘરમાં એવી કાંઈ વસ્તુ ન રહી કે બેનાથો તે વેપાર કરે. તે વખતે તેની સ્ત્રીએ કહ્યું કે:—“હું સ્વામિનાથ! મહારા પિતાને ઘરે જાઓ અને ત્યાંથી બહુ ધન લાવી આપણી આજીવિકા ચાલે તે પ્રમાણે વેપાર કરો.” એ કે જિનદત્ત શેઠ સસરાને ઘરે જતુ કહ્યોતો નહોતો, તોપણ દરિદ્રપણાથી દુઃખ થયેલી સ્ત્રીએ કહ્યું, તેથી તે ત્યાં જવા તૈયાર થયો; કારણકે સસરાના ઘરે વિના બીજેથી તેને ધન મળી શકે તેમ નહોતું. પછી

જિનદત્ત પ્રયાણ કરવા સામ્યો તે વખતે તેની સ્ત્રીએ તેને માં
માં ખાવા મારે સાધવાનું બાધું આપ્યું; તે કાંઈ જિનદત્ત ચા
હ્યો. પહેલે દિવસે તેને ઉપવાસનો વારો હતો અને બીજે દિ-
વસ પારણાને દિવસે માર્ગમાં કોઈ પાત્ર સાધુ મળવાથી તેમને
સાધવો વહોરાવો હોય. ત્રીજે દિવસે ઉપવાસ થયો અને ચોથે
દિવસે તે સસરાને ઘર પહોંચે; ત્યાં તેણે જિનશાસ્ત્રમાં કહે
હી વિધિ પ્રમાણે પારણું કર્યું. પછી સસરાએ પૂછ્યું:—“તમારું
આવડું સાકારણથી થયું છે?” ત્યારે જિનદત્તે કહ્યું, “ધન સેવા
માટે આપ્યો.” જિનદત્તનાં આવાં વચન સાંભળી તેના સસરા
એ પોતાના પરિવારને એકાંતમાં બોલાવી વિચાર કરવા માંડ્યો.
“આપણે ઘર આવેલો જમાડ ધન માથે છે તો શું કરવું?”
તેવારે પરિવારે કહ્યું, “એને લેવું ધન આપવું તેવું તે ખાઈ
જસે, પછી તે શું અહિં નહિ આવે? મારે કુળદેવીને પૂજીએ
અને લેમ કુલદેવો કહે તેમ કરીએ.”

પછી કુલદેવોનું આરાધન કર્યું એટલે દેવીએ આવીને તેમને
કહ્યું કે:—“હે મહાભાગ! એ જિનદત્તે મુનિને દાન આપ્યું.” તેના
ધોધા ભાગનું પુણ્ય જો એ તમને આપે તો તમે તેને બહુ ધન
આપજો; પણ જો એ પુણ્યનો ધોધા ભાગ ન આપે તો આપશો
નહી.” દેવીનાં આવાં વચન સાંભળી સસરાએ જિનદત્તને ક-
હ્યું:—“હે જિનદત્ત શ્રી! જો તમે મુનિને આપેલા દાનના પુણ્ય
નો ધોધા ભાગ મને આપો તો હું તમને બહુ ધન આપું.
પુણ્યનો ધોધા ભાગ આપ્યા વિના હું તમને ધન આપીશ નહીં.”
ત્યારે જિનદત્તે કહ્યું, “તમે મારી પાસે આ અસોમ્ય વચન શું
કહ્યું? કોણ મૂર્ખ પુરૂષ કદપશુને ઉભેડી સોજાના ઝાડને વા
વે? અથવા કોણ મૂર્ખ પુરૂષ મહેલના દ્વારોને વેચી ગયે? ખરીદ
કરે? પણ વિગેરે તિર્થેય યોનિમાં ગતિ કરનારા જીવને મનુષ્ય
શુભ, રેવશુભ અને ઉચ્ચ શક્તિશુભ પણ આપનાર મુનિદાનનું
પુણ્ય છે, તે પુણ્યને વેચી હું આ નાશવંત એવા ધનની ઉચ્છા
રી રીતે કરું?” જમાડનાં આવાં વચન સાંભળી સસરાએ
જિનદત્તને જરાપત્ર ધન આપ્યું નહીં, તેમજ જિનદત્તે સાધવો

તેને કાંઈ કહ્યું પણ નહીં. કારણકે-માનરૂપી ધનવંત પુરવો પોતાના કુળની મર્યાદા ત્યજી દેતા નથી. કહ્યું છે કે:-

લજ્ઞા વારેઈ રમં, અસંપદ્યા મળઈ મગિ રે મગિ ॥

દિવં માનકવાદં, દેહિતિ ન મિમાયા વાળી ॥

ભાવાર્થ:-પુરુષને માગતાં લાજ વારીરાખે છે અને હારિદ્ર્ય તે પુરુષને પારંપાર કહ્યા કરે છે કે માગ ! માગ !! તેમાં માનરૂપ કમાડ વસાઈ ગયું તેથી પુરુષના મ્હોંમાંથી “આપો” એ-થી ધાચનારૂપ વાણી નિકળી શકતી નથી.

હવે નિરાસ થએલો જિનદત્ત આવક છાની રીતે પાછા પછપો અને પોતાના ગામની નદીને કાંડે આવી પહોંચ્યો, ત્યાં તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે:-“મને મ્હારી મ્ત્રીએ બહુ આમહુ કરી પોતાના પિતાને ઘેર ચોકલ્યો હતો તેથી તે મ્હારું આવું નિર્ધનરૂપ જોઈ બહુ દુઃખ પામશે.” આવી રીતે વિચાર કરી તે નદીમાંથી ગોળ ગોળ કાંકરા લઈ તેની એક પોટલી બાંધી પોતાને ઘેર આવ્યો. સ્ત્રીએ પોતાના પતિને પોટલી લઈ આવતા જોઈ બહુ હર્ષ પામી અને આસન, પાણી વિગેરે આપીને સંતોષ પમાડ્યો.

પછી જીંઘરી અહર પોટલી લઈ ગઈ અને તે પોટલીમાંથી એક બહુ મૂલ્યવાનું રત્ન લઈ તેને ઘરેણે મૂકી તેણે સીકું સામાન લાવાને પતિની ભક્તિ કરવા લાગી; તેથી જિનદત્ત થોડ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “આ મ્હારી મ્ત્રી જેવું કરી મ્હારે માટે ભોજન બનાવે છે; પરંતુ પાછળથી તેને આ મ્હારી ભક્તિ દુઃખ આપનારી થઈ પડે.” પછી જિનદત્તે કહ્યું:-“અરે ભોળી ! જે મૂંઝાણ માત્રમ આવક અને ખર્ચનો વિચાર કર્યો વિના બહુ ખર્ચ કરે છે તે પાછળથી બહુ દુઃખ પામે છે. કહ્યું છે કે:-

આયવ્યયમનાર્જાચ્ચ, યસ્તુવશ્રવણાયતે ॥

અર્ચિર્ગણત કાલેન, સતુવશ્રવણાયતે ॥

ભાવાર્થ:-જે પુરુષ આવક ખર્ચનો વિચાર કર્યો વિના કુલેન્ના પેડે ધન ઉડાવે છે, તે પુરુષ યોગ કાળમાં નિર્ધન બને જાય છે.

ત્રીએ દસીને કહ્યું:-પ્રાણનાથ ! તમે મહારા પિતાના ધર-
થી આરકી બધી સફાઈ લાવ્યા હો છતાં મને કેમ ઉતરો છો?"
પછી ચિત્તમાં ચમત્કાર પામેલા જિનદત્ત ચોં પાદકી બેઠો તે
તેમાં ઠાંકરાને મુનિદાનના પ્રભાવથી રત્નરૂપ થએલા હીડા.
તેવારે જિનદે આ ઠાંકરા પાવદાનના પ્રભાવથી રત્નરૂપ થયા એ
હોડમાં દુગ્ધ થયું અને પરણેકે મોક્ષમુખરૂપ દુગ્ધ થયો. " એમ
ધારી ચોં પાવદાની ત્રિયાને કહ્યું કે "હે ભોળી ! તું જરા ગર્વ
હરીશ નહીં, ત્હારા પિતાએ મને ઠાંક આપ્યું નથી, પરંતુ
પ્રાણુદાનના પ્રભાવથી ઠાંકરા આ રત્નરૂપ થયા છે." પછી
જિનદત્ત ચોં મુનિદાનના પ્રભાવથી તે રત્નોત્તરે આ હોડમાં
બહુ સમૃદ્ધિવાળો થયો અને પરણેકમાં મોક્ષ મુખ પામ્યો.

ઈતિ જિનદત્તની કથા.

અનિધિસુવિભાગ ઉપર જિનદત્તનું દ્રશ્ય સાંભળીને
આણંદ આરકે બારમું અનિધિસુવિભાગ મન ધારણ કર્યું.
અનિધિસુવિભાગ મન તે ન્યાયથી મેળવેલા કલ્પનીય અત્ત
પાત્ર વિચેરે રેશ્મ, હામ, મદ્ય, સત્કાર વિચેરેના કમલદિગ
દિતૃષ્ઠ ભક્તિ અને પૂજ્ય અનુસંચરો પિતાના ઉપર અનુમદ
ભુદિથી પરતુ આ હોડ અને પ-હોડના મુખની દૃષ્ટા ન ન
જગ્યાં અતિથિ-સાધુ મુનિરાજને જે અપાવ તે અનિધિસુવિભાગ
મન કહેવાય છે. આરકે તે મનના પાત્ર અર્પણાર બાજુવા; પ
રંતુ આચરવા નહીં. તે આ પ્રમાણે—

૧ સચિત ૧૨વી વિચેરે દેવું મૂકેલું અત્ત પાણી રેવું;
૨ સચિત વસ્તુથી હાંકેલું અત્ત પાણી રેવું; ૩ વહેરવા આવે
લા સાધુ ઉપર મન્દિર કરવેલું હ જે વસ્તુને જે કાન કહેા હોય
તે કાન પિન્ધા પછી આપવું; ૪ પિતાને કાન આપવા સક્તિ
જ્યાં મન્દિર વિચેરે બોલ માણસ પામે અપાવવું.

શ્રી મહાવીર પ્રભુ કહે છે કે: જે ભાગ્ય વિધિ પ્રમાણે
મુદ સહેજના કરે છે. તે સંજ્ઞામાં આ કર્મવેનને લીધાં
કરો નાંખે છે, વત્તી જે ભાગ્ય મન વચન અને કાયાથી શુદ્ધ

સંસેખના કરે છે, તે આવક આ લોકમાં વિવિધમુખ ભોગવી થાડા કાળમાં મોટામુખ પામે છે. તે સંસેખનાના પાંચ અતિચાર છે. તે આ પ્રમાણે.—૧ આ લોકની અભિજ્ઞાયા કરવી; ૨ પર-લોકની અભિજ્ઞાયા કરવી; ૩ જીવિતની અભિજ્ઞાયા કરવી; ૪ મરણની અભિજ્ઞાયા કરવી; ૫ કામભોગની અભિજ્ઞાયા કરવી. પ્રભુનાં આવાં વચનથી બહુ હર્ષ પામેલા આજુ'દ આચકે પૂછ્યું:—

“હે ભગવન્! સંસાર સમુદ્રને વિષે વહાણ સમાન, અ-નિચારરહિત અને સમ્યક્ત્વને લીધે અતિ મનોહર એવાં આ પ્રતો મહારે આપના પ્રસાદથી ભવજીવ મુક્તો થાએ. વળી હે દેવામિન્! હું પરતિષ્ઠિઓને પ્રભુમ પૂજાદિ નહીં કરું; પરતિ-ષ્ઠિઓના દેવને નમસ્કાર નહીં કરું; બીજા મતવાળાએ મદજી કરેલા અરિહંતના ચૈત્યને નમસ્કાર નહીં કરું; પરંતુ રાગનો આમહ, મળનો આમહ, બળમંત પુરપનો આમહ, દેવતાનું પરવશપણું, જીવિતનો ઉપાય, દુર્લભનું પદનું, તેમજ ગુરુ, માતા, પિતા વિગેરેનો હક કત્યાદિ કારણો વિના, વળી હે ભગવન્! હું સામમી છતાં મુનિઓને અસન વિગેરે ચાર પ્રકાર નો આહાર, ઉત્ત, હુમડાં, પાત્ર, કાંબળ, રાત્યા, ઔષધિ વિગેરે કદપીત વસ્તુઓ આપીશ.” પ્રભુનાં વચનથી ચિંતામણી સ-માન જિનધર્મ અંગિકાર કરી બહુ હર્ષ પામેલા આજુ'દ આચકે ફરી પણ ભગવાનને કહ્યું કે: પ્તિ નાથ! આજે મહારો જન્મ અને જીવિત સફળ થયું, આજે તમારું શાસન અને પ્રાપ્ત થયું તેથી હું આજે ત્રણ લોકનું રાજ્ય પામેલો. દરિદ્રાવસ્થા છતાં જ હાર મળ્યો, તેમજ આજે મહારો પરઆંગળું કદપાજીત કર્યું; કારણ કે પૂર્વ ક્યારે પત્તુ નહિ મળેલો તમારો ધર્મ મને મળ્યો. મેં જીવિત નવ પદાર્થોને સારી રીતે આગળ્યા છે.”

આજુ'દ આવક આ પ્રમાણે કહી અને જિનરાજને નમસ્કાર કરી પાતાના પરને વિષે ગયો, ત્યાં તેણે પાતાની ઓ શિવાનંદને કહ્યું કે:—“મુનિપણાશ નામના ચૈત્યને વિષે ઓ વીર પ્રભુના વચનથી મેં ઉત્તમ એવો ધર્મ મદજી કર્યો છે, મારે હે પ્રિય! તું પણ ત્યાં પ્રભુની પાસે જઈ ધર્મ અંગિકાર કરી પાતાના

તેણે પમાડીને કહ્યું કે:—“જો તમે મને આજ્ઞા આપો તો મદારા મદારા પુત્રને ધરનો ભાર સોંપી દુ” મી વીરપ્રભુએ કહેલો પડિ માધર્મ આપર” કુટુંબી લોકોએ રજા આપી અરજે તેણે પાતાના મદારા પુત્રને ધરનો ભાર સોંપ્યો.

પછી તે કોણાગસન્નિવેશમાં કે જ્યાં પાતાના કુટુંબી લોકો રહેતા હતા ત્યાં પાતાના ધરની પૈતૃપ્રજાગણે પૂંછ, માત્રા અને થડિસની જમિને શુદ્ધ કરી અને પછી શાંધારો કરી તેના ઉપર મોહરૂપ મગનદિત ધરને બેડો, ત્યાં વીરપ્રભુનું મનમાં રૂપબળ કરી અને જિનરાજનો પદ્મ અંગીકાર કરી પડિમા તપ કરતા જાવ્યા.

અતિ અંગીવાર પડિમાની માયા કહે છે.

દંમગવગમામાડગ વામદર્ગાદમા મધંધમધિને ॥

મદરમ રમ રદરુવજાગ મધનધુમમ ॥

આ.૧૧૫. ૧ માત્ર ૧૧. માત્ર અત્ર માત્ર મુખી અનિધાર વિના સ્વયંક વનુ સતત ૧૧.૧૬૫ આનુરી. એવી રીતે બીજી પડિમામા પુરુષાર્થે ભાવુત અત્ર અત્ર માત્રત વપાવતા ૧૧૫. ૨ એવ પડિમા. ૩ ભાભાર્થક પડિમા, ૪ સરક સડમા; ૫ કાર્યો ન્યુને પડિમા; ૬ મેજુનન્યાન પડિમા; ૭ મચિતન્યાન પડિમા; ૮ પુત્રે આનંદ કરવાના ન્યાનરૂપ પડિમા; ૯ બીજે પામે આરબ દનાવવના ન્યાનરૂપ પડિમા; ૧૦ ઉદશીને કરેલા બાજન વિન મટે પદાવન ન્યાન કરવારૂપ પડિમા; ૧૧ માનુની પડે લાગ દના વડા માનુતા વડ પાદરી પદિમાનુ પડેથી આજ્ઞાર જાગવા રૂ. ૧૦.૧૮

વજાગે જિનેશનું પૂજન કરનામે, છ આભાર મદિન, મુદરનાં ૧૧.૧૧.૧૧ અને સંકર્ષક પાંચ દોષથી કરો. થએલો આનુક્રમિક ૧૧.૧૧.૧૧ હિમાન૫ કરવા જાએ. કહ્યું છે કે:-

મદાદમદારિદિદિ મદમદમગમમો મો મંદુ ॥

મેમમદારિદિદિદિ મદમમમુદોદ વદિમમો ॥

આ.૧૧૬-જે પ્રજ્ઞો ૧૧.૧૧.૧૧, વિવિધિ-અત્ર, કુદિમિ

રાત્રીએ પણ અગ્નિચર્ચ કરી પાળનારો વળી કાર્યોત્સર્ગમાં રહેશે
અને સર્વે જિનેષરોનું મનમાં ધ્યાન કરતો તે આજુઁડ આવક
આ પાંચમી કાર્યોત્સર્ગ પડિમાને પાંચ માસ મુખી આરાધના
કરવા લાગ્યો.

છઠ્ઠી છમ્માસે, અર્ધમેસજ્વહા વિવજ્જેહ ॥

સિંગારકહમપત્તી, સંગાવિમુસાઈ પરિમુકો ॥

ભાવાર્થ:—છઠ્ઠી મૈથુન ત્યાગ પડિમાને વિષે છ માસ મુખી
અંમારની કથા, શ્રીતા સંગ અને આમૂપજુ વિગેરેને તથા ૬૬
આજુઁડ આવક સર્વ પ્રકારે અગ્નિચર્ચના પાળવા લાગ્યો.

સચ્ચિત્તં અસળાઈ, અ આહારં સત્તમાસપજ્જં તં ॥

પડિમાઈ મત્તમીઈ, વજ્જઈ સો પૂવ્વવિહિજ્જુત્તો ॥

ભાવાર્થ:—સાતમી સચિત્ત ત્યાગ પડિમાને વિષે પૂર્વની છ
પડિમા પિંધેને પાળતા એવા આજુઁડ આવકે સાત માસમુખી
સચિત્ત એવો ચાર પ્રકારનો આહાર તથા રીધો.

સયમારંભ ન કુળાઈ, કીરઈ આજીવઅત્થમિયરોઈ ॥

અહમિઆઈ અહમોમાંસ, પુવ્વુત્તાવીહિમાહિઓ ॥

ભાવાર્થ:—આઠમી પડિમાને વિષે પૂર્વની સાત વિધિસહિત
એવા આજુઁડ આવકે પાતાની આજીવિજ્ઞાને અર્ધે પાતે આરંભ
કર્યો નહીં તેમ બીજાની પાસે કરાવ્યો પણ નહીં.

પુત્તાઈ નિહિઅનિમ્મિહમારો, ત્ત કરેઈ નો કરાવેઈ ॥

નવમીઈ મહારંભે, નવ મામે પુવ્વવિહિજ્જુત્તો ॥

ભાવાર્થ:—નવમી પડિમાને વિષે પૂર્વની વિધિવાળા અને
પુત્તાઈ ઉપર કરતો ચાર મૂકનારા આજુઁડ આવકે નવમાસ મુખી
મહા આરંભ કર્યો નહીં અને કરાવ્યો પણ નહીં.

અસળાઈ અ આહારં, ઉદિદ્ધકડં ન મુંજણાવો ॥

ચૂરમુંદો અહ સિહાન્ડ, ઘરેઈ દસમાસ પજ્જંતે ॥

ઞં નિઠિથં ધનજાયં, પુચ્છતાણં કરેઈ સંમુત્તું ॥

તવ્યં ગિહસ્સ કમ્મં, વગ્ગઈ દસમીઈ પરિમાઈ ॥

જાહે આવકે કહ્યું. “હે ભગવન! મને પણ અવધિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે, બેથી તું પૂર્વ, પશ્ચિમ અને દક્ષિણ દિશા તરફ લવજ સમુદ્રમાં પાંચસેં યોજન પ્રમાણે ક્ષેત્ર બેઠું છું; ઉત્તર તરફ દિગ્ગજ પર્વત બેવામાં આવે છે; નિચે લોહીક નરકભૂમિ અને ઉચે પહેલો દેવલોક બેઠું છું.” ત્યારે ગૌતમસ્વામીએ કહ્યું:-
 “હે આણંદ! અવધિજ્ઞાનથી આણંદ ક્ષેત્ર બેઠું શકાયું નથી, મારે તું મિથ્યાદુષ્ટન છે.” આણંદ આવકે કહ્યું:-“હે સ્વામિન! હો માણસ જિનરાજનું વચન વિપરીત રીતે પ્રરૂપણ કરે તે માણસને મિથ્યાદુષ્ટન લેવું કહ્યું છે, અથવા જીવનું બોલનારાને મિથ્યાદુષ્ટન લેવું કહ્યું છે. તેવારે મી ગૌતમસ્વામીએ કહ્યું:-
 “હે મનહોપાસક! યથાર્થ (સત્ય) કહેનારને મિથ્યાદુષ્ટન લેવું પડતું નથી.” એટલે આણંદ આવકે કહ્યું. “હે મુનિનાથ! ત્યારે આપ મિથ્યાદુષ્ટન આપો.”

પછી મી ગૌતમસ્વામીએ મી વીરપ્રજુ પાસે જઈ પાતાના દુઃખનો સંદેહ પૂછ્યો કે, ‘હે વીરરાગ! મહાર્ વચન સત્ય છે કે આણંદ આવકનું વચન સત્ય છે?’ તેવારે મી વીરભગવાને કહ્યું. “હે ગૌતમ! તે મુદ્દત્થ આણંદ આવકનું વચન સત્ય છે.” પછી ગૌતમસ્વામીએ આણંદની પાસે જઈ તેને મિથ્યાદુષ્ટન કહી ખમાવ્યા. અહો! મોક્ષના અર્થો પુરવોતું ચરિત્ર પણ આશ્ચર્ય કારી છે, કે જેને મહાધરસ્વામીએ પણ ખમાવ્યા. પછી ગૌતમ સ્વામી આણંદને નિર્વાણના કરી શાંતપણે વીરપ્રજુ પાસે આવ્યા. આણંદ આવક વીર પર્વ સુધી જિનધર્મ પાળી, આવકની અગીયાર પડિમા વહી, સંલેખના અને આસોચના કરી, પચ્ચ પરમેણીના સ્મરણપૂર્વક શુભ ધ્યાનમાં રહી, એક માસના અનરાનથી કાળ કરી સૌધર્મ દેવલોકના અરૂણાણ વિમાનમાં ચાર પદ્યોપમની આયુષ્યવાળો મહા સમૃદ્ધિવંત કેવતા થયો.

હવે મી ગૌતમસ્વામીએ મી વીરપ્રજુને પ્રજ્ઞામ કરીને પૂછ્યું કે:-“હે નાથ! આણંદ આવક આ મુગ્ધભવથી કાળ કરી ક્યાં ઉત્પન્ન થયો?” ત્યારે મી વીરપ્રજુએ કહ્યું:-હે ગૌતમ! આણંદ આવક અદિથી કાળ કરી પહેલા દેવલોકના અરૂણાણ વિમાન

ઉદ્ધાસ બીબે.

કામદેવ આવકનું ચરિત્ર.

હવે શ્રી જાંબુસ્વામીએ શ્રી મુખર્માસ્વામીને હસ આવડોનાં ચરિત્રો ખાંદેલા બીબા કામદેવ આવકનું ચરિત્ર પૂછ્યું, એટલે શ્રી મુખર્માસ્વામી કામદેવ આવકનું ચરિત્ર કહે છે કે:—

આ ભરનસેત્રમાં ચપા નામની નગરી છે, પૂર્વભદ્ર નામના ચૈત્યથી મુણિભિન એવી તે નગરીમાં જિતરાત્રુ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો, ત્યાં કામદેવનાથે શેઠ રહેતો હતો, તેને પુત્રમનાથદ્ર સરખા મુખરાજી ભદ્રા નામની સ્ત્રી હતી. કામદેવ શેઠ પાસે જડુ પત્ર હતું, તેમાં છ કોડ ધરમાં, છ કોડ વેપારમાં, છ કોડ બ્યાએ અને છ કોડ ભંડારરૂપે પૃથ્વીમાં નાંખેલું હતું. હાદબાર આપેલું એક ચણુજ કહેવાય, એવાં છ યાજુજ તેના ધરને વિષે હતાં. બીજી પજુ જડુ સમૃદ્ધિ તેના ધરને વિષે હતી. જેથી મનુષ્ય સજાથી મુખો ભોગવતા કામદેવ શેઠનો કાગ મુખે જતો હતો.

એક દિવસ શ્રી વીરપ્રભુ પૂર્વભદ્ર નામના ચૈત્યને વિષે સમવસર્વ. ત્યાં દેવનાથોએ સમવસરજુ રચ્યું, તે વખતે નગરવાસી સૌ કોઈ પ્રભુને વંદના કરવા માટે જવા લાગ્યા; તેમને જોઈ કામદેવ શેઠ કોઈ એક પુરુષને પૂછ્યું કે:—“આજે નગરીમાં શું છે? અને આ સવળા સૌકો નગરીની બહાર કેમ જાય છે?” ત્યારે તે પુરુષ હિતર આપ્યો કે:—“હે શેઠ! સાંભળો, દેવપ્રદેવ શ્રી વર્દમાન સ્વામી આદિ પૂર્વભદ્ર ચૈત્યને વિષે સમવસર્વ. તેમને વંદના કરવા માટે આ સવળા સૌકો જાય છે.” આવાં તે પુરુષનાં વચન સાંભળી કામદેવ શેઠ પજુ મ્હેલી સમૃદ્ધિથી ત્યાં વધે અને શ્રી વીરપ્રભુને ત્રણ પ્રાશ્નિકાપૂર્વક વંદના કરી તેમની આજ્ઞા બોલે.

પીતે પશ્ચિમ પાર્શ્વયોઃ વૃદ્ધનરં પૃષ્ઠં મધ્યાનંતરે,
રાજા વામિનમારોહ સઠ્ઠ્યયુક્તઃ મશસ્તૈર્ગુણૈઃ ॥

આવાધિ:—દુબળા મોંવાળા, પાતળી કેડવાળા, ઢૂંઢા કા-
નવાળા, જડા કંઠવાળા, વિશાળ છાતિવાળા, ગાઠ રૂંવાડાવાળા,
પાછલા બેઠે પડખા અને પાછળ પુટ્ટ એવા અને મદા વેગવા-
ળા ઈત્યાદિ સર્વ ઉત્તમ ગુણોથી ગુણાભિન્ન એવા પોડા ઉપર
રાજ્યે એમણું. તે પોડા ઉપર બેઠેલા પુરુષ વાયુની પેઠે એક
દિવસમાં એ પોજન ખાય છે. વળી સાત દિવસમાં સર્વ પૃથ્વી
ની પ્રશસ્તિના કરીને પાછા ધરે આવે છે.

હે મુક રત્નમાર? આવા પોડાને તદ્વારા પિતાએ ધરમાં
સંતાડી રાખ્યો છે તે તું જાણતો નથી અને બોરી કઠાનાથી
ફોમદ મૂઠાગી વિદ્યમના કર છે. ન્હાડું પીરપણું અને પીરપણું
તેા દુઃખાર જાણે કે જ્યાં નુ તે પોડાને મળે.” કિતર આ
પ્રમાણ કહી આકાશમાર્ગ ચાલ્યો મળે.

રત્નમારુમાર પણ જિજ્ઞાસા તેવાં વચન સાંભળી મનમાં
જાદુ ખેડ કરતો વડ આજ્યા અને “પિતાએ મન છેલ્યો કે એ
ધોડો મને ન કાઢાયો.” અને વિચારી વળા પાળી કમાડ
જાણે કરી અંકર પડતમના તુલા પછી ધોડે અને પિતાએ
આવીને તેને કહ્યું. “હે પુત્ર તું કમાડ જાણે કરીને કેમ મુતો
છે? મું તને કાંઈ દુઃખ થયું છે? કાંઈ મનની પીડા થઈ છે?
કે સારીરે કેમ થયો છે? જે રોગ તે કહે. હું તેનું આરાધ કરું.
કેમકે રોગ કદા વિના આરાધ થઈ શકતું નથી.” વિભાના આવાં
વચન સાંભળી રત્નમારુતુલ ન કમાડ કિયા. જદા આજ્યા
અને પોડાને જોઈ વિચાર વિભાની આવડત કદા પાડે પિતાએ
કહ્યું. “પુત્ર! આજ્યા ને એમ થાઈ જનું કે પોડા ઉપર
બેઠેલા આ પુત્ર પૃથ્વી ઉપર જમવાથી અમને પોજન વિષે
દુઃખ આપતે એવ થાઈ ને તે પોડાને મનમાં રાખ્યો છે.
હે પુત્ર! જમના તે પોડા દુઃખને આપું છું તેને તું પોજન સત્ત
તેમ કર.” આવી રીતે કહી વમનારુ કહે પુત્રને પોડા મળે
રત્નમારુ પણ પોડા મનવાથી જદુ દઈ પડ્યો.

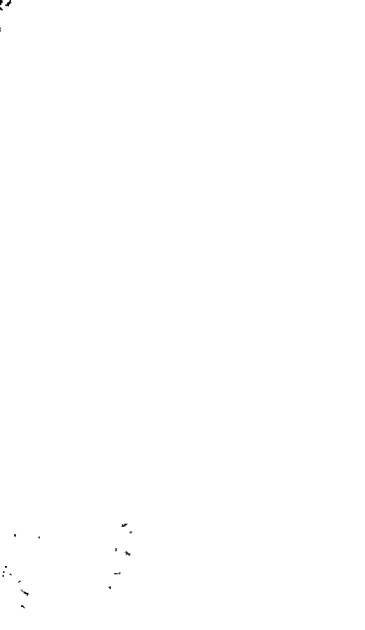
બહુ હર્ષ પામ્યો. ફરી તાપસ કુમારે કહ્યું:—હે કુમાર ! તમે આ જે અમારા પરજા છો માટે યોગ ઉપરથી નિચે ઉતરો અને મહારા પ્રશ્નનો ઉત્તર આપો. ” આવાં વચનથી રતનસારકુમાર યોગ ઉપરથી નિચે ઉતર્યો અને જેટલામાં પ્રશ્નોના ઉત્તર આપે છે તેટલામાં વાચાણપણથી યોગે કહ્યું:—“હે તાપસ કુમાર ! ત્હારે કુળ વિગેરે પૂછવાનું શું કારણ છે? અહિં કાંઈ ચિવાહ માંડ્યો નથી. તું પરજાને યોગ્ય કાર્ય કર. મુનિઓને પણ અતિથિ પૂજ્ય છે. કહ્યું છે કે:—

ગુરુર્દિદ્વિજાતીનાં, વર્ણનાં ગ્રાહણો મુરુઃ ॥

પતિરેવ ગુરુઃ સ્ત્રીનાં, સર્વસ્યાભ્યાગતો મુરુઃ ॥

ભાવાર્થ:—બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્યનો ગુરુ આમિ છે, બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય, શુદ્ર વર્ણોનો ગુરુ બ્રાહ્મણ છે. સ્ત્રીઓનો ગુરુ પતિ છે, અને સર્વનો ગુરુ અતિથિ છે.

માટે હે તાપસકુમાર ! જો ત્હારો આ કુમાર ઉપર સ્નેહ હોય તો તેનો સત્કાર કર. બીજાથી શરૂ. ” યોગદત્તાં આવાં વચનથી તાપસકુમાર બહુ પ્રસન્ન થયો અને તેણે યોગદત્તા ગળામાં પૂંપની માળા પહેરાવી. ત્યાર પછી તેણે કહ્યું કે:—“હે કુમાર ! તમે વખાણવા યોગ્ય છે, તેમ જન્ય છો, કારણ કે જે તમારે આવો ચતુર યોગદત્ત મિત્ર છે. હે કુમાર ! તમે અમારા પરજા થાઓ, હું તાપસ જુનેથી મારાજડે તમારી યોગ્ય ભક્તિ તો શી રીતે બની શકે? પરંતુ હું મહારી સક્તિ પ્રમાણે તમારી સેવા કરીશ. હે આર્ય ! આજે મહારી સેવા સ્વીકારો. ” તાપસકુમારનાં આવાં વચન સાંભળી રતનસાર યોગ ઉપરથી નિચે ઉતર્યો, એટલે તાપસકુમાર તેને બહુ પ્રીતિથી વન દેખાડવા લાગ્યો, જૂઠા જૂઠા ઝાડો અને ફળો નામ લઈ લઈ ઓળખાવવા લાગ્યો. પછી તળાવમાં જઈ રનાન કર્યું એટલે તાપસકુમારે રતનસારની આમળ જૂદી જૂદી જાતિનાં બહુ ફળો મૂક્યાં. તે આ પ્રમાણે—અમૃતના સરખી સ્વાદવાળી પાકેલી દરાખ, પાકેલી કેરી, કેળાં, ફેણસ, નાજીરેર, ખજૂર, જાંબુ, રાણ, ખીરા, ખંડ, ખીતેર, નારંગી, દાડિમ, જંબીર અને મુંગિયાં, પછી

ભાવાર્થ:—પગલે પગલે હાથરો શરવીરો હોય છે, અને વિદ્વાનો હોય છે, તેમજ કુબેરનો તિસ્તકાર કરે તેવા ધનવંત હાથરો હોય છે, પરંતુ દુઃખ પામતા એવા માણસને એકજેનું મન દુઃખી થાય એવા તો આ જગતમાં પાંચ છ પુરૂષો હશે. હે કુમાર! હું મહાર્ વધારે ચરિત્ર તમારી આગળ કહીશ. વિધાસ પામતા સતપુરૂષોને શું કહેવા યોગ્ય નથી? ” તાપસકુમાર, રત્નસાર અને પાપદ આ પ્રમાણે વાતો કરતા હતા તે વખતે જે અન્ય તે સાંભળે.

એ અવસરે મર્જના કરેના, ધુળ ઉછાળતો અને સર્થ સોંપતે તથા વળતે અધિકારમય કરી દેતો એક વડોળીયો ઉત્પન્ન થયે, તે ત્યાં આવી તાપસકુમારનું હરણ કરી ચાક્યો ગયો. તે વખતે તાપસકુમારે કહ્યું, “હે રત્નસાર કુમાર! હે સમજન પુરૂષ! મહાર્ રક્ષણ કર. રક્ષણ કર.” આવાં વચન સાંભળી રત્નસાર કુમાર “અરે મહારા છવિતરૂપ એ તાપસકુમારને સર્થ તું ક્યાં બાંધે છે?” એમ કોંઈકો આસનના તેની પાછળ ડોકલે. કેટલેક દૂર ગયો એટલે તેને પાપદ કહ્યું. “હે રત્નસાર! તાપસકુમાર કોઈ ટેકાળું દેખાતો નથી. વાયુ તેનું જ્વાળાનું જ નવો હશે. કોઈ બાળું તે ક્યાં નવો? આટલાં વ વનમાં તે વાયુએ તેને સામે પોજન દૂર પડેલાંવાંડો દુઃખ; માત્ર હે કુમાર! તું પાછો વળ.” પાપદનાં આવાં વચન સાંભળી કુમાર પાછો વળ્યો અને વિવિધ પ્રકારે વિચાર કરતાં જતાં. તો સાદા વિરલયથી કહ્યું: “હે કુમાર! એ તાપસકુમાર કોઈ નંદાને કોઈ પુરૂષ વિદ્વાના બળથી જાતે પુરૂષદેવે અનાજના દાન અમરે માય છે. વચનથી મુખના આકારથી. વાસથી અને ડાઠથી એને તું કન્યા માન્ય. કાંઈ દેવ. કાંઈ કે વિદ્યાવર એ કન્યાને વિદેશના પમાટે છે, અથવા તે કન્યા દૃષ્ટ પુરૂષના હાથમાંથી જુટી ધમ્મ ત્યારે તિએ તને જ વળે. ક્યો પુરૂષ કવિવૃક્ષને વચ્ચે જીભ વૃક્ષની દમ્બા કરે?” પાપદનાં આવાં વચન સાંભળી રત્નસાર કુમાર પાપદને સાથે જીવે વેળથી આમને આમને આગળ જતાં જુનું નાના પ્રકારના

કરે છે, તેને કૃમુમશ્રી નામની રાણી છે. એક દિવસ રાત્રીએ રાણી મુખે સૂતી હતી એવામાં તેણે સ્વપ્નમાને વિષે પાતાના ખોળામાં પુરુષની બે માથા પડતી દીકી; તેથી તુરત તે ગળી ગઈ અને સવારે રાજાની પાસે આવી તેણે સ્વપ્નમાની વાત કહી; ત્યારે રાજાએ વિચારીને કહ્યું. “હે ભદ્રે! આ સ્વપ્નમા પ્રભાવ થી તું એકી વખતે બે કન્યાને સાથે જન્મ આપીશ.” પતિનાં આમાં વચન સાંભળી રાણી બહુ હર્ષ પામી. પછી તેણે ગર્ભ ધારણ કર્યો અને નવમાસ પુરા થયે બે કન્યાને સાથે જન્મ આપ્યો. પિતાએ પહેલો કન્યાનું અસોકમંજરી અને બીજીનું તિલકમંજરી એવું નામ પાડ્યું. પછી પાંચ ધાવમાતાઓવડે લાલનપાલન કરાતી તે બન્ને કન્યાઓ અનુક્રમે મહોદી ઘડ અને ઘોડા દિવસમાં સર્વ કળાઓનો અભ્યાસ કરી અનુક્રમે યુવાવસ્થા પામી, એટલે રૂપ, સૌભાગ્ય, સાવજ્ય વિગેરે મુજે. અને શરીરની કાંતિથી તે બન્ને કન્યાઓ ત્રણ લોકના પ્રાણીના મનને ચમત્કાર પમાડવા લાગી. આ બન્ને કન્યાઓ પરસ્પર એવા સ્નેહવાળી હતી કે એક બીજા વિના રહી શકે નહીં. આ પ્રમાણે તેમનો પરસ્પર પ્રેમ હતો. કહ્યું છે કે:—

સહજામ્ભેરાણ સહસોવેરાણ, સહહારસેમાંભવંતેણં ॥

નયનાણ વંધનાણં આજમ્મમકિત્તિમે પિમ્મ ॥

ભાવાર્થ.—સાથે જાગનારી, સાથે સૂનારી, સાથે હર્ષ પામનારી અને સાથેજ શોક કરનારી આંખોતી એકે ધન્ય માણ્યોનો જન્મથી આરંભીને બંધાએલો પ્રેમ ન વર્ણવી શકાય એવો હોય છે.”

હવે રાજા કનકધ્વજ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે “જો આ બન્ને પુત્રીઓનો એક વર થાય તો બહુ સાર. જો તેમનો વર જુદો થશે તો નિશ્ચ તેઓ એકબીજાના વિયોગથી મૃત્યુ પામશે. આ બન્ને પુત્રીઓનો કયો ધન્ય અને પુન્યવંત વર થશે.” આવી રીતે રાજા ચિંતા કરતો હતો. કહ્યું છે કે:—

ને પૂર્વ મહત્તીનિ ચિંતા, કસ્ય પ્રદેયેનિ તનઃ મવૃદ્ધા ॥

“મુલ્લ સ્યાસ્પાનિ વા નવાન, કન્યાપિવૃત્ત્વં કિલ હંત કષ્ટમ્ ॥

કરે છે, તેને કુમુદાઓ નામની રાણી છે. એક દિવસ રાત્રીએ રાણી મુખે સૂતી હતી એવામાં તેણે સ્વપ્નનાને વિષે પાતાના ખોળામાં પૂંપની જે માળા પડતી હોય; તેથી તુરત તે ગળી ગઈ અને સવારે રાજાની પાસે આવી તેણે સ્વપ્નની વાત કહી; ત્યારે રાજાએ વિચારીને કહ્યું. — “હો ભદ્રે! આ સ્વપ્નના પ્રભાવથી તું એકી વખતે જે કન્યાને સાથે જન્મ આપીશ.” પતિનાં આવાં વચન સાંભળી રાણી બહુ હર્ષ પામી. પછી તેણે ગર્ભધારણ કર્યો અને નવમાસ પુરા થયે જે કન્યાને સાથે જન્મ આપ્યો, પિતાએ પદેપદો કન્યાનું અસાકમંજરી અને ણીજનું તિલકમંજરી એકું નામ પાડ્યું. પછી પાંચ ધાવમાતાઓએ સાલનપાલન કરાતી તે બન્ને કન્યાઓ અનુક્રમે મહોદી ધર્મ અને ધોડા દિવસમાં સર્વ કળાઓનો અભ્યાસ કરી અનુક્રમે યુવાવસ્થા પામી, એટલે રૂપ, સૌભાગ્ય, જ્ઞાનવ્યવિધેરે મુખો અને શરીરની કાંતિથી તે બન્ને કન્યાઓ ત્રણ સૌકના પ્રાણીના મનને ચમત્કાર પમાડવા લાગી. આ બન્ને કન્યાઓ પરસ્પર એવા સ્નેહવાળી હતી કે એક બોળ વિના બંદી રાકે નહીં. આ પ્રમાણે તેમનો પરસ્પર પ્રેમ હતો. કહ્યું છે કે: —

મહાજગદગણ મહામાત્રગણ, મહાકર્મિણાં મહાનાથાં ॥

નયનાળ રૂપશ્રાણ શ્રાવણમયકિર્તિમય વિષ્ણુ ॥

બીજું — માથે જાનવારી, માથે મૂનારી, માથે હર્ષ પામનારી અને સાથેજ શોક કન્યાની આંખોના પેડે થયે માણુઓનો જન્મથી આજીવન જે સાથેજો પ્રેમ ન રહેતા રોકાય એવા દિવસ છે.”

હવે નામ કલકંજી મનનાં વિચાર કન્યા લાગે કે બંને આ બન્ને પુત્રીઓને એક વન આવે તે બહુ માત્ર. તે તેન તે વન બંદી થયે તો નિશ્ચય નવના અસહીષ્ણતા વિધાનથી મૃત્યુ પામશે. આ બન્ને પુત્રીઓનાં યોગે થયે અને પુનર્વન પર થશે.” આવી નેર નાત વિચાર કન્યા હતો. કહ્યું છે કે: —

જાતોરિ પુરૂં મનનોર વિષા, કમ્પ મહેવોરિ નવઃ મનુદા ॥

દત્તા મુખ મહામયનિ વા મહાન કન્યાવિનુન્ન કિન્ન રિત કટપ્પ ॥

સાંભળી વિદ્યાધર રાજ મેવની પેઠે ગર્જના કરી, હાથને પૃથ્વી ઉપર પછાડી, કપાલમાં જીરુથી ચડાવી સિંહની પેઠે ચાર રાજ કરીને બોલ્યો:-

“અરે સંકે! તમને વિદ્યાર થાઓ, તમે દેગઢ બધ પા-
મ્યા. પાપટ કોણ અને કુમાર કોણ? મહારી આગળ બીજે
દુઃવીર કોણ છે? હમણાં જુઓ મહારું કામ.” એમ કહી વિ-
દ્યાધર રાજએ કસ માયાં અને ચીસ હાથ વિકૂર્ચ્યા. એક હાથમાં
તરવાર, બીજામાં ખેરક, ત્રીજામાં ગદા અને ચોથામાં ધનુષ્ય
એમ જુદા જુદા હાથમાં જુદાં જુદાં હથિયારો. લગ્ન તેમજ
વિદ્યાળ રૂપ કરી બધંકર ગર્જના કરેતા તે વિદ્યાધરપતિ આશિ-
નાથના મંદિરનો પાસે આપ્યો, તેને આવેતા બેઠું બધ પામેડો
પાપટ રાજસાર કુમારને સારણે જાણ રહેલું કારણ તેવા બધ
સ્થાનકે કોણ ક્રિયા રહેવા સમર્થ હોય? પછી વિદ્યાધર રાજએ
હોંકારો કરીને કહ્યું:-“અરે સંકે! દર નાસી જ, નહિતો મરી
જાશ. મહારા અવિગરૂપ આ હંસીને તું બોળામાં લાડને બેડો
છે. અરે નિલેજ! અરે નિર્ભય! તું પાતાનું મેઢાં મને શું કે-
ખાડે છે? અરે નિર્ભય! અરે નિશક! હજુ સુધી તું મહારી
આગળ કેમ બેડો છે? અરે મૂક! તું મરજની ઇચ્છા કરેતા
કેમય છે.”

૫.૫૬, નિતકમજરી, મોર અને દુસીએ ચારે તે વિદ્યાધર
રાજના રૂપને બેઠું બધ પામતા છતાં મંદિર થઈ એક જાતુએ
ઉભાં રહ્યાં. પછી કુમાર દુસીને કહ્યું:-“અરે મૂક! તું મને કો-
મર મામાદ આવનાર છે! બાળકોને ત્હારો બધ સામે, બીજાને
નર્તી. હાથરડે નાગીએ પાડનારી બીજાં પડતીએ નાની જય,
પરંતુ સદના મનથી પત્ર ખીડે એવો મરકપાન (દોડો)
બધ નહીં મન આ મહારે રાજે આવેડી દમી દુનને
આપીગ નર્તી. અરે મૂક! તું સંપત્તી દુગા ઉપરથી મળિ સે-
ની ઇચ્છા કરે છે. આ સ્થાનથી જ નામી જ. નહિ” તે

૬. મરકપાનું કમ રિ
આ વખતે રૂબરૂ

તાને એક વિદ્યાધરપતિ કોણ પામ્યો, પરંતુ ખીરજી રાખી રવનાના ઉપર રાત્રો ફેંકવા લાગ્યો; પણ એમ વાંઝીને એાપક નિશ્ચય થાય તેમ કુમારના યુવકથી અને રવશાખિથી રાત્રીએ ફેંકતાં મર્યે રાત્રો નિશ્ચય ગયાં. પછી એમ ઉદ્ધ વચ્ચી પર્વતને મારે તેમ રવનાએ કોષ કરી 'મુદ્ધરવડે વિદ્યાધર રાખને માવો તેથી તે બહુ પીડા પામ્યે, એટલુંજ નહીં પરંતુ તેનો પામેથી બહુ રૂપિણી વિગેરે વિદ્યાઓ નાશ પામી ગઈ. "કુમાર સ્વભાવથી જ દુઃખદ છે તેમાં વગી રવનાની સદાય મળી એટલે બાકી શું?" એમ બારી વિદ્યાધર રાખ નાસી ગયો. ભોલો પણ કહે છે કે "જે નાસી જાય તે જીવે." વિદ્યાધર રાખને નાસી ગયે ભોલો એક તેના મુખરો પણ નાસી ગયા. કુમાર વિદ્યાધર રાખની સાથે વુદ્ધ કરનાં જે વિજય પામ્યો તે સર્વ ધર્મનું મહાત્મ્ય છે. કારણ જ્યાં ધર્મ ત્યાં જય હોય છે. ન છતિ રાખાય એવા જય કરે રાત્રીને છતી પછી રાખસાર કુમાર રવનાની સાથે શી આક્રિયાવતઃ મહિમામાં આવ્યો.

કુમારનાં આવાં આશ્ચર્યકારી ચરિત્રને જિજ્ઞંસનમાં ચમત્કાર પામિત્રી અને જેના રાગનનનાં કવચાં કેલાં થયાં તુલા એવી નિલકમંજરી વિચાર કરવા લાગી કે "આ કોણ જીવાન પુરુષરત્ન દેખાય છે, જે તે મુદ્ધરો પતિ થાય અને મુદ્ધારી બહેન અદ્વિત અને આત્રી મળે તો મુદ્ધરું મુદ્ધારું પુરુષકેવલય." "

પછી કુમારે નિલકમંજરી પાસેથી દુમીને લઈ કહ્યું કે:-
 "હૈ દુમી! તું કોણ તું? તને વિદ્યાધર રાખએ કેમ પકડી દત્તી? અને તું મનુષ્યની બાળા મો ગીને બેઠે છે? તે મર્યે મને કહે. તેવારે દુમીએ કહ્યું.-હૈ સ્વામી! જે બન્ધુ છે તે સર્વ મુદ્ધર ચરિત્ર માંમળો:-

યેનાકવ પર્વતને ચિત્તે રથનૂપૂર નામનું નગર છે, ત્યાં તરુભીમુખાંક નામનો વિદ્યાધર રાખ રાખવ કરે છે; એના રિવચ તે વિદ્યાધર રાખ કવચપૂર ઉપર થઈ જતો દનો એવામાં તેજ દિગ્વેશ બાનો અશ્વિનમંજરી નામનો રાજકન્યા દીડી. મદા રૂપાંત એવી તે કન્યાન એક તેના ઉપર અનુગ્રાહ પડેલો એવો

કહ્યું:-“હે રાત્રપુરુષ ! સાંભળ. જગ અને જગથી રાત્રવાદિ મેળવી રાત્રાગ છે, પરંતુ કોઈ ઠેકાણે જગથી પ્રેમ મેળવો રાત્રાગ નથી; તેમજ પ્રેમ વિના કોઈ ઠેકાણે સંબંધ પણ થતો નથી. જે પુરુષ પ્રેમ વિના પ્રાર્થના કરે છે, તેનાથી બીજા મૂર્ખ કોણ? ધિકાર છે ! ધિકાર છે !! તે પુરુષને; કે જે પુરુષ પોતાના હૃદયે ત્યજી દેતો નથી.” અશોકમંજરીનાં આવાં વચન સાંભળી વિદ્યાધર રાજા બહુ ક્રોધ પામ્યો અને મ્યાનમાંથી તરવાર કાઢીને કહેવા લાગ્યો કે:-અરે પાપણી ! તને હું મારી નાખીશ. તું મહારી પણ નીંદા કરે ?” તેવારે કન્યાએ કહ્યું. “અરે દુષ્ટ પાપી ! આ અનીષ્ટ સંબંધો મરણ વધારે સારું છે, જો તું મને છોડી ન દે તો મારી નાખ, વિચાર ન કર.” પછી અશોકમંજરીના પુન્યજગથી વિદ્યાધર રાજા મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો:- “અહા ! મેં આ અનાર્થ પુરુષને યોગ્ય એવું શું કામ આરંભ્યું ? સર્વ ઠેકાણે સરસ વૃત્તિથી પ્રેમ ઉત્પન્ન થાય છે, હૃદયથી થતો નથી.” આમ ધારો તેણે તરવાર પાછી મ્યાનમાં નાખી. પછી વિદ્યાના જગથી અશોકમંજરીને હંસી બનાવી સોનાના પાંજરામાં પૂરી, તે હાથમાં મધુર વચનથી તેને સતોષ પમાડવા લાગ્યો.

એક દિવસ વિદ્યાધર રાજાની સ્ત્રી કમળમાલાએ પોતાના પતિને હંસીની પ્રાર્થના કરતાં દીડો, તેથી તે શંકા પામીને વિચારવા લાગી કે “આ શું ?” પછી કમળમાલાએ તે વાત પોતાની વિદ્યાદેવીને પૂછી અંદરે વિદ્યાદેવીએ સર્વ વૃતાંત તેની આગળ કહ્યો. પછી કમળમાલાએ હંસીને પોતાની શોક્ય જાણી પાંજરામાંથી કાઢી મૂકી. હંસાને તો પોતાના પુન્યયોગથી કાયદું મળ્યું તેથી તે વિદ્યાધર રાજાના ભયથી સખરસેના અરણ્ય જવા લાગી; રસ્તામાં તે થાકી જવાથી ત્યારે ખોળામાં પડી પડી.”

હંસી રત્નસાર કુમારને કહે છે કે:-હે કુમાર ! તે હંસી હું પોતે છું, મહારી પાછળ આગ્યો હતો તે વિદ્યાધર રાજા હતા કે જેને તમે જાણો છે.”

આ મુર્ખ મનમાં સાંભળી નિષ્કામજરી વિજાપ કરવા લા
ગ્યો. બે બેઠે. હુ ત્યાપમપત્રમાં વનને વિષે એકાંતી સીતીને
કહી સીતી? અને આ નિર્ભયપત્રમાં સીતીને કહે છે? નિર્ભય
પત્રે બોલવને વિષે પાપ કયું દેશે. હવે આ ત્વાર નિર્ભય
પત્રે સીતીને કહે થયું? નિષ્કામજરી આ પ્રમાણે વિજાપ કર
વા બનાવી. પછી બેઠે બેઠેના દર્શથી થગી. આ વખતે
સાર કુમારે કહ્યું. હે નિષ્કામજરી! તું મને વધામણી શું
કે છે તે કહ કહે. થમને મારે હિમિત દાન કરવામાં વિ
કરવો નહીં. કહ્યું છે કે:-

મંબોચિયાદિ દાનર્પદકા મુક્તપ્રતિષ્ઠે ॥
ધમ મળે મિષ્ટલેકે કામસંપા ન શસ્યતે ॥

જા. ૨ થે - જામ્યે દેરી, હિમિતદાન આપતું. દેતું ઉતારતું;
આ. ૨ થે. કામસંપા પનાન દેવો. થમ કરવો અને દેવ તમા
કે કામદેવ નરોદકમલશ પાપ કર્મણ

મજાનરુક્મી કામધાન કામ સપ્ત: પ્રગલ્ભ્યમે .

જા. ૨ થે. ૧ થે. ૨ થે. ૩ થે. ૪ થે. ૫ થે. ૬ થે. ૭ થે. ૮ થે. ૯ થે. ૧૦ થે. ૧૧ થે. ૧૨ થે. ૧૩ થે. ૧૪ થે. ૧૫ થે. ૧૬ થે. ૧૭ થે. ૧૮ થે. ૧૯ થે. ૨૦ થે. ૨૧ થે. ૨૨ થે. ૨૩ થે. ૨૪ થે. ૨૫ થે. ૨૬ થે. ૨૭ થે. ૨૮ થે. ૨૯ થે. ૩૦ થે. ૩૧ થે. ૩૨ થે. ૩૩ થે. ૩૪ થે. ૩૫ થે. ૩૬ થે. ૩૭ થે. ૩૮ થે. ૩૯ થે. ૪૦ થે. ૪૧ થે. ૪૨ થે. ૪૩ થે. ૪૪ થે. ૪૫ થે. ૪૬ થે. ૪૭ થે. ૪૮ થે. ૪૯ થે. ૫૦ થે. ૫૧ થે. ૫૨ થે. ૫૩ થે. ૫૪ થે. ૫૫ થે. ૫૬ થે. ૫૭ થે. ૫૮ થે. ૫૯ થે. ૬૦ થે. ૬૧ થે. ૬૨ થે. ૬૩ થે. ૬૪ થે. ૬૫ થે. ૬૬ થે. ૬૭ થે. ૬૮ થે. ૬૯ થે. ૭૦ થે. ૭૧ થે. ૭૨ થે. ૭૩ થે. ૭૪ થે. ૭૫ થે. ૭૬ થે. ૭૭ થે. ૭૮ થે. ૭૯ થે. ૮૦ થે. ૮૧ થે. ૮૨ થે. ૮૩ થે. ૮૪ થે. ૮૫ થે. ૮૬ થે. ૮૭ થે. ૮૮ થે. ૮૯ થે. ૯૦ થે. ૯૧ થે. ૯૨ થે. ૯૩ થે. ૯૪ થે. ૯૫ થે. ૯૬ થે. ૯૭ થે. ૯૮ થે. ૯૯ થે. ૧૦૦ થે.

જા. ૨ થે. ૧ થે. ૨ થે. ૩ થે. ૪ થે. ૫ થે. ૬ થે. ૭ થે. ૮ થે. ૯ થે. ૧૦ થે. ૧૧ થે. ૧૨ થે. ૧૩ થે. ૧૪ થે. ૧૫ થે. ૧૬ થે. ૧૭ થે. ૧૮ થે. ૧૯ થે. ૨૦ થે. ૨૧ થે. ૨૨ થે. ૨૩ થે. ૨૪ થે. ૨૫ થે. ૨૬ થે. ૨૭ થે. ૨૮ થે. ૨૯ થે. ૩૦ થે. ૩૧ થે. ૩૨ થે. ૩૩ થે. ૩૪ થે. ૩૫ થે. ૩૬ થે. ૩૭ થે. ૩૮ થે. ૩૯ થે. ૪૦ થે. ૪૧ થે. ૪૨ થે. ૪૩ થે. ૪૪ થે. ૪૫ થે. ૪૬ થે. ૪૭ થે. ૪૮ થે. ૪૯ થે. ૫૦ થે. ૫૧ થે. ૫૨ થે. ૫૩ થે. ૫૪ થે. ૫૫ થે. ૫૬ થે. ૫૭ થે. ૫૮ થે. ૫૯ થે. ૬૦ થે. ૬૧ થે. ૬૨ થે. ૬૩ થે. ૬૪ થે. ૬૫ થે. ૬૬ થે. ૬૭ થે. ૬૮ થે. ૬૯ થે. ૭૦ થે. ૭૧ થે. ૭૨ થે. ૭૩ થે. ૭૪ થે. ૭૫ થે. ૭૬ થે. ૭૭ થે. ૭૮ થે. ૭૯ થે. ૮૦ થે. ૮૧ થે. ૮૨ થે. ૮૩ થે. ૮૪ થે. ૮૫ થે. ૮૬ થે. ૮૭ થે. ૮૮ થે. ૮૯ થે. ૯૦ થે. ૯૧ થે. ૯૨ થે. ૯૩ થે. ૯૪ થે. ૯૫ થે. ૯૬ થે. ૯૭ થે. ૯૮ થે. ૯૯ થે. ૧૦૦ થે.

જા. ૨ થે. ૧ થે. ૨ થે. ૩ થે. ૪ થે. ૫ થે. ૬ થે. ૭ થે. ૮ થે. ૯ થે. ૧૦ થે. ૧૧ થે. ૧૨ થે. ૧૩ થે. ૧૪ થે. ૧૫ થે. ૧૬ થે. ૧૭ થે. ૧૮ થે. ૧૯ થે. ૨૦ થે. ૨૧ થે. ૨૨ થે. ૨૩ થે. ૨૪ થે. ૨૫ થે. ૨૬ થે. ૨૭ થે. ૨૮ થે. ૨૯ થે. ૩૦ થે. ૩૧ થે. ૩૨ થે. ૩૩ થે. ૩૪ થે. ૩૫ થે. ૩૬ થે. ૩૭ થે. ૩૮ થે. ૩૯ થે. ૪૦ થે. ૪૧ થે. ૪૨ થે. ૪૩ થે. ૪૪ થે. ૪૫ થે. ૪૬ થે. ૪૭ થે. ૪૮ થે. ૪૯ થે. ૫૦ થે. ૫૧ થે. ૫૨ થે. ૫૩ થે. ૫૪ થે. ૫૫ થે. ૫૬ થે. ૫૭ થે. ૫૮ થે. ૫૯ થે. ૬૦ થે. ૬૧ થે. ૬૨ થે. ૬૩ થે. ૬૪ થે. ૬૫ થે. ૬૬ થે. ૬૭ થે. ૬૮ થે. ૬૯ થે. ૭૦ થે. ૭૧ થે. ૭૨ થે. ૭૩ થે. ૭૪ થે. ૭૫ થે. ૭૬ થે. ૭૭ થે. ૭૮ થે. ૭૯ થે. ૮૦ થે. ૮૧ થે. ૮૨ થે. ૮૩ થે. ૮૪ થે. ૮૫ થે. ૮૬ થે. ૮૭ થે. ૮૮ થે. ૮૯ થે. ૯૦ થે. ૯૧ થે. ૯૨ થે. ૯૩ થે. ૯૪ થે. ૯૫ થે. ૯૬ થે. ૯૭ થે. ૯૮ થે. ૯૯ થે. ૧૦૦ થે.

પણ પરિવારસહિત વિમાનમાં બેસી ત્યાં આવ્યાં, વડુ ઘરેએ તેમને પ્રજામ કર્યા એટલે દેવીએ તેમને કુળવૃદ્ધિની આશિષ આપી. પછી ચક્રેશ્વરી દેવીએ ચાંદી રૂપી વિચાલની સર્વ મામળી તૈયાર કરી વિવિધી લગ્ન કર્યું, તે વખતે દેવીએ મંગળીત્રીને ગાવા લાગી, અને એટલે વિચાલ મહેલના થયો, પછી શ્રી ચક્રેશ્વરી દેવીએ નાના પ્રકારના ગ્રામથી મુશામિત એવો સાત માળનો મહેલ બનાવી તેમને રહેવા માટે આપ્યો. તે મહેલમાં બન્ને સ્ત્રીઓમહિત રાતમાર કુમાર વિવશમુખ ભોગવતે મુખે રહેવા લાગ્યો.

હવે શ્રી ચક્રેશ્વરી દેવીની આજ્ઞાથી ચંદ્રના રેવનાએ કનકપૂરમાં જઈ કનકેશ્વર રાજાને પુત્રીઆની અને જમાઈની વધામણી આપી એટલે કનકેશ્વર નાનકડો પામી પુત્રીઓના રતેદુને સીંધે નહીં. ત્યાર પછી ચંદ્રના રેવનાએ મહેલની યોગ્યતાને સારે સારા ધારા રેવનાના પા આવી રાહવેળા તેવારે કન્યાઓ અને 'સા'લે ભાદુર રાતમાર કુમાર માતા રાજા તેમને પ્રજામ કર્યા. કનકેશ્વર નાનકડો નાનકડો કુળના મુખે પામ્યો. પછી કુમાર રાજાના રાજાના નામના રાજાની બહુ ભક્તિ રાખી તથા નાનકડો નાનકડો નાનકડો નાનકડો કુમારને રહેવા લાગ્યો કે: "હું મહેલના બાગમાં જાઉં ત્યારે જિવે આવી એમને કુમારે રહે." પછી નાનકડો કુમાર કનકેશ્વર રાજાની ભાઈ તથા નાનકડો આગળ ન્યા નાનકડો મહેલના કેમ રહે કુમારના નાનકડા પ્રેમને કન્યાઓ પછી કુમાર ન્યા નાનકડો આપેલા મહેલના જગત્રીઓની ભાઈ મુખે બાગમાં લાગ્યો. પાંચ પછી નાનકડો પાંચમા મુખે રહેવા લાગ્યો. અલી નીંતે પુણ્યના પ્રમાણથી નાનકડો પ્રકારના મુખે બાગમાં રાતમાર કુમારના રાજાના મુખના જગત્રીઓ લાગ્યા.

એક દિવસ રાતમાર કુમાર મારીએ મુખે મુખે જતો એવામાં આગળના જગત્રીઓ દિવસ રાજાની, કુમાર અને પછીથી મુખેમિત મનીષાના તેમજ મનીષાના મુખે એવો કેલ એક પુત્ર પુત્રના નામના રાજાના મુખે આગળના

પોળ અને ધ્વજઓવાળા મલ્લિમય ધરોથી મુશોલિત નગર ફીકું, તે નગરની ચોભા બેઠું ચિત્તમાં ચમત્કાર પામેલો રત્ન સાર કુમાર નગર પાસે આવી ચોભા બેચા લાગ્યો; પછી જોઈ લામાં દરવાજાની અંદર પેસવા લાગ્યો તેટલામાં ગડ ઉપર બેઠેલી એક ડુંસારિકાએ કહ્યું:—“હે કુમાર ! તું નગરમાં ન જા.” તેવારે કુમારે મનમાં વિસ્મય પામીને કહ્યું, “હે સારિકા ! નગરમાં પેસતા એવા મને તું સામારે ના પાડે છે ?” ત્યારે સારિકાએ કહ્યું, “હે સતપુરુષ ! જો તું મુખ ઠંછતો હોય તો આ નગરને વિષે ન પેસીશ. તું એમ ન જાણીશ જો આ મને દ્રોગદ ના પાડે છે, પણ હું તને ત્હારા હિત માટે નગરમાં પેસવાની ના પાડું છું. કારણ કે ઉત્તમ પ્રાણીઓ હેતુ વિના કહેતા નથી. જો તું કારણ સાંભળવાના ઈછા કરે તો હોય તો સાંભળ.—

આ રત્નપુર નામનું નગર છે, એમાં પુરંદર નામનો રાજા ઉત્તમ પ્રકારે પ્રજાનું પાલન કરતો હતો રામચ કરતો હતો; તે વખતે નાના પ્રકારના વેશને ધારણ કરનારો કોઈ ચોર તે નગરમાં હુમ્મશાં ચોરી કરતો અને ધનવંત માણસોના ઘરમાં ખાનસ પાડી બહુ ધન લઈ જતો; પરંતુ નગરના રક્ષક લોકો તે ચોરને પકડવા શક્તિવન થતા નહીં.

એક દિવસ સર્વે મહાજન લોકો એકઠા થઈ રાજાની પાસે આવી વિનંતી કરવા લાગ્યાકે:—“હે રાજા ! એક ચોરે આવીને સવ નગરમાં વારવાર ખાતર પાડી અમને નિધન કરી નાંખ્યા છે.” મહાજન લોકોનાં આવાં વચન સાંભળી કોય પામેલા રાજાએ કોલવાળને બોલાવીને કહ્યું કે “અરે રક્ષક ! તું રક્ષણ કરતાં છતાં ચોર નગરમાં ખાતર કેમ પાડે છે ?” ત્યારે રક્ષકે કહ્યું:—“હે રાજા ! મહોદા રાજાની પેડે આ ચોર અસાધ્ય છે, અથાત્ પકડી શકાય તેવો નથી, અને પકડવાનો કોઈ ઉપાય શુદ્ધ થતો નથી; તેથી એ અસાધ્ય ચોરને પકડવા હું સમર્થ નથી, મારે જેમ આપને બોલ્યો તો તેમ કરો.”

દીડી, કોઈ ઠેકાણે સોનાના દગડા દીડા, કોઈ ઠેકાણે કપુરના દગડા, કોઈ ઠેકાણે સોપારી અને નાગીયેરના દગડા જોવા, કોઈ ઠેકાણે પકવાનથી ભરેલી કંદોઈની દુકાનો જોઈ, અને કોઈ ઠેકાણે મુગમી કરીયાળાથી ભરપુર ગાંધીની દુકાનો દીડી. આ પ્રમાણે બહુ વસ્તુઓથી ભરપુર એવી તે નગરી જોઈ પણ તેમાં કોઈ માણસ જોવામાં આવ્યું નહીં. અનુક્રમે નગરને જોતો જોતો તે રત્નસાર કુમાર રાજમંદિરમાં ગયો, ત્યાં એક સાગ માળનો મહેલ હતો તે મહેલમાં પેડો અને અનુક્રમે સાતમા માળ ઉપર ગયો; ત્યાં તેણે નાના પ્રકારના મંજિ વિગેરે રત્નોથી મુશોભિત એવી એક રામ્યા જોઈ. પછી તે રામ્યામાં તે કુમાર સતોપ પામીને નિર્ભયપણે સૂતો અને પોતાના ધરની પેડે નિઃશંકપણે ગાઢનિંદ્રાથી ઉઘી ગયો.

હવે માણસના પગલાંની હાજયાત જોઈ બહુ કોષ પામે સો રાક્ષસ ત્યાં આવ્યો અને કુમારને સુખે સુતેસો જોઈ વિચાર કરવા લાગ્યો કે: “જે સ્થાનકે જવાની વાત માણસોના ધ્યાનમાં પણ ન આવે તે સ્થાનકે આ કોઈ ધિકુ પુરૂષ આવીને સૂઈ રહ્યો છે. આ મહારા શત્રુને હું કયા મારવો માઈ?” ક્ય તોડવાની પેઠે એના માથાને તોડી નાખું! કે એને નખાવડે ચીરી નાખું! ગદાથી ચૂર્ણ કરી નાખું! કે મોકોડી છરીવડે કકડે કકડા કરી નાખું! આ દુરાત્માને ધગધગતા અગ્નિમાં ફેંકી દઉં! હડાની પેઠે આકાશમાં ઉછાળી દઉં! કે ઉપાડીને સમુદ્રમાં ફેંકી દઉં! અજગરની પેઠે ગળી જઈ! કે મહારે ધરે આવીને સુખે સૂતે લા પડવાને ન માઈ! કેમકે ધરે આવેલા શત્રુને પણ મારવો નહીં. કશું છે કે:—

આગતસ્ય નિજગેહમપ્પરે ગૌરવં વિદધતે મહાધિયઃ

માનમાત્મસદનમુપેયુષે માર્ગવાય ગુરુચ્ચતાં દદૌ ॥

ભાવાર્થ:—જુદ્ધિવત પુરૂષો પોતાને ધરે આવેલા શત્રુની પણ પરોણાગત કરે છે. જુદ્ધો શુક ગુરુનો શત્રુ છે, અને મીન રાશિ એ ગુરુત્ત્વ સ્વમહ છે એમ છતાં પણ જ્યારે શુક મીન-રાશિએ આવે ■ ત્યારે ગુરુ તેને ઉચ્ચસ્થાન આપે છે.

સારે ઉડીને કહ્યું:—“હે દેવ ! મેં માણસજાતિએ તને દુક્રમ કયો છે, તે ત્હારે મનમાં કયા લાગો મારું કર્યો. તું ત્હારી ભક્તિ શી બહુ સતોષ પામ્યોય, માટે વરદાન માગ. જે ત્હારું દુક્રમ કામ હશે તે પણ હું કરીશ.” કુમારનાં આવાં વચન સાંભળી રાક્ષસ વિસ્મય પામી મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો: “અહો ! આનો વિપરીત થયું ! જે મને દેવતાને એ માનુસ જાતિ પ્રસન્ન થયો, વળી ‘એટલુંજ નહિ’ પણ મ્હારાથી ન બની શકે એવું કાર્ય કરવાની તે ઇચ્છા કરે છે; આ વાત કદ્યવૃક્ષ સેવક પાસેથી ઇચ્છિત વસ્તુ મેળવવાની ઇચ્છા કરે તેવી બની છે. એ માણસ જાતિ મને દેવતાને શુ આપી શકશે ! માણસની પાસે દેવતાને પ્રાપ્તના કરવાયોગ્ય કંઈ વસ્તુ હોય છે ? તોપણ તેની પાસેથી કંઈ પણ માગું.” આવી રીતે વિચાર કરી રાક્ષસે મધુર વચનથી કહ્યું: “જે બીજને ઇચ્છિત વસ્તુ આપે તે પુરૂષ વ્રજ હોકમાં દુક્ષ્ણ છે, અને યાચના કરનાર માણસના સર્વે સારુજો યાચના કરવાથી નાશ પામે છે. કહ્યું છે કે:—

સુપૃથ્વી તૃણ તસ્યા સ્વૃણાત્કલં તનોડનિહઃ ॥

તતોડપિ યાચકસ્તસ્માદપિ યાચકવંચકઃ ॥

ભાવાર્થ:—સૌથી હલકી ધૂળ છે, તેથી હલકું તુલુ છે, તેથી હલકું રૂ અને તેથી હલકો પવન છે; એ પવનથી હલકો યાચક અને તેથી પણ યાચકને ડગનારો હલકો જાણ્યો. વળી પરપથળાપવજ્રં માનનાણિ જણેમુદારિ સંપુતં ॥

મા ઉર્ધ્વ વિધારિજ્ઞ સુપત્થિઅમેગા કમો જેજ ॥

ભાવાર્થ:—હે માન ! બીજ પાસે યાચના કરવા અથ એ વા પુત્રને તું જન્મ આપીશ નહીં, તેમજ યાચકની પ્રાર્થનાનો ભંગ કરનારા પુત્રને તું ઉદરમાં ધારણ કરીશ પણ નહીં.

માટે હે કુમાર ! જે તું મ્હારી યાચનાનો ભંગ ન કરે તો હું ત્હારી પાસે યાચના કરું.” તેવારે કુમારે કહ્યું:—“હે રાક્ષસરાજ ! મ્હારી પાસેથી જે કાંઈ સિદ્ધ થાય તેવું હોય તે કહે.” ત્યારે રાક્ષસે કહ્યું: “જે એમ છે નો સાંભળ. તું આ નમરીનો રાખ ધા,

હું તને યોગ્ય બાળી રાજ્ય આપુ છું; માટે તું ત્હારી મરણ પ્રમા
ણ રાજ્યગુણ બોગય. હું સેવકની પડે તને કિલ્લો બોગ અને
કિલ્લો સમૃદ્ધિ આપીશ, તેમજ નિરંતર ત્હારી સેવા કરીશ, સર્વે
રાજ્યો ત્હારે વસા થકને રહેશે, માટે તું આ એકછત્ર રાજ્ય પાતા
ના કબજામાં લે. ” પછી રત્નસારકુમાર પાતાના ચિત્તમાં વિચાર
કરવા લાગ્યો કે “ આ રાક્ષસ રાજ્ય અને રાજ્ય આપે છે, રાજ્ય
બહુ પુણ્યના યોગ્યથી મળે છે; પરંતુ જ્યારે મેં પૂર્વે પરિમહા
પરિભાજુ મન લીધું ત્યારે રાજ્ય મહાજુ કરવાનો નિયમ લીધો છે.
હવે હું શું કરું? આનો મહોટું વિષમ સંકટ આવી પડ્યું.
એક તરફથી કબજા કરેલું વચન બાધ છે અને બીજી તરફથી મન
ભંગ થાય છે. હા હવે ! હવે શું કરું? મહારા વિષમ સંકટમાં
આવી પડ્યો છું.” આવી રીતે વિચાર કરી રત્નસારકુમારે કહ્યું:-
“ હે દેવ ! બીજી માગણી કર. કારણ રાજ્ય લેવાનો મહારે નિ
યમ છે, તો તે લેવાથી મહારા નિયમનો ભંગ થાય છે અને
મનનો ભંગ થયો તો પછી બાકી રહ્યું શું? જેનાથી મનનો
ભંગ થાય એવી સરંગના શા કામની? જેનાથી કાન તૂટી બાધ
એતું રેણું શા કામનું? ” ત્યારે રાક્ષસે કહ્યું. “ આ રાક્ષસમાં
લોભ, લગ્ન, દાક્ષિણ્ય વિગેરે સર્વ રહ્યું છે. ઉત્તમ પુરુષો જે કબજા
કરેલું હોય તેને માટે જીવિતને પણ ત્યજી દે છે. ” પછી કુમારે
કહ્યું. “ હે રાક્ષસરાજ ! તેં યોગ્ય કહ્યું છે, પરંતુ મેં શુર પાસે
નિયમ લીધો છે કે “ પાપનું સ્થાન અને અનર્થકારી એવા રા
જ્યને હું નહિં ધારણ કરું; કેમકે લીધેલા નિયમની વિરાધના
કરવાથી મહોટું દુઃખ થાય છે. માટે હે મહાશામ ! જેથી મહા
કા નિયમ ન તૂટે એતું દુઃખર કામ કરે, કે તે પણ હું કરીશ.”
તેવારે રાક્ષસે કહ્યું. “ અરે ! તે મહારી પ્રથમની મ ગણી દોગદ
કના અને હવે બીજી માગણી કરવાનું કહે છે ! અરે મૂઠ ! તુ
પાતાના ઉપરજ કોષ પામેલો દેખાય છે. કોષ વિગેરેથી જે
જીવહિંસા કરાય અથવા યુદ્ધ કરાય તેમાં પાપ જાનો; પરંતુ
દેવતાએ આપેલું રાજ્ય લેતું એમાં તે પાપ શાનું હોય ? અરે
મૂઠ ! હું તને રાજ્ય આપું છું છતાં તું સામારે ઉત્સાહ નથી

પામતો? મુગધી ધી પાતાં શામાટે “બુબુ” એવો રાજ્ય બોલ્યા કરે છે? અરે મૂઠ! તું મહારા મહેલમાં આવી મહારી રાધ્યામાં મુખે સ્પર્શ રહ્યો, તે ત્હારા પગનાં તળીયાં મહારી પાસે મરાતા વ્યાં અને હવે મહારું કહેલું હિતકારી વચન માનતો નથી તો પછી જો તેનું કૃણ.” એમ કહી કુમારને હાથમાં પકડી રાક્ષસે આકાશમાં ઉછાળ્યો, ત્યાંથી કોઈ પામેલા રાક્ષસે તેને રા-મુદ્રમાં ફેંક્યો, કુમારસમુદ્રમાં પડી પાતાગમાં ઘેસી ગયો અને ત્યાંથી પાછો પાણીની ઉપર આવ્યો એટલે રાક્ષસે તેને બહાર કાઢીને કહ્યું:- “અરે મૂઠ! તું પોતાના કદામદથી શામાટે ફોગદ મૂલ્ય પામે છે? હું તને રાજ્ય સંપત્તિ આપું છું છતાં શામાટે નથી લેતો? જો કે હું દેવતા છું તોપણ ત્હારું કહેલું નિર્દિત કામ કરીશ. અરે મૂઠ! મહારા કહેલા સારા કાર્યને પણ તું માણસ જાતિ છતાં નથી કરતો? અરે! તું રાજ્ય લે, નહિં તો ધોત્રીની પેડે મહોટી શીલા ઉપર પછાડી પછાડીને તને મારી નાંખીશ.” એમ કહી રાક્ષસ કુમારને પકડી પછાડવા માટે શીલા પાસે લઇ ગયો, અને કહ્યું. “અરે મુખ! તું મહારું કહ્યું માન્ય અને ફોગદ મૂલ્ય ન પામ.” ત્યારે કુમારે કહ્યું. “અરે રાક્ષસ! તને જે રૂથે તે કર, તું એ બાબતમાં મને ફોગદ શામાટે પૂછ્યા કરે છે?” કુમારનાં આવાં વચન સાંભળી રાક્ષસ બહુ પ્રસન્ન થયો, અને પોતાનું કરવીમ રાક્ષસરૂપ ત્યજી કંઈ કોઈ દેવતા રૂપે પ્રગટ થયો, પછી જળ અથવા સ્થળમાં ઉત્પન્ન થએલા પુષ્પોનો કુમાર ઉપર વરસાદ વરસાવતો હતો જ્ય જ્ય રાજ્ય કરી કુમારનો પામે આવીને આ પ્રમાણે કહેવા લા-ગ્યો:-

હે કુમાર! તને ધન્ય છે, ત્હારા સરખા ઉત્તમ પુરુષોધીજ આ પૃથ્વી રત્નમણી કહેવાય છે. હે સત્પુરુષ! ત્હારા ધર્મને વિષે આવી દગા છે તે બહુ સારું છે, ઈંદ્રના સેનાપતિ હરિ-જગન્નેત્રી દેવતાએ દેવોની અને મહારી પાસે ત્હારી પ્રશંસા કરી, તેથી સર્વે દેવતાઓ વિરમય પામ્યા; એવામાં સૌધર્મ દેવ લોક અને દશાન દેવોડને વિષે નવા ઉદ્ગો ઉત્પન્ન થયા, તે બન્નેમાં એક વિમાનને માટે પરસ્પર બહુ ક્રોધ થયો બચીશ

ભાવાર્થ:—કાંઈ કામ પડે ત્યારે ચાકરોની ખબર પડે છે, દુઃખ આવે બંધુઓની ખબર પડે છે, આપત્તિકાળે મિત્રની પરીક્ષા થાય છે અને વિભવનો નાશ થયે સ્ત્રીની પરીક્ષા થાય છે.

હવે ચારે મિત્રો સાથેની સાથે પરદેશ જતા હતા, એવામાં તેઓ એક મહેરા અરણ્યમાં ભુલા પડ્યા, તેથી ત્રણ દિવસ ભટકી સાથે દિવસે તેઓ કોઈ ગામમાં આવ્યા, ત્યાં રસોડા કરીને જોડણામાં તેઓ જમવા બેઠા તેડણામાં કોઈ એક જિનકંઠપી મુનિ ત્યાં વહોરવા માટે આવ્યા. પછી ભટક પ્રકૃતીવાળા રાજપુત્રે ચડતા પરિણામથી મુનિને દાન આપી બહુ ભોગકર્મ ઉપાર્જ્યું, તે વખતે પ્રધાનપુત્રે અને શેડપુત્રે તે દાનની અનુમોદના કરી, પરંતુ ક્ષત્રીપુત્રે તો હીન પુણ્યને લીધે એમ કહ્યું કે “અરે! અમને ભુખ લાગી છે, માટે અમારા માટે કાંઈ રાખજો.” આવી રીતે કહીને તેણે દાનાંતરાય કર્મથી ભોનાંતરાય કર્મ બાંધ્યું.

પછી જિનશત્રુ રાજ્યએ ચારેને પાછા બોલાવી શ્રીસારને રાજ્ય, પ્રધાન પુત્રને પ્રધાનપદ, શેડના પુત્રને શેડપદ અને ક્ષત્રીપુત્રને સેનાપતિપદ આપ્યું. પછી ચારે જળાઓ પોત પોતાના પદને ભોગવી અનુક્રમે મૃત્યુ પામીને શ્રીસાર રત્નસાર થયો, મંત્રીનો પુત્ર અને શેડનો પુત્ર એ બન્ને જળા રત્નસારની આ બન્ને સ્ત્રીઓ થઈ અને ક્ષત્રીપુત્ર દાનાંતરાય કર્મને લીધે પાપદ થયો. રત્નસારે પાછલા જવમાં જે ચારને છોડાવ્યો હતો, તે તાપસ વ્રત લઈ મૃત્યુ પામી ચંદ્રચૂડ નામે દેવતા થયો, તેણે રત્નસારની સહાય્ય કરી.”

આ પ્રમાણે રત્નસારનું પૂર્વ જવનું ચરિત્ર સાંભળી રામ આદિ સર્વ લોકો આકરથી સુપાત્રદાનને વિષે યતનથી આદર કરવા લાગ્યા અને જિનધર્મને વિષે સાવધાન થયા. રત્નસાર કુમાર પણ પૂર્વના પુણ્યને લીધે બન્ને સ્ત્રીઓ સહિત વિવિધ પ્રકારના ભોગ ભોગવવા લાગ્યો, તેમજ ધર્મકાર્ય પણ કરવા લાગ્યો; તેણે રથયાત્રા અને તીર્થયાત્રા કરી, સોનાના તેમજ રૂપાના જિનમિષ્ટ કરંડોને પ્રતિષ્ઠા કરવા પૂર્વક જિનશાસનની પ્રભાવના કરી, તેના સંગથી તેની બન્ને સ્ત્રીઓ પણ ધર્મકાર્ય

તું અકાળે મૃત્યુ પામી અનંત દુઃખ પામીશ. માટે તું પ્રભાતે ત્યજ દે અને ભોગો ભોગવ, તેમજ આદ્ય પલ કર. હે કામ દેવ ! તું આ કષ્ટ શામાટે કરે છે ? ” પિશાચનાં આવાં વચન સાંભળીને પણ નિર્ભય અને ઉદ્દેગ નહિ પામેલો એવો કામ દેવ શાંત ચિત્તથી ધર્મધ્યાન કરતો હતો, તેથી દેવતાએ તેને સ્થિર ચિત્તવાળો અને નિર્ભય બાળી ફરીથી કહ્યું :—“ હે કામદેવ ! ભોગોને ભોગવ અને પ્રભાતે ત્યજ દે. ” દેવતાએ આવી રીતે તેને બે ત્રણ વાર કહ્યું, તોપણ કામદેવ ધ્યાનથી ચળ્યો નહીં. પછી ક્રોધ પામેલો દેવતા બ્રહ્મી ચડાવી તરવાર પડે તેના કંકડે કંકડા કરવા લાગ્યો. કામદેવ પણ તીવ્ર વેદના સહન કરતો શુભ ધ્યાનથી શ્રી વીરબ્રહ્મનું ધ્યાન ધરવા લાગ્યો. કહ્યું ■ કે:—

ધીરાગકાયરાણ ચ કમવદ્દો મંકદે સમારદિષ ॥

નિયમપરિપાત્તેષુ મુન્યા વત્યા ચસર્વાવિ ॥

ભાવાર્થ:—નિયમ પાળવામાં સ્વસ્થ એવી સર્વ અવસ્થા એજ ધીર અને કાયર પુરૂષોને સહ આવાં પડે છતે કસોટી છે.

પછી દેવતાએ વિજ્ઞાના ચર્હ હાથીનું રૂપ કરી નર્મના કર વાપૂર્વક સૂંકને ઉછાળતાં છતાં કહ્યું :—“ જો તું પ્રભાતિકને નહિ ત્યજ દે તો હું તને આકાશમાં ઉછાળી પગવડે કચરી નાંખીશ. ” છતાંકિ વચનોથી પણ કામદેવ આવક ધર્મધ્યાનથી ચળ્યો નહીં. પછી હાથીએ બે ત્રણ વાર તેને આકાશમાં ઉછાળ્યો, તોપણ તે ધર્મધ્યાનથી ચળ્યો નહીં. વળી આકાશમાં ઉછાળી હતોરાગથી ઝીંતી લઈ પગવડે માટીની પેડે મર્દન કર્યો, તે વેદના પણ કામદેવ આવકે સહન કરી. પછી દેવતાએ હાથીનું રૂપ ત્યજ દઈ મહેાટા શરીરવાળું અને રાતા નેત્રવાળું સાપનું રૂપ વિકુર્ચ્યું, અને કુંકુડા મારતાં ત્યાં આવીને કહ્યું :—“ હે કામ દેવ ! પ્રભાતે ત્યજ દઈ ભોગ ભોગવ, નહિતો ત્હારા શરીર ઉપર ચડી ગળે ત્રણ આંટા દઈ દંશ દંશ, તેથી ત્હારે મૃત્યુ પામી ને દુર્ગતિમાં જતુ પડે. ” સાપનાં આવાં વચન સાંભળી કામ દેવ વિરોધે ધર્મધ્યાન કરવા લાગ્યો. પછી ક્રોધ પામેલા સાપે તેના શરીર ઉપર ચડી ગળામાં ત્રણ આંટા દઈ દંશ કર્યો, તેની

તું આકાશે મૃત્યુ પામી અનંત દુઃખ પામીશ. માટે તું પ્રતોને ત્યજ દે અને બોને બોનવ, નેમજ આદ્યાર પત્ર કર. હે કામ દેવ ! તું આ કપ્પ સામાદે કરે છે ? ” વિશ્વાચર્યા આવાં વચન સાંભળીને પત્ર નિર્ભય અને ઉંડા નદિ પાનેણાં એવો કામ દેવ સાંભળી ચિત્તથી ધર્મધ્યાન કરતા હતા, તેથી દેવતાએ તેને સ્થિર ચિત્તવાળો અને નિભય ગળી ફરીથી કહ્યું :— “ હે કામદેવ ! બોળોને બોનવ અને પ્રતોને ત્યજ દે. ” દેવતાએ આવી ફીતે તેને એ પ્રજા વાર કહ્યું, તે પાત્ર કામદેવ ‘વાનથો ચાલ્યો નહીં. પછી કોય પાનેણા દેવતા કહ્યું નહીં તરવાર પડે તેના કંઠે કંઠા કરવા જાઓ. કામદેવ પત્ર તીવ્ર વેરવા મદન કરતા શુભ ધ્યાનથી શ્રી વીરધનુનુ ધ્યાન કરવા જાઓ. કહ્યું છે કે :—

ધીરાણકાયરાણ વ કનરટ્ટાં મંદંદ મમારિટ્ટણ ॥

નિયમવર્ણિયા રણમુ મૃત્યા રત્યા વમરારિય ॥

ભાષા :— નિયમ પાળવાના સ્વરૂપ અર્થે સર્વ અવરૂપા એજ ધીર અને કાયર પુરુષાને મકર આવી પડે છેને કમ્પાડી છે. પછી દેવતાએ વિજિયા થઈ દ્વારથી રૂપ કરી ગંગા કર વાપુરક સૂતને ઉછાળવાં હતા કહ્યું “ એ તુ પ્રતોને નદિ ત્યજ દે તો હું તને આકાશમા ઉછાળી પનવડે કચડી નાંખીશ. ” હવેથી વચનોથી પણ કામદેવ આરક ધર્મધ્યાનથી ચાલ્યો નહીં. પછી દ્વારથી એ પ્રજા વાર તેને આકાશમાં ઉછાળ્યે મોટા મોટા ને ધર્મધ્યાનમાં ચાલ્યો નહીં. વળી આકાશમાં ઉછાળો હતો તોયેયથી ઢીઢી જઈ પનવડે માલીની પડે મર્ત્ય કપે, તે વેળા પત્ર કામદેવ આરકે મદન કરી. પછી દેવતાએ દ્વારથી રૂપ ત્યજ કંઈ મોટા સરીવાળું અને સત્ત મેરવાળું માવળું રૂપ વિરૂદ્ધ, અને કુંડાન માન્ય ત્યાં આવોતે કહ્યું :— “ હે કામ દેવ ! પ્રતો ત્યજ દે અને બોન બોનવ, નદિના ત્વારા સરીર ઉપર ચડી મને પ્રજા આંધા રૂંડે રૂંડે, તેથી ત્વારે મૃત્યુ પામી ને કુંડાનમાં જતુ પ. ૫. ” સાંભળ્યાં આવાં વચન સાંભળી કામ દેવ વિરૂદ્ધ ધર્મધ્યાન કરવા જાઓ. પછી કોય પાનેણા સાંભળે તેના સરીર ઉપર ચડી મેરવાળું પ્રજા આંધા રૂંડે રૂંડે કપે, તેથી

વખાણવાપૂર્વક ખમાવી ધોતાને સ્થાનકે ગયો.” આ પ્રમાણે કામદેવ આવકને કહીને ફરી જિનેશ્વરે કહ્યું:—“હે સાધુઓ! હે સાધ્વીઓ! અમલોપાસક આવકો પણ તિથેય, માણસ અને દેવ તાએ કરેલા ઉપસર્ગો સહન કરે છે. ઉપદેશમાળામાં કહ્યું છે કે:— “કામદેવ આવક દેવતાથી પણ ચત્તરો નહીં.” માટે સાધુ પુરુષોએ ઉપસર્ગો વિશેષે સહન કરવા.”

પછી બહુ હર્ષ પામેલો કામદેવ આવક બહુ પ્રસો પૂછી શ્રી વીરપ્રભુને વંદના કરી ધોતાને ઘર ગયો, અને શ્રી વીરપ્રભુએ પણ બીજે વિહાર કર્યો. આજુબંદ આવકની પેઠે કામદેવ આવક પણ અગીયાર પડિમા વહી, વીસ વર્ષે સુધી જિનધર્મ પાળી, મનમાં શ્રી વીરપ્રભુનું સ્મરણ કરતા છતા ધર્મધ્યાનમાં લીન થઈ, સંલેખના કરી, એક માસના અનરાનગ્રાથી મૃત્યુ પામી પહેલા દેવલોકમાં અરુણાલ નામના વિમાનને વિષે ચાર પડ્યોપમના આયુષ્યવાળો દેવતા થયો.

શ્રી ગૌતમસ્વામીએ શ્રી વીરપ્રભુને પ્રુછ્યું કે:—“હે સ્વામી! તે કામદેવ આવક સૌધર્મ દેવલોકથી ચલી ક્યાં ઉત્પન્ન થશે?” ત્યારે શ્રી વીરપ્રભુએ કહ્યું:—“હે ગૌતમ! કામદેવ આવક પહેલા દેવથી ચલી મહાવિદેહક્ષેત્રમાં મહાસમૃદ્ધિવાળા કુંજને વિષે ઉત્પન્ન થશે, ત્યાં ચારિત્ર લઈ સામ્રાટ મુખને પામશે.

છતિ કામદેવ આવકનું ચરિત્ર.

છતિ શ્રી વાચકરત્ન લાભરત્ન ગણીના શિષ્ય રાજકીર્તિ મુનિએ રચેલી ગવબંધ વર્ધમાનદેશનામાં કામદેવ આવકને પ્રતિબોધ નામે બીજે ઉક્તિસ સંપૂર્ણ થયો.

હોય તોપણ સદસ્સમક્ષની પેઠે પવિત્ર થાય છે." આવાં પ્રશ્નનાં વચન સાંભળી શ્રી જોતમસ્વામીએ પૂછ્યું:—“હે જિતરાજ! તે સદસ્સમક્ષે કોણ હતો? અને તે પાપથી મક્ષિત શી રીતે થયો? વળી ફરી પવિત્ર કેમ થયો? તેવારે શ્રી જિતરાજે કહ્યું. હે જોતમ! સાંભળ:—

સદસ્સમક્ષની કથા.

કંઈ દેશમાં કૈલાંશી નામની નગરી છે, તે નગરીમાં સદસ્સમક્ષ નામનો પાણીવાનો પુત્ર રહેતો હતો; તે બીજાને દેનરવામાં મનુર, જુડું બોતનારો, સાત વ્યમનને વિષે અજગાગ્યાગો, મર્ષે લોકોનું ખોટું કરનારો, દુષ્ટ ચિત્તવાળો, વ્યમનમાં સ્વ-લીન ધર્મરો અને નિરંતર ચોરી કરનારો હતો; વળી તે પાખડ કંપ્યામાં, માથા કરવામાં અને નાના પ્રકારના રેશની બાપા જાણવામાં કૃશાળ હતો; તેમજ પાણીવાના અને આદ્યકુળાં પેા પંચામા નવન હતો. તે કોમાંથી નગરીમાં રત્નમાર નામના એક મંદારો રોક વહેતો હતો, તે જંગલોમાં વ્યાપાર કરતો હતો.

એક દિવસ સદસ્સમક્ષે મદારા નાદુકારનો પેા જઈ તે રત્નમાર રોકની દુકાને નયો, ત્યાં તબુ પૂછ્યું કે “હે રોક! તમારે ત્યાં રત્નો છે?” રોકે કહ્યું. “હા જાનુ છે” સદસ્સમક્ષે કહ્યું. “અને રેખાએ?” રોકે તેને રત્નો રેખાવાં. સદસ્સમક્ષે પૂછ્યું. “રત્નો આડાંજાં કે બીજાં છે?” રોકે કહ્યું. “બીજાં પત્ર જાનુ છે.” એમ કહી રોકે બીજા પત્ર જાનુ રત્નો તેને રેખાવાં, મૂલ્ય પત્ર કહ્યું. પછી સદસ્સમક્ષે કહ્યું. “મૂલ્ય કાંઈ આપો?” રોકે કહ્યું. “હું કંઈએ આપતો નથી.” એમ કહી રોકે રત્નો પાડા મૂલ્યાં. એટલે રત્નોનું કોણું એક તે સદસ્સમક્ષે પેર મરો, પછી નાલીએ વીર પૂર્યો પેા જઈ સદસ્સમક્ષે તે રોકની દુકાનવા ખાતર પાડ્યું. પ્રથમ બીજામાં એક મદારું બાઈ પાડી તેને પેનાના પત્ર અંદર બાંધ્ય, તે વખતે રોકે પુત્ર દાન નવો અંદર નવો હતો તે બની મરો તેને દાનના એ પત્ર પાડ્યો. અને જાણ પાડ્યો પેનાના જાન્ય તેથી સદસ્સમક્ષે રત્નો જાનુ થવાનું. કાલ રોકે પુત્ર દાન આપવાથી તેને કાલ

મડકું પડ્યું છે.” તેવારે પિતાએ કહ્યું:-અરે પુત્ર ! કેમ કુતારો આવીને ન પડ્યો હોય ? ફરી જઈ બરાબર તપાસ કર.” પુત્રે ફરી ત્યાં જઈ બરાબર તપાસ કરી અને પછી સારણને બંને પગ પકડી કેલેક દર સુધી ધસરડ્યો. વળી ફરી પિતાની પાસે આવીને કહ્યું. “હે તાત ! તે પણ નિશ્ચે મરી ગયેલો છે.” ત્યારે પિતાએ ફરી કહ્યું:-“હે પુત્ર ! ત્યાં જઈ તેના નાક કાન કાપી લાવ ત્યારે મને નિશ્ચય થાય.” પછી પુત્રે ત્યાં જઈ તેના નાક કાન કાપી લાવી પિતાને દેખાડ્યા, પરંતુ તે મૂર્ત સારણ ધનના લોભથી પિતાના નાક કાન કપાતી વખતે કાંઈ પણ બોલ્યો નહીં. પછી પૃથ્વીમાં ધન કાઢી પિતા પુત્ર બંને જણા ઘરે આવ્યા. પાછળથી મૂર્ત સારણ કાઢેલા ધનને ઠોકાણે આવ્યો અને સર્વ ધન કાઢી લઈ પિતાને ધેર ગયો. અહો ! અધમ માણસની સાથે ધન પિતાની ઈચ્છા પ્રમાણે વિલાસ કરે છે.

પછી બીજે દિવસ પિતાએ પુત્રને કહ્યું:-“હે પુત્ર ! સ્મશાનમાં જઈ કાઢેલા ધનને જોઈ આવ.” પુત્રે સ્મશાનમાં જઈ જોયું તો ધન દીકું નહીં, તેથી તેણે ઘેર આવી તે વાત પિતાને કહી. બીજે દિવસ શેઠ પિતા સ્મશાનમાં જઈ જોયું તો ધન દીકું નહીં, તેથી તે બહુ બેઠ પામ્યે. પછી તેણે ઘેર આવી પુત્રને કહ્યું:-“હે પુત્ર ! તે કુતારાએ નિશ્ચે આપણને છેતર્યા છે. અરે પુત્ર ! નગરમાં જઈ નાક કાન કાપેલા પુરૂષની શોધ કરી એ.” પછી પિતા પુત્ર બંને જણા તે પુરૂષની શોધ કરવા લાગ્યા. એક દિવસ તેમણે તે કપાવેલા નાક કાનવાળા પુરૂષને દીઠો. પછી નિશ્ચય થવાથી શેઠ તેને હાથ પકડી એક બાજુએ લઈ જઈને કહ્યું:-અરે ધીર ! તે બહુ દુઝર કામ કર્યું છે, તું ધંધે ધારી પુરૂષોમાં ઉત્તમ દેખાય છે.” તેવારે મૂર્ત સારણે કહ્યું:-“હે શેઠ ! ધનને માટે કયો પુરૂષ દુઃખ સહન નથી કરતો ?” ત્યારે શેઠે કહ્યું:-“તે વાતર્યું તેલણું ગયું, પરંતુ બાકીનું ધન પાછું આપ.” પછી કુતારાએ કહ્યું:-“હે શેઠ ! જે બાકું તે બાકું, બાકીનું તમને પાછું આપું છું; પરંતુ આ વાત તમે રાત્રની આગળ કહેશો નહીં.” એમ કહી સારણે બાકીનું ધન શેઠને સોંપ્યું. શેઠે પણ કુતારા સારણને સતોષ પ્રમાણે ઠાઠી મૂક્યો.

પહેરેલાં હોવાથી કેઈ મહોટા થોડા જાણી બેસવા માટે આસન આપ્યું, સહસ્ત્રમહલે તેના ઉપર બેસીને કહ્યું:-“મહુ સારાં લુગડાં દેખાડો મહારે લેવાં છે. પછી થોડે લુગડાં લાવીને દેખાડવાં અને મૂલ્ય કહ્યું. તેવારે સહસ્ત્રમહલે કહ્યું. થોડાં! સાંભળો. હું રૂપીયા સાથે લેતો આવ્યો નથી માટે જ્યાંમુઘી રૂપીયા લખને આવું” ત્યાં મુઘી આ છોકરાને પાસે બેસારો જરાજર સાચવી રાખજો.” બોળા થોડે તે વાત કબુલ કરી એટલે સહસ્ત્રમહલે લુગડાં લઈ ધરે ગયો, ત્યાં તેણે સમજ્યાં નવાં લુગડાં માને સોંખ્યાં અને કહ્યું કે:-“ફરી તમે લોકોનાં વચન સાંભળી આવીને મને કહો.” પછી માએ નગરમાં જઈ લોકની વાતો સાંભળી આવી પુત્રને કહ્યું:-

હે પુત્ર! ધનસાર થોડે અને હજારો રાજની આગળ ફરી યાત્રા કરી છે કે:-“હિ રાજન! અમને પણ ચોર છેતરી ગયો છે.” તે વખતે પાસે ઉભેલા એક સોદાગરે કહ્યું કે:-“મહારાજ! તે ચોર મહારી પાસે સારા ઘોડા ખરોડવા આવશે, તે વખતે હું તેને પકડીશ.” વળી કામપતાકા વેરવા પણ બોલી ઉઠી કે:-“હિ પૃથ્વીનાથ! સાંભળો. મહારૂ ધર ભાડી ચોર લોકો બીજે કોઈ ઠેકાણે જતા નથી, માટે જ્યારે તે ચોર મહારા ધરે આવશે ત્યારે હું તેને પકડીશ.” તે વખતે રાજાએ જાણુ સારું એમ કહ્યું.”

માનાં આવાં વચન સાંભળી સહસ્ત્રમહલે સાર્થવાહનો વેપ લઈ સોદાગરની પાસે ગયો, સોદાગરે તેને સારો માણસ જાણી બેસવા માટે આસન આપ્યું, પછી પરસ્પર જાતે જાણ વાતો કરવા લાગ્યા, એટલે સહસ્ત્રમહલે કહ્યું:-“હિ સોદાગર! તમે નગરની જહાર રાખા માટે ઉતારો કરીને પડ્યા છો? સોદાગરે કહ્યું:-“અરે ભાગ્યવત! અમારૂ નગરમાં ધર નથી માટે જહાર ઉતારો કર્યો છે.” તેવારે સહસ્ત્રમહલે કહ્યું:-“મહારે ધરે ચાલો.” સોદાગરે કહ્યું. “પારકે ધર રહેતાં મને ધણી શંકા થાય છે.” સહસ્ત્રમહલે કહ્યું. “મિત્ર પોતાના મિત્રને ધર રહે એમાં શંકા હોયજ નહીં, અને જો શંકા થાય તો તે મિત્રપણું દૃઢિત્ર જાણવું. જેનું મન દેની સાથે મળેલું છે તેના ઘરમાં અથવા ધનમાં કાંઈ પણ શંકા કરવી નહીં.” સહસ્ત્રમહલેનાં આવાં વચન સાંભળી

છે. " વેરવાએ કહ્યું. મહારાં પત્નિ બરેબાં લઈ ગયો છે. " હાય! હાય! નિશ્ચે તે મૂતારાએ આપણને છત્યા છે. " ત્યારે સોદાગરે કહ્યું. " જો તે સાચું હોય તો હું પણ છતારાયો છું. કારણ મહારે સારો પોડા તે લઈ ગયો છે. " પછી બંને જણાએ રાજાનો પાસે ફરીવાર કરી, તે વખતે રાજાએ નગરના રક્ષક તત્તારને બોલાવીને કહ્યું. " અરે તત્તાર! તું પાંચ દિવસમાં ચારને પકડી મહારી પાસે લાવ. " તેવારે તત્તારે તે કયુક્ત કર્યું.

આ સર્વ ચાલ સદુસ્તમદકની માએ નમરવાસી શ્રીમિતે મોદરથી સાંભળી પાતાના પુત્રને કહ્યું કે:— " હે પુત્ર! આજે રાજાએ કોટવાગને પાંચ દિવસમાં ચાર પકડવાનું કહ્યું છે, મારે તું તદ્દાર પાતાનું સાવધેનથી રક્ષણ કરજે. તેવારે સદુસ્તમદકે કહ્યું. " મા! તમારે જરા પણ ભય રાખવો નહીં. જો તે તત્તાર રના પરતું સર્વે પત્નિ લઈ આવું તોજ હું તમારો પુત્ર ખરેજ. " એમ કહી તે આજ્ઞાનું વેગ લઈ નવન્યા મયે, અને એક કે વમદિરમાં જુનડુ રમવા જાવો. નક દિવસ તત્તારે તેને જુનડું રમતાં દીડો તેથી તે તત્તાર પણ તેની માથે જુનડું રમવા જાવો. તે વખતે તેનું હોડમાં પાતાના નામવાળી ચીંટી સદુસ્તમદકને આપી. એવાના નામને કાલવાળ ત્યાં આવી તેને કહેવા જાવો:— " અરે તત્તાર! મહારાજા નને બોલાવે છે, મારે ઠર આવ. " પછી તત્તાર ગભગભી પાસે મયે. એરસે સદુસ્તમદકે તત્તારને બેઠે જઈ તેની શ્રીને કહ્યું:— " હે બડા! ત્હાના બંધા સાના માનાં વરેબાં વિનર જે વચ્ચે હોય તે મને આપ. " ત્યારે શ્રીએ કહ્યું. " નને કોનું માગવા છે? " તેમે કહ્યું. " કોલસાને બને માગવો છે. " પછી શ્રીએ ફરી પૂછ્યું. " ત ત્હા ત્હા છે? " ત્યારે સદુસ્તમદકે કહ્યું. " તેને માગ્યું જ વચ્ચેથી આવીને રાજાના મીઠાદાસ રાજા પાસે જઈ જવા દુન્યા ત્હા બંધામાં તેને જાણ જાણ મને કહ્યું. " અરે પુરુષ! તું મહારા બંધામાં નાની માની વચ્ચે જઈ ત્હાના પગમાં મખને. " એમ કહી તત્તારે ત્હાના નામની ચીંટી અને એરસે મરિ આપી છે; મારે તું ત્હાના બંધામાં માની માની વચ્ચે મને આ

પણ જાણે છે.” પછી દારપાળે તે જામર રાખને આપી એટલે રાખએ કહ્યું. “તેને ઝટ અંદર લાવ્ય.” પછી દારપાળ તેને રાખમાં ફેરમાં લઈ ગયો, એટલે રાખના પૂછવા ઉપરથી બ્રાહ્મણે કહ્યું: “મહારાજ! અંગમર્દન કરવામાં મહારાજ કળાકૌશલ્ય જુઓ.” તેવારે રાખએ પાતાનું શરીર મર્દન કરાવવા માટે સર્વ ધરેજાં ઉતારી બાજુ ઉપર મૂક્યાં, બ્રાહ્મણે (વેશપારી સહસ્ત્રમણી) રાખનું શરીર એવી રીતે મર્દન કરવા માંડ્યું કે રાખને તુરત નિદ્રા આવી ગઈ. પછી રાખને ઉઘી ગઈએ જાણી સહસ્ત્રમણી ગર્વ ધરેજાં લઈ બહાર નિકળી ગયો. તેવારે “રાખને અંગમર્દન જાય છે” એમ ધારી કોઈએ તેને અટકાવ્યો; પણ નહીં, સહસ્ત્રમણી ધરે આવો સર્વ ધરેજાં પાતાની માને આપ્યાં.

સવારે રાખએ જાગીને જોયું તો ન હીડો અંગમર્દનને અને ન હીડાં ધરેજાંને, તેથી તે રાખ વિચાર્યું થઈ ગયો. પછી સવારે સંખપી ગમકાવ કરો સભામંડપમાં આવ્યો. મંત્રી, સામંત વિગેરે સાં આવ્યા, એટલે મંત્રીએ રાખને પૂછ્યું: “મહારાજ! આજે શા કારણથી આપનો ચેરો ઉતરી ગયેલો દેખાય છે?” તેવારે રાખએ રાતની સર્વ વાત કહી. પછી મંત્રીએ કહ્યું. “મહારાજ! આ ચેર કોઈ રૂઢ જુદિવાળો દેખાય છે, તે કોઈ પણ ઠેકાણે દેખાતો નથી; માટે કોઈ ઉપાય કરો.” ત્યારે રાખએ કહ્યું. “શું ઉપાય કરું?” મંત્રીએ કહ્યું. “મહારાજ! કોઈ મંત્રના જાળ પુરૂષને બોલાવીએ; તે પુરૂષ મંત્રના બળથી, જ્ઞાન બળથી અથવા દેવબળથી જાણીને કહેશે.” તેવારે રાખએ કહ્યું. “તેમ કરો.” પછી મંત્રીએ જિનચંદ્ર નામના એક ચેતાંબર સાધુને બોલાવ્યા, એટલે મહાશુનિ જિનરક્ષિત નામના માયક સહિત રાખની પાસે આવ્યા. શુનિએ ધર્મજાણ લીધો, એટલે રાખએ વદના કરી આસન આપ્યું, શુનિ તેના ઉપર બેઠો. પછી મંત્રીએ કહ્યું:—ભગવન! કોઈ ચેર નિરંતર નગરીને ધૂતી જાય છે; માટે તમે પોતાના જ્ઞાનબળથી પ્રગટ કરો.” તેવારે શુનિએ કહ્યું:—એ અમારો આચાર નથી.” ત્યારે મંત્રીએ ફરી કહ્યું. “હું શુનિરાજ! રાખના વચનથી આપે અનાચાર પણ કરવો

કપટઆવકે કહ્યું:—“ના એમ ન હોય.” ત્યારે જિનરક્ષિને કહ્યું:—
“આપ એમ કેમ કહો છો? હમેશાં મહારા ધરને વિશેષ આપે
બોજન કરવું. આ ધર તમારું જ છે. કહ્યું કે:—

અન્નુદ્દેસજાયા અન્નુત્રાહારવટ્ટિયસરીરા ॥

જિનસાસણેપવત્ત્રા સચ્ચે તે વંચવા મળિયા ॥

ભાવાર્થ:—જે એક દેશમાં ઉત્પન્ન થએલા, પરસ્પર સો-
જન કરાવવાથી વૃદ્ધિ પામેલા અને જિનશાસનમાં રહેલા હોય
તે સર્વેને બંધુઓ કહ્યા છે.

પછી કપટઆવકે જિનરક્ષિતઆવકનું કહેવું કબૂલ કર્યું.
બોજન કરી રહ્યા પછી વાતો કરતાં કરતાં રાત પડી એટલે
જિનરક્ષિને કહ્યું:—“આજે આપણા ધરે સૂઈ રહો. કપટઆવકે તે
કબૂલ કર્યું. પછી ધરની અંદર પસંબ પથરાતી જિનરક્ષિને કપટ
આવકને કહ્યું:—હું અત્યારે મંત્રજાપ કરવા બેઠું છું; કારણ રાત્ર
એ અને ધાર શાંતી કાઢવાનું કહ્યું છે, મારે તમે આ ધરમાં જ
બે સૂઈ જાઓ.” એમ કહી શેઠ એકાંતે જઈ મંત્રજાપ કરવા
લાગ્યો. પછી અવમર મળ્યો એટલે કપટઆવક (સદસ્તમથ)ે
ધરમાંથી સાર માર વસ્તુ ઝડ નાસી ગયો. મવારે પાનાના
ધરમાં ખાતર પડેલું એઈ જિનરક્ષિને રાત્રને કહ્યું, એટલે રાત્રએ
મંત્રીને કહ્યું કે:—“ધારને શાંતી કાઢવા મારે આપણે જેનો વિધાસ
ધરના હતા તે આ જિનરક્ષિત આવક પણ કુખી થયો; મારે
તેને રજા આપી.” તેવારે મંત્રીએ તેને રજા આપી. પછી રાત્રએ
વિમલકીર્તિ નામના વિગબર સાથેને બોલાવ્યા. વિમલકીર્તિ મુ-
નિએ રાત્ર પામે આવી વર્મજાળ દીધો, એટલે રાત્રએ વંદના
કરી બાનન આપ્યું. મુનિ તે ઉપર બોલ, પછી મંત્રીએ કહ્યું.
“હે સાધુ” તમે પાનાની જ્ઞાન વિજ્ઞાન જગત્તી મુમ ધારને
પ્રગટ કરો.” તેવારે વિગબર મુનિએ કહ્યું:—“રાત્રીએ જીવને
કહીશ.” પછી રાત્રએ મન્માન આપી તેમને રજા આપી.

આ વાત મદસ્તમથએ પાનાની માના મ્દોરેથી સાંભળી.
પછી તે મદસ્તમથે વર્ણવવાને વેશ ઝઈ વિમલકીર્તિ મુનિ પા-
મે મરો અને વંદના કરી આમજ બોલ મુનિએ તેને વર્મજાળ

પછી રાજાએ સન્માન આપી તેમને રજા આપી, એટલે શિવધર્મ પાતાને સ્થાનકે ગયે.

પછી નગરની સ્ત્રીઓના મુખથી સદસ્સમગ્રની માથે આ સપત્તી સાંભળી તે વાત સદસ્સમગ્રને કહી, એટલે સદસ્સમગ્ર નવીન વેષ ધારણ કરી શિવધર્મ આચાર્યની પાસે ગયો; ત્યાં તેણે “ઓં નમઃ શિવાય” એમ કહી હાથ ઝેડીને કહ્યું—“ભગવન્! આજે હું શિવધર્મને યોગ્ય થાઉં છું, મારે મને દીક્ષા આપો. તેવારે ગુરુએ પાનાના શિખોની અનુમતી પુછી, એટલે શિખોએ કહ્યું. “ભગવન્! એને દીક્ષા આપો. કારણ ધર્મની ગતિ વેગવાળી છે.” પછી ગુરુ દીક્ષા આપી રાત્રીએ એકાંતમાં મંત્ર જાપ કરવા લાગ્યા, અને મધ્યાહ્ન શિખો ઉઘી ગયા એટલે મારમાર વસ્તુ હાથે તે સદસ્સમગ્રે નામી ગયો. સવારે પાનાના સ્થાનમાં ખાતર પડતું જાણી શિવધર્મએ રાજાની પાસે જઈ કહ્યું કે:—“હે રાજા! હું પણ ચારથી કળાયો છું.” એમ કહી સર્વ વાત કહી, તેથી રાજાએ તેને પણ રજા આપી.

પછી મંત્રીએ મજિશ્રી નામના બોધ આચાર્યને બોલાવ્યો, તે આજ્યો એટલે રાજાએ નમસ્કાર કરી આમન આપી બેઠાવ્યો, પછી મંત્રીએ કહ્યું. “ભગવન્! જ્ઞાનયગ્યથી ચારને દોષી કાઢો.” ત્યારે મજિશ્રીએ કહ્યું. “હું ચારને ધોડા વખતનાં દોષી આપી શકું.” પછી રાજાએ સન્માન કરવાથી તે પાનાને સ્થાનકે ગયે.

આ વાતની મદસ્સમગ્રને ખબર પડી તેથી તે બોદ્ધ માનવકને વેષ છોડી મજિશ્રી પાસે ગયો અને વંદના કરી તેમની આગળ બેઠે. પછી આચાર્યે પુછ્યું—“હે માનવ! તમે ક્યાંથી આવો છો?” તેવારે મદસ્સમગ્રે કહ્યું. “ભગવન્! હું દક્ષિણ દિશા તરફથી આવું છું. મદારાજ! મ્હારી એક પિત્રની માંભંગે. મ્હારે આજે માપુજીને યોજન આપવું છે. મારે કૃપા કરે.” પછી આચાર્યે તે કનુષ્ઠ કનુ એટલે તેને જામરમાંથી લાવ્યા, આજ્ઞા, જોડેથી. વચઃ વિચેડે જાતી મર્ચે માપુજીને જમડાવા. આજો માપુજીને તે પછી આવડે ઉપર પ્રમત્ર થયા. પછી રાત્રીએ આચાર્યે જાપ કરવા ગયા એટલે મિત્રોએ આ માનવકને પછડાવે.

કરી આપો.” તેવારે તેણે કહ્યું:—“હું મહારા જ્ઞાનપ્રગથી પ્રભાને નિશ્ચય કરીને કહીશ.” પછી રાખએ રમ આપી એટલે તે પોતાને સ્થાનકે ગયો.

સહસ્ત્રમહસે આ સમાચાર સાંભળ્યા એટલે તે એક ઉત્તમ રૂપવાળી વેશ્યા પાસે ગયો અને કપુરવાળું પાનખીડું આપી કહેવા લાગ્યો:—મહે વેશ્યા ! જો તું મહારું કામ કરે તો હું તને કશું સોના મોકલું આપીશ.” ત્યારે વેશ્યાએ કહ્યું:—“અવશ્ય કરીશ.” પછી સહસ્ત્રમહસે કહ્યું. “જો એમ છે તો હું તને જે કહું તેનો ઉત્તર ન આપતાં ત્યારે સાંભળ્યા કરવું.” વેશ્યાએ તે કબૂલ કર્યું. પછી વેશ્યાને સાથે લઇ સહસ્ત્રમહસ મુરપ્રિય પાખંડિની પાસે ગયો, ત્યાં તેને નમસ્કાર કરીને કહ્યું. “ભગવન ! આ મહારી બહેન છે, તે આપના હાથથી દીક્ષા લેવાની ઈચ્છા કરે છે.” તેવારે મુરપ્રિય પાખંડિએ કહ્યું:—“તે યોગ્ય છે, પરંતુ અમારો દિક્ષાનો આચાર એવો છે કે પહેલી દીક્ષામાં પશુને હજીરું પડે છે, મધપાન કરવું પડે છે, અમારી સાથે એક પાત્રમાં ભોજન કરવું પડે છે, અમારા ઉપર પોતાના પતિના જેવી મુદ્ધિ રાખવી પડે છે.” ત્યારે સહસ્ત્રમહસે કહ્યું. “આ મહારી બહેન તે સઘળું કરશે.” પછી સહસ્ત્રમહસે સર્વ વિધિ કરી. રાત્રીએ મુરપ્રિય પાખંડિએ કહ્યું. “આ ત્યારી બહેનની સાથે કાંઈ કારખુને લીધે અમારે એકાંતમાં મૃતું પડશે, નારે આ ત્યારી બહેન મહારા શિષ્યો સાથે મધપાન કરે.” ત્યારે પુર્ત સહસ્ત્રમહસે કહ્યું. “જેમ શુરૂ કહે તેમ.” પછી સર્વે શિષ્યોએ તે વેશ્યાસહિત મધપાન કર્યું. બહુ મધપાન કરવાથી સર્વે વિકલ બની ગયા, ભાન બુઝી જવાને લીધે લુગડાં પૃથ્વી ઉપર પડી ગયાં. સહસ્ત્રમહસે આવી વ્યવસ્થા બેઠે આશ્રમમાં જે કાંઈ હતું તે લઈ અને જે કાંઈ ખોટું કામ કરવાનું હતું તે કરી નાશી ગયો. સવારે મધનો નીચા ઉતર્યા એટલે રાત્રીએ પરસ્પર જે કાંઈ ખોટું કામ કર્યું હતું તે લઈ સન્ન પામતા છતાં આશ્રમમાં પડેલી વેશ્યાને પહચા લાગ્યા. “એ ત્યારે ભાઈ હતો ?” ત્યારે વેશ્યાએ કહ્યું. “ત્યારે ભાઈ નહીં. હાથ હાથ અને કેહ પૂનારો ઠગીને નાશ

કહ્યું. “હે જનવન! તેનું એકે કુકર્મ બાકી નથી કે જે મેં નહીં કર્યું હોય. હમણાં તમારા ઉપદેશથી હું સંસારથી ઉદ્ધેગ પામ્યો છું, મારે જો હું જિનદીક્ષાને યોગ્ય હોઉં તો મને દીક્ષા આપો.” ત્યારે કેવળીએ કહ્યું. “હે મુંદર! તું પ્રતિજ્ઞા ન કર, યોગ શુદ્ધ કરી પાતાના આત્માને પવિત્ર કર.” પછી સદ્ગુણમય કહ્યું. “હે જનવન! મહારા ઉપર રાજા કોષ પામેલો છે, મારે બીજે કોઈ સ્થાનકે જઈ મને દીક્ષા આપો.” કેવળીએ કહ્યું. “હે જનવન! તું બધું ન પામ. પ્રભાને ત્યારે અહિં મહારી પામે આવતું. રાજા પત્ર અહિં આપશે, તે વખતે ત્યારે સર્વ સાર થશે.”

પછી પ્રભાત થયો એટલે નગરવાસી સીકોમદિન રાજા ફરી કેવળીને વંકળા કરવા મારે ત્યાં આવ્યો, સદ્ગુણમય પત્ર ત્યાં આવી કેવળીની પામે બેઠો. પછી કેવળીએ દેશનાને આરંભ કર્યો, અને રાજાએ સર્વ સીકાના બૂત, અવિધ્ય અને વર્તમાન કાળના ન કંદા બાન્યા. પછી રાજાએ કેવળીને પૂછ્યું:—“હે જનવન! તે શીર કયા છે?” તેણે કેવળીએ કહ્યું. “હે રાજા! હમણું ત્યારે કાંઈ પડતું બેઠો છે, પરંતુ હે મહારાજ! જો ત્યારે અત્રા ઉપર કાષ કરવા નહીં; કારણ કુકર્મ કરવાથી એનું મન પાત્ર રહે છે. એનું મન કુકર્મરૂપ વનને કાઢી નાખનારા ચારિત્રના ચારુ છે, તેમ માણનારે જ્યાં તેણે થઈશા એ પૂરવને તું નહાવે કદ નામવ કહ્યું. “હે જનવન! આવ મને જ આજ્ઞા કરના તું નિશ્ચ કરીશ.” પછી રાજામદિન મહાનમદિન પાતાના મા અને રાજાને માથે સર્વ ફરી કેવળી પામે આવી તેનું દીક્ષા લીધી. પછી તેનું કેવળીની પામે શીર અભિમદ લીધું કે:—“હે જનવન! આજથી અવશ્યરૂપે ત્યારે મારું મારું પાત્ર કરતું. ન આવની આજ્ઞાથી થઈ.” તે વખતે રાજા હિ સીકોએ તેના અદ્ધ વખતે કર્યો. મહાનમદિન પત્ર બે પ્રકારની ગિતા: સ. અનુક્રમ જિનેદિવ થયેલ એક મામે, બે મામે, ત્રણ મામે, એમ અનુક્રમે તેનું જ મામે પાત્ર કર્યું. આથી ફરી

પડિમા વહન કરી. એક દિવસ કેઈ દેવતા અર્ધી રાત્રીએ હાથમાં તરવાર લઈ ત્યાં આવ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે, “અરે ચુલનીપિતા ! જે તું આવકર્મને નહિ” ત્યજી દે અને પૌષધવ્રતને નહિ” લાગે તો હું તારા મ્હોટા પુત્રને ધરમાંથી અહિં લાવી મારી નાખીશ, અને તેના માંસના ત્રણ શૂળ કરી ઉના તેલની બરેલી કડાઈમાં પકવોશ; તેમજ તેનું માંસ અને લોહી તારા શરીર ઉપર છાંટીશ. પણ આર્તધ્યાનથી અકાળે મૃત્યુ પામશે તું દુઃખી થઈશ.” દેવતાનાં આવાં વચન સાંભળ્યા છતાં પણ ચુલનીપિતા નિર્ભયપણે બેઠો હોતો; તેવામાં દેવતાએ તેને એજ પ્રમાણે બે ત્રણ વાર ફરી ફરીને કહ્યું. છેવટ દેવતા તેનું ધર્મને વિષે દૃઢ ચિત્ત બાળીને કોષથી બચકર રૂપ લઈ તેના પુત્રને ધરમાંથી ત્યાં લઈ આવ્યો, અને તેને મારી નાખી તેના માંસના ત્રણ શૂળો બનાવી ધગધગતા તેલમાં પકવ્યા; તેમજ માંસ અને લોહીનો ચુલનીપિતાના શરીરે લેપ કર્યો. આ પ્રમાણે ઘોર ઉપસર્ગ કર્યો તોપણ ધર્મવંત એવો તે ધર્મધ્યાનથી જરા પણ ચળ્યો નહીં. દેવતાએ ફરી ફરી તેના બીજા, ત્રીજા અને ચોથા એમ ચારે પુત્રોને મારી તેમના માંસ અને લોહીથી ચુલનીપિતાના શરીર ઉપર અભિષેક કર્યો. આવો ઘોર ઉપસર્ગ કર્યા છતાં તે ધર્મધ્યાનથી ચળ્યો નહીં, પણ વધારે વધારે ધર્મધ્યાન કરવા લાગ્યો.

દેવતાએ ફરી કહ્યું:—“અરે પાપી ! જે તું પૌષધવ્રતને નહિ” ત્યજી દે, તો હું દેવગુરુ સમાન તારી માતા બ્રહ્માને અહિં તારી આગળ મારી નાખીશ, અને તેના લોહી માંસથી તારા શરીરને સિંચન કરીશ; તેથી તું આર્તધ્યાનમાં પડી દુર્ગતિ પામીશ.” દેવતાએ આવી રીતે કહ્યું તોપણ તે ધર્મધ્યાનથી ચળ્યો નહીં. બીજાવાર ત્રીજાવાર કહ્યું. એટલે ચુલનીપિતા મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે “આ પુરુષ અનાર્થ છે તેથી તે અયોગ્ય કામ કરશે. જે પાપીએ મ્હારા મ્હોટા પુત્રને મારી તેના માંસ અને લોહીથી મ્હારા શરીરને લેપ કર્યો, એવી રીતે તેણે મ્હારા બીજા, ત્રીજા અને ચોથા પુત્રને પણ મારી નાખ્યા છે.

ઉદ્ધાસ યોથો.

સૂરાદેવ ચરિત્ર.

હવે સુધમાસ્વામી જન્મસ્વામીને સૂરાદેવ નામના શોધા આવકલું ચરિત્ર કહે છે.

આ જન્મદીપના હરતક્ષેત્રને વિષે વાણારસી નામની નગરી છે, ત્યાં મનોહર સુરપ્રિય નામના વક્ત્રુનું ચૈત્ય છે; તે નગરીમાં જિતશત્ર નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો; ત્યાં સૂરાદેવ નામનો શેઠ રહેતો હતો. તેને પત્ની નામની સ્ત્રી હતી, સૂરાદેવ શેઠ બહુ કનકવંત હતો, તેને વેપારમાં છ ફોડ સોના મહેરો હતી, પૃથ્વીમાં નિધાનરૂપે પણ છ ફોડ સોના મહેરો હતી. તેના ધરે ગાયોનાં ■ ગોકુળ હતાં. એવી રીતે સૂરાદેવ શેઠ મહા દી સમૃદ્ધિવાળો તેમજ રાજાને બહુ માનીતો હતો.

એક દિવસ સ્ત્રી વર્દ્ધમાનસ્વામી કુલક ચૈત્યને વિષે સમવસર્પા, તેવારે દેવતાઓએ સમવસરજી રચ્યું, ત્યાં બાર પર્વદાઓ એકઠા થઈ, પ્રભુને સમવસરેક્ષા અછી સૂરાદેવ વંદના કરવા ગયો, ત્યાં તે ત્રણ પ્રકાશિતપૂર્વક વંદના કરી યોગ્ય આરાતે બેઠો. પછી સ્ત્રી વર્દ્ધમાનસ્વામીએ ધર્મદેશના આપી કે: “હે ભગ્વન્નરો! તમે સર્વ પ્રકારના આદરથી ધર્મ કરો કારણ કે ધર્મથી જીવ સંસારમાં મુખી થાય છે, મુખની પ્રજ્ઞાવાળા માણસે ધર્મ કરવામાં આજરૂપ કરવી નહીં, સસારસમુદ્રમાં પડેલા જીવો ધર્મથી ઉદ્ધાર પામી ક્ષીણની પેઠે મુખી થાય છે.” તેવારે સૂરાદેવે પૂછ્યું:—“હે ભગવન! તે કિણક કોણ હતો? અને તે સસારસમુદ્ર તરી મુખસ્થાનને શી રીતે પામ્યો?” ત્યારે સ્ત્રી મહાવીર પ્રભુએ કહ્યું:—“હે સૂરાદેવ! મહા આશ્ચર્યકારી એવા તે ક્ષીણના ચરિત્રને સાવધાન મનથી સાંભળ:—

માં ગયો. ત્યાં તે મુંદરીની સાથે નિરંતર વિવશમુખ ભોગવતો હતો; પરંતુ મનમાં અતુર તરફની જલ્દી સંકા રાખતો હતો. મુંદરી પણ સ્નેહના વચન, ગીત, હાસ્ય વિગેરેથી પતિને સંતોષ પમાડતી હતી પણ મૂરને મરજીની ચિંતાથી તે કાંઈ સાફ લાગતું નહોતું.

એક દિવસ વૃદ્ધ સામુએ તેને એકાંતમાં પૂછ્યું કે “તમારે શી ચિંતા છે?” ત્યારે મૂરે કહ્યું:—“હિ માતા! અસમર્થની આગળ દુઃખની વાત કેમ કહેવાય?” સામુએ કહ્યું: “હે જમારું! મહારામાં સામર્થ્ય છે, રોગ જાણ્યા પછી તેનું ઔષધ કરાવ છે.” તેવારે મૂરે કહ્યું. “જી માસ પછી સાપથી મારું મૃત્યુ છે.” એટલું કહી તેણે સખગી વાત કહી. પછી સામુએ કહ્યું: “હે પુત્ર! જાણ ન પામે. હું તમને અને મહારી પુત્રીને મુખ થશે તેમ કરીશ; મારે નિરંતર ભોગ ભોગવો અને શંકા ન રાખો.” પછી મૂર તે સામુના વચનથી કાંઈ શાંત થયો અને મુખે ભોગવવા લાગ્યો; પરંતુ મનમાં મરજીના જાણથી શંકા પામતા એવા તેના દિવસો જતા હતા.

હવે માતા અને પુત્રો એમ બન્ને જણીઓએ ધરના બારણાની ભીંત ઉપર ચૂકા ચૂકા બે માર ચિતર્યા, જો કે તે માર ચિતરેલા હતા તોપણ પ્રત્યક્ષ કેડના એવા દેખાતા હતા. તે મારની માતા અને પુત્રી બન્ને જનું પવિત્ર ઘર હંમેશાં પૂજા કરતાં એમ કરતાં કરતાં જી માસ ગયા.

એક દિવસ મૂરે પાતાની ત્રી મુંદરીને કહ્યું: “હિ પ્રિયા! આજે મહાર મરતુ થશે.” ત્યારે મુંદરીએ કહ્યું. “સ્વામીનાથ! જાણ ન પામે, અમારી શાંકતું સામર્થ્ય જુએ.” ત્યારે પ્રિયા નાં બાપાં વચનથી ધીરજ રાખી. પછી ગાયના છાજીથી સર્વે ધર ભીંતી વિશેષ શોભાવુજી કરી ધરના મધ્યભાગમાં એક આસન નાંખ્યું, તેના ઉપર સૂરને બેસાડ્યો; અને માતા પુત્રી પવિત્ર થઈ, પવિત્ર વસ્ત્ર પહેરી હાથમાં ચોખ્ખા સડા આમ તેમ ભેટી ભેટી ઉભી રહી; એવામાં એક કાળો સાપ ધરમાં આવ્યો તેમણે ધીર પછી માતા પુત્રી બન્ને જણીઓએ મરેલા

પછી એક મારો ફરી ચતુરા ધોળી જિત્તાડીનું રૂપ લઈ મુંદરીને ઘેર આવી, તેવારે મુંદરી અને તેની માતા બન્ને જણી આંખે કાળી જિત્તાડીઓનું રૂપ લીધું. પરસ્પર યુદ્ધ કરતાં ધોળી જિત્તાડી કાળી જિત્તાડીઓને જીત કરી નાશી ગઈ. તેથી મૂરે મુંદરીને પૂછ્યું. “તે એકલી છતાં મારથી તમને જાત્રેને કેમ મરણ પામ્યા સરખી કરે છે?” ત્યારે મુંદરીએ કહ્યું. “સ્વામી! અમારી મંત્રરાજિ ધોડી છે; મારે તે અમને મારથી મરણ પામ્યા લેખી કરી નાખે છે. હે સ્વામી! તમારા સ્વાધિનમાં એક કામ છે, જે તે તમે કરો તો હું તમારો મદદાર ઉપર રહેતું છે તે ખરૂં માનું.” તેવારે મૂરે કહ્યું. “ભણ! કહે તે તારૂં કામ હું કરીશ.” પછી મુંદરીએ કહ્યું. “ત્યારે ધોળી જિત્તાડી અર્ધિ આવી અમારી સાથે યુદ્ધ કર ત્યારે તમારે એમ બોલવું કે “હે કાળી જિત્તાડી! તું આ ધોળી જિત્તાડીને માર.” આવી બીને કાદગા બદલ અમલ અજિ કેળવજ થશે; તેથી અમે તેને મારી ના મળું.” અવાજા વાળા જિત્તાડી આવી, તેની સાથે બન્ને કાળી જિત્તાડીઓ યુદ્ધ કરવા લાગી. તેવારે મૂરે કહ્યું. “તે કાળી જિત્તાડી” આ ધોળી જિત્તાડીને પકડ અને તેને ખાઈ જા” તર આદરું કહ્યું અર્ધિ વાળા જિત્તાડી પૃથ્વી ઉપર પડી અને કાળી જિત્તાડીઓએ તન તળામાં પકડી. ધોળી જિત્તાડીને મરણ પામતી જોઈ નૂન મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો. “મદદાન પવિત્ર વચનનાથથી આ ધોળી જિત્તાડી મરી જશે; મારે જે મદદાન વચનથી આ જાત્રે કાળી જિત્તાડીઓ મરી જાય તો મદદ નારૂં થાય. ચાલ અરજી બોલીને આશરે તો જીતું.” આવા બીને વિચાર કરી તેણે પ્રગટ કર્યું. “હે ધોળી જિત્તાડી! આ જાત્રે કાળી જિત્તાડીઓને મારી નાંખ.” તેનાં આવાં વચનથી વાળી જિત્તાડીએ અને કાળી જિત્તાડીઓને મારી નાંખી. પછી તર જદું દુર પામ્યો અને “એવરે રિના મદદારે ડોલ નયે.” અને વિવાની ને મરી ગઈ હતી શ્રીજીનાં ઉત્તર વિવા કર્યા વિના નાથી માત્રી નિકળ્યો અને જ્યારે ધોળી મદદારે જાત્રે રહેતો હતો ને મામમાં આવ્યો આ વખતે તેનો

છે. ” પછી સૂરે ફરી પૂછ્યું. “ ધાસ ભારાનું તે શું કરે છે ? ”
 તેવારે તે પુરુષોએ કહ્યું:—અરે ભાઈ ! તે ડાશી અમને અમ્ર,
 વસ્ત્ર અને ધરેણાં આપે છે, અને પોતે એક જૂના ખાટલામાં
 મુઠું રહે છે. અરે ! ત્યારે અમને પૂછવાનું શું પ્રયોજન છે ?
 તે પોતે પ્રત્યક્ષ કલ્પણતા છે. ” પછી સૂરે મનમાં વિચાર કર્યો
 કે “ ચાલ હું પોતે ત્યાં જઈ તેનું સ્વરૂપ જોઉં. ” આમ
 ધારી તે ધાસના ભારા ઉપાડનારાની સાથે ત્યાં ગયો. તેવારે જ
 પુરુષોએ તેને પૂછ્યું:—“ ત્યારે નામ શું છે ? ત્યારે સૂરે કહ્યું.
 “ મહારા નામ ચિટ્ક છે. ” પછી તેઓએ કહ્યું. “ ખરેખરે આજે
 આપણને સાતમે ભાઈ મળ્યો. ” આ પ્રમાણે વાતો કરતા
 કરતા તેઓ જુદા ડાશીને ઘેર ગયા, ત્યાં તેઓ ધાસના ભારા
 ઠેકાણે મૂકી તથા પાણીનું કુંકું ભરી ચિટ્કસહિત જુદા ડાશીની
 પાસે જઈ બેઠા. તેવારે જુદા ડાશીએ તેમને પૂછ્યું:—“ હે પુત્રો !
 આ સાતમે કોણ છે ? ” ત્યારે તેઓએ કહ્યું. “ હે માત ! તે
 અમને વનમાં મળ્યો અને માતાનું દર્શન કરવા માટે અહિં
 આવ્યો છે. ” પછી ડાશીએ ચિટ્કના વાંસામાં હાથ દબાવે કહ્યું.
 “ પુત્ર તુ ભણે આવ્યો. તુ કોણ છે ? પુત્ર તુ મહારા ધરે ભો-
 જન કર અને હમ્મા પ્રમાણે નિરાકર પડે રહે. ” તેવારે ચિટ્કે કહ્યું.
 “ હે માત ! હું જન્મથી આરંભીને દુઃખી છું, માટે આપની
 પાસે રહીશ. પછી જુદા ડાશીએ તેને ન્હરવાધી, સારાં વસ્ત્રો
 પહેરાવી અને ઉત્તમ રસોઈ કરાવી જમાડ્યો. પછી ચિટ્ક મ-
 નમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ ધાસના ભારા અને પાણી ક્યાં
 જાય છે તથા બીજી વસ્તુ અહિં શી રીતે આવે છે ? તે જોવું ”
 આમ વિચાર કરતાં અર્ધી રાત્રી ગઈ એટલે જુદા ડાશીએ પ્રગટ
 કહ્યું. “ કોઈ આવે કે નહીં ? ” કોણે ઉત્તર આપ્યો નહીં
 એટલે તે ડાશી ખાટલામાંથી નીચે પડી અને એક કુમંત્ર
 ભરી ઘોડી ઘડી. પછી ધાસના ભારાઓ ખાટ તથા પાણી પીને
 ધરેણાંથી મુશાલિત એવી એક અત્યંત રૂપવાળી સ્ત્રી બની
 ગઈ. પછી તે ત્યાંથી નિકળી, એટલે ચિટ્ક તેની પાછળ પાછળ
 ચાલ્યો. જનુ દૂર ગયા પછી તે સ્ત્રી એક ગુફામાં પડી, ત્યાં તે

પહોંચ્યા, ત્યાં તેમણે એક નગર દીધું. ઉત્તમ કોટ, દરવાજા, બગીચા, વિવિધ જાતનાં ઝાડો અને સ્વર્ગ સમાન મંદિરોથી મુશો-
ભિત એવા તે નગરને જોતા જોતા હર્ષથી તેઓ રાજભવનમાં
ગયા. આગળ જતાં તેમણે હુઝરો શિખરોથી મુશોભિત અને
પરવાળીના કમાડથી મનોહર એકું એક મંદિર જોયું. તે મંદિર
ના બારણા આગળ કપાયસા નાકવાળી અને શરીરે જાડી એ
વી એક ઘરડી ડાશી બેઠી હતી; તે ડાશી સાત પુરુષોને બેઠ
તેમને કહેવા લાગી:—“હે પુરુષો! તમને ઉત્તમ સ્ત્રીઓનો સ-
માગમ થાઓ, તમે બસે આવ્યા, ઉત્તમ સ્વરૂપવાળી સાત
કન્યાઓની સાથે તમે વિવધમુખ ભોગવો.” પછી સૂરવીર એ-
વા ધિરેકે આગળ થઈ તે કપાયસા નાકવાળી ડાશીને પૂછ્યું:-
“હે માત! કેવળકન્યાના સરખી આ સાત કન્યાઓ ક્યાંથી આ
વી? ત્યારે કપાયસા નાકવાળીએ કહ્યું. “એ વિદ્યાધરની પુત્રીઓ છે,
એક દિવસ વિદ્યાધરે નિમિત્તના જાણુ પુરુષને પૂછ્યું હતું કે—“આ
મહારી પુત્રીઓનો વર કોણ થશે.” તેવારે નિમિત્તના જાણુ પુરુષે
કહ્યું કે “મહારી આ સાત પુત્રીઓ આ કપાયસા નાકવાળી ડા-
શીને સોંપ. એ ડાશી પાસે આ કન્યાઓને વરનારા વરો પાતા
ની મેળે આવશે.” પછી વિદ્યાધરે તે કન્યાઓ અને સોંપી, તે
કન્યાઓ મેં તમારા માટે રક્ષણ કરી રાખી છે; માટે તમે આ
કન્યાઓને પરણો અને વિવધમુખ ભોગવો. કાંઈ બીજું કારણ
નથી. માટે આ એકઠા કરેલા મુગથી દ્રવ્યથી ભરપૂર એવાં આ
ઘરો, માણસના મનને હરણ કરનારા આ પક્ષો, વગી તેના
ઉપર હસનૂલિકાઓ તેમજ આ ચિત્રશાળાઓ તૈયાર છે, તેમાં
મુવો. વગી આ મનના સરખા વેગવાળા સાત યોદ્ધાઓ છે,
તેના ઉપર ચડી તમે પૂર્વ દિશા વિના બાકીની ત્રણે દિશામાં
ઈન્છા પ્રનાયું કરો.” પછી વિવધમાં લોભી એવા તે સાને પુરુ-
ષો હર્ષથી ત્યાં રહ્યા, અને દૈત્યુંદક દેવતાની પેઠે ચિત્રશાળામાં
ફીડા કરવા લાગ્યા.

એક દિવસ તે સાને પુરુષો ભોગ થઈ પરસ્પર વિચાર કર
વા લાગ્યા. કે—“આ ડાશીએ આપણને પૂર્વ દિશામાં જવાન.

હતું; તે વખતે હું પણ નારકની ત્રિધ સિમેડી હતી, તેથી મેં પણ નારક કહ્યું. મહારા નારકથી રંભા નારક કરતી હતી ઝાની પામી મઠ. પછી તેની જગ્યાએ હું રહી. મેં નાચ કરતાં હંદને બહુ પ્રસન્ન થયે, તેથી તેણે મને કહ્યું કે:-“હે મુંદરી! હું પ્રસન્ન થયો છું, મારે વરદાન માગ. પછી મેં હંદને વિનંતી કરી કે “હે પ્રસો! જો આપ પ્રસન્ન થયા હો તો આપ મહારા પતિ થાઓ.” હંદે તે કમૂલ કહ્યું. પછી હંદની સાથે મહારો સંગ થયો, તેથી હું દરરોજ દેવલોકમાં જવા લાગી. ધરે પણ રોજ આવું. એક દિવસ માગીએ મને કહ્યું કે:-“હે ભદ્રે! તું મને દેવલોકમાં તેડી જા કે ત્યાં હું પણ તારા નારક લોકે. મેં તેને બહુ બહુ વાર્યે, પણ તે વારંવાર મને કહેવા લાગ્યો કે “મને સ્વર્ગ દેખાડ.” પછી મેં તેને ભમરો બનાવી મહારા ચોરડામાં રાખ્યો અને હું સ્વર્ગમાં ગયું; ત્યાં મેં નૃત્ય આરંભ્યું. બહુ વખત નાચતાં માથે ભાર લાગવાથી મેં મહારો પીતાનો હાથ માથે મૂક્યો, તેથી તાલમાં ભંગ પડે; તે વખતે હંદે તાલમાં ભંગ પડે; બહુ “હે પાપજી! તાલમાં ભંગ કેમ પાડ્યો?” એમ કહી કોપથી મહારા નારક કાપી નાંખ્યું અને મને કહ્યું કે “હે પાપજી! મનુષ્ય લોકમાં જા અને પ્રમાણુ કૃત લોકમાં.” હે પુત્ર! પછી મેં હંદના પગમાં પડીને કહ્યું:-“હે પ્રભુ! આ પાપનો અનુમદ્દ ક્યારે થશે?” ત્યારે હંદે કહ્યું. “માણસોનું માંસ ભક્ષણ કરતી એવી તને જ્યારે કેલ પુરૂષ એમ પૂછશે કે “હે કપાલકા નાકવાલી! કયા પુરૂષે તારા નારક કાપ્યું?” ત્યારે તું સાપથી મૂકાશ.” પછી મ્ત્રી અને ઘોડાઓએ કહીને મેં આ નગરીના સર્વે માણસોને ઇતરી ભક્ષણ કર્યા. અર્ધિ આરનારા પરેશી માણસોને પણ ભક્ષણ કર્યા. એક યોજન લેટડી પૃથ્વી માણસના માથાવડે કાંડી લીધી. ત્યાં મુઠી “હે પુત્ર! તારા વિના મને કેલએ નારક કપાલકા પૂછ્યું નહીં. હવે તું આ રૂપરાગી કન્યાઓ, આ ઘોડાઓ અને આ મહેલકલ રાખ્ય કર.” એમ કહી તે કપાલકા નાકવાળી સંસ્કૃતિની વિદાયી નગરના સર્વે

લોકોને જીવના કરી, નગરને માણસોથી ભરપૂર બનાવી અને વિષ્ટકને રાજ્ય આપી સ્વર્ગમાં પોતાને સ્થાનકે મઠ, અને વિષ્ટક પત્નિ દિત્તમ પ્રકારે રાજ્ય કરવા લાગ્યો. પેલા છ મિત્રોને મંડલિકપદ આપ્યાં. પછી છ મિત્રોસહિત વિષ્ટક મુખે રાજ્ય કરવા લાગ્યો.

એક દિવસ તે નગરના ઉદ્યાનમાં અનેક સાધુઓના પંદિવારસહિત આચાર્ય સમવસર્યા, તેવારે વનપાળે રાજાની પાસે આવી ગુરુના આવવાની વધામણી આપી કે “હે સ્વામી ! આપના ઉદ્યાનમાં બહુ સાધુઓના પંદિવારસહિત આચાર્ય સમવસરેલા છે” તેનાં આવાં વચન સાંભળી પંદિકરાજ ગુરુ ભાવથી ગુરુને વંદના કરવા ગયો, ત્યાં ત્રણ પ્રદક્ષિણા તથા વંદના કરી યોગ્યસ્થાનકે બેઠો. એટલે ગુરુએ મધુર વચનથી ધર્મપદેશ આપ્યો કે “જો માણસ મનુષ્યભવ પામીને ધર્મ નથી કરતો તે મહાસમુદ્રમાં ચિંતામણિ રત્નને નાંખી દે છે” પછી દેશનાને અતે રાજાએ ગુરુને પૂછ્યું કે:-“ હે ભગવન્ ! અમે પૂર્વભવને વિષે એવું શું કર્મ કર્યું હતું કે તેથી અમે સાકિનીના સંકટમાં પડ્યા ? તેવારે ગુરુએ કહ્યું:-“ હે મહાભાગ ! જો તને કાનુક હોય તો સાંભળ.

પચકુણ નગરમાં હરિનાથ નામનો ગ્રામીણ રહેતો હતો, તે હમેશાં શાકિનીઆને આકર્ષણ કરવાના મંત્ર તંત્રવડે કરીને મંડલિક કરતો હતો, તે વખતે છ પુરુષો ગાયન કરતા હતા. આ પ્રમાણે કરી તેઓ શાકિનીઆને પોતાને સ્વાધીન કરતા હતા. પછી કોઈ એક મુનિરાજે તે સાતે પુરુષોને ધર્મપદેશ આપી જિનધર્મ વિષે બોલ્યા. પછી તેઓ અનુક્રમે મંડલિકના કરી ગુજ ભાવથી મનુષ્ય પામી હરિનાથ ત્રણ વિષ્ટક રાજા થયો અને આ છ પુરુષો મંડલિક થયા. જો પૂર્વભવને વિષે શાકિનીઆને કહેવના કરી હતી, તેથી આ ભવમાં તમ શાકિનીના સંકટમાં પડ્યા” આચાર્યનાં વચન સાંભળી રાજા વિષ્ટકને અને છ મંડલિકને અનિરુદ્ધજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું તેથી તેઓ દીક્ષા લેવા સ્વર્ગ ગયા.

દિકને ત્યજી દે. જો તું જનને નહિં લાગે તો હું તહારા મહોદા પુત્રને મારી તેના માંસના પાંચ શૂણ કરી કઠાહમાં પકવીશ, અને તહારા શરીરે માંસ અને લોહીના લેપ કરીશ, તેથી તું આર્તધ્યાનમાં મૃત્યુ પામી દુર્ગતિ પામીશ.” આ પ્રમાણે દેવતાએ બે ત્રણવાર કહ્યું, પરંતુ સૂરાદેવ ધ્યાનથી ચળ્યો નહીં; તેથી તેના મહોદા પુત્રને મારી, પકાવી તેના માંસ અને લોહીથી સૂરાદેવના શરીરે લેપ કર્યો. એવી રીતે બીજા, ત્રીજા, અને ચોથા પુત્રને મારી તેજ પ્રમાણે લેપ કર્યો. પરંતુ તે સૂરાદેવ જરાપણ ધ્યાનમાંથી ચળ્યો નહીં. તોપણ તેનું સ્થિર ચિત્ત ભેદ દેવતાએ ફરી કહ્યું:—“હે સૂરાદેવ! જો તું મતથી ચૂકીશ નહીં તો હું તહારા શરીરને વિષે કાસ, ઘાસ, ભગંદર, તાવ, કાઠ, કુંદિશાળ, હરસ, અલ્પ, દ્રષ્ટિશૂળ, પુષ્ટશૂળ, અરુચિ વિગેરે સોળ રોગ મૂકીશ. આવી રીતે દેવતાએ બે ત્રણવાર કહ્યું એટલે સૂરાદેવ વિચાર કરવા લાગ્યો કે:—“આ કોઈ કુદ માણસ દેખાય છે, એણે મહારી નજર આગળ મહારા ચાર પુત્રને મારી નાંખ્યા, અને તેમના લોહીથી મહારું શરીર લીંપ્યું; વળી એ મહારા શરીરમાં સોળ રોગ મૂકવાનું કહે છે, માટે ચાલુ હું તેને પ્રથમથી પકડી લઉં.” આમ ધારી તે બેઠામાં ઉઠ્યો તેઠામાં દેવતા વિજળીની પેઠે આકાશમાં ઉડી ગયો. પછી સૂરાદેવ ધરની બહાર આવી કોણાહસ કરવા લાગ્યો, એઠામાં તેની સ્ત્રી ધત્રાએ બહાર આવીને કહ્યું:—“હે આર્યપુત્ર! તમે કોણાહસ કેમ કરો છો?” ત્યારે મુરાદેવે તેની આગળ સઘળી વાત કહી. તેવારે ધત્રાએ કહ્યું:—“હે સ્વામિન! તે તમારા ચાર પુત્રો પાત પાતાના ડેકાણે સુખે સ્નાત છે, તમારા શરીરમાં પણ કોઈ રોગ નાંખતું નથી, આતો તમને કોઈ દેવતા ઉપસર્ગ કરે છે; માટે ફરી આસોચના લઘુ, પ્રતિક્રમી મિથ્યાદુષ્ટ આપો.” પછી સૂરાદેવ સ્ત્રીના કહેવા પ્રમાણે ગુરૂ પાસે આસોચના લઘુ શુદ્ધ થયો. પછી જિનધર્મનું ઉત્તમ રીતે આરાધન કરી, અગીયાર પંડિતો વહી, વીસ વર્ષ સુધી જિનધર્મ પાળી, સર્વ જીવોને ખમાવી, એક માસનું અનસન કરી પંચપરમેષ્ઠીનું સ્મરણ કર્યું.

ઉદ્ધાસ પાંચમો.

ચુદ્ધગશતક શ્રાવકનું ચરિત્ર.

હવે શ્રી મુખર્માસ્વામી જંબૂસ્વામીની આગળ ચુદ્ધગશતક નામના પાંચમા શ્રાવકનું ચરિત્ર કહે છે:—

આ ભરતક્ષેત્રમાં આસલિકા નામની નગરી છે, સર્વ નગરીઓમાં ઉત્તમ એવી તે નગરીને વિષે જિતરાત્રુ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો; તે નગરીની પાસે નંદનવન સરખું અતિ મનોહર રાંખ નામનું ઉદ્યાન હતું; તે આસલિકા નગરીમાં ચુદ્ધગશતક નામનો શ્રાવક રહેતો હતો, તે બહુ ધનવંત હોવાથી તેનું ૧૦ કોડ ધન વ્યાજે અને ૭ કોડ વેપારમાં રોકાયેલું હતું; તેના ઘરે ગાધોનાં ૭ ગોકુળ હતાં, તેના ઘરની સમૃદ્ધિ કામદેવ શ્રાવક જેવી હતી. તે ચુદ્ધગશતક શ્રાવક રાત્રને બહુ માન્ય હતો.

એક દિવસ શ્રી વર્દમાનસ્વામી રાંખવન નામના ઉદ્યાનને વિષે સમવસર્ધા, તેવારે કેવતાઓએ સમવસરજી રચ્યું, ત્યાં બાર પર્યટા એકઠી થઈ. આ વખતે ચુદ્ધગશતક શ્રાવક પણ પ્રભુને સમવ સરેક્ષા સાંભળી પોતાના કુટુંબીઓસહિત વંદના કરવા ગયો, ત્યાં વંદના કરી થોડાં સ્થાનકે બેઠો. પછી પ્રભુએ ધર્મઉપદેશ આપ્યો કે:— ‘હું ભવ્યાત્મનો! લોકમાં ચક્રવર્તીની પદવી, દેવેન્દ્રની પદવી, સ્વર્ગનું સુખ, સપત્તિ, મનુષ્ય સંજમી સુખ, એ સર્વ ધર્મનું કૃણ જાણો. જિનેશ્વરોએ દેવ અને મનુષ્યની સલામાં દાન, સીજ, તપ અને ભાવનારૂપ ચાર પ્રકારનો ધર્મ કહ્યો છે, તેમાં દાનના પાંચ ભેદ છે. ૧ અભયદાન, ૨ સુપાત્રદાન, ૩ અનુકંપાદાન, ૪ ઉચિતદાન, ૫ કીર્તનદાન. તેમાં સર્વ જીવોને પોતાના સરખા જાણી અભય આપવું તે અભયદાન કહેવાય છે. એ અભયદાનમાં મોક્ષ જવાય છે. મારે સર્વ પ્રાણીઓએ અભયદાન આ-

દુગ્ધાઃ કુર્વાન્તિ દૂતયં દૂરેણેષામિ વમતાં મતામ્ ॥

કેવલીગંધમાધાતું સ્વયમાયાતિ પદ્મપદ્મઃ ॥

ભાસર્થઃ—શુભ્રે, દૂર વસતા એવા સતપુરુષોનું દૂતપદ્મ^૧ હરે છે. શુભ્રા કેવલીના ગંધ લેવા માટે ભમરો પાતે કેવલી પાંચે આપે છે.

જે માનુષ શરીર, ધન અને વચનથી સંવેતો ઉપગાર કરે છે, તે આ ભવમાં સંપત્તિનું પાત્ર થાય છે. પછી ધનથી તે ધનવતી નામની પોતાની પુત્રી મિહસમિહ કુમારને પરબ્રાહ્મી, પછી કુમાર નગરને વિશે ક્રીડા કરતો હોય ભમરા આપે. નગરની સ્ત્રીઓ પણ તેને એકત્રે વસા થઈ જવાથી તેનો પાછળ ભમરા જાયો. તેથી સર્વે મહાજનને એકઠા થઈ રાજાની પાસે આવી વિનંતી કરો કે ‘‘હે રાજા ! આપણાં મરે કાંઈ મિહાય છે. કાનુકે મિહસમિહ કુમાર નગરમાંથી દુગ્ધા નિકળે છે, તેની પાછળ નગરના સ્ત્રીઓ પણ ભડકે છે, તેથી આપણાં ધરનાં કાંઈ કાંઈ ભરી મોકળા નથી.’’ મહાજનનાં આવાં વચન સાંભળી રાજાને તેમને બહુ માત્ર આવીત કહ્યું—‘‘હે જના ! જેમ તમારા કાંઈ નાદિ મિહાય તમ દુ કનૈયા. આવી રીતે કહી બહુ માત્રથી મહાજનને રજા આપી. પછી રાજાને કુમારને નગરમાં દુગ્ધા જરાતો ત્રા કહો. તથા કુમાર ત્રા પામી રમાગર જવા ની રાજાથી રજાનીત કહેવા જાઓ. ‘‘હે આનંદાગી ! દુ ૧૦૬મી ભડકે છે તુ શુભ્રે ૧૦૭મી. ત્રા રજા રજાનીત કહ્યું. ‘‘દુ ૧૦૮મી રજા આપી થઈ કહેવા જાય છે તથા માંદ દુતો તમારા ભ.પે ભ.લીમ ?

૧૦૧ કુમાર રજાનીતે ભ.પે ૧૦૨ ત્રા નગર મહાન નિહ ત્રો ભનુકન ભનુકન કાંઈ ભ.ખ્યા. ત્ર રજા ભડ પદ્મપદ્મ ૧૦૩ મ જવા ભડ રજાન ભનુ દુત તથા મિહસમિહ કુમાર તે પદ્મપદ્મ ૧૦૪ ભ.પે ભ.લીમ જવા પદ્મ ભ.લીમ કહેવાથી ૧૦૫ ભ.પે ૧૦૬ ભનુ ભનુ ભનુ ભનુકન કહે છે. ત્રા ભ.પે ૧૦૭ ભ.પે ૧૦૮ ભનુ ભનુ ભનુ ભનુકન કહે છે. તેને ભ.પે ૧૦૯ ભ.પે ૧૧૦ ભનુ ભનુ ભનુ ભનુકન કહે છે. તેને ભ.પે ૧૧૧

સુવા માટે પક્ષગ છતાં નિચે સૂવે તે માણસની શ્રી પાતાને ધણી છવતાં છતાં રોવે છે. તેમ આ મહોદ્ધુ આશ્ચર્ય છે, માટે પૂછી જોઉં.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી રત્નવતીએ પૂછ્યું: “હે નાથ ! આપ સમ્યા મૂકી નિચે કેમ સૂતા છો ?” ત્યારે કુમારે “એને શોકયનો ભય થશે” એવા ભયથી કંદર્પીત વચન કહ્યું: “હિ પ્રિયા ! જ્યારે હું દેશ જોવા નિકળ્યો, ત્યારે મેં એવી પ્રતિજ્ઞા કરી છે કે જ્યાંમુખી હું દેશની મુસાફરી કરી ઘેર આવી માતા પિતાનાં દર્શન ન કરું ત્યાંમુખી મહારે બ્રહ્મચર્યવ્રત પાળવું અને ભૂમિ ઉપર સૂવું.” પતિનાં આવાં વચન સાંભળી રત્નવતીએ કહ્યું: “સ્વામિનાથ ! આપને ધન્ય છે, આપ ખરેખરા પુણ્યવંત છો કે જે તમારી માતા પિતાને વિષે આવી દુઃખ-હિત છે.” પછી રાત્રીએ કુમારને પૂછ્યું એટલે કુમારે પાતાનું સર્વ વૃત્તાંત કહ્યું. તેથી રત્નપ્રભ રાત્રીએ પાતાની રત્નવતી પુત્રીસહિત સિંહસિંહ કુમારને વિદાય કર્યો, અને તેમની સાથે પાતાના રૂદ્રદત્ત નામના પ્રધાનને મોકલ્યો. એક વહાણ તૈયાર કરી તેમાં સોણું, રત્ન વિગેરે ધન ભરી સિંહસિંહ કુમાર પાતાની શ્રી રત્નવતીસહિત બેઠો, સાથે રૂદ્રદત્ત પ્રધાન, પજ બેઠો, પછી શુભ મુહુર્તે વહાણ સમુદ્રમાં ચાલ્યું.

એક દિવસ રૂદ્રદત્ત પ્રધાને વહાણમાં રત્નવતીને ફીડી, તેથી તે રાત્ર્યકન્યાનું સ્વરૂપ જોઈ રાગાંધ થયો અને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે “આ એક પરદેશીને સમુદ્રમાં નાંખી હું રત્નવતીની સાથે વિષયસુખ ભોગવું.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી પ્રધાન રાજકુમારનાં હિદ જોવા લાગ્યો. એક દિવસ રાત્રીએ વહાણનાં સૌ માણસો ઉંધી ગયાં હતાં, તે વખત રાજકુમાર કાર્યાવંતા માટે વહાણની માંચી ઉપર બેઠો; તે વખતે દુષ્ટ સ્વભાવવાળો પ્રધાન જાગતો હતો તેથી તેણે માંચીનાં ટોરડાં કાપી નાંખી સરસ સ્વભાવવાળા કુમારને સમુદ્રમાં પાડી દીધો અને પછી તેણે પોતાર કર્યો કે “હાથ હાથ! કુમાર સમુદ્રમાં પડી ગયો.” માંચી ભાગી જવાથી પતિ સમુદ્રમાં પડ્યો, એ વી વાત સાંભળી ત્રિચોગથી વ્યાકુળ બની રત્નવતી વિલાપ

વખને રૂપવતી તરસી થઈ, તેથી તેણે રાજકુમાર પાસે પાણી માગ્યું. તેણે કુમાર પ્રિયાની પાસે ખાદ્ય તથા ગાદી માગ્યું. પાંગના ફૂવામાંથી પાણી લેવા ગયો. ત્યારે કુમાર જોડામાં ફૂવાની આંદર ઘેરી નાંખી, તેડામાં ફૂવાની આંદર રહેલા કોઈક કથુ કે:-“હિ ઉપચાર સિરોમણિ! મને ફૂવામાંથી કહાડ.” કુમાર આવાં વચન માંભળી જોડામાં ફૂવાની આંદર જોયું. તે તેમાં માયુગની બાયા બોલના એવા એક સાપને ઢીંગા પડ્યું. કુમારે પોતાનું કુનડું ફૂવામાં નાંખી એવો તેને બહાર કાઢ્યો. તેણે તે સાપે કુમારના લાષ ઉપર કંઈ માંભો, તેથી કુમાર હરખાઈ બેઠો. પછી કુમારે સાપને કથુ:-“હિ સાપ! શાદ તે બહુ સારો ઉપચાર કર્યો!” તેણે સાપે કથુ:-“હિ કુમાર! મનુષ્યના મંકડમાં પડેલા તને હું ઉપચાર કરનારો થઈશ.” એમ કહી તે ભાગ્યે જીવ્યું. પછી કુમાર “આ મુ?” એમ વિચારવા પામતા હતાં પાણી સમ રૂપવતી પાસે આવ્યો, અને “હું મુઠરી” આ શાંતવ પાણી પી.” એમ કહી કોઈ રહેલ રૂપવતીને તમા રૂપવતી નહીં. “આ કોણ પુરુષ આવ્યો? એ મહાને પાંચ ન લાગે.” એમ વિચારી તેના સામુ પળ ન જોયું. પછી રૂપવતીને વાચી કેડી નર્વે કોણે પાતાના પતિની યોગ્ય રીતે સ્તુતિ કરવા નહીં, તેથી તે પળ પ્રિયમૈત્રક તીથ ન. નવરતના પડ “આ મુઠરી પતિ મને નહીં ત્યાં મુઠરી મહાને કોણના નાથે ખાતર નહીં.” એવો અભિપ્રાય લે. ૧૧ ૨૦૪, ૨૦૫.

૬૧ રૂપવતી. નવરતની અને રૂપવતી એ જણે કન્યાઓ પાસે પાતાના નાથ જોઈને. માનવજાત પામત કરી અને બોજવ તમ ૩ મુન ૧૧ ૨૦૪ કાળે. પછી નવરતના સોડેલે રામને કથુ કે:-“હું - મન કોઈ વળ જીવિયા તમે કરે છે, પાંતુ મા ૧૦૫૦ ૧૦ ૬ ન ૧૦૫ જાણી નામત નથી.” તેણે રામને ત્યાં આઠો વચન ન. ૧૧. ૨૦૫ ૧૦૫ નહીં, અંતરુષ નહીં ૧૦૫ નવ ન. ૧૧ ૨૦૫ નહીં. તેથી અભિપ્રાય મને ૧૦૫ નવરતના ૧૦૫ ૧૦૫. ૧. - “રૂપવતી નિર્ધારે” એવો

ગીત પણ ગાય નહીં; તેથી થેડી ત્રણ કન્યાઓ ગીત ગાવા લાગી. હાથેત્રાળા વખતે કુબ્જે સાળા પાસે કાંઈ વસ્તુ માગી એટલે સાળાએ કહ્યું કે “સાપ લે.” ત્યારે કુબ્જે કહ્યું, “સાપ આપ.” પછી સાળે સાપ લાવી આપ્યો. તે સાપે ડંશ દીધો તેથી તે પૃથ્વી ઉપર પડ્યો. તેનારે થેડી ત્રણ સ્ત્રીઓ વિચાર કરવા લાગી કે “જો આ પુરુષ મરી જશે તો આપણને આપણા પતિની ખબર કેમ આપશે ?” આ પ્રમાણે વિચાર કરી તેઓ હાથમાં છરી લઈ ઘેટાંસામાં મરવા તૈયાર થઈ, ઘેટાંસામાં કુમારે કિંચકુપ થરી ઉભો થયો. તે વખતે કોપ દેવતાએ પ્રગટ થઈ સર્વની સમક્ષ સિંહસિંહ કુમારનો પૂર્વભવ કહ્યો કે :—

હે કુમાર ! ધનપુર નગરને વિષે ધનંજય નામનો શેઠ રહેતો હતો, તેને ધનવતી નામે સ્ત્રી હતી, તે ધનવતીએ ધનદેવ અને ધનમિત્ર નામના બે પુત્રવંત પુત્રોને જન્મ આપ્યો હતો. તેમાં મોટો ભાઈ ધનદેવ ઉનાળાની ઋતુમાં સાકરસહિત કુષ સાકુને વહોરાવતો હતો, તે પુત્રના પ્રભાવથી ધનદેવ તે પાતે હું મોટો સમૃદ્ધિવંત દેવતા થયો, અને ન્હાનો ભાઈ ધનમિત્ર પ્રાણિક એવો શેરડીનો રસ સાકુને વહોરાવતો; પરંતુ તે ભાવ વિના આપતો, તેથી તે પુત્રના પ્રભાવથી તું સિંહસિંહ રાજા કુમાર થયો; પણ મુનિદાનના પ્રભાવથી તને સમૃદ્ધિસહિત ચાર કન્યાઓ મળી, સાકુને શેરડીનો રસ વહોરવતાં વચ્ચે ભાવના ખંડન કરી તેથી તને સ્ત્રીઓનો વિયોગ થયો, અને ત્હારે સમુદ્રમાં પડવું પડ્યું. સમુદ્રમાં પડતી વખતે તને મેં ઉપાડીને તાપસના આશ્રમમાં મૂક્યો. ત્હારા માથે મોટા બળવાન રાત્રુ છે, તેથી મેં જ તને કુબ્જરૂપતાનો કર્યો છે; કારણ તેથી ત્હારા રાત્રુઓ તને આગળે નહીં.” દેવતા આ પ્રમાણે કહી આકાશમાં ને ચાલ્યો ગયો. સિંહસિંહ કુમાર પણ દેવતાનાં આવાં વચન સાંભળી જાનિરમરણ જ્ઞાન પામ્યો.

પછી કુમુદપુરના રાજાએ મોટા ઉત્સવથી પાતાની પૃત્રી સિંહસિંહ કુમાર સાથે પરણાવી, અને હાથી, ઘોડા, રથ વિગેરે આપ્યા, અને કોષથી રૂદ્રાત પ્રધાનને કાઢી મૂક્યો. પછી સિંહસિંહ કુમાર પાતાની ચાર સ્ત્રીઓસહિત ખાટી

મકપાત્ર, દોહાવ્ય અને દુઃખોનો સમૂહ આવી મળે છે. જેને મન, વચન અને કાયાથી પરમીને ત્યજી દીધી છે તે પુરુષ આ ભવને વિષે અને પરભવને વિષે કુલંવજની જેટ મુખ પામે છે. તે કુલંવજની કથા આ પ્રમાણે:—

શીત્રમત ઉપર કુલંવજની કથા.

આ દક્ષિણ ભારતદેશને વિષે અથોધ્યા નામનું નગર છે, ત્યાં રાજા નામનો રાજા રાજ્ય કરે છે; તેને પારખી નામની મ્ત્રી છે. તે પારખીને વિષે ઉત્તમ ધર્મસેા કુલંવજ નામનો કુમાર છે, તે કુલંવજ કુમાર સંપૂર્ણ કળાનો જાત્રુ હોવાથી કુળને વિષે 'વજ્ર' નામનો હતો. એક દિવસ તે કુમાર વનને વિષે કીડા કરતા નવો હતો, ત્યાં તેને એક ઝાડનો નિથે અનેક સાધુઓના પવિત્રારમણિય એડેલા માનવું નામના ગુરુને દીડા. પછી ગુરુને એક બાલક પામતો રાજકુમાર ત્યાં જઈ ગુરુને વળ પ્રદક્ષિણા કરી ત્યાં વડના ઝાડે બેસી બેઠાનકે એડો. તેવારે ગુરુએ રાજકુમારને વર્મચક્રના આપી કે: "એક ભવ્યજનો! સંસાર સમુદ્રને ઉત્તરવામા વડા નુનમાત્ર, નન્ક અને નિર્વચના દુઃખોને કાપી નાંખવા માં તુજાન નમાન અને કલ્યાણના મંદિર એવા શીત્રમતને પાંગો." ગુરુનો આવા વર્મચક્રદશ માંભળી કુલંવજ કુમારે કહ્યું: "એ ભવન" દુઃખનને શીત્ર પાળવા મર્થ નથી, તે પત્ર દુઃખનમાંને તે ત્યજી દેઉં. કાંતુ મ્હારે સ્વદાસ સતોષ છે." રાજકુમાર આ પ્રમાણે થાકુ વળ સર્વ ગુરુને વંદના કરી ધન તન્ક પાંગ કર્યો. જન્માના તેને એ ઓઆને પરસ્પર કોઈ થી વડતા. ઝાડ દીડા: તેથી તેને કહ્યું કે: "એ મ્ત્રીઓ! તમે મામારે દેવત્વ વડતા: કરો છો." આથી રીત કુમારે એ મ્ત્રીઓને પૂછ્યું એવેલે ન: આંબે કહ્યું: "એ રાજપુત્ર! દુઃખુવારની ત્રીકા. મ્હારે નામ નાઆવ્યવંડી છે. દુઃખુ રૂવેથી પાણીનો ધરો બની ભારથી થાડો વડે છતી વડે મડે." આ વેળા આ ગુવારની

અને લુચાર માંછલા ઉપરથી ઉતર્યા. પછી લુચારે ખીસી કાઢી નાંખી એટલે તેમાંથી મુક્તાદ્વિગો નિકળ્યાં. તેવારે રાજાએ પિરમય પામી લુચારને પુછ્યું. “ આ માંછલું આવતું જતું શી રીતે કરે છે ? ” ત્યારે લુચારે કહ્યું. “ મહારાજ ! મેં સિદ્ધાધિકા દેવીનું આરાધન કર્યું છે, તેથી તે દેવીએ જવા આવવાના કારણરૂપ બે ખીસીઓ આપી છે. હે નાથ ! તે ખીસીના યોગથી હું આકાશમાં જઈ આવું છું. દેવોની શક્તિ ન ચિંતવી શકાય એવી હોય છે. ”

પછી મુતારે સાકડાનો ઘોડો તૈયાર કરી રાજાને દેખાડ્યો. અને કહ્યું કે:-“ હે નાથ ! આ ઘોડા ઉપર આપ અથવા કુતમ્બજ કુમાર બેસો. તે વખતે કુમારે કહ્યું:-“ મહારાજ ! આપની આજ્ઞાથી આ ઘોડા ઉપર હું બેસી પૃથ્વીને જોઉં. ” ત્યારે રાજાએ કહ્યું. “ તેમ કર. ” પછી મુતારે જવા આવવાના કારણરૂપ બે ખીસીઓ કુમારને સોંપી. કુમારે રાજાને નમસ્કાર કરી અને ઘોડા ઉપર ચડી બન્ને ખીસીઓ ઘોડાના પાછલા ભાગ ઉપર ધાસી એટલે તે ઘોડા માણસાના જતાં જતાં આકાશમાં ઉઠી અદ્વરૂપ થઈ ગયો. બદુચાર પૃથ્વીમાં ભમ્યા પછી તે ઘોડા એક નગરની પાસના બગીચામાં ઉતર્યો, ત્યાં કુતમ્બજ કુમારે બે ખીસીઓ કાઢી સીધી અને તેનાં સાકડાં જૂઠાં જૂઠાં કરી ભારે બાંધી તે ભારે પાતાને આસીકે મૂકી તે એક જાડની છાયામાં સૂનો. પછી બપોરનો વખત થયો તોપણ જાડની છાયા એમ હતી તેમની તેમજ રહી, જરા પણ ખસી નહીં. આ વખતે બાગનો માગો ફરતો ફરતો ત્યાં આવ્યો, તેણે જાડની છાયા સ્થિર રહેલી જોઈને વિચાર કર્યો કે “ નિશ્ચે આ સૂનેના પુરૂષનો પ્રભાવ છે. ” પછી માગીએ તે ઉંધી ગયેલા રાજકુમારના પગનો અંગુઠો પકડ્યો એટલે કુતમ્બજ જાડી ઉઠ્યો. તેવારે માગીએ કહ્યું:-“ હે સંપૂરણ ! આજે મદારા ધરના પરજા થાએ. ” આવી રીતે તેણે બદુ આમદ કર્યો એટલે કુમારે કમૂલ કર્યું. પછી માગી કુમારને સાથે જઈ યાત્રાને ઘર આવ્યો અને ઘોડાના સાકડાનો ભારો એક બાજુ પૂજામાં મૂક્યો. માગીએ ઉત્તમ રીતે કુમારને

પછી કુલ્લવંશ કુમાર માળીને ઘરે આવી સાકડાના ધોડા તૈયાર કરી રાત્રીએ ખીસીના પ્રયોગથી તુરત રાજકન્યા મુંઢરી ના મહેલમાં આવ્યો, અને તે કન્યાના પક્ષંગ ઉપર ચારે તરફ અર્ધું ચાલેલું તંબોડ નાંખી જે માર્ગેથી આવ્યો હતો તેજ માર્ગેથી માળીને ઘેર આવ્યો ગયો. પછી જાગી ઉઠેલી કન્યા પોતાના પક્ષંગ ઉપર ચારે તરફ તંબોડ પડેલું જોઇ વિચાર કરવા લાગી કે “અહિં” કેમ કેવ કે વિચાર કર આવ્યો હોય એમ કેળાય છે.” આ વિચારમાં તે કન્યાને દિવસ વર્ષતુલ્ય થયો. પછી બીજી રાત્રીએ તે કન્યા કપટનિદ્રાથી સૂતો. કુલ્લવંશકુમાર પણ સાકડાના ધોડા ઉપર બેસી ત્યાં આવ્યો, અને જેઠા સામાં પક્ષંગ ઉપર તંબોડ નાંખી પાછો વળ્યો, તેઠસામાં રાજકુમારી મુંઢરીએ બંને હાથવતી તેનું લુપ્ત પકડી ક્ષીપું. તેવારે કુમારે કહ્યું: “હે કન્યા! હું પૃથ્વી ઉપર ફરનારો છું, છતાં આ સાકડાના ધોડાથી આકાશમાં ફરનારો થયો છું.” ત્યારે રાજકન્યાએ કહ્યું: “હે સતપુરુષ! મહારા મનોરથો ફળ્યા.” પછી કુમાર દીવાને સાક્ષી રાખી રાજકન્યાની સાથે ગાંધર્વવિવાહ થયો પરણ્યો અને ત્યાંજ વિવશમુખા બોગવવા લાગ્યો.

હવે કન્યાના સર્વ અંગ કુદ્ધિ પામેલા જોઇ દારીઓ બધા પામતી છતાં વિચાર કરવા લાગી કે, “આંદો! આ કન્યાના આકાંક્ષા મને આંગે કુદ્ધિ કેમ પામ્યા!” પછી કાનીઆએ તે ન જયમાળા રાત્રીને કહી, રાત્રીએ પણ કન્યાના મને અંગ કુદ્ધિ પામતા જો, રાત્રીને કહ્યું કે, “હે માનુનાથ! નિર્ભય આસ કેવ પુરુષ વનાગ મહેલમાં આવી તમારા પુત્રીને બોળવે છે.” તેવારે નાનવ કહ્યું. “હે દેવી! જેવું મહારા મહેલમાં આવી આતુ નવે નવ કામ કર્યું તે પુરુષને હું વમરાજના વરે પડેલા તરફ માંડવા દઉં.” પછી કાંચના વસાથી અકુટી ચાલવેલા રાજા ને પુત્રની કાંચ કરવાને કમ્બોને છોડી જતામાં આવ્યો. આ વખતે સભામાં એક વેરજા આવી દત્તી, તેણે રાજાની આકૃષ્ટિ જોઇ પુછ્યું કે, “હે નજન! આપને ચિતા નુ કાંડુ મું છે?” ત્યારે રાજાએ આંકાંખમાં પૃત્વીનું ચરિત્ર

કે “હું સુબદો ! જો તમે રાજ આપો તો આ માળીને ધરે મહારી કુતરેની છે તેને હું નમસ્કાર કરી લઉં.” ત્યારે મુબારાએ કહ્યું. “ જા જઈ આવ.” પછી કુમાર માળીના ઘરમાં જઈ લાકડાનો ઘોડો તૈયાર કરી તેના ઉપર બેસી સર્વે રાજપુત્રોએ જોતાં જોતાં આકાશમાંથી થઈ રાજકન્યાના ઘરમાં ઉતર્યો; ત્યાંથી રાજકન્યાને ઘોડા ઉપર બેસારી ફરી આકાશમાંથી થઈ બહુ દુર્લભ પામતો હતો મહાસમુદ્રને કાંઠે આવ્યો; ત્યાં ઘોડા ઉપરથી નિશ્ચે ઉતરી એક ઝાડની પાસે પાંદડાંની રાખ્યા કરી સૂતો. આ વખતે કુમારને બૂખ લાગી હતી. કુમારને બૂખ લાગેલી જાણી રાજકન્યા મુંદરીએ કહ્યું:-“ સ્વામીનાથ ! આપના વાસ્તે હું મહારા ઘરમાંથી લાડવા લઉં આવું” ત્યાં મુઠ્ઠી ધીરજ રાખે.” એમ કહી મુંદરી ઘોડા ઉપર બેસી આકાશમાંથી થઈ તુરંત પોતાના ઘરમાં ઉતરી અને ઘોડાને ગોખમાં મૂકી પોતે એકઠામાં લાડવા લેવા માટે ઘરની અંદર જઈ તેઢલામાં ઘોડો પાકુતા જોઈ પૃથ્વી ઉપર પડી જાગી ગયો. હવે રાજકન્યા લાડવા લઈ આવી ઘોડાને જોવા લાગી તો તેણે ઘોડાને પૃથ્વી ઉપર પડી જાગી જાએતો દીડો. તેથી શોક કરવા લાગી કે, “ હાથ હાથ ! દૈવ મને ઉતરી, મહારાં પર્વતું કર્મ ઉદય આવ્યું, જ્યારે દૈવ અનુકુળ હોય ત્યારે દુઃખ આવી પડ્યા છતાં પણ પિતાની પેટે રક્ષણ કરે છે અને દૈવ અનુકુળ ન હોય ત્યારે માર્ગમાં રહ્યા હોય એ તોપણ દુઃખમાં નાંખી દેછે. પતિ સમુદ્રને કાંઠે રહ્યા અને અહિં ઘોડો લાગી પાડયો, ખરેખર મહારાં માથે દુઃખનો સમૂહ આવી પડયો ” આવી રીતે શોક કરતી અંતી મુંદરીએ એવો અભિમત્ત લીધો કે “ જ્યારે હું મહારા પતિને જોશ ત્યારેજ સોજન કરીશ.”

હવે અહિં સમુદ્રને કાંઠે રહેલા કુતરેજી કુમારે બહુ વાર થયા છતાં પોતાની સ્ત્રીને પાછી આવતી ન દીડી, ત્યારે તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે:-“ તે હજી સુધી કેમ પાછી ન આવી ! નિશ્ચે જતાં આવતાં તેને કોઈ વિઘ્નચર હશે ગયો હશે.” આ પ્રમાણે કુમાર વિચાર કરતો હતો, એવામાં અપ્સરાસમાન દિ-

લાકડાનો ઘોડો લાગી ગયેલો અને તેથીજ રાજકન્યાને રોતી વાડી. કૃતિવજ્ર કુમાર અને રાજકન્યા મુંઢરી મનમાં તેથી તેમને બહુ હર્ષ થયો. હવે જળદેવીએ ફરી કહ્યું:—“હે પુત્ર! હમણાં હું તારું શુ કામ કરું તે કહે ? ■ ત્યારે કુમારે કહ્યું:—“હે માતા ! આ લાકડાનો ઘોડો સાંભળે ફરી આપે. પછી દેવી પાતાનો વિવ્યશક્તિથી ઘોડાને સાંભળે ફરી પોતાને સ્થાનકે ચાલી ગઈ. પછી દાસના મુખથી કુમારનું આવતું સાંભળી વિજયરામ બહુ હોય પામ્યો, તેથી તેણે કુમારને ખાસ માટે પોતાના મૈત્રવને આજ્ઞા આપી. કુમારે લાકડાના ઘોડા ઉપર બેસી સર્વ સૈન્યને મારી નાંખ્યું. જેનું પુણ્ય જામતું હોય છે તેને શું દુષ્કર હોય છે ? પછી રામ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે “મેં આ શું અવોલ્ય કામ આરંભ્યું છે? કન્યા કેણે આપવી તો પડવાજી. આવા વર ફરી ક્યાં મળશે ? ” આ પ્રમાણે વિચાર કરી તેણે પ્રથમ પુરોહિતને મોકલી કુમારને બહુ માન આપી અને રાત્રી પૂના તેની સાથે પરજુઓ. પછી કૃતિવજ્ર કુમાર તે રાજવંશની આજ્ઞા લઈ શ્રીમદ્વિજ લાકડાના ઘોડા ઉપર બેસી રાત્રીના રંગ તરુ ચાલી નિકળ્યો.

અત્યંત અસાધ્ય નવનનાં રાંબ રામબં પુત્રના વિયોગથી રામાન નવરા અસહ્ય લાકડાનો ઘોડો બનાવનાર મુનારને મારી નાખનારો રાજાના મુલકને આજ્ઞા આપી, અને નગરની બહાર મુનારને આજ્ઞા દેવા માટે મોકલી વિજા તેવાર કરાવી. કહ્યું છે કે “કાલ રાત્રી રાજા વમનજી મરેલો થાય છે, અને પ્રમથ વરવા નામ કુતર નવના થાય છે.” પછી રાજપુરોહ મુનારને આજ્ઞા વિજાનાં પાને પાડવા અને દેહસામાં તેને ઉપાડી વિજાના નામ દેવાની રાત્રી દેવે છે, નેહસામાં રામબં પોતાના કુતર ત્રાસદર આગમ્યથી આવેલો બેલો. રાજકુમાર તરુ આગમ્યનાં પાને ઉપાડે પુત્રના આવવાથી રામ બહુ દર્શાવેલો. પછી રામબં કુમારને અને મુનારને વાણિજીના રાજકે આજ્ઞા દેવે અને નવનાં તેડી નવે. અનુક્રમે રાંબરામ ને રાજકે અને તેના રાજ્યવિદ્વાસને કૃતિવજ્ર કુમાર બોલો.

કર્મ રહ્યું છે. વીર્ય તે એવ તથા શરીરનું બળ અને પુરુષાકાર તે પાતાનું કાર્ય કરવામાં પરાક્રમ. એ ચાર વિના એવાના સર્વ કાર્ય સિદ્ધિ થાય છે, જેનાથી સર્વ ભારો પાતાના સ્વરૂપમાં રહેલા છે. હે કુડકોલિક ! હવે પછી ત્યારે એમ ન કહેવું કે ઉત્થાનાદિકથીજ કાર્યસિદ્ધિ થાય છે. કહ્યું છે કે:—

માત્રવ્યો નિયતિવન્દાશ્રયેણ યોડ્યઃ,
સોડ્યયં મવાતિ નૃણાં શુભોડ્યશુભોવા;
મૂતાનાં મહતિ કૃતંડપિ હિ પ્રયત્ને,
ના માવ્યં મવાતિ ન માવિનોડસ્તિ નાશઃ ॥

ભાવાર્થ:—પ્રારબ્ધના યોગથી માણસને જે કાંઈ મારું અથવા ખોટું થવાનું છે તે નિશ્ચય થાય છે. પ્રાણીઆ મદારો ઉપમ કરે તો પશુ જે થવાનું નથી તે થવું નથી અને જે થવાનું છે તે થવા વિના રહેતું નથી.

ન હિ મવાતિ યજ્ઞ માવ્યં, મવાતિ ચ માવ્યં વિનાપિ યત્નેન ॥
કર્મભગતર્થપિ નડયતિ, યસ્ય તુ મવિતવ્યતા નાસ્તિ ॥

ભાવાર્થ:—જે થવાનું નથી તે થવું નથી અને જે થવાનું છે તે પ્રયાત્ન વિના પાતું થાય છે. જે વસ્તુ રહેવાની નથી તે દ્વાપમાં દેવાય તો પશુ જતી રહે છે.

મારે મંબસીપુત્ર મોશાગોના પર્મ માગે છે અને વર્દમાનનો કહોડો પર્મ માગે નથી. કાગળ મંબસીપુત્રના પર્મને વિશે ઉત્થાના, પુરુષાકાર વિના પશુ કાર્યનિદિ થાય છે, અને ભાવા અભિવ્યત્ત છે; માટે વર્દમાનના પર્મ માગે નથી. ”

દેવતાના ભાવા વચન માંબગી જિનવર્મથી ભાવિત આ ભાવાગો કુડકોલિક મારફતે દેવતાનું કહ્યું: “હે દેવ” તે જે મંબસીપુત્રના ઉત્થાનાદિ ભાવાગોના પર્મ માગે અને મો વાર જિનેશ્વરનો ઉત્થાનાદિ ભાવાગો પર્મ ખારો એમ કહ્યું. તે જ જિવાનું ક્રમાનું નથી. ઉત્થાનાદિ વિના કાર્યનિદિ થતી નથી, અને જો પુરુષાકાર વિના કાર્યનિદિ થાય છે તો તે દેવમશ્વદિ શો રીતે મેગવી ? જે મંબમારિ વિના પશુ દેવમશ્વદિ મળે છે તો મસાદમાં રહેલા સર્વે અથા દેવમશ્વદિવગો થવા જોડાં.

મનમાં વખાણ કર્યાં. પછી તે ગુફિતવડે દેવતાને બોલતો બધું કરી દીધો અને જિનધર્મની સ્થાપના કરી તેથી તું કૃતાર્થ થયો છું. પુણ્યવંત થયો છું. તે એક મહુસ્થે પણ મિથ્યાદ્રષ્ટિ દેવતાને હત્યો. ” આ પ્રમાણે તેનાં વખાણ કરી વારજિનેથરે સાધુ સાધ્યાઓને વાતાના પાસે બોલાવાને કહ્યું કે: “હિ મહાભાગો! મહુસ્થ એવા કુંડકોલિકે મિથ્યાદ્રષ્ટિ એવા દેવતાને પ્રમવડે કરીને બોલતો બધું કરી દીધો; બાર અંગના અણુ સાધુઓ પ્રમવડે પરતીર્થાઓને ઉત્તર આપી શકે નહીં તેવા કરી દેવામાં સમર્થ થાય છે. ” શ્રી વીરપ્રભુનાં તે વચનને પ્રમાણ કરી તપ સંયમને વિષે પ્રીતિવાળા તે સાધુઓએ વિદ્યાર ક્યો અને કુંડકોલિક આવક પણ પ્રથો પૂછી તથાજ્ઞેના શ્રી જિનરાજના મુખથી આર્થ વિચાર જાણી વંદના કરી પાતાને ઘેર આવ્યો. જિનેથર પ્રભુએ પણ બીજે વિદ્યાર ક્યો.

પછી કુંડકોલિક આવકે ચૌદ વર્ષ મુઘી જિનધર્મની આરાધના કરી પકરન વર્ષે વેરાત્યવંત થએલા તેણે મહોદા પુત્રને ધરમાર સાપી આજુક આવકની પેઠે સ્વચિત્તે અગીયાર પકિ મા વહી. છવટ વામ વપ મુઘો જિનધર્મ પાળી, આરાધના કરી, સર્વ જીવાને ખમાવી, શ્રી વીરપ્રભુનું સમજી કરતા અને મુખથી પંચ પદમજિના જપ કરતા એવા તે કુંડકોલિક આવકે એક મામના અનમનવા કાળે કબ પહેલા દેવતાકને વિષે અદ્ભુત પ્રભ વિમાનનાં આ પદ્મોપમ આનુચવાળું દેવપદ પ્રાપ્ત કર્યું.

શ્રી નાગમસ્ત્રામીએ પ્રભુને પૂછ્યું: “હે ભગવન! તે કુંડકોલિક આવક ત્યાંથી સવાને ક્યાં જગ? ” તેવારે ભગવાને કહ્યું: “ હે નાગમ ’ કુંડકોલિક આવક ત્યાંથી સર્વો મહાર્થપદેદ દોત્રમાં નિહિત પામય. ” આ કુંડકોલિક આવકનું ચરિત્ર સાંભળી જ નુવામીએ આ મુર્ખનાસ્ત્રામીને નમસ્કાર કર્યો.

છંતિ શ્રી વાચનાચાર્ય રત્નજ્ઞાનગણીના શિષ્ય રાજ-
કીર્તિગણીએ ગ્યેલી ગવનથ વર્દ્ધમાનદેશનામાં
કુંડકોલિક આવકને પ્રતિભાવ નામનો
છેલ્લો ઉક્તિ સપૂર્ણ થયો.

પછી સદાસપુત્ર વિચાર કરવા લાગ્યો કે “સત્તારે ઉત્પન્ન થયું છે જ્ઞાન અને દર્શન જેમને એવા મહારા ગુરુ આપશે, એટલે હું તેમનો વંદના પૂજા કરી પાટ, પાટલી, શમ્યા વિગેરે વહોરાવવાનું નિમંત્રણ કરીશ.” આ પ્રમાણે તે વિચાર કરતો હતો. એવામાં સત્તારે આ વર્દ્ધમાનસ્વામી સમવસર્યા. રાત્રિ સંધે લોકો તેમને વંદના કરવા ગયા. તેવારે સદાસપુત્ર પણ જિનેશ્વરને સમવસરેલા જાળી મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો:—“આ વીર જિનેશ્વર પાસે જઈ હું તેમને વંદના કરું.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી, સ્નાન કરી, પવિત્ર હુમડા પહેરી, પાસખીમાં બેસી મહોદી સમૃદ્ધિથી જિનેશ્વર પ્રભુ પાસે આગ્યો, અને ત્રણ પ્રદક્ષિણાપૂર્વક વંદના કરી તેમની આગળ બેઠો. પછી પ્રભુએ મધુર વાણીથી ધર્મ ઉપદેશ આપ્યો કે:—“હે ભગવન્ ! ધર્મને વિષે પ્રીતિ કરવી, વિષયોને ત્યાગ કરવા, કપાયને છોડી દેવા, ગુણને વિષે પ્રેમ રાખવો અને ધર્મક્રિયામાં પ્રમાદ ન કરવો; એ સર્વ ઉત્તમ ગતિના ઉપાય છે.” ધર્મ ઉપદેશ પૂર્ણ થયા પછી જિનેશ્વરે સદાસપુત્રને કહ્યું:—“હે સદાસપુત્ર ! ગયા દિવસે ત્હારી પાસે કેઈ એક દેવતા એ પ્રગટ થઈ એમ કહ્યું કે “સત્તારે સર્વજ્ઞ એવા જિનેશ્વર અહિં આવશે, તે દેવ અને જ્ઞાનવોને વંદના કરવા યોગ્ય છે, તેથી તું તેમની પાસે જઈ વંદના કરજો, નમસ્કાર કરજો, પાટ, પાટલી, શમ્યા, સત્તારે આપવાનું નિમંત્રણ કરજો.” આ પ્રમાણે કહી દેવતા ગયો એટલે તું મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે “તેજ લક્ષ્મણાગા મહારા ધર્માચાર્ય ગોશાળક અહિં આવશે.” વીર પ્રભુનાં આવાં વચન સાંભળી સદાસપુત્ર મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે “નિષ્કે વર્દ્ધમાનસ્વામીજી સર્વજ્ઞ, અર્હંત, જિન અને મહિમાવંત છે. દેવતાએ જે કહ્યા હતા તે સર્વ ગુણો આમને વિષે દેખાય છે, તો પુણ્યના હેતુ માટે એમને પાટ, પાટલી, શમ્યા વિગેરે વહોરાવવાનું નિમંત્રણ કરું.” આવી રીતે વિચાર કરી સદાસપુત્રે વીરપ્રભુને નમસ્કાર કરીને વિનંતી કરી કે:—“હે ભગવન્ ! પૌર્ણાસપુરમાં મહારા કુંભારનાં પાંચસે હાટ છે, તો હે ભગવન્ ! પ્રાતિહાર્ય, પાદપીઠ, શમ્યા

શ્રી વીરપ્રભુનાં આવાં વચન સાંભળી સત્યવાદી સદાસ-
પુત્રનો મિથ્યાત્વરૂપ મહા અવેકાર નાશ પામી ગયો, તેથી તે
મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો:-“ પુરૂષાલિમાન અને પરાક્રમ
વિના કાર્યસિદ્ધિ દેખાતી નથી. લોકમાં શ્રી વર્દમાને નિરૂપણ
કરેલો. ધર્મ સત્ય છે અને ગોશાળાએ કહેલો. ધર્મ અસત્ય છે.”
પછી તેણે પ્રતિબોધ પામી જિનેશ્વરને કહ્યું કે:-“ હું પરમેશ્વર!
હું આપના મુખથી શુદ્ધ ધર્મ સાંભળવાની ઇચ્છા રાખું છું.”
તેવારે પશુએ ધર્મ ઉપદેશ આપ્યો તે આ પ્રમાણે:-

પુરૂષને ધર્મ, અર્થ અને કામ એવા ત્રણ અર્થો હોય છે,
તેમાં ધર્મથી અર્થ અને કામ પ્રાપ્ત થાય છે; મારે તે ત્રણમાં
ધર્મ મુખ્ય છે. ધર્મથી માણસને સૌભાગ્ય, ઉત્તમ કુળમાં જન્મ,
પરોપકાર બુદ્ધિ, નિર્મળ મતિ, ઉત્તમ ભોગો મળે છે. તે ધર્મ
જિનેશ્વરોએ બે પ્રકારનો કહ્યો છે. એક સાધુ ધર્મ અને બીજો
આવક ધર્મ. તેમાં તપરૂપ ધનવાળા અને અધનથી મુક્ત થએલા
એવા સાધુઓનો પચમહાવ્રતરૂપ ધર્મ છે અને આવકોનો સમ-
કીર્તમૂલ ધર્મ છે. તે ધર્મ પાંચ અભૂત્રન અને સાત શિક્ષામ્રન
એવા બેઢથી બાર પ્રકારનો છે; એમ જિનેશ્વરોએ કહ્યું છે. એ
બન્ને પ્રકારનો ધર્મ દુષ્ટ એવા આઠ પ્રકારના કર્મોનો ક્ષય કરવાનું
કારણ છે; એમ જિનેશ્વરોએ કહ્યું છે. તપ પણ બાહ્ય અને અ-
વ્યંતર એવા બેઢથી બાર પ્રકારનું છે. જે માણસો ભાવથી
થોડું પણ તપ કરે છે, તે દામત્રકનો ઘેડેબન્ને લોકમાં સર્વ પ્રકા-
રની લક્ષ્મીનું પાત્ર થાય છે. તે દામત્રકની કથા આ પ્રમાણે:-

તપત્ત ઉપર
દામત્રકની કથા.

આ ભરતક્ષેત્રના રાજપુર નામના નગરમાં એક કુળપુત્ર
રહેતો હતો, તેને જિનદાસ નામનો આવક મિત્ર હતો. એક
દિવસ જિનદાસ આવક કુલપુત્રને સાધુ પાસે લઇ ગયો, તે વ-
ખતે સાધુએ જિનપ્રણિત ધર્મઉપદેશ આપ્યો. કુલપુત્રે તે ધર્મ
સાંભળી માંહડાના માસનું ગુરૂ પાસે વચ્ચજ્જાણ લીધું. પછી

સાધુએ તે દામત્તકને જોઈ નહાના સાધુને કહ્યું કે, “ આ બાળક આ શેઠના ધરનો માલીક થશે. ” મુનિનું આ વચન ધરના માલીક સાગરશેઠે સાંભળ્યું, તેથી તે ખેદ પામી વિચાર કરવા લાગ્યો કે: “ મહારો પુત્ર ગુણવાન અને વિદ્વાન છે છતાં આ બાળક મહારા ધરનો માલીક શી રીતે થશે ? જો એ બાળક મહારા ધરનો માલીક થશે તો મહારું મહોટું કુળ ગયું એમજ સમજવું; મારે આ બાળકને કોઈ પણ ઉપાયથી મારી નાંખું. ”

આ પ્રમાણે વિચાર કરી સાગરશેઠે એક ચાંડાલને બોલાવી તેને તે પુત્ર મારી નાખવા મારે આજ્ઞા આપી. ચાંડાલ તેને વનમાં દૂર લઈ ગયો અને ઉત્તમ લક્ષણવાળા તે પુરૂષને જોઈ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ આ બાળકે તે શેઠનું મું બગાડ્યું હશે કે જે આને મરાવી નાંખે છે. વિચાર છે ! વિચાર છે !! તે શેઠને, હું આ બાળકને નહીં મારી નાંખું. ” આવી રીતે વિચાર કરી ચાંડાલે તે દામત્તકના દબસી આવગળી કાપીને કહ્યું કે:—“ હું બાળક ! અદિધી નાસી જ, જો પાટો આવ્યો તો છવધી મારી નાંખીશ. ” પછી બાળક દામત્તકે જાય પામી વનમાં નાસી ગયો. રસ્તામાં તેને કોના ગોવાળે દીડો, તેથી તેણે તેને પોતાની પાસે બોલાવીને કહ્યું કે, “ જાય ન પામીશ. ” એમ કહી પોતાની પાસે રાખ્યો અને શાંત કર્યો. ગોવાળ અપુત્ર હતો તેથી તેણે પુણ્યના વશથી દામત્તકને પુત્ર કરીને રાખ્યો. દામત્તક પણ મુખ્ય તેના ધરને વિષે રહી માયો ચારતો અનુકર્મિ યોગનાવસ્થા પામ્યો.

એક દિવસ સાગરશેઠ ગોકુળ જવા મારે ગયો, ત્યાં તે દામત્તકને જોઈ વિસ્મય પામ્યો અને વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ દેવના સંસ્કૃત રૂપ ધારણ કરનારો આ કોણ છે ? ” પછી તેણે ગોકુળમાં રહેનારા માનુસને પૂછ્યું કે “ આ કોનો છેલ્લો છે ? ” ત્યારે તે ગોવાળીઆઆત્મ કહ્યું:—“ શેઠ ! એ બાળક અનાથ અને એકલો અદિ આવ્યો હતો, એને તમારા ગોવાળે પુત્ર કરી રાખેલો છે. ”

ગોવાળીવાનાં આવાં વચન સાંભળી સાગરશેઠે વિચાર્યું કે

વ્યજ્ઞનોને પ્રતિબોધ કરતા છતાં દેવતાએ સ્વેચ્છા નવ કમળો ઉપર પગ ધારણ કરતા બીજે સ્થળે વિહાર કરી ગયા. સદાસપુત્ર પણ કુદ્ધ બસહિત ભાવથી શ્રી વીરપ્રભુએ કહેલા ધર્મનું પાલન કરવા લાગ્યો અને ભાવથી સાધુઓની સેવા કરતો. છતાં રહેવા લાગ્યો.

હવે ગોશાળે સાંભળ્યું કે “સદાસપુત્રે આશ્ચર્યાના ધર્મને ત્યાગ કરી વર્દ્ધમાનજિનનો ધર્મ મહુણ કર્યો.” તેથી તે ગોશાળો મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “હાય હાય! જે બહુ દુર્લભી અશન, પાન વિગેરે પદાર્થોથી અમારી ભક્તિ કરતો તે સદાસપુત્રને પણ શ્રી વીરે પ્રતિબોધ પમાડી પોતાનો કર્યો; માટે હમણાંજ હું પાશ્વનાથપુરમાં જઈ યુજિનાના દ્રવ્યોથી તેમ બીજાં હેતુથી તે સદાસપુત્રને પ્રતિબોધ પમાડી મહારા મનને વિષે સ્થાપન કરું.” આવા વિચાર કરીને તે પોતાના શિષ્યોના પરિવારના સહુ પાશ્વનાથપુરમાં આવા પોતાના સંવકોની વિશાળાભાગ્યાના મનમગ્નતા પડી તે શાળામાં ઉપાધ્યાયોઈકને મૂકી શિવના પરિવારના યુજિના વિચાર કરતો તે ગોશાળો સદાસપુત્રને વર નવા સદાસપુત્રે ગોશાળાને પોતાને ઘર આવતો જો, તમા માણુ પુત્ર ન જાણ તાર પછી તમસ્કાર અને ભક્તિ વિનંતો તો જાણજ શી? સદાસપુત્ર શ્રી મહાવીર પ્રભુની આનંદ પાદ, પાદડી, સવારા વિગેરેનો હેતુ એવા ન વળુનું કોઈ જ જગ્યા હતા. તે સ્વરૂપ જેનું ગોશાળાએ તેને જોયું - “હું સદાસપુત્રે આજે મહામાદનું આંગણ છે.” ત્યારે નવા પુત્ર - “મહામાદનું કાનુ છે.” સાચાજ કહ્યું. “આ મહાવીર જગતના મહામાદન કહેવાય છે.” પછી સદાસપુત્રે પૂછ્યું. “મહાવીર મહામાદનું શી નામ કહેવાય?” મંજરીપુત્રે કહ્યું. - કે-જા વળવા જાવન કાંઈ વળુણમાં પૂજન કરવા ચોલ દેવાયો અન્નિદા જિનને મહામાદન કહેતા છે. વળી તે ભદ્ર : આ નામને વિષે મહાસાચાજે આંગણ છે.” સદાસપુત્રે પૂછ્યું. “મહાસાચાજે કાનુ કહેવાય છે?” મંજરીપુત્રે કહ્યું. - “વીરજિન મહાસાચાજે કહેવાય છે.” ત્યારે સદાસપુત્રે પૂછ્યું :-

“વીરજિનને મદાનોવાળ કેમ કહેવાય છે ?” ગોરાળે કહ્યું.
 “જેમ ગોરાળ ગાયોના રાગોને વનમાં ચારે છે, આમ તેમ જ
 તા એવા તે ગાયોના રાગોને ઘેર લાવે છે, શિકારી પશુઓથી
 રક્ષણ કરે છે, સર્પના વખતે પાડીમાં પૂરે છે, તેવી રીતે જિન
 પણ દુઃખી એવા ભવ્યજનોને ઝટ કલ્યાણરૂપ વાડામાં રાખે છે.
 તેજ શુદ્ધ દંડવતે જિનેશ્વર ગોરાળ કહેવાય છે. તેમ હે ભદ્ર !
 અહિં મહા સાર્થવાદ આવેલા છે.” સદાસપુત્રે પુછ્યું. “મહા
 સાર્થવાદ કોણ કહેવાય છે ?” ગોરાળે કહ્યું. “જિનચંદ્ર વર્દ-
 માન મહા સાર્થવાદ કહેવાય છે.” ત્યારે સદાસપુત્રે પુછ્યું. “તે
 મહા સાર્થવાદ શી રીતે કહેવાય છે ?” તેવારે ગોરાળે કહ્યું.
 “જેમ સાર્થવાદ સર્વ માણસોના સમુદાયને પોતાના સાર્થને વિષે
 શુદ્ધ કરે છે, ચોરની ધાડનો ભય દૂર કરે છે, માર્ગ દેખાડે છે,
 દુષ્ટ નગરમાં લઈ આવે છે, તેમ વીર જિનેશ્વર પણ જનન્ય એવા
 મિથ્યાત્વને દૂર કરી, સમસ્તિનરૂપ રત્ન આપી, શુદ્ધ માર્ગથી
 હમાર્મને દૂર કરી ગોક્ષનગર પ્રત્યે પહોંચાડે છે; મારે સાર્થવા
 દ એમ કહ્યું છે. હે ભદ્ર ! આ નગરને વિષે નિર્ધામક આવેલ
 છે.” સદાસપુત્રે પુછ્યું. “નિર્ધામક કોણ કહેવાય છે ?” ગોરા
 લે કહ્યું. “ત્રણ લોકમાં પૂજ્ય એવા ત્રિસક્તાપુત્ર નિર્ધામક કહે
 વાય છે.” પછી મદાસપુત્રે પુછ્યું. “તે નિર્ધામક શી રીતે કહે-
 વાય ?” અખતીપુત્રે કહ્યું. “જેમ નિર્ધામક (વદાણ ચક્ષુવનાદો)
 સર્વ માણસોને વદાણ ઉપર ચઢાવી અગર વિગેરેથી ભક્ષણ કર-
 રાગા એવા તે માણસોનું રક્ષણ કરે છે; વળી વદાણવડે સર્વ
 માણસોને સમુદાયે કાંઠે લેવારે છે; તેવી રીતે શ્રી વીર જિનેશ્વર
 જન્મ મરણરૂપ કલ્યાણથી જુગત્તા એવા ભવ્ય પ્રાણીઓને ધર્મ
 રૂપ વદાણથી ગોક્ષનગરીમાં પહોંચાડે છે; મારે તે નિર્ધામક કહે
 વાય છે. હે ભદ્ર ! આ નગરને વિષે મહા ધર્મકથક (ધર્મ કહે
 નાર) આવ્યા છે.” સદાસપુત્રે પુ-પુ. “ધર્મકથક કોણ કહેવાય
 છે ?” ગોરાળાએ કહ્યું. “ત્રણ જનનમાં પૂજ્ય અને સિદ્ધાર્થરા
 બના પુત્ર ધર્મકથક કહેવાય છે.” પછી મદાસપુત્રે પુછ્યું. “તે
 ધર્મકથક શામારે કહેવાય છે ?” ત્યારે ગોરાળે કહ્યું. “દુરમદપ

મગરે મળેલા, દુષ્ટ અને મહા પાપમાં આરાજ એવા લોકને ધર્મકથા કહે છે; વળી જિનમાર્ગથી જૂતા પડી અવળે માર્ગે જનારા માણસોને ધર્મકથાથી નિસ્તારે છે. ” સદાસપુત્ર શ્રી વર્દ્ધમાનસ્વામીના આવા ગુણનું કીર્તન સાંભળી પ્રસન્ન થઈ બોલ્યો:- “હિ જોશાળા! તું સર્વ સામ્રાજ્ય અર્ચને જાળુનારો છે, સર્વ કળામાં કુશળ છે, ચતુર છે, પંડીત છે, જાણુ છે, ઉપદેશ આપવામાં ચતુર છે અને જગત્માં પ્રસિદ્ધ છે તો મહારા ધર્માચાર્યની સાથે વિવાદ કરે. જો તું મહારા ધર્માચાર્યને વાદવિવાદથી નિસ્તાર કરે તો હું મહારા મનમાં આવીશ. ” તેવારે જોશાળે કહ્યું:- “હિ સદાસપુત્ર ! તે જિતેશ્વર અનંત રાજિવાળા છે અને હું થોડી રાજિવાળો છું તેથી હું તેમની સાથે વાદવિવાદ કરવા સમર્થ નથી. જેમ કોઈ જીવાન પુરૂષ એકને, કબૂતરને, કુકડાને અથવા તેતરને પુછે અથવા પને પકડે ત્યારે તે જેમ નારી જવા રાજિવંત થાય નહીં તેમ જો વીર પનુ મને અર્થ, હેતુ, યુક્તિ કે પ્રશ્ન પુછે તે હું તેમને કેવલ આપવા સમર્થ થઈશ નહીં. કેવળજ્ઞાને કરીને સુવેદ્ય શ્રી વીરપ્રજા સર્વે પદાર્થોને પ્રકાશ કરે છે, તેથી તે મહારા ધર્મઆચાર્યની માથે હું વિવાદ કરવા સમર્થ નથી. કળાદંભતા બાળ જેવી ચાલે ચાલે તેવી ચાલે બનતાનું બધું આંત્રી મોકે બરું ? જેમજ જેવી રીતે સૂર્ય જગતનો પ્રકાશ કરે તેવી રીતે રીંચા કરે બરો ? અર્થાત્ નજર કરે. ” જોશાળાનાં આવાં વચન સાંભળી મહાસપુત્ર કહ્યું:- “હિ મંબલીપુત્ર ! તુ શ્રી વીર પ્રજાના માથે ગુણનું કીર્તન કરે છે, મારે હું તને પાદ, પાદકી, રાખા, સુઆંગે વિવેરે આપું તુ; પરંતુ નિર્ભયે આપતો નથી. કેવળ મહારા ગુણ અબ્બી આપું તુ. ” પડી જોશાળા તે મર્ચ વસ્તુ જિતેની દુઝાનોમા રહ્યા; ત્યાં તે મહાસપુત્રને પ્રાજિનાદિત હેતુથી પાળાના મનનાં પનેડેદરા આપતો, પનુ મહાસપુત્રનું મન જગા પનુ અજાગરને સમર્થ થયો નહીં; તેથી મહાસપુત્રને જિનધર્મમાં પ્રવિનવાળો અબ્બી જોશાળા બીજે રથને આદ્યો ગયો.

હવે સદાસપુત્રને જિનધર્મનું આરાધન કરનાં બોલ વર્ધ

થય મૃત્યુ પામી દુર્ગતિ પામીશ. ” દેવતાનાં આવાં ભયંકર વચનથી પદ્મ પુણ્યાત્મા સદાસપુત્ર ધર્મથી ચળ્યો નહીં, તેથી દેવતાએ બીજવાર ત્રીજવાર કહ્યું. ત્યારે સદાસપુત્ર મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે “આ પાપીએ મહારા પુત્રોને મારી તેમના લોહી અને માંસવડે મહારા શરીરે લેપ કર્યો છે અને હમણાં તે મહારી સ્ત્રીને મારી નાંખવાની ઇચ્છા કરે છે; મારે હું તેને પકડી શિક્ષા કરું. ” આમ વિચારી તે ઘેટલામાં દેવતાને પકડવા માટે દોડ્યો, તેટલામાં દેવતા વિજળીની પેઠે આકાશમાં ગઈ ગયો. તેવારે સદાસપુત્રે કોસાહસ કર્યો, તે સાંભળી તેની સ્ત્રીએ બહાર આવીને કહ્યું:—“હે આર્યપુત્ર ! તમે કોસાહસ શા માટે કરો છો ? ત્યારે સદાસપુત્રે તેની આગળ સર્વ વાત કહી; એટલે સ્ત્રીએ કહ્યું:—“હે નાથ ! તમને કોઈ દેવતા ઉપસર્ગ કરે છે, તમારા પુત્રો તો ધરમાં સુખે સુતા છે, તમે પ્રતભંગ થયા, મારે ગુરૂપાસે જઈ આલોચના સહ કરેલા પાપની નિંદા કરો.” પછી સદાસપુત્રે સ્ત્રીના કહેવા પ્રમાણે ગુરૂની પાસે જઈ આલોચના લીધી. અનુક્રમે વીસ વર્ષ મુધી સ્ત્રી જિનધર્મની આરાધના કરી અંતે આલોચના સહ, અનશન કરી તે સદાસપુત્ર સૌધર્મ દેવલોકમાં અરુણપ્રભ વિમાનને વિષે ચાર પદ્યોપમના આયુષ્યવાળો મહા સમૃદ્ધિવાળો દેવતા થયો.

શ્રી ગૌતમસ્વામીએ પ્રભુને પૂછ્યું:—“હે નાથ ! તે સદાસપુત્ર આવક ત્યાંથી ચલો કઈ ગતિ પામશે ? ” તેવારે સ્ત્રી મહાવીર પ્રભુએ કહ્યું:—“હે ગૌતમ ! સદાસપુત્ર આવક મહાવિદેહક્ષેત્રમાં ચલો સર્વ દુઃખનો અંત કરી ત્યાંજ સિદ્ધિપદ પામશે. ” સદાસપુત્રનું આવું અદ્ભુત ચરિત્ર સાંભળી ગૌતમ સ્વામી વૈરાગ્ય પામ્યા.

ઈતિ શ્રી વાચકરત્ન લાભગણીના શિષ્ય રાજકીર્તિ-

ગણીએ રચેલી ગદ્યબદ્ધ વર્ધ્ધમાનદેશનામાં

સદાસપુત્ર આવકને પ્રતિબોધ નામનો

સાતમો ઉક્તિ સંપૂર્ણ થયો.

ଉତ୍ସାସ ଆଠଭୋ.

महाशतक श्रावकानुं चरित्र.

તથે બી શુધમાસ્વામી જ'બૂસ્વામીની આગળ આઠમા
મહારાજ માવકુ' ચરિત કહે છે:—
આ ભરણદેવમાં રાજપૂત તામર
નામનુ દેવ્ય હોય

આ ભરણદેવમાં રાજદહ નામનું નગર છે, ત્યાં યુજુશિલ
નામનું દેવ્ય છે; તે રાજદહ નગરમાં જિનભક્ત એણે મહારાજ
રાજ્ય કર્યો હતો. તે નગરમાં એકાદો ધનવંત મહારાજ નામ
નો આવક કર્યો હતો; તેને વેપારમાં, વ્યાજ અને નિધાનરૂપે
પૃથ્વીમાં સાગ સાગ કોડ ધન હતું. તેમજ આઠ નોકર હતાં;
તેને સાબા ધવાળી તેમ જ પાનપાનથી દેવાંનવાંમાં પછી છત
નારી દેવતી વિનેરે તેર ખીંચી હતી. દેવતી પાતાના પિતાને
પરથી આઠ કોડ દ્રવ્ય ગાડાં ભરીને મહારાજકને ઘેર લાવી
હતી. તેમ આઠ નોકર લાવી હતી. ખીંચી ખાર ખીંચી પછી
પાનપાતાના પિતાને વધી એક એક કોડ દ્રવ્ય અને એક એક
નોકર લાવી હતાં. વાંચિ મહારાજને વળે બહુ સમૃદ્ધિ હતી.
મહારાજક જાનક પાતાની તેર ગાંબા સાથે વિવિધ પ્રકારનાં
એક વિવિધ દેવ અને દાનવોએ એવા કરેલા. આઠ પ્રાણિ
હાર્યથી મુશ્કેલી. વાગી કેળમ વામનાયા વિભાવા, ચાલુ હવ
થી મુશ્કેલી અને એક એકની આનામ તેનેવક બાજી રહ્યું
હતુ અવા. વ્યાજ સમૃદ્ધિયા મનાવે અવા ત્રી મહારીર જિને
દેવ યુજુશિલ નામના સ્વત્વનાવર સમવનવા. તેના રાજ્ય એણે
કે પ્રભુને નમવસન્તા આવી દાવા. વાગા પાતા અને વાટ તે
સદિવ એકાદા આઠ ખરવી માથે હવ રાગનુ કર્યો હતો પ્રભુને
વદના કરવા ગયો. આ વખતે ખરવાના બેઠેલા મહારાજકે
કે. એ નાનુનને હુયુ ન. નાંચે પ્રભુ મહારાજ મોડા

સમૃદ્ધિથી ક્યાં જાય છે ?” ત્યારે તે માણસે કહ્યું. “અહિં શ્રી વીરપ્રભુ સમવસરેલા છે, તેમને વંદના કરવા જાય છે.” તે માણસનાં આવાં વચન સાંભળી હર્ષ પામેલો મહાશતક સ્નાન કરી, પૂજા કરી, પવિત્ર લુગડાં પહેરી તેર શ્રીસદ્વિત સમવસરજીમાં આગે અને પ્રભુને પ્રદક્ષિણાસદ્વિત વંદના કરી આગળ બેઠો.

પછી ઇચ્છિત ફળ આપવામાં કલ્પવૃક્ષસમાન અને વ્રત વિધિનાસ્વામી એવા શ્રી વર્ધમાનસ્વામીએ અમૃતવાણીથી ધર્મ ઉપદેશ આપ્યો કે: “હે ભવ્યલોકો! આ સંસારમાં સંયોગ, વિયોગ, આપત્તિ, સપત્તિ, ભોગ, રોગ, સંજન, નિર્જન, મુખી, દુઃખ, યોગનાવસ્થા અને વૃદ્ધાવસ્થા વિગેરેથી મુક્ત એવા આ મર્થ લોકને જાણી તેમજ આ લોકના મુખને અસાધ્યત જાણી શાશ્વત એવા મુખનું આગવન કરો. ભારથી આગેલો ધર્મ મોક્ષ મુક્ત આપનારો થાય છે. અને ભાર વિના કરેલો ધર્મ મંત્રાનુ કાન્ત થાય છે. માત્રની ભાવનાએ ચડવામાં ભાવના નિવરણી નમ. ૧ ૨. જે પુરુષ ભાવના ભાવ છે તે પુરુષ અસ-મરણી જે નિઃકલમ પામ છે.” તેવાં શ્રી માનમન્વામીએ ૧૭૫ “ ૬ - ૧૪મી” ને અમ મન કાન્ત દત્ત” અને તેજુ ભાવના માં નાવ નારી” નમ જ ન માત્રમુ ના ગીર પાખ્યા.” ૧૫૦ શ્રી વિન. ૨૦ પ્રભુજી કહ્યું -

ભાવના કેવલ

અમમનની કૃપા.

આ લગ્નવેદનાં નવપૂર્વ નવમ્ને વિષ્ણુ અનિર્ભૂત નામનો નામ ૧. ૧૬ ૩૦૦ પુત્રા તેમ જ શ્રી આશ્રના અનુ એવો સત્તિ-તા નામના પુત્ર દત્ત ને કુમાર વનવદનુમા કોબેક દિવસ વનના ૧. ૧ ૩૦૦ ૧૧ દત્તે. ત્યાં તેજુ કોડા કન્યા એક મરી ની આને ૧. ૧૧ નવા તેવા ચિત્તના શ્રીને કેવલ ચડે. પછી તેજુ એક મિત્ર માત્ર ૧૦ કલ્પવૃક્ષ કે: - ૧૬ નારા ભાવવાળી! આપેલા મોક્ષ ૩૦૦ ચડે? તેવાં મરીની શ્રીએ દર્શથી કહ્યું. “હે પુરુષ! હું કાપથી અદ્વાર નિકળી નથી, કારણ મ્હારો

મુનિને કહ્યું:—“હે ભગવન્! સંસાર સમુદ્રમાં બૂડતા એવા મને પરમાર્થનો ઉપદેશ કરીને તારો.” પછી મુનિરાજે સાધુધર્મનો ઉપદેશ કર્યો, તેથી વૈરાગ્ય પામેલા લલિતાંગ કુમારે દીક્ષા લીધી. પછી ઘોર તપ કરતા અને શુદ્ધ ક્રિયા પાળતા એવા તે લલિતાંગમુનિ ખેમપુર નગરના ઉપવનમાં આવ્યા; તે નગરમાં અસંખત નામનો એક નાસ્તિક રહેતો હતો, તે ફક્ત પચ્ચભૂત શિવાય માતાને, પિતાને, ભાઈઓને, ગુરૂને, દેવને, છવને, પુણ્યને, પાપને, નરકને, મુક્તિને કે પરલોકને કોઈને પણ માનતો નહોતો. વાચાસપજ્ઞાથી દેવગુરુ ઉત્થાપન કરતો, ને બહુ ગર્વ ધરતો હતો.

હવે જે ઉપવનમાં લલિતાંગ મુનિ રહેતા હતા, તે ઉપવનની પાસેની નદીમાં અકસ્માત બહુ પૂર આવ્યું તેથી સર્વે ઝાડો બૂડી ગયાં, પણ તપના પ્રભાવથી તે લલિતાંગમુનિ બૂડયા નહીં. મુનિરાજને નહિં બૂડેલા જોઈ બહુ વિસ્મય પામેલા નગરલોકો પરસ્પર કહેવા લાગ્યા કે, “આ મુનિ પાણીમાં બૂડયા નહીં તે તેમના તપનો પ્રભાવ છે.” પછી નગરવાસી સર્વે લોકો વંદના કરવા લાગ્યા, પૂજવા લાગ્યા, સેવા કરવા લાગ્યા, અને નગરમાં જે રોગી હતા તેઓ પણ પોતાના શરીરે મુનિના પગની રજ ચોળવા લાગ્યા, તેથી તેઓના સર્વ રોગ જવા લાગ્યા. આમ ધવાથી મુનિનો પ્રભાવ ફેલાવા લાગ્યો.

હવે મુનિનો પ્રભાવ સાંભળી થોડો અસંખત પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “લોકો આ મુનિ તપના પ્રભાવથી બૂડયા પાત છે.” આમ વિચાર કરી તે સાંકળવડે બાંધ્યા અને લાકડાં

પણી તે અસંખ્ય મુનિની પાસે ગયાઓ અને તેમના પગમાં
 વંદના કરી સાંકળના બંધનથી છાડી નાંખી વિચાર કરવા લા
 ગ્યો કે, “આ મુનિ પાલીથી જૂઠા નહીં તેમ અગ્નિથી કાઝવા
 નહીં તેથી તે મહારે સેવા કરવા યોગ્ય છે એમ હું માનું છું.”
 તપથી વિખો દર ધાવ છે અને લોકમાં લેટલાં મુખો છે તેટલાં
 તપથી આવી મલે છે. જે માણસો પૂર્વભવે તપ કરતા નથી
 તેઓ આ ભવમાં ફરજી ધાવ છે. જે જીવ આ ભવમાં નિર્ભજ
 તપ કરે છે, તે જીવ પરભવે સ્વર્ગમાં જઈ દેવમુખ ભોગવે છે
 અને ફરી તે આ લોકમાં મનુષ્યભવ પામી ધર્મ કરી મુક્તિમુખ
 મેળવે છે.” આવી રીતે તત્વનો વિચાર કરે તો અસંખ્ય શુ
 ક્ષણવાને અસંખ્ય ધર્મકર્મનો ફલ થવાથી તેને કેવળજ્ઞાન ઉપત્ત
 થયું; તેવારે દેવતાએ સાધુનો વેરા આપ્યો. પછી દેવતાએ રચેલા
 સોનાના કમળ ઉપર બેસી કેવળીએ ધર્મદેશના આપી; તે સાં
 ભળી બહુ ભવજીવો ધર્મને વિષે દક્ષિતવાગા થયા. આવી
 રીતે જે માણસો ભાવના ભાવે છે, તેઓ સસારસમુદ્ર તરી
 કેવળજ્ઞાન પામી મુક્તિમુખ મેળવે છે.

દાનિ અમ્મ મતની કથા

૧. પાનેલા મહાશયે આર પ્રેરના આરુષ્ય અનિરૂપ કથા
 ૨. પાનેલા આર ૩૦. જાના એકાએ અને આર ૩૦. જાના
 ૩. પાનેલા આર ૩૦. જાના એકાએ અને આર ૩૦. જાના
 ૪. પાનેલા આર ૩૦. જાના એકાએ અને આર ૩૦. જાના
 ૫. પાનેલા આર ૩૦. જાના એકાએ અને આર ૩૦. જાના
 ૬. પાનેલા આર ૩૦. જાના એકાએ અને આર ૩૦. જાના
 ૭. પાનેલા આર ૩૦. જાના એકાએ અને આર ૩૦. જાના
 ૮. પાનેલા આર ૩૦. જાના એકાએ અને આર ૩૦. જાના
 ૯. પાનેલા આર ૩૦. જાના એકાએ અને આર ૩૦. જાના
 ૧૦. પાનેલા આર ૩૦. જાના એકાએ અને આર ૩૦. જાના

મુનિને કહ્યું:—“હે ભગવન્! સંસાર સમુદ્રમાં બૂડતા એવા મને પરમાર્થનો ઉપદેશ કરીને તારો.” પછી મુનિરાજે સાધુધર્મનો ઉપદેશ કર્યો, તેથી વૈરાગ્ય પામેલા લલિતાંગ કુમારે દીક્ષા લીધી. પછી ઘોર તપ કરતા અને શુદ્ધ ક્રિયા પાળતા એવા તે લલિતાંગમુનિ ખેમપુર નગરના ઉપવનમાં આવ્યા; તે નગરમાં અસંખ્ય નામનો એક નાસ્તિક રહેતો હતો, તે ફક્ત પંચભૂત શિવાય માતાને, પિતાને, ભાઈઓને, મુરને, દેવને, છવને, પુણ્યને, પાપને, નરકને, મુક્તિને કે પરલોકને કોઈને પણ માનતો નહોતો. વાચાલપબ્રાધી દેવશુરશું ઉત્થાપન કરતો, ને બહુ ગર્વ ધરતો હતો.

હવે જે ઉપવનમાં લલિતાંગ મુનિ રહેતા હતા, તે ઉપવનની પાસેની નદીમાં અકસ્માત બહુ પુર આવ્યું તેથી સર્વે જાડો બૂડી ગયાં, પણ તપના પ્રભાવથી તે લલિતાંગમુનિ બૂડ્યા નહીં. મુનિરાજે નહિં બૂડતા જોઈ બહુ વિસ્મય પામેલા નગરલોકો પરસ્પર કહેવા લાગ્યા કે, “આ મુનિ પાણીમાં બૂડ્યા નહીં તે તેમના તપનો પ્રભાવ છે.” પછી નગરવાસી સર્વે લોકો વંદના કરવા લાગ્યા, પૂજવા લાગ્યા, મેવા કરવા લાગ્યા, અને નગરમાં જે રોગો હતા તેઓ પણ પોતાના શરીરે મુનિના પગની રજા ચોળવા લાગ્યા, તેથી તેઓના સર્વ રોગ જવા લાગ્યા. આમ થવાથી મુનિનો પ્રભાવ ફેલાવા લાગ્યો.

હવે મુનિનો પ્રભાવ સાંભળી પેલો અસંખ્ય નાસ્તિક પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “લોકો કહે છે કે આ મુનિ તપના પ્રભાવથી બૂડ્યા નહીં, તે પણ ખોટો જાણાય છે.” આમ વિચાર કરી તે દુષ્ટ રાત્રે ઉપવનમાં આવી મુનિને માંકળવડે બાંધ્યા અને જાડાં એકડાં કરી મુનિને સગમાવવા માંડ્યા; પરંતુ તે અગ્નિએ મુનિને પ્રહસિત્વા કરી પાસેના ભાગમાં રહેતાં જાડો આગી નાંખ્યાં અને મુનિના એક રવાડા માત્રને બાકી નહીં. પછી તે દુષ્ટ અસંખ્ય મુનિને ધ્યાનમાં રહેતા જોઈ મનમાં અમનકાર પામી વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “આ મુનિ અગ્નિથી ન બચ્યા તે તેમના તપનો પ્રભાવ છે.”

પછી તે અસંભવ મુનિની પાસે આવ્યો અને તેમના પગમાં વંદના કરી સાંકળના જાંબનથી છાડી નાંખી વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “આ મુનિ પાણીથી જૂઠ્ઠા નહીં તેમ અગ્નિથી કાઢવા નહીં તેથી તે મ્હારે સેવા કરવા યોગ્ય છે એમ હું માનું છું. તપથી વિખો ફર થાય છે અને લોકમાં જેલમાં મુખો છે તેલમાં તપથી આગી મળે છે. જે માણસો પૂર્વભવે તપ કરતા નથી તેઓ આ ભવમાં ડુબી થાય છે. જે છવ આ ભવમાં નિર્ભગ તપ કરે છે, તે છવ પરભવે સ્વર્ગમાં જઈ દેવમુખ ભોગવે છે અને ફરી તે આ લોકમાં મનુષ્યભવ પામી ધર્મ કરી મુક્તિમુખ ભોગવે છે.” આવી રીતે તત્પનો વિચાર કરતો તે અસંભવ મુનિ કૃત્તવાને ચાલ્યો, ધાર્તિકર્મનો ક્ષય થવાથી તેને કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું, તેવારે દેવતાએ સાકુનો વેશ આપ્યો. પછી દેવતાએ રથેસા સોનાના કમળ ઉપર બેસી કેવળીએ ધર્મદેશના આપી; તે સાંભળી બહુ ભવ્યજીવો ધર્મને વિરે દસ્યિતવાળા થયા. આવી રીતે જે માણસો ભાવના ભાવે છે, તેઓ સંસારસમુદ્ર તરીકે વેવળજ્ઞાન પામી મુક્તિમુખ ભોગવે છે.

ઇતિ અસંભવતની કથા

શ્રી જિનેશ્વરના મુખથી આવેા ધર્મોપદેશ સાંભળી વૈરાગ્ય પામેલા મહાશતકે બાર પ્રકારનો આવકધર્મ અંગિકાર કર્યો. તેણે વેપારમાં આઠ કોઠ સોના મ્હોરો અને આઠ ગોડુળ મોઠળાં રાખ્યાં; તેમજ પાંચમા વ્રતમાં પોતાની તેર સ્ત્રીઓ વિના બીજી સ્ત્રીઓનું પચ્ચજ્જાણુ લીધું. બીજા પણુ આણુંદ આવકની પેઠે બહુ નિવસો ધારણ કર્યા.

મહાશતક આવક આ પ્રમાણે નિવસો લાઇ અને દૈ ભાવથી જિનધર્મ ધારણ કરી તેમજ પ્રભુને બીજા બહુ પ્રદોષ પૂછી અને વંદના કરી પોતાના આત્માને ધન્ય માનતો હતો પોતાને ઘેર આવ્યો. અને શ્રી વીરપ્રભુ ભવ્યજનોના દૃઢ્યમાં ધર્મરૂપ વૃક્ષનું બીજ વાવી બીજે વિહાર કરી ગયા.

હવે મહાશતકની મ્હોટી સ્ત્રી રેવતી મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે, “મ્હારું યૌવન વનના કુલની પેઠે નિબ્બળ ભય છે

કારણ કે હું પતિની સાથે વિયયમુખ તેરમે તેરમે દિવસે બે ગયું છું. માટે જો હું કોઈ ઉપાયથી બાર શોકોને મારી નાંખું નો મને પતિની સાથે જાદુ વિયયમુખ મળે. અત્યારે મદારા હાથ માં એક કોડ સોના મહેરો અને એક ગોકુળ છે, માટે કોડ પલ ઉપાયથી શસ્ત્ર અથવા વિયનો પ્રયોગ કરી ધારેલું કામ પાર પાડું." આવી રીતે વિચાર કરી શોકોનાં હિત્રે જોતી એવી તે દુઃખ એ ■ શોકોને શસ્ત્ર પ્રયોગથી અને છ શોકોને વિયપ્રયોગથી મારી નાંખી તેમની સર્વ સમૃદ્ધિ પાતે લઇ લીધી. અહો! વિયયમાં લાલચુ થએલા અને લોભથી આંધળા થએલા માણસોને ન કરી શકાય એવું કોઈ કૃત્ય કે પાપ નથી. હું છ કે—

અનૃતં સાદસં માયા, મૂર્ત્ત્વમાતિ લોભતા ॥

अशौचं निर्दयत्वं च, स्त्रीणां दोषाः स्वभावजाः ॥

ભાવાર્થ:—જોકું બોલવું, સાહસ કરવું, કપટ કરવું, મૂર્ખિપણું રાખવું, અતિસોલોપણું કરવું, અપવિત્રપણું રાખવું અને નિર્દયપણું રાખવું એ સાત સ્ત્રીઓના સ્વભાવિક દોષો છે. પછી પાપી, પાપ આચારવાળો, પાપ બુદ્ધિવાળો અને માંસ ખાવામાં લાલચુ એવી દેવતી નિરંતર માંસ ખાયા લાગો. આવખતે શ્રી વર્દ્ધમાનસ્વામીના ભક્ત એવા શ્રેષ્ઠિક રાજાએ એવો અમારી પડહ વગડાવ્યો કે, ■ હે લોકો! સાંભળો. જે માણસ જીવવધ કરશે તેને શ્રેષ્ઠિકરાજા મહેદારી શિક્ષા કરશે. " દેવતી આવો પડહ સાંભળી પોતાના માણસો મોકલી પોતાના ગોકુળમાંથી નિરંતર બે વાછરડાંને મારીને મગાવા લાગી, તે માણસો પજુ તેની આજ્ઞા પ્રમાણે કરવા લાગ્યા. માંસ ખાવામાં લોભી થએલી, વિયયમુખ ભોગવવામાં આમલવાળી અનેલી અને મધ પીવામાં લપટ થએલી એવી તે દેવતી નિરંતર આપણની સાથે આવીને પાન કરતી; ત્યાર પછી કાળ જતો હતો.

ચોડ વયે ચીતી ગયાં.
રિકા કરતા એવા

આવાર્થ:—સોળ વર્ષનો શ્રી અને પચીસ વર્ષના પુરુષની
બે પરસ્પર ગાઠ પ્રીતિ તેજ સ્વર્ગ કહેવાય છે.

માટે હે નાથ ! આ મત ત્યજી રહ્યું એટલે વિવિધમુખ ભોગ
વેા; કારણ વિવિધમુખ લોકમાં દુર્લભ છે. ”

આ પ્રમાણે કહેતી, હસતી, હાવભાવ અને શૃંગાર વિગેરે
થી કરાડાને ફેંકતી એવી તે રેવતી પતિની આગળ ઉભી રહી.
શ્રીનાં વચ્ચેના સાંભળ્યા છતાં પણ મહાશતક નિઃશ્ચય મનથી
ધ્યાન કરતો હતો, તેથી રેવતી તેને બીજવાર ત્રીજવાર તેમનું
તેમ કહેવા લાગી; પરંતુ તેથી મહાશતકનું મન જરા પણ વિ-
કાર પામ્યું નહીં. કહ્યું છે કે:—

ત્રિજયવળમુવગવાણં ન હરદ્દિઅવાઈં મહાલિયાકાપિ ॥

ત્રિશોપિ જામરુપા દયિજ્ઞ જહા જહસ્યવલાયા ॥

આવાર્થ:—જિનેશ્વરના વચનને પ્રાપ્ત થએલા પુરુષના દૃઢ-
ને કોઈ ઉત્તમ રૂપવાળી શ્રી પણ હરણ કરી શકતી નથી.

પછી પતિને દૃઢ ચિત્તવાળો અળી રેવતી પાતાને ધર મઠ,
મહાશતક પણ પડિમા વહેતો હતો. શરીરે ફિળ થઈ ગયો તેથી
તેણે સંકેપના કરી આત્મ દોષધ્યાન ત્યજી રહ્યું અને મન મીઠું,
અને શુભ ધ્યાન આરંભ્યું. પછી તેને આત્મિક આવકની થેડે અ-
વધિજ્ઞાન કેવળ થયું નેથી તે મહાશતક આગે વિશા તરફ એક
હમરે પોજન દેવ જોવા લાગ્યો. પરં, કહિણ અને પછિમ
વિશા તરફ જવનુભુદ્રમા એક હમરે પોજન દેવ, ઉત્તર વિ-
શાના તરફ દિશવન પવેળ. પૃથ્વીમાં જન્મપ્રભા નામની પૃથ્વી-
ના ત્રાહુડ નામનો નન્દાવાન જોવા લાગ્યો.

અ: દિવસ મર્યાદા કરી મહાનમ થએલી રેવતી મહા-
શતકની પાત્ર આવીને કામને કેવળ કરે તેવાં વચ્ચે કહેવા
લાગી કે. “ હે નાથ ! અમાના મર્યાદાના દૃઢમાં વાળના માર
મનનું આ તબ આજ મુ આજ જ છે. હે પ્રાણનાથ ! ત-
મારા પુત્રો નાનાં કેવળા તેમ વિનયવાળા છે; જુવાન અવ-
સ્થાવાળી એવી અને તબ જુદુ પીડા પમાડે છે; શ્રીઆની પ-
તિ વિના જરૂર પણ છે. આ નથી; માટે હે નાથ ! દૃષ્ટા કરી

તોપણ તે ધ્યાનથી ચળ્યો નહીં; તેથી ત્રીજે એ ત્રણવાર કહ્યું, એટલે કોઈ પામેલા મહાશતકે કહ્યું કે:—“ હે દુષ્ટ પાપિણી ! આજથી સાતમે દિવસે તું જાડાના રોગથી મૃત્યુ પામી રાત્રિપ્રભા પૃથ્વીને વિષે નારકી થકશ.” હે જોતમ! તેને આવું વચન એ લખું થોભ્ય નહોતું; કેમકે તે મહાશતકે સર્વ જીવોને ખમારીને અનરાત્રિ લીધું છે. જે વચન લોકમાં બીજાને પીડા કરનાર હોય તે સત્ય હોય તોપણ અસત્ય જાણવું; અને જે સર્વને હિતકારી તથા અનુસરવું હોય તે સત્ય કહેવાય છે. કહ્યું છે કે:—

મિયં વધયં વચસ્તથ્યં, સુનૃતવચનમુચ્યતે ॥

તત્તથ્યમપિ નો તથ્યમપિયં ચાહિત ચ યત્ ॥

ભાવાર્થ:—જે પ્રિય, હિતકારી અને સત્ય હોય તેજ સત્ય વચન કહેવાય છે; પરંતુ જે અપ્રિય અને અહિતકારી સત્ય હોય તે સત્ય ન જાણવું. જે વચનથી બીજા જીવ સમૂહો દુઃખ પામે તેવું વચન ધર્માર્થ પુરવોએ ન બોલવું. કહ્યું છે કે:—

જેન પસો દુમિચ્છઈ પાણિવહો જેન મણિવણ ॥

અપ્પા પહઈ કિલેસે તે જહુ જંપંતિ મીયત્યા ॥

ભાવાર્થ:—જે વચનથી બીજાઓ દુઃખ પામે છે, જે વચનથી પ્રાણીવધ થાય છે, તેમજ આત્મા કલેશ પામે છે, તેવું વચન ગીતાર્થ પુરવો ક્યારે પણ બોલતા નથી. વળી દરાવૈકાલિકમાં કહ્યું છે કે:—

મુદુસદુઃસાઓ હવંતિ કંટયા. આશ્રોમયા તેડતઓ મુડદરા ॥
વાયા દુરુક્તાણિ દુરુદ્ધરાણિ વેરાણવંશામિ મહાઅયરાણિ ॥

ભાવાર્થ:—લોડાના કાંટાઓ જે ઘડી દુઃખ કરનારા તેમજ તેઓ મુખે કાઢી શકાય તેવા હોય છે; પરંતુ વચનરૂપી કાંટા તો દુઃખે ઉદરી શકાય તેવા, વળી વેર બાંધનારા અને મહા બચકર હોય છે.

માટે હે જોતમ! તું ત્યાં જઈ તે શ્રમભ્રાષાસક એવા મહાશતકને કહે. કે “ તું પાપની આલોચના કરી મિથ્યાદુષ્ટન

શ્રી ગૌતમસ્વામીએ શ્રી વીરપ્રભુને પૂછ્યું:-“હે ભગવન!
તે મહાશતક આવક ત્યાંથી ચરી કર્ક ગાળી પામશે?” તેવારે
શ્રી મહાવીર પ્રભુએ કહ્યું:-“હે ગૌતમ! મહાશતક આવક
ત્યાંથી ચરી મહાવિદેહદેવમાં મનુષ્યભવ પામી કેવળજ્ઞાન મે
ળવી મોક્ષ પામશે.” શ્રી મુખર્જીસ્વામીએ આ પ્રમાણે કહેલા
મહાશતક આવકના ચરિત્રને સાંભળી જજૂસ્વામી વૈરાગ્ય પામ્યા.

ધતિ શ્રી વાચકરત્ન લાભગણીના શિષ્ય રાજકીર્તિ-
ગણીએ રચેલી ગદ્યબદ્ધ વર્દ્ધમાનદેશનામાં
મહાશતક આવકને પ્રતિબોધ નામનો
આક્રમો ઉક્તાસ સંપૂર્ણ થયો.

તે નથી, જે પુરુષ પ્રાણી ઉપર દયા કરે છે તે ભીમકુમારની પેઠે દેવતાને બહુ માન આપવા યોગ્ય થાય છે.” તેનારે શ્રી માતમસ્વામીએ પૂછ્યું: “હિ ભગવન્! તે ભીમકુમાર કેવળ હતો? તેણે જવદયા સીરીતે પાળી? અને તે દેવતાઓમાં માન પામવા યોગ્ય સી રીતે થયો?” ત્યારે પ્રભુએ કહ્યું:—

જવદયા પાળવા ઉપર ભીમકુમારની કથા.

આ ભરતક્ષેત્રમાં કમલપુર નામે નગર છે, ત્યાં નરસાહન નામનો રાજા રાજ્ય કરે છે, તેને માણતી નામની સ્ત્રી છે, તેઓ- ર ભીમ નામનો કુમાર છે. એક દિવસ વનમાં ફીડા કરવા ગ- બેલા ભીમકુમારે એક ઝાડની નીચે બેઠેલા સાધુને દીડા, ભીમ કુમાર તેમને વફા કરી આગળ બેઠો; પછી સાધુએ ધર્મઉપદેશ આપ્યો એટલે તે સમક્રીતમૂલ આવકધર્મ અગિકાર કરી પોતાને રૂઝ આપ્યો અને મુનિશાસ્ત્રે કહેલી રીતે ધર્મને પાળવા લાગ્યો.

એક દિવસ કોઈ એક કાપાલિક હાથમાં દુલ્લકળ લઈ ભીમ કુમારનો પાસે આવ્યો, અને તે વસ્તુની બેઠ મૂકી બોલ્યો કે “હે કુમાર! સતપુરુષા ક્યારે પણ પ્રાથેનાનો ભંગ કરતા નથી, ત્થી હું પણ ત્હારી પ્રાથેના કરું છું કે, મેં બાર વર્ષમુધી વિદ્યા પીની આપ્રાથેના કરી છે, માટે આ ચોદશને દિવસે વિદ્યાની પ્રાથેના કરવાનો નજી રાખું છું. તું સર્વ પ્રાણીઓ ઉપર ઉપ- કાર કરે છે, માટે મેંદાની વિદ્યાપ્રાથેનામાં તું ઉત્તરસાધક થા.” શિષ્યનાર કન્યામાં પ્રાણિવાળા કુમારે તે કાપાલિકનું વચન મૂલ કવું. પછી ચોદશનો દિવસ આવ્યો એટલે તેના મિત્ર પાનકુંડ ના કથા જતાં પણ ભીમકુમાર કાપાલિકની પાસે ત્યાં માટે તરાર થયો અને પોતાની તરવાર હાથમાં લઈ એકેલા મરાણમાં ગયો. પોતા પણ મહત્ત આલેખી, દેવતાની પૂજા રી કુમારની શિયા (માવાના વાળ) બાંધવા ઉઠ્યો થયો. તે- નારે કુમારે તેના દુષ્ટ નામિનાય મળીને કહ્યું: “હે કાપાલિક!

નજાતુ કામઃ કામાનામુપમોગેન શામ્યતિ ॥

‘દ્રવિષા કૃષ્ણવર્ત્તમેવ મૂય એવા વિવર્દતે ॥

સાધાર્થ:—કામ ભોગવવાથી ક્યારે પણ ઠગ્યા પૂછી થતી નથી, પરંતુ ધી હોમવાથી અગ્નિની પેઠે બહુ વાદિ પામે છે.

સહ્યં કામા વિસં કામા, કામા આસીવિસોપમા ॥

કામે અપત્તિમાણાય આકામા જંતિ દુઃખાદ્ ॥

સાધાર્થ:—કામે શલ્યરૂપ છે, કામે વિષરૂપ છે અને કામે સાપના હેર જેવા છે. વગી કામની પ્રાર્થના કરનારા બહુ કામવાળા માણસો દુર્ગતિને પામે છે.

ભીમકુમારનાં આવાં વચન સાંભળીને હર્ષ પામેલી દેવીએ કહ્યું:—“હે કુમાર! તું ધન્ય અને પુણ્યવંત છે, કારણ કે તેં આવી વૈવનાશસ્થામાં પોતાના આત્માને વશ કર્યો છે; તેં મને શુક્તિથી પ્રતિભોધ પમાડી છે.” પછી કુમારે ક્યાંઈથી સંભળાતા એવા મધુર અવાજને સાંભળી દેવીને પૂછ્યું. “આ શબ્દ કોના સંભળાય છે?” ત્યારે દેવીએ કહ્યું. “આ પર્યંત ઉપર ચાતુર્માસ રહેલા મુનિઓ સ્વાધ્યાય કરે છે, તેનો એ શબ્દ સંભળાય છે.” દેવીનાં એવાં વચન સાંભળી કુમાર ત્યાં ગયો અને મુનિને વંદના કરી પૂછવા લાગ્યો. “તમે આ ઘોર અરુણ્યમાં શામાટે રહ્યા છો?” આવી રીતે કુમાર જેટલામાં પૂછતો હતો તેટલામાં એક ભુજ (દ્વાપ) ત્યાં આવી કુમારની તરવાર લઈ આકાશમાં જવા લાગી. તેવારે કુમાર પણ દ્રૈય ધરી તે ભુજ ઉપર ચડી ગયો. પછી ભુજ કુમારસહિત કાલિકા દેવીના મંદિરને વિષે આવી, એટલે કુમાર ભુજ ઉપરથી ઉતરી મંદિરમાં ગયો; ત્યાં પેઢો ચોગી બેઠો હતો તેથી ભુજએ ચોગીના શરીરમાં પ્રવેશ કર્યો. અને કુમાર પણ એકાંતમાં સંતાઈ રહ્યો.

હવે કાપાલિકે પ્રથમથી કોઈ સારી આકૃતિવાળા માણસને પકડી શક્યો હતો, તેથી નેત્રે તે પુરૂષને કહ્યું કે “અરે! તું હારા હૃદયવાળું સ્મરણ કર અને કોઈતું શરણ લે. કારણ

પુરુષે કહ્યું:—“મહારે વીનરાગ દેવનું શરણ થાએ અને બીમકુમાર શરણ થાએ; કે જે તારા ચરખાથી ગાંભ્યા જાય તેવા નથી.” તેવારે યોગીએ કહ્યું. “અરે મુખ! તેવા કુપુરુષનું શામારે શરણ કરે છે, બીમકુમાર તો મેં મારવા માંડ્યો તેથી ક્યાંઈ નાસી ગયો છે, હમજાં તારા માથાથી હું દેવીની પૂજા કરીશ.” આવી રીતે યોગી કહેનો હતો એવામાં કુમારે પ્રગટ થઈને કહ્યું:—“અરે ચાંડાલ કાપાલિક! તું એને શામારે મારે છે?” કુમારનાં આવાં વચન સાંભળી કાપાલિક તે પુરુષને ત્યજી કઈ બીમકુમારને મારવા મારે દોડ્યો, બન્ને જળાઓનું ઘેર પુલ થયું, એવા કુમારે કાપાલિકને પકડી પૃથ્વી ઉપર ધાડી દીધો અને તેની છાતી ઉપર થરીને કહ્યું:—“અરે ચાંડાલ! હમજાં તુંજ તારા હિંદેવનું સ્મરણ કર.” પછી કાલિકા દેવી કુમારના સત્ત્વથી પ્રસન્ન થઈને કહેવા લાગી. “હે કુમાર! તું મહારા ભક્ત એવા તે યોગીને ન માર અને મહારી પાસેથી વરદાન માગ.” તેવારે બીમકુમારે કહ્યું. “હે દેવી! જો તું મહારા ઉપર પ્રસન્ન થઈ હોય તો જીવવા પાત્ર; કારણ સર્વ પ્રાણીઓને પાતાનો જીવ વહાડો છે. કહ્યું છે કે:—

મૂલાર્યે દુઃસ્વમંતાનં, મંગલાર્યેઽપ્યમંગલં ॥

જીયિતાર્યે ધ્રુવમૃત્યું કૃતા દિમા પ્રવચ્ચતિ ॥

ભાવાર્થ:—મુખને અર્થે કરેલી દિસા દુઃખનો સમૂહ આપે છે; મંગલને અર્થે કરેલા દિસા અમંગલ આપે છે; જીવિતને અર્થે કરેલી દિસા નિથે મૃત્યુ આપે છે.

ત્રિયસ્તેત્પુષ્યમાનોઽપિ દ્રેહી મરણિ દુઃસિત્તઃ ॥

માર્ગમાણઃ પ્રહરણે દારુણઃ સ કથં મરત્ ॥

ભાવાર્થ:—“તું મરી જા.” એમ કદાચી પણ પ્રાણી દુઃખી થાય ॥ તો પછી કારણ પ્રહારવડે મારેલો તે પ્રાણી કેમ દુઃખી ન થાય?

કુમારનાં આવાં વચન સાંભળી કાલિકાએ કહ્યું. “હે કુમાર! હું આજથી આરંભીને જીવરથ નહિં કરે.” એમ કહી તે કાલિકા દેવી અદશ થઈ ગયાં.

હવે કપાલિક જે પુરુષને ત્યાં મારી નાંખવા માટે લાગ્યો હતો તે પ્રમાણ પુરુષ હતો, તેથી કુમાર તેને ઝાળખીને ભેટી પડ્યો અને બોલ્યો કે: “હે મંત્રી! તમે જાણતા છતાં આ દુષ્ટને વશ સામારે પડ્યા!” તેવારે મંત્રીપુત્રે કહ્યું:—“હે કુમાર! જ્યારે તમને કોઈએ ધરમાં ઢીંગ નહીં ત્યારે રાજા, રાણી અને બીજા નગરજોડો જાલુ શોક કરવા લાગ્યા; પછી એક દિવસ કુળ-રેખીએ કહ્યું. “હે રાજા! શોક ન કર, થોડા દિવસમાં ત્યારે પુત્ર મોડાદો સમૃદ્ધિ સહિત આવશે.” પછી હું તમારા સમાચાર જાનવા માટે ધરનાં બહાર નિકળ્યો અને તે જગી જેલસામાં પાછો પળ્યો તેલસામાં આ દુષ્ટ પુરુષ મને પકડીને આ કેસાણે આગ્યો છે.” મંત્રીપુત્રે આવી રીતે પાતાની વાત કહી અને યોગીએ પણ છવડયા થને અનિકાર કર્યો; પછી તેઓ પરસ્પર વાતો કરતા હતા એવામાં કોઈ એક મોડોડા હાથી ત્યાં આવી ભીમકુમારને અને મંત્રીપુત્રને મુકવડે પકડી પાતાની પીઠ ઉપર બેમારી આકાશમાંથી ધાક્યો ગયો અને કોઈ એક કુળ્ય નગરના રસ્તાજ આગળ તે બન્ને જળાને મૂકી ક્યાંક ચાલ્યો ગયો.

હવે ભીમકુમાર મંત્રીપુત્રને નગરની બહાર રાખી પાતે નગરમાં ગયો, ત્યાં તેને નરમિદુરુપવાળા કોઈએ એક મુકર આપ્યું નિવાળા માનુષને પકડેલો ઢીંગલ તે માનુષ કરુણરુપથી રોતો હતો, તે એક ભીમકુમારને કાંઈ કંપાત્ર થયું તેથી તેને કહ્યું. “હે નરમિદુરુ! તું એ દીન માનુષને મૂકી દે.” ત્યારે નરમિદુરુ કહ્યું— “હે કુમાર! મને જાણ થયાં આવ્યાં માનુષનેથી તેથી હું જાણ્યો છું, તે કહેલું તેને મીસીને લગ્ન કેડે?” તેવારે કુમારે કહ્યું. “હા” મની તે વેલીય રેખાજ છે જ્યાં તું માનુષને મીસીને જાણ કરીશ?” નરમિદુરુ કહ્યું. “હે કુમાર! ત્યારે કહેવું સ્વયં છે. પરંતુ ત્યારે વચન સાંભળ. આ આગે પુરુષના માર છે. બોલે હું તેને નિશ્ચે માની નાંખીશ. જ્યારે હું આ આગ રાખને માની નાંખીશ. કોઈ માંત્ર પામશે.” પછી ભીમકુમારે કહ્યું. “—” પછી નરમિદુરુના દેવો તે જગી જાણ

ત્યજી દે." કુમારે આવી રીતે જલ સમજાવ્યો, પરંતુ નરસિંહે
 વ્યારે તેને ઠાઠી દીધો નહીં ત્યારે કુમારે નરસિંહના મુખથી
 તે પુરપને ઝાલ્યો, તેથી જાન જજાને પરસ્પર યુદ્ધ ચાલ્યું; તે-
 માં કુમારના પ્રદારથી દુઃખી થએલો નરસિંહ અદરય થઈ ગ-
 યો. પછી નિર્ભય એવો ભીમકુમાર તે પુરપની સાથે રાજમં-
 દિરે ગયો, ત્યાં રાજમંદિરમાં રહેલી પાંચ પુતળીઓ કુમારની
 સેવા કરવા લાગી. એક પાણીનો કળશ ભરી લાવી, બીજી તેના
 પગ ધોવા લાગી, એક સિંહાસન લઈ આવી, એકે આવીને
 તેના પગ ધોયા, અને એકે કહ્યું. "હિ કુમાર! વિધિથી ઝટ સ્નાન
 કરે." બીજીએ કહ્યું. "આ પ્રખ્ય લઈ દિનરાજની પૂજા કરે." એકે કહ્યું.
 "હિ કુમાર! આ દિવ્ય સોજન જમી દયો અને આ
 દિવ્ય ધરેલાંવડે પાતાના રાસોરને મુસોલિત કરે." પછી કુમાર
 તે પ્રભાતે કરી મનમાં વિસ્મય પામ્યો હતો એટલામાં ઉભો રહ્યો
 તેટલામાં તેણે પાતાની પાસે દબેલા એક દેવતાને દીઠો. તે
 દેવતાએ કહ્યું. "હિ કુમાર! હું તારા ઉપર પ્રસન્ન થયો છું માટે
 વરદાન માગ." તેવારે ભીમકુમારે કહ્યું. "હિ દેવ! આ નગર
 કાલ્ય કેમ થયું?" ત્યારે દેવતાએ કહ્યું. કુમાર! સાંભળ.
 આ કલકપુર નામનું નગર છે, તેમાં કલકરંધ રાજા રાજ્ય
 કરતો હતો. તે રાજાને મુકલ નામનો પુત્રોદિત હતો. તે સર્વ
 ગરવામી કોકોને દેવેમ કરનારો થયો હતો. પછી કોઈ એક
 આર્યને રાજાને વિનંતી કરી કે. "હે રાજા! તમારો પુત્ર-
 ન નિગળ પદ્મોદયમન કહે છે." પછી કોઈ પામેલા નામએ
 દિગને વિદખના પનાયો; તે પુત્રોદિત જુનુ પામી હું રાજા
 થઈ ગયો છું. હું કુમાર! તે આ નગરનો રાજા છે કે
 નહીં પાનપા નેનારો છે. તે રાજાને હું જુનુ વિ-
 દખના દેવો આ રાજાના પાન-દાની નેવા રજાવના-
 ના દેવો. આ રાજા ન આ નગરનો કોઈ નગર-
 નો ને નગર. અને વિદે કેવળી નમનપા નેનારો
 ને નાગર અને રાજા એ રાજા.

કરવા ગયા. ત્યાં ત્રણે જાણીએ કેવળીને પ્રદક્ષિણા ૬૫ વંદના કરી ધર્મ સાંભળવા બેઠા, તે વખતે કોઈ હાથી મુઠને ઉછાળતો હતો ત્યાં આવ્યો, તે હાથીને બેઠા સર્વે માણસો વ્યાકુળ થયાં, હાથી ભીમકુમારને બેઠા પ્રસન્ન થયો. તેવારે મુનીશ્વરે કહ્યું. “હે જનો! આ ગજરાજ પોતે યજ્ઞ છે, તે ભીમકુમારને જાણી કાઢી જાકાના મંદિરથી અહિં આવ્યો છે; પોતાના પૌત્રની રક્ષા કરવા માટે એ યજ્ઞે પ્રથમથી ભીમકુમારને અહિં આલેસો છે અને પોતાના પૌત્રને રક્ષાસધી મૂકાવ્યો છે.” ગુરુએ આ પ્રમાણે કહ્યું. એટલે યજ્ઞ હાથીનું રૂપ ત્યજી કંઈ કહેવા લાગ્યો. “ગુરુએ સાચ કહ્યું છે.” પછી કાળિકા દેવીએ કેવળી પાસે આવીને પ્રથમ ભીમકુમારને અને પછી કેવળીને વંદના કરી. તેવારે રાજાએ મુછમું. “હે ભગવન! દેવીએ પ્રથમ ભીમકુમારને અને પછી ત્રણસાકને પૂજવા યોગ્ય એવા આપને કેમ વંદના કરી?” તેવારે કેવળીએ કહ્યું. “હે રાજા! એ ભીમકુમાર જિનધર્મના જાનપી કાળિકા દેવીનો ગુરુ થયેલો છે, તેથી દેવીએ તેને પહેલો નમસ્કાર કર્યો છે. પછી યજ્ઞે કહ્યું. “હે ભીમકુમાર! તારા માતા પિતા તારા વિયોગથી બહુ દુઃખી થયાં છે, માટે તું તારા નગરે જા.” એટલું કહી યજ્ઞે મુનિને નમસ્કાર કરી વિમાનમાં બેસી ચાલ્યો ગયો. ભીમકુમારે પણ દેવીએ કરેલા મહોત્સવ મહિન પોતાના નગરમાં આવી માતા પિતાના પગમાં નમસ્કાર કર્યો, તેથી તેમને બહુ હર્ષ થયો.

પછી ભીમકુમારને શુભ મુહુર્તે રાજ્ય આપી હારવાહન રાજાએ દીક્ષા લીધી. તે રાજાને પૂર્વે કરેલા કર્મનો ફાય કરી મુક્તિ પામ્યા. ભીમકુમાર પણ બહુ કાળ મુઠી રાજ્ય પાળી અને પછી પુત્રને રાજ્ય સોંપી પોતે દીક્ષા લઈ કર્મનો ફાય કરી મોક્ષ પામ્યો.

ઇતિ ભીમકુમારની કથા.

ઇત્યાદિ જિનેશ્વરના મુખથી ધર્મદેશના સાંભળી આજુબ આવકની પેઠે નંદિનીપ્રિય આવક પણ ગુહસ્થ ધર્મ અગિકાર

ઉદ્ધાસ દસમો.

તેતલીપિતા શ્રાવકનું ચરિત્ર.

હવે શ્રી મુધર્માસ્વામી ભવ્યજ્ઞતાને પ્રતિબોધ કરવા માટે શ્રી જ'બુસ્વામીની આગળ દસમા તેતલીપિતા શ્રાવકનું ચરિત્ર કહે છે:—

આ ભરતક્ષેત્રમાં સાવત્રી નામની નગરી છે, તે નગરીની પાસે નાના પકારના ઝાડોથી મનોહર એવું કુદ્દક નામનું ચૈત્ય છે. સાવત્રી નગરીમાં જિતશત્રુ રાજા ન્યાયથી રાજ્ય કરતો હતો, તે નગરીમાં તેતલીપિતા નામનો પ્રસિદ્ધ શ્રાવક રહેતો હતો, તેને કુદ્દગુની નામની સ્ત્રી હતી. તેતલીપિતા શ્રાવકને વ્યાજમાં, વેપારમાં અને નિવાનરૂપે પૃથ્વીમાં ચાર ચાર કોડ સોના મહેરો હતી, તેને ચાર ગોકુળો હતાં, તેમજ બીજી પણ બહુ સમૃદ્ધિ હતી. વળી રાજાને માન્ય એવો તેતલીપિતા શ્રાવક મનુષ્યજાતિના ઉત્તમ જ્ઞાનેા ભોગવતો હતો.

એક દિવસ શ્રી વર્દમાનસ્વામી પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરતા કરતા તે નગરીને વિષે સમવસર્વ. દેવતાઓએ સમવસરજી રચ્યું, તેવારે જિતશત્રુ રાજા વિષેરે નગરવાસી લોકો જિનેશ્વરને વંદના કરવા માટે સમવસરજીમાં આવવા લાગ્યા. તેતલીપિતા પણ પ્રભુને સમવસરેલા જાણી બહુ હર્ષ પામ્યો અને સમવસરજીમાં જઈ વંદના કરી ધર્મદેશના સાંભળવા બેઠો. પણ શ્રી વર્દમાનસ્વામીએ દેવ, મનુષ્ય અને તિર્યચને સાધારણ એવી ધર્મદેશના આપી કે:— હે ભવ્યજ્ઞનો! આ મનુષ્યભવ દુર્લભ જાણી તમે દુર્નતિ આપનારો આજસ્ય ન કરો. આ લોકનું સુખ મુક્તિ છે; સ્વર્ગનું સુખ અને સપત્તિ પણ મુક્તિ છે; પરંતુ એકાંત સુખ આપનારો જિતશ્રજિત ધર્મ દુર્લભ છે. ધર્મથી ઉત્તમ કુળમાં જન્મ, દિવ્ય રૂપ, સંપત્તિ, કીર્તિ અને ઉત્તમસિદ્ધિ પ્રાપ્ત

અપ્પત્તિયં ચિય ન હી ણ્ઠ, દુહં તહ મુહાપે જીવાણં ॥

તા નુ ચિયતુ સંમોહં, ધમ્મે ચિય કુણહં પઢિવહ્દં ॥

ભાવાર્થ.—જીવોને નહિં ઇચ્છેલું દુઃખ અને મુખ મું-
નથી આવી મળતું? મારે મોહને ત્યાગ કરી ધર્મને વિષે પ્ર-
તિજ્ઞા કરે.

પછી સાગરચંદ્ર કુમાર તે ગાથા લઈ તેના અર્થ મનમાં વિ-
ચારતો હતો. ઉદ્યાનમાં ગયો અને ત્યાં વિવિધ પ્રકારની ફીકાથી
જેટલામાં રમવા લાગ્યો તેટલામાં કોઈએ તુરત તેને પકડીને સ-
મુદ્રમાં ફેંકી દીધો; પણ સારા પુણ્યના યોગથી કુમારને હાથ પા-
ડીયું આગ્યું તેથી તે નવમે દિવસે અમરદ્વીપ દેશે ઉતર્યો. પછી
નાળીયેરનું પાણી શરીરે ચોપડી સારો થયો અને ગાથાનો
અર્થ મનમાં રમરમ કરવાથી દુઃખને ન જાણતો હતો. કૃષ્ણ કુલ
વિગેરે ખાઈને પોતાની આજીવિકા કરવા લાગ્યો. કહ્યું છે કે, “સ-
ત્પુરુષો અવસરને યોગ્ય એવું કાર્ય કરે છે.” તે દેશમાં ફરતો
એવો કુમાર કોઈએક ઠેકાણે રેાતી એવી સ્ત્રીનો શબ્દ સાંભળી
તેના તરફ ચાલ્યો, આગળ જતાં તેણે એવો શબ્દ સાંભળ્યો
કે “સાગરચંદ્ર કુમાર આ ભવને વિષે મહારો પતિ થાઓ,
તેમજ પરભવને વિષે પણ તેજ મહારો પતિ થજો.” આ પ્ર-
માણે કહી તે કન્યા મળ્યામાં ફાંસો ધાતો જેટલામાં મરવા તૈયાર
થઈ તેટલામાં કુમારે ઝટ ત્યાં આવી તેના મળ્યાનો ફાંસો કાપી
નાંખ્યો. આ વખતે કોઈ વિવાદર ત્યાં આગ્યો, અને તે કન્યા
ની વાત કુમારને પછવા લાગ્યો. સાગરચંદ્ર કુમારે કન્યાની મળે
ફાંસો નાખવા સંજ્ઞાથી સર્વ વાત કહી, એટલે વિવાદરે કહ્યું.
હે સત્પુરુષ! તમે આ કન્યાને જીવાડી નેથી અમારો બહુ ઉપ-
કાર કર્યો છે.” પછી કુમારે પૂછ્યું. “હે વિવાદર! આ કોણ
છે?” તેવારે વિવાદરે કહ્યું.

હે કુમાર! આ દ્વીપમાં અમરપુર નામનું નગર છે, તેમાં
ભવનભાતું નામનો રાજા સ્થળ કરે છે, તેને ચંદ્રવદના નામનો
સી છે, તેમને ચાસક કળામાં કુશળ એવી કમળમાળા નામની

પુત્રી છે, એ પુત્રીએ સાગરચંદ્ર કુમારના ગુણ સાંભળીને એ-
વી પ્રતિજ્ઞા કરી કે “આ ભવમાં મ્હારો પતિ સાગરચંદ્ર થા-
ઓ, નહિને મ્હારે અગ્નિજ શરણુ છે.” પછી ભવનભાગુ’ રા-
જાએ પોતાની પુત્રી કમળમાળાનો સંબંધ સાગરચંદ્ર કુમારની
સાથે કર્યો, એવામાં કમળમાળાના રૂપથી મોહ પામેલો મુરસેન
વિધાધર જેટલામાં તે કન્યાનું દરજ્જું કરી અહિં આપ્યો, તેટલા
માં તે કન્યાનો મામો અભિનેશ વિધાધર અહિં આપ્યો હતો
તેણે પોતાની ભાણેજનો વિલાપ સાંભળી બહુ ક્રોધ પામી
મુરસેન વિધાધરની સાથે યુદ્ધ કર્યું અને તે વિધાધરને નસાડી
મૂક્યો. તેજ આ મ્હારી કમળમાળા નામની ભાણેજ અને હું
પોતેજ તેનો મામો અભિનેશ વિધાધર છું.” આ વખતે અભિ-
નનેજની મા વિદુષિતા પોતાના પુત્રનું યુદ્ધ સાંભળી ત્યાં આ-
વી, તેણે સાગરચંદ્રને ઓળખ્યો, તેથી તે બહુ હર્ષ પામીને
બોલી કે:—

કાઃ કલ્પવાદપો રત્ન નિધિઃ કો વા મુષારમઃ ॥
અનેતકલ્પો નર્યો. યાગઃ મત્પર્યેયદિ ॥

ભાવાર્થ:—જે અપુત્રવતી માથે અનેત રૂગ આપનારો
મન થયો તે પછી કલ્પરૂપ. રત્નનિધિ અને અનુતરસ્તે મુ’?

પછી વિદુષિતાએ પોતાના પુત્રને કહ્યું કે: “હે અભિનેશ!
આમનચંદ્ર નામનો પુત્ર નાનનચંદ્ર કુમાર છે. મેં નહીંધર
પે જતા અને ત્યાં હતો.” વિદુષિતાનાં આવાં વચ્ચન સા-
ળી કમળમાળા બહુ દુઃખ પામી અને પોતાના મનમાં વિચાર
કરતાં કે. “અહા! પુત્રનું રૂગ આશ્વચંદ્રી છે. ક્યાં
કુમાર! ત્યાં હું અને ત્યાં અમારા મળાય.” અહા! દર
રૂગ હાય ત્યાં મું નું નથા થતું.”
પછી અભિનેશ નાજાએ કહ્યું અમારો મોહા દેવવર્ધી
ચંદ્ર કુમારની માથે પોતાના પુત્રીનું લેમ રૂપ. અને કુમા-
રના નામે તેડી નહા ત્યાં તેનું મોહા ન થયાં જમ.

ધને નગરમાં પ્રવેશ કરાવ્યો. સાગરચંદ્ર કુમાર પણ ત્યાં ઉત્તમ મહેલમાં નિવાસ કરી વિવિધ પ્રકારનાં મુખો ભોગવવા લાગ્યો.

એક દિવસ સાગરચંદ્ર કુમાર રાત્રીએ પોતાની સ્ત્રીસહિત શય્યામાં સૂતો હતો, તે બ્યારે સવારે જાગી ઉઠ્યો ત્યારે તેણે પોતાને એક મહોદય પર્વતના શિખરને વિષે શિલા ઉપર જોયો; તેથી બહુ આશ્ચર્ય પામી વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “તે ધર ક્યાં? તે કમળમાળા પ્રિયા ક્યાં? અને તે શય્યા ક્યાં? તેમજ આ અરણ્ય ક્યાં? અને આ શિલા ક્યાં? આ પ્રમાણે ઘોડીવાર વિચાર કરી ગાધાનો અર્થ વિચારવા લાગ્યો, તેથી તેને ભુખ તરસ વિગેરેનું કાંઈ પણ દુઃખ લાગ્યું નહીં. પછી બચકર અરણ્યમાં ફરતા એવા તે નિર્ભય કુમારે કોઈએક ઠેકાણે અસોક વૃક્ષની નિચે કાપોત્સર્ગ કરીને રહેલા એક મુનિને દીઠા. તેથી વિવેકવંત કુમારે મુનિ પાસે જઈ વદના કરીને પૂછ્યું કે:—“હું ભગવન્! જીવોને સુખ શાથી પ્રાપ્ત થાય? તેવારે મુનિએ તેને મોખ્ય પુરૂષ જાણી ધમેલાભ આપી તેના હિતને માટે કહ્યું કે, “સારે સુખની હમ્મણ કરનારો જીવ જિનધર્મ કરે છે. કારણ જિનધર્મ વિના ધર્મ, અર્થ અને કામ ક્યારી મળે? ધર્મરૂપ કદપવૃક્ષનું ફળ સમકિત છે; લોકમાં સમકિત વિના કરેલા ધમે નિષ્ફળ થાય છે, જે જીવ દેવ, ગુરુ અને ધર્મરૂપ ત્રણ તત્વને સદર્શ છે, તેને જિનેશ્વરોએ સમકિત કહ્યું છે; રાગ દ્વેષને જિતનાર, અકાર કાયરહિત, યથાર્થ સાચ કહેનાર, અને ત્રણલોકને પન્થ એવા જે સર્વેશ તે દેવ કહેવાય છે; સમતાન વિષે રહેલા, પરિમહારહિત, ધમેના ઉપદેશ કહેવામાં તત્પર અને કપાયરહિતને ગુરુઓ જાણે વા; દુઃખમાં પડતા જીવોનું જે રક્ષણ કરે તે ધમે કહેવાય છે; તે ધર્મ ગંધમાદિ દસ બેદવાળો છે, એમ જિનેશ્વરોએ કહ્યું છે.” આ પ્રમાણે સમકિતને તત્ત્વ જાણી કુમારે સમકિત અંગિકાર કર્યું. પછી કુમાર જંગલમાં ફરીથી મુનિને કાંઈ પૂછવા તૈયાર થયો તેટલામાં તેણે મુનિને દીઠા નહીં. તેવારે મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો. “મહારા વગેરે ક્યાં ગયા?” પછી ગુરુનો ઉપકાર મનમાં સંજારો મળે તે કુમાર જંગલમાં વનને વિષે ફરતો હતો.

નેરડામાં એમણેલી કોઈ મેનાએ આવી નેને ઘેરી લીધા અને
 “હે મુબરો! એ પાપી કુમારને મારી નાંખા.” એમ કોઈ
 પામડો સમરવિજય કુમાર કરેલા લાગ્યો. સાગરચંદ્ર કુમાર
 આવી દોર વાળી સાંભળેના છતાં પણ માથાના અર્ધને મન-
 માં સ્મરણ કરવાથી બચે નહિ ગળેના કોઈ મુબરના દાપમાંથી
 શસ્ત્ર લઈ તે સેનાની માથે ઘડ કરવા લાગ્યો. તેમાં તેણે દે-
 લાક મુબરોને મારી નાંખ્યા અને નેરડા તો તેને જોડે નાશી
 ગયા. કુમારે હાજુમાવમાં સેનાને હતી નહોતી બનાવી રીધી.
 વધારે શુ! પરંતુ એમ સૂર્યને ઉદય થવાથી અમાર નાશી
 ભય તેમ નાશી ગઈ. પછી પાતાની સેનાને બાગી જતી જોઈ
 સમરવિજય કુમાર ઘડ કરવા તૈયાર થઈ બન્ને કુમારો મરો-
 ન્મન દાધીની પોંડે પરસ્પર ઘડ કરવા લાગ્યા, તેથી વિજય-
 કુમારે પણ હાજુવાર વિચાર થઈ પડ્યો કે “હું કેને વર?!”
 પછી સાગરચંદ્ર કુમારે છગ કરી સમરવિજય કુમારને મૃગની
 પોંડે બાગી લીધા. તેથી તે કુમારે સાગરચંદ્રના પગમાં પડી પા-
 તના અપરાધની મારી મારી. તેવારે સાગરચંદ્રે સમરવિજયને
 ની દીવા. આ વખતે કોઈ સ્ત્રી ત્યાં આવી સાગરચંદ્ર કુમારને
 નેરડા જાના કે:-
 “હે કુમાર! કુમારચંદ્રના નામના નનન્મ કુમારચંદ્ર નામનો
 એ નામે ૭. તેન અમરગત નામની સ્ત્રી અને રાજનરમેશ
 તેની અસી જુવનગત નામની કુલી છે. તે જુવનગંત્યાએ કો-
 નું વધો નહોતું નું નાબળા અતી પ્રતિજ્ઞા કરી કે “આ
 નામ ૧૧૫ મહાન પાતે સાગરચંદ્ર છે. તે વિના આમ સં-
 ન નહોતું જા. નમાન ૭.” આ પ્રમાણ પાતાની દંડ પ્રતિજ્ઞા
 ની તે કરવા નહોતું જા. હવે સંતોષુ નનન્મ મુર્દશન
 નામ નામ ૭ નન નમનવિજય નામના કુમાર ૭
 નામ દાન ૭. એ કિતન મુર્દશન રામન પાતા
 પાતાની પુત્રી સમરવિજય કુમાર આવી નહોતું. ત્યાં
 નામ નમનવિજય કુમાર નાનાનાદેવ કુમારચંદ્ર

ઉઘાનમાં આવીને છાની રીતે રથો અને ભુવનકાંતા રાજકુમારીને હરણ કરી વાડ્યો ગયો. તે વખતે મોદથી કન્યાની પાછળ દોડતી એવી હું બેઠલામાં અહિં આવી તેટલામાં મેં તને જોઈને ઝોળાખે છે; માટે હે રાજકુમાર! તું કૃપા કરી આ સમર વિજય પાસેથી મહારી પુત્રીને મંગાવી તું લાભ કર.” પછી સમર વિજય કુમારે ભુવનકાંતાને લાવી પાછી સોંપી, એટલે સાગર ચંદ્ર કુમાર તેને પરણીને પોતાના સાસરને મળવા માટે કુશાળ વર્ણન નગર તરફ વાડ્યો. રસ્તામાં તેણે વીળાના રાજસહિત ગીતગાન સાંભળ્યું, તેથી તે મનમાં વિસ્મય પામી વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “અહિં શું થાય છે, ચાલ જઈને જોવું.” આવી રીતે વિચાર કરી તે સાગરચંદ્ર કુમાર રથસહિત કન્યાને ત્યાં મૂકી હાથમાં તરવાર લઈ જઈ ગયો, તો ત્યાં તેણે એક મહોદા અરણ્યમાં સાત ભૂમિકાથી સુશોભિત એવો એક મહેલ કીડો. કુમાર તેના ઉપર થતા ગીતગાનના રાજ સાંભળી બેઠલામાં સાતમે માગ ગયો, તેટલામાં તેણે ઉત્તમરૂપવાળી પાંચ કન્યાઓ દીડી. તે ઉત્તમરૂપવાળી કન્યાઓને જોઈ જઈ વિસ્મય પામેડો. કુમાર “આ ધન્ય કન્યાઓ અહિં ક્યાંથી?” એમ વિચાર કરે તો હતો એટલામાં સર્વે કન્યાઓએ “તમે ભણે આવ્યા” એમ કહી ઉભા થઈ આસન આપ્યું. પછી કુમારે તે કન્યાઓને પૂછ્યું. “તમે કોણ છો? અને અહિં એકલી શામાટે રહો છો?” ત્યારે કન્યાઓએ કહ્યું:—“હે રાજકુમાર! અમારી વાત સાંભળો.”

વૈતાલ્ય પવેત ઉપર સર્વ વિવાધરેતો માંયે ચક્રવર્તી એવો સિંહનાથ નામનો વિદ્યાધર રહે છે, તે રાજાની અમે પાંચ પુત્રીઓ છીએ. અમારાં કમળા, શ્રી, રંભા, વિમળા અને તારા એવાં નામ છે. એક દિવસ અમારા પિતાએ કોઈ નિમિત્તિવાને પૂછ્યું કે “આ પુત્રીઓનો વર કોણ થશે?” ત્યારે નિમિત્તિવાએ કહ્યું. “હે રાજા! આ તમારી પાંચ પુત્રીઓનો વર જૂયર (૫૨વી ઉપર ચાલનાર) એવા અમિતચંદ્ર રાજાનો પુત્ર સાગરચંદ્ર થશે, અને તમારી પુત્રીઓને તેના મંગાપ ધારધવાર વનમાં થશે.” પછી અમારા પિતાએ નિમિત્તિવાને સંતોષ થમાડી રજા આપી અને

એ પુત્રો છે. કમલ ત્હારી સ્ત્રી ભુવનકાંતાને રથમાંથી હરીને
 ઝડ વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર લઇ ગયો છે, ત્યાં તે સ્ત્રી શીઘ્ર પાગ-
 તી છતી રહી છે, અને ઉત્પત્તાક્ષે પણ ત્હારી પાંચ કન્યાઓનું
 હરણ કર્યું, મહેલને અદરથ બનાવી દીધો, અને તને પૃથ્વી ઉ-
 પર મૂક્યો. આ સર્વ મેં વિદ્યાના બળથી જાણી તે દુષ્ટ ઉત્પ-
 ત્તાક્ષને મારી છું. આ પાંચ કન્યાઓને અહિં લાવ્યો છું.” સિં-
 હનાઠ ચક્રવર્તીનાં આવાં વચન સાંભળી કોષ પામેલા સાગર-
 ચંદ્ર કુમારે તે પોતાના સાસરાને કહ્યું:-“હે તાત ! મને ઝડ
 વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર લઇ જાઓ કે જેથી છું” તે દુષ્ટને મારી
 નાંખું.” પછી મુધર્મ રાજાએ પોતાની પુત્રી સુદરી સાગરચંદ્ર
 કુમારને ત્યાંજ પરણાવી. પછી સિંહનાઠ ચક્રવર્તી સાગરચંદ્ર
 કુમારને વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર વિમલપુર નગરમાં લઇ ગયે, ત્યાં
 તેણે પાંચ પુત્રીઓ તેને પરણાવી અને બહુ રૂપ કરવા વિનંદેની
 વિદ્યા પણ શીખાડી. પછી ભુજબળ અને વિદ્યાબળથી યુક્ત
 એવા તેઓ ભુવનકાંતાને લેવા માટે જતા હતા, એવામાં અભિ-
 નતેજ વિદ્યાધરે ત્યાં આવી સાગરચંદ્ર કુમારને ભુવનકાંતા પા-
 છીં આપી અને પોતાના પુત્રના અપરાધની માફી માંગી. યજ્ઞી
 ને વિદ્યાધર સાગરચંદ્ર કુમારની પ્રથમની સ્ત્રી કમલમાળા પણ
 ત્યાં લાવી આપી. એવીને કુમારને ત્યાં આડે સ્ત્રીઓ આવી મળી.
 પછી વિદ્યાવળના મહારાજા મિહનાદની રજા ઝડ સાગરચંદ્ર
 કુમાર પોતાની આડે સ્ત્રીઓમહિત અનેક વિદ્યાધરેથી પદવર્ધો
 બનેા દિવ્ય વિમાનમા એમાં અનેક વાજાંત્રાના રાજમહિત
 આગામમાંને યત્ને પોતાના મત્રેયપુર નગરે આવ્યો. તેવારે પુત્રની
 મદદી મનુદેવે એક બહુ દુર્લભ પામેલા અમિતચંદ્ર રાજાએ મ-
 દોાનવથી પુત્રને નગરનાં પ્રવેશ કરાવ્યો. કુમાર પણ માતા
 પિતાના પગનાં નયીન પોતાના મહેલમાં ગયે. ત્યાં તે પોતાની
 આડે સ્ત્રીઓની સાથે વિવિધ પ્રકારનાં મુખા બોનવવા લાગ્યો.
 એક દિવસ તે નગરના ઉદ્યાનને વિષે ભુવનાનંદ નામના
 કેરળી મમતગચા, તે જ મને નામ અમિતચંદ્ર પુત્રમહિત તેમને
 વદના કરવા માટે નરા ત્યાં તેણે જન્મ પ્રદક્ષિણામહિત વદના

એ પુત્રો છે. કમલ ત્હારી સ્ત્રી જીવનકાંતાને રથમાંથી હરીને
 ઝડ વૈતાડય પર્યંત ઉપર લઇ ગયો છે, ત્યાં તે સ્ત્રી શીંગ પાગ-
 તી છતી રહી છે, અને ઉત્પત્તિએ પણ ત્હારી પાંચ કન્યાઓનું
 હરણ કર્યું, મહેલને અદરય બનાવી દીધો, અને તને પૃથ્વી ઉ-
 પર મૂક્યો. આ સર્વ મેં વિદ્યાના બગથી જાણી તે દુષ્ટ ઉત્પ-
 લાક્ષને મારી હું આ પાંચ કન્યાઓને આદિ સાંભળ્યો છું.” સિં-
 હનાદ ચક્રવર્તીનાં આવાં વચન સાંભળી કોપ પામેલા સાગર
 ચંદ્ર કુમારે તે પોતાના સાસરાને કહ્યું:—“હે તાત ! મને ઝડ
 વૈતાડય પર્યંત ઉપર લઇ જાઓ કે જેથી હું તે દુષ્ટને મારી
 નાંખું.” પછી મુધર્મ રાજાએ પોતાની પુત્રી મુંદરી સાગરચંદ્ર
 કુમારને ત્યાંજ પરણાવી. પછી સિંહનાદ ચક્રવર્તી સાગરચંદ્ર
 કુમારને વૈતાડય પર્યંત ઉપર વિમલપુર નગરમાં લઇ ગયો, ત્યાં
 તેણે પાંચે પુત્રીઓ તેને પરણાવી અને બહુ રૂપ કરવા વિગેરેની
 વિદ્યા પણ શીખવાડી. પછી જીમબગ અને વિદ્યાબગથી મુજ
 એવા તેઓ જીવનકાંતાને લેવા માટે જતા હતા, એવામાં અમિ-
 તતેજ વિદ્યાધરે ત્યાં આવી સાગરચંદ્ર કુમારને જીવનકાંતા પા-
 છીં આપી અને પોતાના પુત્રના અપરાધની માર્ફત માગી. વળી
 તે વિદ્યાધર સાગરચંદ્ર કુમારની પ્રથમની સ્ત્રી કમલમાળા પણ
 ત્યાં લાવી આપી. અંદરે તે કુમારને ત્યાં આડે સ્ત્રીઓ આવી મળી.
 પછી વિદ્યાધરના મહારાજા સિંહનાદની રજા લઈ સાગરચંદ્ર
 કુમાર પોતાની આડે સ્ત્રીઓસહિત અનેક વિદ્યાધરેથી પરવર્યો
 છતાં દિવ્ય વિમાનમાં બેસી અનેક વાજાંત્રોના રાજસહિત
 આકાશમાર્ગે ધકળે પોતાના મલયપુર નગરે આવ્યો. તેવારે પુત્રની
 મહોદી સમૃદ્ધિ જોઈ બહુ હર્ષ પામેલા અમિતચંદ્ર રાજાએ મ-
 હોતસવથી પુત્રને નગરનાં પ્રવેશ કરાવ્યો. કુમાર પણ માતા
 પિતાના પગમાં નમીને પોતાના મહેલમાં ગયો, ત્યાં તે પોતાની
 આઠ સ્ત્રીઓની સાથે વિવિધ પ્રકારનાં સુખો ભોગવવા લાગ્યો.

એક દિવસ તે નગરના ઉધાનને વિષે જીવનનાંક નામના
 કેવળી સમવસર્યા, તે વખતે રાજા અમિતચંદ્ર પુત્રસહિત તેમને
 વંદના કરવા માટે ગયો; ત્યાં તેણે ત્રણ પ્રશ્નિજ્ઞાસહિત વંદના

આ પ્રમાણે પાતાનો પૂર્વભવ સાંભળી સાગરચંદ્ર કુમારને અતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું; તેથી તે વૈરાગ્યવંત થયો. પછી તેણે પાતાના પુત્રને રાગ્ય સોંપી પોતે માતા પિતા સહિત તેજ કેવળી પાસે દીક્ષા લઈ વિચાર કરવા લાગ્યો કે “એક ગાથા ભણવાથી મને આટલું બધું સુખ થયું છે, તો હવે હું સર્વ શ્રુતને ભણવાનો અભ્યાસ કરું.” આવી રીતે વિચાર કરી તે સાગરચંદ્ર મુનિએ આદરથી અભ્યાસ કરવા માંડ્યો અને અનુક્રમે તે થાકપૂર્વ ભણ્યા; પછી મુનિએ તેમને આચાર્યપદે સ્થાપ્યા. અનુક્રમે ભણ્યેછયોને પ્રતિબોધ કરતા એવા તે સાગરચંદ્ર મુનિએ છેવટ અનશન લીધું. આ વખતે પૂર્વના વૈદી અમુરકુમારે પક્ષી-તું રૂપ કરી તે મુનિનું શરીર તોડવા માંડ્યું; પછી સિંહ અને હાથીનાં રૂપ કરી મુનિને બહુ પીડા ઉપજાવી; પરંતુ તે મહા-ત્મા જરા પણ દ્વાભ પામ્યા નહીં. પછી મુનિનો વેપ જોઈતે કો-ઈ એવા પણ તે દેવતાએ પ્રતિબોધ પામી ત્યાં મહેરો ઉત્સવ કર્યો. સાગરચંદ્ર મુનિ કર્મનો કાય કરી કેવળજ્ઞાન પામી મુક્તિ-પદ પામ્યા. અમિતચંદ્ર મુનિ વિવેકે કેટલાક સાધુ સાધીઓ સ્વર્ગમાં ગયા અને કેટલાક મુક્તિ પામ્યા.

શ્રી મહારીર પ્રજા તેજસીવિતા વિનર ભગ્ય છયોને કહે છે કે -- “હિ ભગ્યજનો” જેવી નીતે માનચંદ્ર કુમારે જ્ઞાનથી મુક્તિ મેળવતા પાત્ર પાત્રો મહાદ્વિ મેળવી તેમ તમે પણ મહા ન સિત્તિ! જાનતું જ્ઞાન જાળી તે જ્ઞાનને વિગે આદર કરો! કે જેથી તમ સુખ મહા ન સિત્તિ પાત્ર પામ્યા.

૬૩ નિ મામન્યકની કથા.

આ પ્રમાણે વનદેશના માંભળી તેજસીવિતા આવકે આ-ભુકે આરતનાં રડી આર યજ્ઞના આરકરમે આરંભ્યા. અને પ્રજાને કહેવાડ પ્રતેષા ... નવનવાન આળી, પ્રજાને નમસ્કાર કરી હવેથી સત્તાત જ નવો. પછી તે કુટુંબમાંદિવ મુદ્ધ બાવ થા જિતવને નવરા વનવા. વનવા વડે તેને વિચાર થયો કે “તે વનવા રૂબ અન ... ના માનવનાં કિદાન કર્યો છે, હવે આવકની પતિયા જા રડ.” આવી નીતે વિચાર કરી પાવધ-રાગને પુટ્ટ રૂબનુ આનન ના ના તે કેપર બેસી આનુદ

માવકની જે અમીષાર પડિમાવ કરવા લાગ્યો. બહુ ઉપડિમા તપ કરવાથી તે તેતલીપિતા ફોજ થયો. પછી સહેજ ના કરી, અનરાન હઈ આવના ભાવનાં સર્વ છોડીને ખમાવી, વીસ વર્ષ મુઠી આવકધર્મ પાગીને શુભ ધ્યાનથી પચપરમે-લીનું સ્મરણ કરતાં મૃત્યુ પામી સોધર્મ દેવલોકને વિષે અરુણ-પ્રભ વિમાનમાં ચાર પદ્યોપમની આયુષ્યવાળો દેવતા થયો. ઓ જોતમસ્વામીએ ઓ વર્દમાનસ્વામીને પૂછ્યું:-“હે ભગવન! તે તેતલીપિતા આવક ત્યાંથી ચરી ક્યાં જશે?” તેવારે ઓ વીરપ્રભુએ કહ્યું:-“હે જોતમ! તેતલીપિતા દેવભવ-થી ચરી મહાચિદેશ્વરમાં મનુષ્યભવ પામીને ત્યાંજ કર્મરૂપ ગાંધને તોડી નાંખી મુક્તિ પામશે.”

હતિ તેતલીપિતા પ્રતિબોધનામનો દસમો ઉક્તિ.

આ આજુદાદિ કસે આવકો ઓ વીર જિનેશ્વરના શાસનને વિષે કહેલા છે; તેઓ સર્વે દેવ, દાનવ અને તિર્થંચાના ઉપસ-ગીધી પત્રુ ફોભ પામ્યા નથી; તેમજ સમક્તિને વિષે દૃઢ રહેલા છે. સર્વે વીસ વર્ષ મુઠી જિનધર્મ પાગી સોધર્મ દેવલોકને વિષે દેવતા થયા છે. ત્યાંથી ચરા મનુષ્ય ભવ પામી કર્મનાં બાધનો નાશ કરી નાજરદ પામતા.

ઓ મુર્ખમાનસ્વામીના જુનયા આ દને આવકોનું ચરિત્રમાં અર્જી નમન. વધા ભાવત આ માતાગા ઓ જ નુન્નાર્મી વર્મમાં પ્રીતિવત થય...

નિ ઓ મેંડોડા ખડન-ગચ્છનાં ઓ જિનમદ્મુરિના અ ને-વાર્મી વાચનાચાર્ય ઓ પસમેંગા-ની નેમના શિન્ય મેર-નિતેંગા-ની. નેમના શિન્ય દયાદંગમગણી. નેમના શિ-ન્ય અમરમાનિ-યન-ની. નેમના શિન્ય તમાર મગણી, નેમના શિન્ય ઓ વાચનાચાર્ય ઓ રન્નતામમ-નીના શિન્ય ઓ રાજપ્રીતિગણીએ રચેલી ગચ્છ નથ વર્દમાનદેવના બાપાંતર સમાય.

શુદ્ધિપત્રક.

પૃષ્ઠ.	લીટી.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૨૧	૪	પડે	પડે
૨૫	૧૦	સીલ	સીલ
૨૭	૫	મિત્રમાં વચાર	મિત્રમાં વિચાર
૩૬	૧૩	નંદને	નંદનને
૪૨	૧૧	પથ	પથ
૪૨	૨૦	અજ્ઞાપ્તભિદ્	અજ્ઞાપ્તભિદ્
૪૨	૨૧	અજ્ઞાતપરિગાહિ	અજ્ઞાતપરિગાહિ
૪૨	૨૭	પુચ્છણે	પુચ્છણે
૪૩	૮	રાજન સમૂહના	રાજસમૂહના
૪૩	૯	તેનેજ	તેમજ
૪૩	૩૦	નંદ	નંદા
૪૪	૨		અને પછી ૫
૪૪	૪	દર્શનના	દર્શનના
૪૬	૭	તારવામાં	તરવામાં
૪૬	૯	આશ્ચર્ય	આશ્ચર્ય
૪૭	૧૫	મહા	મહા
૪૮	૨૮	રક્ષા	રક્ષા
૪૯	૨	નિવિપ્રપણ	નિવિપ્રપણ
૬૨	૨૯	પછા	પાછા
૬૩	૨૦	હા	હાથ
૭૬	૨૦	રત્નપ્રભાદિ	રત્નપ્રભાદિ
૭૭	૨૮	સંકલ્પઓ	સંકલ્પઓ
૭૭	૨૦	સમજોવાસણ,	સમજોવાસણ
૭૭	૨૧	વહ	વહે

૮૦	૨	તીથયાત્રા	તીર્થયાત્રા
૮૧	૪	મુંડી	મુંડ
૮૨	૭	અનગારને	અણગારને
૮૨	૮	સડીશ ?	સડીશ ?
૮૫	૯	સેદમે	દમે
૮૫	૧૦	મહસ્મા	મહસા
૮૫	૧૧	માસોવણ	માસુવણે
૮૮	૩	સવ	સર્વ
૮૮	૮	તાક	ટાક
૮૮	૨૦	દૃષ્ટવૃક્ષના	દૃષ્ટવૃક્ષના
૯૨	૨૬	રેતના	રેના
૯૨	૨૭	તકેરણખોળે	રતકરણખોળે
૯૨	૨૭	વિરુદ્ધરજ્ઞાદક્રમે	વિરુદ્ધરજ્ઞાદક્રમે
૯૨	૨૭	તપ	તપ્પ
૯૫	૫	પૂર્વ	પૂર્વ
૧૦૧	૨૧	મે અ	મે
૧૦૬	૧૫	ખગની	ખગની
૧૦૭	૫	અ.	અ.
૧૦૭	૧	અણુનન	અણુ
૧૦૭	૮	ગિમાણં	ગિમાણં રા
૧૦૭	૮	મે અ	મે
૧૧૪	૧૧	કે. કે. કે	કે. કે. કે
૧૧૫	૧૮	તેને	તને
૧૧૬	૩૦	દૃષ્ટ. વિજ્ઞાનવાળો	દૃષ્ટ. વિજ્ઞાનવાળો
૧૧૭	૧૦	ચા. રા. રા.	ચા. રા. રા.
૧૦૭	૧૫	ચ. રા. રા.	ચ. રા. રા.
૧૦૭	૨૭	ચ. રા. રા.	ચ. રા. રા.
૧૦૮	૧	ચ. રા. રા.	ચા
		ચ. રા. રા.	ચા

૧૨૮	૭	ધરોળી	ધો
૧૨૮	૧૧	ધરોળી	ધો
૧૩૧	૧૬	બોલુ	બોલ્લુ
૧૩૨	૨૪	ઘઠાદિસપરિમાણં	ઘઠાદિસાપરિમાણે
૧૩૨	૨૪	અહોદિસ	અહોદિસા
૧૩૨	૨૬	પરિમાણં	પરિમાણે
૧૩૨	૨૬	તિરિઅદિસપરિમાણં	તિરિઅદિસાપરિમાણે
૧૩૨	૨૮	સહઅંતઘાણં	સહઅંતઘાણં
૧૩૬	૧૪	અ	અને
૧૩૮	૩૦	પચરુત્તાઈ	પચરુત્તાઈ
૧૩૯	૧	મોઅળમો	મોઅળમોય
૧૩૯	૬	કમ્મરણં	કમ્મરોણં
૧૩૯	૬	ઈમાઈ	ઈમાઈ
૧૩૯	૬	કમ્મદા-	કમ્માદા-
૧૩૯	૬	જાણિયવાઈ	જાણિયવાઈ
૧૩૯	૬	સમાયરિવ્વાઈ	સમાયરિયવ્વાઈ
૧૩૨	૧૦	સરદહતલાવ	સરદહતલાય
૧૪૪	૧૪	ચઝવિહે	ચઝવિહે
૧૪૪	૧૪	યરિય	યરિય
૧૪૪	૧૫	દિમપયાણે	દિસપ્પયાણે
૧૪૬	૧૭	કુર્કુઈ	કુર્કુઈ
૧૪૭	૨૦	અગર	અગર
૧૫૦	૧૧	અણીયના	અણીયના
૧૫૬	૨	મંગળકારી	મંગળકારી
૧૫૬	૨૬	ખુખારાદિ	ખુખારાદિ
૧૫૭	૨૮	સેવે	સેવે
૧૬૦	૨૦	મહાદુ	મહાદુ
૨૦૯	૧૪	ચાંચો	ચાંચો
૨૧૦	૧૬	સામન	સાધત

સાંખ્ય	સાંખ્ય	સાંખ્ય	સાંખ્ય
૨૧૨	૨૬	ધરામાં	૭૧માં
૨૨૪	૧૮	પામ્યે.	પામ્યે.
૨૨૪	૨૫	નેવારે	તેવારે
૨૨૬	૨૬	ધર	ધરે
૨૨૬	૨૩	સાસય	સાસય
૨૩૨	૨૪	રીને	રને
૨૪૨	૫	કાંકસીવડે	કાંકસીવડે
૨૪૨	૧	ધાસ	ધાસના
૨૪૨	૯	ખરેખરે	ખરેખરે
૨૪૪	૩૦	જવાન	જવાની
૨૪૬	૯	તેને	તને
૨૪૬	૫	સહુલજા	સહુલજા
૨૪૬	૫	સહુલજા	સહુલજા
૨૫૫	૧૮	પિતાનો	પિતિનો
૨૫૬	૨૦	દી	દીધો
૨૬૦	૨૧	વહોરાવતાં	વહોરાવતાં
૨૬૦	૨૮	સમુદમાં	મમુદમાં
૨૭૭	૩૦	પૂજ્ય	પૂજ્ય
૨૭૭	૯	અર્જ પાન	અર્જ પાન
૨૭૮	૧૬	સુનડા	સુનડા
૨૭૯	૧૭	પદાંધ	પદાંધ
૨૮૦	૮	અનિયત	અનિયત
૨૮૦	૩૦	પાનુઅ	પાનુઅ
૨૮૦	૩૦	સાબાગી	સાબાગી
૨૮૭	૮	દરેમદુપ	દરેમદુપ
૨૮૮	૧૦	અમાના	અમાના
૨૮૮	૭	પુષ	પુષ
૨૮૮		પદાંધ	પદાંધ

અગાઉથી આશ્રય આપનાર આહકોનાં મુખ્યારક નામ.

૧ મુનીમહારાજ માનવિજયજી	૧ શ્રી ઉમના વિદ્યાશાળા તરફથી
સીહોરાવાળા	શા. હમનલાલ ભાઈચંદ
૧ શા. પોપટલાલ ઉમેદશમ	૧ શા. પાનાચંદ વી. પ્રામજીભાઈ
૧ ડેલાના અપાસરાખાતે હા. શા.	૧ શા. નાનચંદ ગુલામચંદ
મુનીલાલ ડાહ્યાભાઈ	૧ શેક હેમચંદ જેલચંદ
૧ શા. ઉદાસાલ મોતીચંદ	૧ શા. નાનચંદ ગુલામચંદ
૧ શા. ખાપુભાઈ ઉમેદચંદ	૧ મુની મહારાજ શ્રીકૃતેશવિજયજી
૧ સમીના સંઘ તરફથી શા. મોહન	૧ મુની શ્રી નયવિજયજી
નલાલ વસ્તારામ	૧ શા. મોનજી એલેવજી
૧ મુનીરાજ અમરવિજયજી જેન	૧ વડીલ લગુભાઈ ડાહ્યાભાઈ
પાડશાળાના સેક્રેટરી બીખુશા	૧ શા. દીપચંદ ભીમાજી
તીલોડચંદ	૧ શા. પુનમચંદ કેશુરજી
૧ મુનીરાજ શ્રી કૃતેશવિજયજી જેન	૧ શા. નારણ રાજપાળ
વિદ્યાશાળા	૧ શા. હીરજી લખાભાઈ
૧ મુની ગુણવિજયજી	૧ શા. પ્રેમચંદ જેથંદભાઈ
૧ મુની સીધીવિમળજી	૧ શા. વજ્રલાલભાઈ હરજીવનદાસ
૧ શા. મણીલાલ ત્રીકમદાસ	૨ શા. પીતાબરદાસ સાંતીદાસ
૧ શા. નાદાલચંદ ભાઈજી	૧ મોટી. મજલાલ વી. જગજીવન
૧ હોશી દેવચંદ ભગવાન	ભાઈ
૧ શેક. લખમજીભાઈ માત્રશીભાઈ	૧ મહેતા વાણજીભાઈ પરસોતમદાસ
૧ શા. બાંચંદ માવજીભાઈ	૧ મેતા. ન્યાલચંદ સોમચંદ
૧૦ શેક. ગે. દીરામ ટોનાચંદ	૧ મોટી. નરસેરામ રૂપનાથભાઈ
૧ શેક. કપુરચંદ જે પાળજી	૧ મોટી કપુરચંદભાઈ ગોપાળજી-
૧ શા. દ. રીચંદ હેનરદ	ભાઈ
૧ શા. મણુરા હેનરીમંથ	૧ શા. મમનલાલ પોપટભાઈની
૧ શ્રી મનુ. કનક જેનલભા હા.	કંપની
જીવનન લેડા	૧ શા. મણુસી રાધાભાઈ

આ પુસ્તકના હેન્ડગ્રીવ પુસ્તક તૈયાર થવા આવ્યા પછી બહાર પાડવામાં આવ્યાથી આહકો તરફથી હેન્ડગ્રીવ વેચાણર અગ્રી નહીં પહોંચવાથી નામ દાખલ કરવામાં આવ્યાં નથી.

વિશિષ્ટિ.

મુજા જૈનમંથુઓ! આ અસાર સંસારમાં સારથૂત એક જ્ઞાન અને જિનપ્રતિમા છે, તેમાં જિનપ્રતિમાને ઓળખાવનાર જ્ઞાન છે, અને તેના સાધન તરીકે હાલમાં અનેક પ્રકારની ચોપડીઓ છપાએલી છે, તેમાંની જે ચોપડીઓ અમારી જ્ઞાનપ્રકાશ ઓફીસમાં વેચાય છે, તેનું આ લીટ છે. તે ઉપરથી જે ચોપડી જોઈએ તે પરદેશવાળા મંગાવશે તેા તરતજ દપાલમાં મોકલી આપીશું. પરદેશવાળાએ મનીઓડરથી અથવા અરધા આનાની ટીકીટાથી પૈસા મોકલાવવા, પરંતુ તે બને કરતાં વધારે સારું એ છે કે વેલ્યુપેબલથી જુકો મંગાવવી. જેથી રૂ. ૧૦) મુઘોની જુકોને માટે દપાલ ખર્ચે ઉપરાંત માત્ર બે આનાજ વધારે બેસે છે, પરંતુ જુકો મેરવલવે પડતી નથી અને મનીઓડરથી પૈસા મોકલવાની મહેનત નથા ફી બને બચે છે. પત્રવ્યવહાર શા. મનનલાલ હોસંગ જ્ઞાનપ્રકાશના માલિકના નામથી ચલાવવો.

ચોપડીઓનું લીટ.

મહાવીરસ્વામિનું ચરિત્ર.

(સત્તાવીશ ભવના વર્ણન સાથે.)

કિંમત રૂ. ૦--૮--૦ દપાલ ખર્ચ. ૧ આનો.

આ પુસ્તકનાં બે ખંડ પાડવામાં આવ્યા છે પેહેલા ખંડના પ્રકરણ પેહેલાના શ્રી મહાવીરસ્વામિ નમકિત પામ્યા ત્યારથી એ-કલે પ્રથમ નવમારના ભવથી તે મહાવીરસ્વામિના ભવ મુધી છ-વીસ ભવનું સંકિત-ર વર્ણન આપવામાં આવેલું છે. બીજા પ્રકર-ણમાં સત્તાવીશમા ભવે શ્રી મહાવીરસ્વામિના જન્મ, મૃત્યુની કિ-રોત્તર, પ્રયત્ન બાદ જલ, પ્રયત્ની પુત્રી, પ્રયત્નું સમ, પ્ર-

पर्युरण पुस्तकोः । १०३६। १०३७। १०३८।

સાઝાયમાળા ભાગ ૧ લો.	૩-૧-૧-૦-૦-૨-૦
સાઝાયમાળા ભાગ ૨ જો.	૧-૧-૦-૦-૦-૨-૦
કુમારપાંગે સમનો રામ.	૧-૦-૦-૦-૦-૨-૦
અનુતનાયકુંચરિત્ર.	૧-૪-૦-૦-૦-૩-૦
અસ્ત્રાવળી.	૧-૪-૦-૦-૦-૨-૦
ઉપમંતિ ભવ પ્રપચ ભાષાંતર.	૧-૦-૦-૦-૦-૨-૦
સામાયકસૂત્ર (અર્થ સહિત) ૧૦૦ નકલના	૩-૦-૦-૦-૦-૬-૦
લીલમુરી મહારાજનું ચરિત્ર.	૦-૨-૦-૦-૦-૦-૬
દીક્ષાપુત્ર સ્તવનાવળી.	૦-૨-૦-૦-૦-૦-૬
સ્નાત્રપુત્ર વિધી સહીત.	૦-૧-૦-૦-૦-૦-૬
પુન્ય પ્રકાશનું સ્તવન.	૦-૧-૦-૦-૦-૦-૬
મહાવીરસ્વામીનો સત્તાવીસો જાવનું સ્તવન.	૦-૦-૦-૦-૦-૬
ધનાશાળીભદ્રનો રામ. (ગુજરાતી).	૦-૧૪-૦-૦-૦-૨-૦
જગજ્ઞસ્વામીનું ચરિત્ર.	૦-૬-૦-૦-૦-૨-૦
ધર્મપરિશાનો રાસ (અર્થવાળો.)	૨-૦-૦-૦-૦-૨-૦
જનસુબોધ પ્રકાશ ભાગ ૨ લો.	૦-૧૦-૦-૦-૦-૧-૬
સંબોધ સત્તરી	૦-૨-૦-૦-૦-૦-૬
દેવવંદનમાળા (વિદ્યાશાળાની છપાવેલી).	૧-૪-૦-૦-૦-૨-૦
પાંચ પ્રતિકમળ સૂત્ર (અર્થ સહિત)	૧-૪-૦-૦-૦-૩-૦
જે પ્રતિકમળ સૂત્ર (અર્થ સહિત)	૦-૬-૦-૦-૦-૧-૦

તે શિવાય મુજાબવાળા શરૂ બીમસીક મદોકનાં છપાવેલાં ગુજરાતી તથા બાગબોધી સરવે બનનાં પુસ્તકો, તથા નકશા રિગેરે સરવે અમેરે ત્વાંતી અગરો: મંગાવવાની ઇચ્છા રાખતાં નિચેને શિરનામે કામગીરી સંબંધે.

शा. भगुनदास हृदीमंग.

ज्ञानप्रकाशना, भा. ३.

배경장면

“*အိန္ဒိယ*” ချစ်ကား

